DISPVTATIONES
DE TRIPLICI VNIVERSO, COELESTI, ELEMENTARI, ET MIXTO, PARVO HOMINE:

Intimiora Secreta Philosophiæ perscrutantes: Et naturæ mirabilia aperientes, perlustrantesque

Ea quæ ab Aristot. ac cæteris antiquis ac recentioribus Philosophis dicuntur, in libris de Cœlo, & mundo: De Generatione, & Corruptione.

De Meteorologicis impressionibus, in igne, aere, aqua, & terra. Item parua naturalia, Lib. de Physiognomia.

Sphæram Ioh. de sacro Bosco, & Theoricam Astrologiam.

OPVS AB INFINITIS, QVIBVS ANTEA SCATEBAT, MENDIS, HAC editione repurgatum: vtile Philosophis, Medicis, Astrologis, & Cosmographis, ac cæteris nobilissimarum artium studiosis;

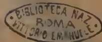
F. *MICHAELIS ZANARDI BERGOMENSIS, EX VRgnano, Sacræ Theologiæ Lectoris, Ord. Præd.*

SI SVPRADICTIS ADDAS

COMMENTARIA, ET QVÆSTIONES IN LOGICAM, PHYSICAM, ANIMAM, & Metaphysicam eiusdem auctoris, totum itinerarium Philosophiæ Naturalis, & Diuinæ habebis, & in partem Mathematicæ.

CVM PRIVILEGIO.

Coll. Rom. Soc. Iesu Cat. Inscr.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
APVD ANTONIVM BOETZERVM, ANNO M. DC. XX.

VNIVERSVM COELESTE,

DE

OMNIBVS, ET SINGVLIS, QVÆ AD NATVRAM COELESTIVM SPHÆRARVM, AB EMPYREO VSQVE AD SPHÆRAM ELEMENTORVM FACIVNT, DISPVTANS AC CONCLVDENS.

OPVS PHILOSOPHIS, ASTRONOMIS, MEDICIS, ac cœlestium sphærarum studiosis Necessarium, ac iucundum, In unum collectum

PER F. MICHAELEM ZANARDVM
S. Theologiæ Lectorem, Ordinis Præd.

CVM PRIVILEGIO.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
APVD ANTONIVM BOETZERVM.
ANNO M. DC. XX.

LICENTIAM REVEREND. P. MAGISTRI GENERALIS TOTIVS ORDINIS PRÆDICATORVM HABES IN initio aliarum partium Philosophiæ.

ATTESTATIONES.

Opus, cuius titulus est, Disputationes de triplici vniuerso R. P. F. Michaelis Zanardi Sacr. Theolog. Lectoris Ordi. Præd. Ego Frater Io. Petrus Astorius Sacr. Theol. Magister eiusdem Ordin. diligenter examinaui, & maturo iudicio, magnoq; labore concinnatum hoc opus deprehendi, nihilque sanæ fidei, aut moribus salutaribus aduersum continere inueni: sed varia, ardua, & difficilia, mira claritate, & breuitate explicare cognoui, nec non scitu digna in apertum prodere in studiosorum vtilitatem, ac iucunditatem reperi. Quapropter impressione dignum, ac ab omnibus studiosis legendum, & amplexandum iure merito censui.

Dat. Venetiis, Die 4. Iulii 1619.

Frater Ioannes Petrus Astorius S. Theol. Magister, qui supra.

Nos F. Raymundus Zanellus. S. T Lector, ac Conuentus. S. Dominici Venetiarum Prior, vidimus disputationes de triplici vniuerso R. P. F. Michaelis Zanardi. S. T Lectoris moralis in supradicto nostro Conuentu, nihilq; in eis fidei, vel bonis moribus dissonum reperimus, & ideo eas approbamus, & pro quanto in nobis est, facultatem eas imprimendi facimus.

F. Raymundus, qui supra, manu propria.

Attestationibus suprascriptis hærens, idem Opus Typis concessit Fr. Ioannes Dominicus Vignutius, Ordinis Prædicatorum, Sacr. Theolog. Doctor, & Generalis Inquisitor &c.

TYPOGRAPHVS AD LECTOREM.

Qui cupis Terræ simul, atque Olympi
Intimam, necnon Elementi cuncti
Nosse naturam; tibi Doctor vnus
Esto Zanardus.

INDEX

INDEX QVÆSTIONVM PRIMÆ PARTIS VNIVERSI COELESTIS.

Index quæstionum secundæ partis Vniuersi Cœlestis.

)(3 XLVI.

INDEX

INDEX NOTABILIVM RERVM VNIVERSI COELESTIS.

S

T

V

Z

VNIVERSI COELESTIS:

F. MICHAELIS ZANARDI BERGOMENSIS ORD. PRÆDIC.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum Cœlum ſit animatum anima informante.

IDETVR quod ſic, per Philoſophum in ſecundo Cœli, tex.61. vbi dicit Loquamur de ſtellis, tanquam de corporibus viuis, & actionem habentibus.

2 Idem tex. 7 eiuſdem dicit in Cœlo eſſe dexte um, & ſiniſtrum ſecundum ſe, & vt ſunt in animali.

3 Nullus effectus eſt nobilior ſua cauſa. Animatum autem eſt nobilius inanimato. Sed Cœlum eſt cauſa animatorum. Ergo erit animatum.

4 Quod ſemper mouetur, ab anima aliquid appetente mouetur, per Ariſtot. 12. Meth. Sed Cœlum ſemper mouetur. Ergo habet animam mouentem.

5 Primum in vnoquoq; genere habet rationem illius generis, cum ei primo conueniat. Sed in genere nobilium Cœlum eſt primum. Ergo habet animam mouentem.

6 Quod habet determinatam figuram eſt animatum, vt patet in arboribus, bobus, &c. Sed Cœlum habet determinatam figuram. Ergo &c.

7 Cœlum producit viuentia ex putri materia, & intelligentia motrix tunc ſolum applicat actiua paſſiuis. Ergo neceſſarium eſt Cœlum eſſe animatum, quia nemo dat, quod non habet.

8 Aut Cœlum mouetur naturaliter motu circulari, aut ad hunc motum eſt indifferens. Non ſecundum; quia natura Cœli determinata eſt ad vnum. Aut igitur mouetur circulariter, quia eſt ſphericum, & hoc non, quia figura ſpherica eſt propter motum, & non motus propter ipſam. Ergo erit a propria anima.

9 Habere diuerſas partes, diuerſas virtutes, efficaciores, & debiliores, arguit animationem habentis, vt patet in animali. Sed hanc partium diuerſitatem conſpicimus in Cœlo. Ergo erit animatum.

10 Omne corpus ſphericum naturale, mouetur naturaliter; Sed Cœlum eſt corpus ſphericum naturale. Ergo mouetur naturaliter. At quod mouetur naturaliter, ab intrinſeco mouetur, per Ariſtot. Ergo.

11 Intelligere, & velle ſunt actiones immanentes viuentis, Sed Cœlum intelligit, & vult per Ariſt. tex.36.12. Metaph. Ergo.

12 Commentator ſecundo Cœli, tex.3. habet, ex intelligentia, & Cœlo fieri verius vnum, quam ex materia, & forma; Sed vnio materiæ, & formæ eſt intrinſeca. Ergo, & Cœli, & intelligentiæ.

13 Hæc propoſitio Philoſ. text. 36. vt ſupra eſt vera, Cœli mouentur, quia intelligunt. Ergo hoc habent ab intrinſeco.

14 Si dicatur intelligentiæ repugnare eſſe formam Cœli. Contra, aut hoc erit quia eſt immaterialis, aut quia eſt completa ſubſtantia in ſpecie. Sed primum non repugnat, vt patet in anima intellectiua, quæ eſt forma corporis. Nec ſecundum, quia hoc non repugnat formæ

 largien-

largienti operationes, quæ non est pars speciei, nec finis generationis, vt esset anima Cœli. Ergo.

15 Si Cœlum ideo diceretur animatum, quia habet intelligentiam viuam mouentem, plaustrum quoq; sic diceretur animatum, quia habet boues trahentes animatos, & ita si diceretur [illegible] mouere seipsum, quia habet virtutem intelligentiæ vnitam, ita plaustrum diceretur mouere seipsum, quia habet virtutem bouum vnitam; Sed hoc est falsum, & inconueniens. Ergo.

16 Totum non est deterioris conditionis quam sint partes, & consequenter si partes sunt animatæ, totum quoque erit animatū, Sed partes vniuersi sunt animatæ, scil. arbores, herbæ, volucres, animalia, & pisces. Ergo, & Cœlum, quod est veluti complementum totius vniuersi.

17 Boetius 3. de Consolat. Philos. Met. 9. ait, vniuersum esse animatum, Deumque per motum corporum Cœlestium cæteris vitam administrare. Ita D. August. 2. super Genes. ad litteram, cap. 18. & in Enchir. d. cap. 18. docet sibi esse incertum an stellæ, & corpora cœlestia [illegible] ad societatem beator[illegible] spectantia, vel non. Imo Psalm. 135 eis attribuitur intellectus, dum dicitur. Qui fecit Cœlos in intellectu, & in Eccles. dicitur. Iu circuitu pergit spiritus, & in circulo reuerti[illegible] loquitur de Sole, & anima Cœli, vt interpretatur D. Hieronym. Ergo &c.

18 Quanto enim aliqua sunt viciniora, tanto sunt similiora, quia hoc postulat affinitas partium coherentium vniuersi. Sed Cœlum est maxime propinquum intelligentiæ viuenti. Ergo & ipsum viuit.

19 Rectori viuentium, non videtur statuendum vita priuati, quia incongruum videtur viuentia, & sensata per [illegible] nata regi. Sed Cœlum inferiora, animata, & sensata regit per Arist. 1. Meteororum. c. 2. Ergo Cœlum erit animatum.

Ad decisionem præsentis quæstionis. Primo quasdam annotationes proponemus. Secundo duas conclusiones probabimus; & Tertio loco supradictis argumentis satisfaciemus.

Quo ad primum ergo primum notandum venit, quod dupliciter aliquid dicitur animatum. Primo proprie, scilicet per animam informantem, quæ est actus corporis Physici. Secundo communiter, scilicet per intelligentiam mouentem, prout mouens potest dici anima mori. Difficultas est, an Cœlu habeat animam informantem, & viuificantem, nam de secundo clarum est apud Arist. 8. Phy. & 12. Meth. scilicet Cœlum habere intelligentiam ipsum mouentem. Chaldei tamen, & Pride. [illegible] esse Platone in Cratillo, & Epaminond[illegible] sustinent, Cœlum esse animatum anima informante, quod & receperunt Ægyptii, & Arabes, immo & quidam moderni, vt dicemus. Disputatio [illegible] Cœlum [illegible] proprie anima informante, [illegible] dem & exclusa intelligentia [illegible]

Secundo notandum venit [illegible] tate quo ad intentionem Ari[illegible] pro [illegible] bene el[illegible] esse Cœlum animatum proprie. [illegible] receperunt Son-cinas 12. Meth. q. 12. vbi [illegible] hoc idem esse de opinione Auerrois, quod tamen negat Iauellus. q. 16 & 11 sed male, vt deducit S. D. secundo contra gentes, cap. 70. in quo cap. idem S. D. de mente Aristot. docet cœlum esse animatum. Hoc idem tenuerunt plures alii apud Conimb. 2. Cœli, q. 1.

Secunda sententia est expressa D. Thom. p. p. quæst. 70. artic. 2. scilicet Cœlum esse animatum non anima informante dante vitam, sed [illegible] tente dante motum, hanc opinionem amplexati sunt Damascenus, Cyrillus, Ambrosius, Basilius, Alensis, Albertus Magnus, Bonauentura, Durandus, Ægidius, & alii plures apud Conimb. vt supra. Quare Capreolus in 2. dist. 9. q. 1. ar. 1. tradit esse alienum a fide tenere Cœlum esse anima[illegible] anima informante, hocque idem tradit Soto q. 3. & a Parisiensib. damnatur, vt error contra fidem. Hanc eandem opinionem D. Bonauentura in 2. q. 14. appellat erroneam, & falsam, & D. Hier. in Epistolis ad Pammachium, & Auitum eam inter errores Origenis connumerat, & D. Epiphanius li. 1. Pascatii, & D. Ireneus lib. 1. contra hereses inter Marcosiorum dogmata statuit. Immo Nicephorus lib. 17 Ecclesiast. tradit quartam Synodum Constantinopolitanam (quæ est secunda, ex his quæ Constantinopolim coactæ sunt, vt patet Tomo secundo Conciliorum) hanc opinionem sub Anathemate damnasse his verbis. Cœlum, Lunam, Stellas, & Aquas quæ supra [illegible] sunt, animantes esse, & Materiales virtutes, Anathema sit. Sed tamen de hoc decreto non bene constat, quapropter si hæc opinio saluabitur ab heresi, non liberabitur a maxima temeritate, & errore.

Tertio igitur considerandum venit, quod Cœlum dicatur animatum dupliciter explicari potest. Primo, vt diximus proprie, & actualiter, id est per animam informantem. Secundo virtualiter, seu æquiualenter, ac si esset animatum proprie, & hoc secundo modo Cœlum potest dici anima[illegible] tum inquantum est vnitum intelligentiæ mouenti, & viuenti, & sic producit ipsa viuentia, sicut etiam calor naturalis vnitus animæ viuenti generat carnem. Quare non est mirum, quod de eo Aristot[illegible] [illegible] de animato, vt dum ei attribuit 8. Physicorum quod a seipso moueatur, quod diuid[illegible] in duas partes, scilicet in partem mouentem, & mobilem, & secundo Cœl. asserat in Cœlo esse dextrum, & sinistrum secundum se, id est ratione diuersarum stellarum habentium virtutem dexteri, & sinistri. Et ita tertio de anima, & 12. Meth. ei attribuat intelligere, & velle, ratione, intelligentiæ volentis, & intelligentis ei vnitæ.

Quarto notandum venit, quod duplex est vnio mouentis cum mobili. Prima dicitur solum [illegible], quia mouens vnitur mobili mouendo ipsum, & [illegible] iciens lapidem dicitur ei vnirus, per [illegible]m. Secunda dicitur motiua, & qualificatiua, [illegible] modū qualitatis permanentis, & ita vnitur intelligentia Cœlo, per quam aliqua qualitatem in eo operan[illegible] vt sicut accidens dum substantiam causat dicitur substantiaria ca[illegible], ita dum Cœlum animata producit per intelligentiam, viuente[illegible]

tia

ita causaliter dicatur viuens, vnde potest Cœlum dici animatum causaliter, sed non formaliter.

Quinto notandum venit ad conciliandadiuersa dicta D. Thomæ. nam p.p.q.70. art.3. & de spiritualibus creaturis, artic. 6. affirmat Aristot. tenuisse Cœlum esse animatum tantum anima assistente, & in secundo contra Gentes cap. 71. disputans cum Auerro[illegible] intellectus vniatur homini vt forma, dicit Aristot. sensisse, Cœlum esse animatum anima informante.

His diuersis dictis respondet Iauellus 12. Meth.q.16. & Ferrariensis 2. contra Gentes loco citato, Arist. tenuisse Cœlum de facto nõ esse animatum anima informante, sed de possibili, & ita S. D. secundo contra gentes loquitur de mente Aristot. de [illegible], id est, quod animatio Cœli non repugnat eius principiis, in prima vero parte loquitur de eius intentione de facto.

Vel secundo dicendum, quod in secundo contra gentes locutus est S. D. de animatione Cœli, secundum ea quæ dicit Auerroes, in prima vero parte locutus est, secundum propriam sententiam.

Quo ad secundum ergo principale prima conclusio est. Cœlum de facto non est animatum anima informante. Probatur primo. Aut illa anima vniretur Cœlo, ad hoc vt intelligeret, aut ad hoc vt ipsum moueret. Non primum, quia intelligere non dependet a corpore. Nec secundum, quia motus non indiget anima dante esse, sed motum.

Respondet Ferrariensis 2. contra gentes, c. 70. Quod illa anima vniretur propter motum, vt per instrumentum coniunctum, quia sic nobilior esset motus. Sed hæc responsio quamuis aliquo modo videatur de mente S. Thom. secundo Cœli, tamen in se debilis est, quoniam ille motus est nobilior, vt est per intelligentiam separatam mouentem per impressionem cuiusdam qualitatis spiritualis, quam si esset per propriam animam.

Primo, Si cœlum esset animatum, anima eius moueretur per accidens ad motũ totius Cœli, vt patet in corpore animato, ex 7.& 8. Physicorum. Sed hoc est contra Aristot.8.Physicorum, text.52. Ergo. Respondet idem qui supra, quod eo loci loquitur Aristot. non de motore mouente effectiue, vt mouet anima, sed finaliter, id est per modum amati, & desiderati.

Secundo dicit ibi Arist. loqui de eo motore, ac si esset primus. Sed hæc non satisfaciunt. Primo, quia idem est primus motor inuestigatus 12. Meth. & 8. Phys. quo ad substantiam, vt ostendimus 12. Meth. Secundo, quia ibi loquitur Arist. de motore coniuncto, qui mouet per modum efficientis, & non de separato, mouente per modum finis, secundum communem expositionem.

Tertio, Anima est actus corporis, Physici, organici. sed Cœlum non est corpus organicum, habens diuersas partes, quia ad nihil in ipso facerent. Ergo, &c Respondetur qui sup. Primo, quod diffinitio animæ assignata ab Aristotel. 2. de anima, quod sit actus corporis organici, est tantum vera de anima rerum corruptibilium. Secundo dicit, quod Cœlum potest dici corpus organicum, prout producit diuersos effectus in inferioribus. Sed prima responsio pugnat cum Aristot. loco citato, dicente illam diffinitionem conuenire omni animæ, distinguenti animatum a non animato. Secundo quia sic talis diffinitio non conueniret animæ intellectiuæ a corpore separabili. Secunda responsio friuola est, quia patet ibi Aristot. loqui de corpore organico formaliter, dicere vero talem animam esse actum corporis organici in potentia, nihil est, cum hæc potentia non sit Physica, reducibilis ad actum.

Quarto. Anima est tota in toto, & tota in qualibet corporis parte, per Aristot. 2. de anima; Sed mouens cœlum non est in toto cœlo, sed in circumferentia, per Aristot 8. Physic. text. 84. Ergo, &c. Respondet qui supra, Arist. ibi loqui de intelligentia mouente. Sed ego subinfero. Ad quid igitur datur anima cœli? si ipsum non moueret, &c. Et ad quid diceremus cœlum viuere, si esset sine indiciis operum vitalium?

Quinto. Natura abhorret vanum, & non deficit in necessario. Sed vanum esset ponere intelligentiam mouentem cœlum, si propriam animam haberet, nam esset corpus perfectum, & perfectius animantibus, quæ se ipsa mouent. Immo natura defecisset in eo in necessariis, priuando ipsum operationibus viuentium, augmento, decremento, sensibus, ore, voce, & similibus. Ergo cœlum non est animatum.

Sexto, per Arist. 8. Physic. text. 40. Motor orbis cœlestis ei vnitur contactu virtutis. Ergo non animæ, & text. 88 statuit motorem cœli, vbi velocissimus est eius motus. Ergo non erit in toto corpore cœlesti, vt anima est in animato.

Secunda. Conclusio principalis est Intelligentia non potest vniri cœlo, vt anima, seu forma. Probatur primo. Forma vnitur materiæ existenti in potentia, mediantibus dispositionibus alteratiuis. Sed cœlum est ens actu perfectum, cuius materia non est alterabilis. Ergo intelligentia non potest ei vniri, vt forma.

Secundo. Ex materia, & forma fit vnum per se, ita vt forma non possit separari a materia sine corruptione subiecti, per Arist. 2. de anima, Sed ex intelligentia, & cœlo non potest fieri vnum totum per se, tum quia intelligentia est ens completum per se, tum quia est immaterialis substantia, & sine ordine ad materiam. Ergo intelligentia non potest ei vniri, vt forma.

Tertio. nulla virtus mouens tempore infinito, potest esse in magnitudine, per Aristot.8 Physic tex.39. Sed intelligẽtia mouet tempore infinito per eundem 12. Metaph. text.43. Ergo non potest esse in magnitudine cœli, vt forma.

Quarto. Omnis forma dans esse, in mouendo fatigatur, per Arist. 2. cœli, text.3. Sed intelligentia non potest fatigari in mouendo, aliter non moueret motu regulari. Ergo non potest [illegible] cœlo, vt forma.

Ad primum primo dicitur, quod Arist. facit cœlum animatum, vt includit intelligentiam, non vt eam excludit. Secundo dicitur, quod ipsum facit animatum non

actualiter, sed virtualiter, vnde non dixit absolute ipsum esse animatum, sed tanquam animatum.

Ad secundum idem dicitur, & additur, duplicem esse opinionem, an cœlum habeat differentias positionū ex natura rei, scilicet dexterum, & sinistrum, ante, & retro, sursum, & deorsum. Prima est negatiua, quam defendit Franciscus Mirandulanus lib. 6. de examine vanitatum, & Scalig. in Exercit. 67. contra Cardanum, quam probant. Primo. Cœlum est homogeneum, & rotundum. At in tali non conspicitur diuersitas partium. Secundo, quia in cœlo vna pars non est altera fortior, vt est dextera in animali. Tertio, quia pro diuersitate regionum, id quod nobis est dexterum, aliis erit sinistrum. Oppositum tamen docuit Arist. loco citato, & cum eo Albertus de quatuor coequis p. p. q. 4. artic. 5. & 6. & 7. & Plutarch. lib. 2. de Placitis cap. 1. Dicendum est ergo, quod cœlum bifariam considerari potest. Primo vt consideratur communiter secūdum se solum, & sic argumēta primæ opinionis procedunt. Secundo in ordine ad intelligentiam, in oriente residentem, & sic in cœlo dicitur esse dexterum, id est oriens, sinistrum, id est occidens, caput, arcticum, & pedes, antarcticum.

Ad tertium respondent aliqui, quod non omne corpus viuens est nobilius non viuente, vt formica, cœlo, sed solum aliquod corpus, id est hominis. At D. Caietan. p. p. q. 3. artic. 1. asserit corpus viu[ens] esse nobilius corpore non viuo, etiam cœlo, simpliciter, sed secundum quid, esse econtra. Hoc autem sic explico, quod cœlum est nobilius quo ad aliquas conditiones accidentales corpori, scilicet quo ad incorruptibilitatem, necessitatem, causalitatem, sed non simpliciter, scil. quo ad substantiam rei. Probatur primo. Quia gradus vitæ vt est vitæ, supereminet gradui essendi sine vita. Secundo, quia viuere includit esse, & ei perfectionem addit. Tertio, quia operationes vitales sunt abstractiores, & cōsequenter nobiliores. Alii dicunt corpora cœlestia esse nobil[iora] quo ad modum essendi, quia habent esse incorruptibile, non autem quo ad gradum essendi. Sed hæc [eadem] reddit quod supra, & est respons. D. August. de ciuit. Dei, cap. 16. de vera Relig. cap 29. & S. D. vt supra. Ad argumentum igitur dicitur, quod cœlum cōsideratum sine intelligentia non est causa vitæ, &c. sed bene cum intelligentia. Quare bene dixit D Thom. de Pot. q. 5. artic. 1. ad 33. & 44. quod actio vitæ subministrata inferioribus est ab intelligentia principaliter, & a cœlo instrumentaliter, quia illa actio vitalis suscipitur in cœlo intentionaliter, per modum transeuntis in particulari, & permanenter in vniuersali.

Ad quartum patet quod mouetur ab intelligentia, quæ semper appetit Deo assimilari, vnde dicitur etiam moueri a Deo per modum finis amati, & desiderati.

Ad quintum dicendum, nil impedire corpora incorruptibilia habere determinatam figuram, iuxta eorum ex[igentiam].

Ad sextum dicendum, quod motus cœli est primus, & [ideo debet] habere illud quod conuenit motui [secundum] ... est autem vniformitas, regularitas, non moueri ab alio inferiori, & debere se mouere, actiue, vel passiue, vnde moueri ab anima nō conuenit mobili, vt sic, sed vt est mobile animatum.

Ad septimum dictum fuit, quod intelligentia causat in inferiora vitam principaliter, & cœlum instrumentaliter.

Ad octauum dicendum, quod cœlum inclinatur ad motum circularem ex propria forma, quæ non habet mouere, sed dare inclinationem ad motum.

Ad nonum dicendum, quod diuersæ virtutes stellarū, &c. formas eorum substantiales consequuntur, & ideo varios, diuersosq; effectus causant. Primo quidem propter diuersum esse propriū specificum. Secundo propter diuersos aspectus. Tertio propter varias permixtiones. Quarto propter multiplices dispositiones suscipientium, prout etiam videmus ignem lutum indurare, & ceram liquefacere.

Ad decimum dicendum, quod cœlum habet principium sui motus intrinsecum passiuum, & hoc ei sufficit, mixta vero, & elementa habent principiū sui motus intrinsecum, vt quo, vel quod, sed cætera non sunt paria.

Ad 11 dicendum, quod ibi Arist. loquitur de cœlo non præcise, sed pro aggregato ex ipso, & intelligentia, ratione cuius dicitur intelligere, & velle.

Ad 12. dicendum, quod ly magis vnum, idem sonat quod nobilius vnum, non magis vnum, id est, naturalius.

Ad 13. dicendum, quod propositio Philosophi sic est glossanda, cœli mouentur ab intelligentiis, eo quia intelligunt, vt supradiximus.

Ad 14. dicimus, repugnare intelligentiis vniri cœlis, vt formæ, quia sunt substantiæ completæ. Nec verum est, posse esse aliquam formam dantem vltimam perfectionem, & non esse, quia operari formale, requirit esse formale.

Ad 15 dicitur, quod ex cœlo, & intelligentia, magis fit vnum, quam ex plaustro, & Bobus. Primo, quia inter plaustrum, & Boues non cadit nisi contactus quantitatiuus, inter cœlum vero, & intelligentiam cadit [contactus] virtutis, quia cœlum suscipit virtutem intelligentiæ intentionaliter. Secundo, quia cœlum habet naturalem inclinationem ad hoc vt solum moueatur ab intelligentia, plaustrum vero potest moueri a bobus, ab hominibus, ab equis. &c.

Ad 16. primo dicitur ad maiorem, quod duplex est totum. Primum dicitur continuum, & hoc nobilius est partibus, vt quod. Secundum dicitur totum aggregatione, vt est vniuersum respectu suarum partium, & hoc non est necessarium esse nobilius. Secundo dicitur, quod si argumentum aliquid probaret, de vniuerso probaret, non de cœlo. Tertio tamen dicitur ad minorem, quod partes sunt in duplici differentia. Nam quædam sunt ad vitam, & quædam solum ad motum, nō vnquam ad hoc, vt viuant, sed vt sint veluti instrumenta viuentis. Primæ de quibus est argumentum debent viuere, non secundæ, vt sunt cœli, sed debent moueri ab intelligentiis viuentibus.

Ad 17.

Ad 17. dicit S. D. eo loci Boetium loqui de anima cœli assistente, non de informante. Secundo dicitur ibi esse locutum non secundum propriam sententiam sed ad mentem Platonis. Ad D. August. dicimus, ipsum alibi, scilicet libro de duabus animabus, cap. 4. firmam sententiam tenuisse, dicendo muscam esse cœlo præstantiorem, quia ipsa viuit, & cœlum non, & 1. Retract. dicit, quod quæ scripserat lib. de immortalitate animæ, de animatione mundi temere scripsisse, & cap. 7. affirmat, quæ de animatione cœli dicuntur, per tropum, & figuram esse accipienda. Ad dictum Psal ... tur, quod dupliciter potest intelligi. Primo formaliter, id est, quod Deus fecit cœlos in intellectu, id est, cum intellectu. Secundo causaliter, id est, intellectu, & sapientia sua fecit eos, quia dixit, & facta sunt, dicere enim pertinet ad intellectum. Primum sensum non abhorret Caietanus, sed secundus est verus. Si tamen vis primam expositionem tenere, dic Psalmum ei attribuere intellectum, non ratione propriæ animæ, sed ratione intelligentiæ mouentis. Ad locum Ecclesiast. multipliciter respondet S. D. Opusc. art. 6. & Ægidius 2. dist. 24. Sed dicitur, quod non in ... spiritus sol intelligitur, qui dicitur spiritus, non formaliter, sed causaliter, q... sua luce, & influxu vitam tribuit, & viuentia alit, mouetq. ab intrinseco ad opera vitæ.

Ad 18. dicitur ad minorem, quod duplex est propinquitas. Prima dicitur naturæ, & hæc cadit inter magis similia natura. Secunda dicitur mouentis, & moti, agentis, & instrumenti, & hæc potest cadere inter diuersa natura, vt inter cœlum, & intelligentiam, uam prima eis negatur.

Ad 19. dicitur, quod cœlum sumptum simul cum intelligentia dicitur inferiora regere, & sic late dicitur animatum.

QVÆSTIO II.

Vtrum Cœli & Stellæ agant in hæc inferiora.

Videtur quod non. Nam a causa necessaria, procedit effectus necessarius, Sed cœlum necessario agit, & inuariabiliter. Ergo effectus, id est inferiora necessario agerent, & sic tolleretur contingentia.

2. Superiora agunt in inferiora per media, in ea imprimendo aliquam qualitatem. Ergo Saturnus qui est superior Marte in ipsum imprimit frigiditatem; Sed hoc non potest esse, quia orbes cœlestes, & Planetæ, non sunt susceptibiles alicuius qualitatis alterantis, neque Mars est susceptiuus frigiditatis, cum sit calidus, & siccus. Ergo.

3. Si agerent in inferiora, aut agerent mediante forma permanente, aut mediante motu. Non secundum, quia motus non est forma actiua. Non primum, per Arist. 8 Physicorum. Ergo.

4. Causa vniuersalis, effectum vniuersalem producit. Sed Cœlum, & Stellæ sunt causæ vniuersales. Ergo non producunt nisi motum, & lucem, effectus vniuersales.

5. Effectus determinatus, habet suam propriam causam determinatam. Ergo Leo, Leonem, & Homo, Hominem. Ergo non exigit causam vniuersalem, id est, Cælum.

6 Si cœlum ageret in hæc inferiora per motum, influeret tanquam per necessariam conditionem sine qua non. Sed hoc est falsum, quia magnes immotus ferrum attrahit, & ignis immotus, calefacit. Ergo.

7 Si cœlum quiesceret, adhuc Sol terram illuminaret, & ipsam calefaceret, nam soli secundum se conuenit illuminare, & calefacere, & tamen sol immotus maneret.

8 Si aqua moueatur, non calescit, sed frigescit. Ergo motus non causabit in ea calorem, &c.

9. Damascenus habet Nos dicimus quoniam corpora cœlestia non sunt causæ alicuius eorum quæ fiunt, neque corruptionis eorum, quæ corrumpuntur, signa autem magis sunt imbrium, & aeris transmutationis.

10. Ad actionem sufficiunt agens, & patiens. Sed in inferioribus patiens est materia, & agens quo, qualitates, & primum operans. Ergo.

11. Agens producit sibi simile; Sed cœli non producunt sibi simile, cum genita sint calida, & humida, non sic cœli. Ergo.

12. Argumentatur D. August. Nihil est naturalius sexu corporis. Sed nos videmus duos etiam gemellos sub eadem constellatione natos differre quandoque in natura, & moribus. Ergo, &c.

13. Cœlum non agit mediante forma permanente: Cum sic non esset generatio cum motu, nec mediante motu, cum motus non agat. Ergo &c.

14. Causa vniuersalis non distinguit, cum hoc sit munus particularis causæ. Sed cœlum est causa vniuersalis. Ergo non causabit particularia.

15 Cœlum non potest facere, quod de Leone non nascatur Leo, & de Boue bos. Igitur nulla erit actio cœli, præter actionem particularis.

16. Mirabile hoc est, quod duo nati cum eodem Horoscopo vnus in Italia litteris, ac religioni sit intentus, & alius apud Turcas in Tracia sit irreligiosus, & sine litteris. Ergo hæ inclinationes non sunt a Cœlis.

17. Aristot. 2. de generatione, textu 56. negat motum diurnum primi mobilis esse causam generationis, & corruptionis, hocque attribuit soli per Zodiacum peragranti. Ergo saltem non omnes cœli influunt in inferiora.

18. Si cœlum agit in inferiora, per lucem agit. Sed hoc est contra Arist. 2. de anima tex. 126. dicentem, lucem, & tenebras nullum effectum facere in corpora.

19. Cœlum Empyreum est immobile Ergo saltem ipsum non non agit in inferiora, cum dicamus cœlum agere per motum.

20. Sic corpora damnatorum per naturam essent in corru-

corruptibia ab igne, data cessatione motus cœli, si est causa actionis omnis.

21. Sic motus non posset fieri in vacuo, quia in eo non esset continuatio inferioris moti, cum superioribus mouentibus.

22. In Beatis ponemus actionem omnium sensuum, & tamen non subiiciuntur motui cœli. Ergo motus cœli non est causa omnis actionis.

23. Iosue 10. primo Paralip. 9. Sol, & Cælum steterunt contra Gabaon, & tamen motus inferiores non cessauerunt.

24. Hoc idem D. August. docet, quod cessante motu cœli adhuc figulus posset mouere rotam.

25. D. Thom. de pot. q. 5 art. 10. ad 8. dicit, quod cessante motu cæli cor moueretur, & Opusc. 11. art. 11 asserit, quod per subtractionem diuini influxus omnia subito perirent, non sic per subtractionem motus cœli, sed post aliquod tempus.

26. Lux cœlestis, quæ ponitur producere varios effectus, aut eminenter continet varias qualitates, aut non. Si primum, vna Stella non poterit infrigidare, Si secundum, hoc videtur sibi repugnare, quia omnibus Stellis à Sole illuminatis conuenit calefacere, & non infrigidare. Ergo &c.

27. Mirabilius est, quod asserunt Astrologi, Lunam respectu aliquorum infrigidare, & respectu aliorum calefacere.

28. Omne agens agit vt in effectum sui similitudinem exprimat per D. Dionysium 2. cap. de diuinis nominibus, & Arist. 1. de orru, & interitu tex. 51. At corpora cælestia non possunt in inferiora suam similitudinem exprimere, cum non possint procreare alia corpora cœlestia. Ergo.

29. Agens debet esse immediatum patienti, per Arist. 7. Physicorum; At corpora cœlestia multum distant ab inferioribus. Ergo.

30. Motus Cœlorum regulares sunt, & inuariabiles. Ergo non generant contingentia.

Pro solutione huius magnæ quæstionis, quæ multas alias secum trahit. Primo apponemus aliquas annotationes. Secundo loco nostram conclusionem probabimus. Tertio diluemus argumenta, & quarto loco adiiciemus aliquas quæstiones.

Quod primum. Primo notandum venit circa titulum quæstionis, quod causa bifariam sumitur. Primo pro agente, & causante. Secundo pro ratione agendi. Primo modo loquimur de causis, id est, de causis influentibus, distinctis suppositaliter ab iis in quæ influunt, nam plures rationes agendi possunt esse in eodem supposito, vt in homine, intellectus, voluntas, generatiua, nutritiua &c Item loquimur de causis totalibus, concurrentibus ad productioné eiusdem effectus, sed diuersorum ordinum, & sibi essentialiter subordinatarum.

Secundò igitur notandum, quod in hac parte sunt præcipue sententiæ multa capita habentes. Prima docet efficientiam Cœlorum in hæc inferiora, sed negat eam, vt necessariam per motum, ad generationem formatum tantum accidentalium Ita docet Durandus in 2. dist. 15. q. 1. & 3. Alex. apud D. Tho. in 2 Cœli lect. 4. à qua non longe recedit Soncinas 12. Meth. q. 13. Picus vero Mirandulanus libro contra Astrologos tenet, Cœlos non agere in hæc inferiora nisi vniuersaliter, vnde effectus inferiores dicit non esse reducendos ad constellationes, seu positiones syderum. Franc. Suarez Disp. 22. in hac opinione est, quod causæ sufficientes per se a corporibus cœlestibus non depeudent, quare si Cœlum staret, adhuc ignis calefaceret & color potentiam visiuam mutaret, vnde dicit influxus Cœlorum solum esse necessarios respectu causarum insufficientium, vt eas adiuuent, foueant, &c. & pro se, adducit Scotum in 2. dist. 14. q. 3. & Rich. art. 2. q. 6. & Henr. Quodlib. 11. q. 15. & Quodlib. 14 q 1.

Sed quod Cœli agant in hæc inferiora, docuit Trismegistus in Asclepio, Plato, in Theæteto, Arist. 2 de Generat. tex. 55. & 56. lib. 4. de Generat. animalium cap. vlt. 12. Meth. tex 33. 44. 2. Physic tex. 26. Phylo Iudæus libro de Mundi Opificio, D Dionysius c. 4. de diuinis nominibus, D Aug. 13. de Trinitate cap. 40. D. Basilius Hom. 4. Hexameron Iauellus 12. Met. q. 1: Sot 2 Physicor. q. 4. & in 4. dist. 48. q. 2. art. 2. & Ferrar. cum S. D 4. contra gentes c 97.

Tertio considerandum ergo venit, quod cœlum dupliciter agit. Primo immediate, & sine concursu alterius causæ, v gr. Sol sic illuminat inferiora, & superiora, calefacit elementa, & producit multa ex putri materia. Secundo agit mediate, id est mediantibus causis inferioribus, sibi subordinatis, quo iure cœlum dicitur causa vniuersalis, quia magis distat ab effectibus rerum causatarum, & ad omnes hos operatur, & de hac secunda actione cœli loquimur.

Quarto notandum venit, quod corpora cœlestia mediante luce primo dicuntur agere in hæc inferiora, quare loca illuminata calidiora sunt, quam vmbrosa, vnde merito Aristot. 2. cœli tex. 42. & S. D. p. p. q. 67 artic. 3. & 2. cæli lect. 10. & 2. de anima text. 70. dixerunt lucem esse qualitatem actiuam, vt tamen est qualitas primæ alterantis. Secundo Cœli operantur in inferiora mediantibus quibusdam influentiis, & proprietatibus sibi connaturalibus, ex quibus, & si omnes stellæ luceant, tamen aliquæ secundum proprias qualitates infrigidant, sed causaliter, vnde dicunt Astrologi Saturnum esse frigidum, & siccum; Martem calidum, & siccum; Iouem & Venerem humidos, & calidos; Lunam humidam, & frigidam; Solem calidum, & siccum, & ita aliquæ Stellæ fixæ prout accedunt ad naturam istorum. Tertio Cœlum agit in hæc inferiora mediante motu, vnde diuersus motus solis sub circulo obliquo, id est, sub Zodiaco causat diuersas partes anni, scilicet Verem, Æstatem, Autumnum, & Hyemem, Diem, & Noctem. Immo ait Philos. 2. cœli tex. 41. motum aptum esse lapides, ferrum, & lignum ignire, & esse quasi vehiculum caloris, vnde docemus motum esse conditionem sine

qua

na non, id eſt ſine qua non agerent ſuperiora in infe-
riora.

Quinto igitur penſandum venit, quod agens tripliciter poteſt in aliud operari. Primo per principium formale permanens, quo modo ignis calore calefacit. Secundo actione ipſa, vt ignis calefactione calefacit. Tertio operatione, huc conditione, ſine qua non, ſicut dicimus approximationem calefactibilis ad ignem eſſe cauſam, ſeu rationem, quod calefactibile calefiat ab igne, & hoc tertio modo dicimus contra Durandum cœlum operari in inferiora per motum, tanquam per conditionem neceſſariam ad operandum, quod docuit Ariſt. 2. de gener. text. 55.

Sexto tamen eſt vlterius ſpeculandum, quod mutationes inferiorum ſunt in duplici differentia, quam quadam ſunt Phyſicæ, vt generatio, alteratio, & ſimiles, & quædam ſunt intentionales, vt illuminatio, & animæ operationes. Ad primas actiones dicimus cœlum operari per motum, ad ſecundas vero nequaquam, niſi modo dicendo.

Quo ad ſecundum prima Concluſio eſt Cœlum, & Stellæ agunt in hæc inferiora. Probatur primo. Cauſæ inferiores [illegible] ſubordinatæ, in tantum mouent, in quantum [illegible] per Scotum, & Auerroem. Sed cauſæ inferiores ſubordinantur ſuperioribus. Ergo in tantum mouent, in quantum per influxum ſuperiorum mouentur. Reſpondet Suarez loco citato, cauſas inferiores ſuperioribus eſſe ſubordinatas, non quo ad neceſſitatem cauſandi, ſed quo ad iuuamen, & conſeruationem. Sed hæc reſponſio fuga eſt, quia iuuamen eſt motio, & actio, ad producendum proprium effectum, non ab extrinſeco, quia non eſt motio violenta, vnde eſt actio modificata, in ſecunda cauſa ad hoc, vt ſuo modo operetur.

Secundo. Cœlum ſine alia cauſa murem, ranam, & ſimilia animalia producit immediate, & cur ſimilia non poterit producere cum alio? nonne Sol, & homo generant hominem?

Tertio. Deus inferiora regit per ſuperiora, & quo ad eſſe, & quo ad fieri, & quo ad conſeruari, quia his omnibus modis operatur per proprias cauſas. Ergo inferiora a ſuperioribus dependent.

Quarto. Illud quod efficit mutationes claras, & manifeſtas in inferiora, non eſt negandum in ea agere, mouendo, & efficiendo. At Cœlum eſt tale. Ergo. Maior eſt clara; minor probatur. Conſtat enim Solem diuerſas anni partes ſuo motu facere, & plura aſtra ſuo congreſſu, ac vno aſpectu ſterilitatem, aut vbertatem inducere, tranquillitatem, & procellas in mari excitare, varias mutationes a medicis obſeruatas in corporibus medendis generare. Polum Arcticum, ad ſe magnetem trahere. Solem, flores Heliotropii ſecum ab ortu ad occaſum vertere. Gallum poſtquam Sol ab imo Cœlo ad nos aſcendit per lætum cantum excitare. Lunam fluxum, ac refluxum maris cauſare, Planetas in fœtum poteſtatem accipere, quare ſi in octauo menſe Saturno proprio fœtus naſcatur, occumbit, quia Saturnus maleficus eſt, non ſic, ſi in ſeptimo, Lunæ dicato, vel in nono Ioui adſcripto oriatur, quia ſunt Planetæ benefici. Traduntque Aſtronomi Martem flauam bilem concitare, Saturnum melancoliam ciere, Lunam pituitam augere, Solem, & Iouem ſanguini dominari. Item vſus docuit Solem cordi correſpondere, feli Martem, Iouem, Iecori, ori, & linguæ, Mercurium, & Saturnum capiti. Item infantiæ Luna præeſt, pueritiæ Mercurius, adoleſcentiæ Venus, iuuenti Sol, virilitati Mars, ſenili Iuppiter, & decrepitæ Saturnus. Idem in metallis cernitur, nam Soli aurum ſubeſt, Lunæ argentum, Marti ferrum, Saturno plumbum, Ioui ſtannum, & electrum, Mercurio argentum viuum, & Veneri æs. Vide D. Thom. in 2. diſt. 19. q. 1. & p. p. q. 110. & 115. art. 3.

Secunda concluſio. Cœlum agit in inferiora hæc mediante motu, vt conditione ſine qua non. Probatur primo rationibus Ariſtot. Aut inter motus eſt ſubordinatio, & dependentia eſſentialis, & per ſe in mouendo, aut non. Si primum. Ergo primus motus qui eſt primi cœli erit cauſa aliorum motuum effectiua. Si ſecundum. Ergo non datur primus motus contra Ariſt. 8. Phyſ. & 12. Diuin. Nec valet dicere, quod datur primus motus, qui eſt cauſa aliorum motuum, ſed nō effectiua. Primo, quia motus, & mouere dicunt efficientiam, & non exemplaritatem. Secundo, quia connexio motuum non eſſet in moueri, quod eſt contra Ariſt. 1. Meteor. & 7. Phyſ. vbi docet omne quod mouetur, ab alio moueri, aſcendendo vſque ad primum motum, & primum motorem.

Secundo. Sicut ſe habet vita reſpectu operationum vitalium, ita ſe habet primus motus reſpectu mobiliū; Sed deficiente vita, deficiunt operationes vitales. Ergo deficiente primo motu, deficient omnes motus mobilium, Minor eſt nota, Maior eſt Ariſt. 8 Phyſ. tex 1. & 87.

Tertio. Non eſt negandū, quod intelligentia mouens cœlum influat in inferiora, vt Dei inſtrumentum; Sed intelligentia non influit vitam in cœlo, nec intelligere, vel velle, quia cœlum his caret. Ergo in ipſum influit motum, vt tanquam per primum motum omnes alios motus cauſet. Sed de hac re etiam infra.

Ad primum dicitur ad maiorem, quod à cauſa neceſſaria procedit effectus neceſſarius, niſi impediatur, vel modificetur in ſecundis cauſis, ſecundum modum ipſarum, modo motus cœlorum modificatur in ſecundis cauſis, modo ſuo.

Ad ſecundum dicitur ſimiliter, quod inferiora ſuſcipiunt actionem ſuperiorum ſecundum ſuam naturam, vnde non eſt mirum, ſi Saturnus in Marte non imprimat frigiditatem, & in inferiora vtique. Nam etiam piſcis ſtupor ſtupefacit manus piſcatorum, & non retia.

Ad tertium dicimus, quod motus, & ſi non ſit forma actiua ſecundum ſe, tamen talis eſt, vt eſt a primo alterante, & vt concurrit, vt conditio ſine qua non.

Sed hic oritur difficultas, an corpora cœleſtia agant in hæc inferiora alia virtute, quam motus, & lucis. Nam Auerroes, Auicenna, Mirandulanus lib. 3. 5. & 6. contra

Aſtro-

Astrologos, Georgius Agricola lib.4 & 8.de causis subterr. Medina lib.2 suæ Paren. cap.1 Zimara Theoremat. propos. 45. Hoc ferrus in fine Meteor & Serenius lib.de Fato tenent, quod corpora cælestia solo motu, & luce in hæc inferiora agant Primo, quia hæc solum sensu deprehendimus. Secundo, quia continent in luce, eminenter omnes qualitates elementares. Et tertio, quia lux videtur vehiculum omnis cælestis virtutis, sicut est species generis.

Alii his addunt alios occultos Cæli influxus Primo, quia sine motu, & luce in occultis visceribus terræ generant aurum, & alia metalla, neque enim ad hæc intima terræ, lux, vel eius calor pertingit Secundo, quia magnes trahit ferrum etiam in loco tenebroso. Tertio, quia Luna in coitu solis dum minima luce perfunditur maiori impetu Mare concitat, & in corporibus male affectis dolores ciet Quarto, quia Saturnus frigiditatem inducit, & tamen lucem fundit, imo eadem lux syderum diuersos effectus producit, vt lux Iouis temperiem, Martis ardorem, Solis æstum, & Lunæ humiditatem

Huic sententiæ fauere videtur S D 2 de Cœlo cap 7 & quodlib.6.artic.19. D. Bonauentura 2 distin.14.Ferr. 3. contra gentes cap.84 Iohannes maior 2.dist.14.q.5.Abulensis 3.Reg c.17.q.9.Paulus Venetus 2.Meteor.c.1.ac alii plures.

Dicendum est ergo, quod dupliciter de influxibus cœli agere possumus. Primo ratione influentis, & sic dicimus, non solum Planetas, & stellas infundere lucem, & agere motu, sed etiam multis aliis influxibus occultis, vnde etiam agunt ad quietem rerum in propriis locis, & ad earum perfectiones, intrinsecas, quas lux non tangit.

Secundo ratione vehiculi, & instrumenti in fluxus, & sic dicimus sydera per motum agere, mouendo, & traducendo, influxus, per motum, & lucem. His stantibus argumenta primæ opinionis pro nobis sunt

Ad ea vero, quæ sunt secundæ opinionis dicimus ad primum, generationem metallorum esse a motu, & luce Cœlorum, quæ etsi contactu sensibili ea non tangat, attamen ea attingit virtute, permeante per viscera terræ

Ita ad secundum concedimus influxum magnetis, sed negamus non modificari a luce.

Ad tertium dicimus, tunc Lunam inferiora mouere propter motum suum, & Solis, & propter congressum radiorum, congressus autem Lunæ cum Sole fit medio motu.

Ad quartum concedimus luce planetarum iuxta conditionem naturarum ipsorum diuersa efficere, non enim dicimus omnem lucem calorem causare, sed influxum.

Ad quartum dicimus causam vniuersalem agere ad omnem actionem, aliter non esset vniuersalis, & ideo quia Deus est causa vniuersalissima concurrit ad omnem actionem omnium agentium. Secundo dicitur, quod etiam si ageret vniuersaliter, concurreret, vt causa altior [illegible]

Ad quintum dicendum, quod quælibet res præter suam propriam, & immediatam causam habet etiam causas superiores, quibus subordinatur, scilicet Cœlos, elementa, intelligentias, & Deum.

Ad sextum dicitur secundum commendatorem, quod magnes trahit ferrum, & Centrum graue, per modum finis, Cœlum autem effectiue agit mediante motu. Secundo dicitur, quod magnes mouet alterando, & potest moueri potentia, lege Caietanum p.p.q.3.artic.1. & quæ nos diximus in 7 Physicorum.

Ad septimum dicendum, quod lux secundum se est calefactiua, sed impedibilis ne calefaciat, ex defectu necessariæ conditionis motus, sicut gladius secundum se est aptus secare, non tamen secat, nisi moueatur.

Ad octauum dicendum, quod motus causat calorem in calefactibilibus, & frigiditatem in infrigidabilibus, quia recipitur per modum recipientium, vnde non est mirum si aqua percussa frigidior fiat, quia motu exhalat partes subtiliores, in quibus vigebat calor, aqua vero immota manens condensatur, & reflectendo radios solis calida efficitur.

Ad nonum dicendum, quod Damascenus loquitur contra ponentes corpora Cœlestia esse Deos, & primas causas eorum, quæ hic fiunt, non autem negat quod sint causæ Deo subordinatę.

Ad decimum dicendum, quod qualitates actiuæ superioribus comparatæ induunt rationem materiæ, quia a superioribus mouentur.

Ad vndecimum dicendum, quod duplex est similitudo. Prima dicitur specifica, & hæc non reperitur inter corpora Cœlestia, & ab iis effecta. Secunda dicitur continentis, & contenti, mouentis, & moti, & sic inter hæc cadit similitudo, quia inferiora continentur in superioribus, & ab eis mouentur, & hæc dicitur similitudo enuens.

Ad duodecimum dicendum, quod actio corporum Cœlestium recipitur in inferiora, secundum dispositionem eorum, quare cum materia generationis super abũdat, vel non est totaliter disposita ad vnum sexum, fiunt gemini, mares vel fœminæ. Hinc bene D. August probat diuinationem ex astris non esse vndequaque certam, quia actio recipitur secundum diuersam dispositionem recipientis.

Ad decimum tertium dictum est, quod Cœlum agit mediante motu, non tanquam forma actiua, sed vt necessaria conditione.

Ad 14. dicendum, quod causa vniuersalis præcise non est causa distinctionis particularium sed bene [illegible] particularibus causis, vnde cum Leone, Leonem producit, & per hoc patet ad 15.

Ad 16. Astrologi hanc disparitatem negant, quoad inclinationem. Sed melius dicitur, quod præter cœlos concurrunt patria, mores, actiones, parentes, occasiones, & impedimenta, quapropter mirum non est, quod non omnino assimilentur, magis q̃ alii, vtique, vnde legimus de duobus Sanctis, & ego expertus sum in duobus

fra

fratribus gemellis, quod simul Baptizati fuerunt, simul infirmabantur, & simul obierunt.

Ad 17. dicendum, quod Arist. non negat absolute motum primi mobilis esse causam generationis, & corruptionis, sed praecise, vnde hoc concedit motui solis per Zodiacum.

Ad 18. dicendum, quod lux secundum se non alterat corpora, sed vt est qualitas primi alterantis, motui coniuncta, vnde coelo quiescente Sol orbem illuminaret, sed non alteraret. Secundo dicitur, quod lumen secundum Aristot. vt facit ad visionem non alterat, sed bene vt est qualitas coeli.

Ad 19. dicendum, quod Coelum Empyreum, quia est proximum substantiis separatis, ideo influit ad modum earum permanentiam sine motu. Secundo dicitur, quod à Coelo Empyreo dependent mutationes intentionales, quae possunt fieri sine motu. Quod autem mouens non moueat nisi motum, est verum actu, vel potentia, modo Coelum Empyreum, & si sit immobile in actu, est tamen mobile non repugnanter in potentia, vt est corpus. Nam quod Coelum Empyreum agat in haec inferiora expresse docuit S. D. quodlib. 6. art. 19. & p. p. q. 66 artic. 8. reuocando id quod tenuit in 2. distinct. 2. q. 2. art. 3. Eandem sententiam habent Albertus Magnus de quatuor coeuis p. 4. art. 14. Maironus 2. dist. 14. Damascenus lib. 2. fidei Orthodoxae c. 3 ne simus coacti concedere aliquam substantiam otiosam, virtutis, ac actionis expertem cum vnumquodque sit operationis sui gratia, per Aristot. 2. de Coelo text 17. & 9. Meraph. text. 9.

Ad 20. dicendum, quod cessante motu coeli, & virtute impressa igni corpora illa essent incorruptibilia, & non absolute, & ita intellexit S. D.

Ad 21. dicendum, quod in vacuo fieret motus, quia remaneret virtus impressa a generante.

Ad 22. dicendum, quod mutationes sensibiles sunt intentionales, & spirituales, hae autem fieri possunt sine motu coeli.

Ad 23. dicunt aliqui, Solem stetisse, sed non primum mobile, quod tamen est falsum, quia tunc perdidisset aspectum cum aliis coelis. Dicitur ergo, quod tunc omnes coeli cessarunt, sed Deus suppleuit pro eorum causalitatibus.

Ad 24 dicendum, quod anima rationalis non dependet à coelo, nec ab intelligentiis, & ita motus eius, & cordis posset esse sine coelo, vt docet D. Tho. de pot. q. 5. art. 10. & Opusculo 11 & per hoc patet ad 24. Sed an cessante motu coeli, alii motus sint cessaturi, S. D. in 2. d. 2. q. art. 5. & de pot. q 5. art. 8. cum Thomistis, vt supra est notatum, tenent, quod cessante motu coeli cessabunt omnes motus, ad generationem, corruptionem, & alterationem sensibilem, non vero motus spirituales, intellectionis, & volitionis luminis diffusionis, & impressionis specierum in medio, & in sensu.

Quae sententia contra Scot 2. dist. 14. q 3. & Durandum d. 15. est expressa ab Arist. tex. 75. & text. 1. & 1. Meteor. c. 2. & 2. Metaph. tex. 5.

Ad 25. & ad 26. dicimus, quod coelum continet eminenter, & causaliter omnes qualitates inferiores, & si non formaliter, inhaerenter, quare cum agat, mediis proximis causis, ad modum ipsarum hinc sequuntur diuersi effectus.

Ad 27. dicimus, quod maior valet de causa vniuoca, at coelum agit, vt causa aequiuoca. Secundo dicitur, quod imprimit suam similitudinem virtualiter coagendo causae immediatae, & se in ea modificando.

Ad 28. dicitur ad minorem, quod agens debet esse immediatum, vel supposito, vel virtute, vt sunt coeli. Secundo dicitur, quod coeli agunt per lucem, & aliam qualitatem spiritualem.

Ad 29. negatur sequela, quia ille motus in causis secundis modificatur, ita vt in contingentibus contingenter, in liberis libere, & in necessariis necessario operetur.

QVÆSTIO III.

Vtrum Coeli sint causae humanorum actuum.

PRo explicatione huius difficultatis notandum est. Primo, quod per actus humanos intelligimus actus proprios homini, inquantum homo est; Hi autem actus dicuntur eliciti a potentia libera, seu imperati, vnde quaerimus, an corpora coelestia, sint causae horum actuum.

Secundo igitur considerandum venit, quod in homine tria sunt. Primum est corpus, seu materia corporalis, quae potius obtinet rationem naturae, quam animę, quia in ea consideratur sola compositio materiae, & formae. Secundum sunt potentiae, vegetatiuae, & sensitiuae, organis corporalibus affixae. Tertium sunt potentiae liberae, scilicet intellectus, & voluntas. Homo quoad corpus necessario mouetur à corporibus coelestibus, quia materia necessario subditur actioni coeli. At in potentiis organicis iosum agit per accidens, inquantum prosequuntur necessitatem materiae, vnde earum actio, & motio necessaria est. Sed in intellectu non agit nisi indirecte, & occasionaliter, vt dicemus.

Tertio igitur notandum est, quod coelum agat in corpus humanum stat dupliciter. Primo causaliter, mouendo, & influendo; & sic immediate, & necessario agit in corpus, indirecte vero, & per aliud in potentias affixas organis corporalibus. Secundo occasionaliter, repraesentando obiectum, & similia faciendo, & hoc dupliciter. Primo necessario, & sic quandoque agit in intellectum, quia praesente obiecto, non potest facere quod non intelligat. Secundo per accidens, inclinando, & sic agit in voluntatem, cui intellectus offert obiectum intellectum sub ratione boni, stat tamen in eius libertate ipsum velle, & nolle, quare differentia inter actum intellectus, & voluntatis stat in hoc, quod intellectus intelligit, quia habet obiectum praesens, mouens ipsum, sed voluntas potest illud eligere, & non eligere, prosequi & fugere.

Quarto vlterius pensandum venit, quod in actionibus intellectus, & voluntatis duo sunt. Primum est ipsa actio, vt est vitalis, & sic dependet a cœlo, quia motus eius est veluti vita omnium operationum secundum Arist. 8. Phys. text. 1. Secundum est, quod illæ actiones sunt potentiæ liberæ, & sic non subduntur corporibus cœlestibus, vt supra. Nec obstat, quod cœli operentur, vt instrumenta intelligentiarum, superiorum homini, quia homo quo ad libertatem nulli subditur, cum Deus reliquerit eum in manu consilii sui. Nec officit, quod omne multiforme reducatur ad vniforme, quia hoc est verum in his quæ sunt eiusdem generis. Sed & si Astrologi multa diuinent ex corporibus cœlestibus, quo ad ea quæ fiunt in pace, & in bello, hoc aliunde non prouenit nisi quia homines sequuntur inclinationes corporis, sapiens tamen dominabitur astris.

QVÆSTIO IV.

Vtrum Cœli agant in Dæmones.

Respondetur negatiue, & ratio est, quia dæmones natura sunt superiores corporibus cœlestibus, vnde causaliter in eos, non agunt, occasionaliter vero, & ratione nostri vtique. Quare in quodam determinato tempore Lunæ, magis vexant aliquos homines, vt Lunam Dei creaturam infament secundum Chrysost. & Hieron. & in alio tempore à Necromanticis vocati, sub certis constellationibus veniunt, quia tunc cognoscunt virtutem syderum, ad inducendos effectus petitos accõmodatam esse, & si etiam hoc faciant, vt Necromantes ad idolatriam trahant, putantes diuinitatem esse in stellis, propter quam causam permittunt etiam se alligari ad lapides, ad herbas, ad anulos, &c. vt in iis colantur, & vt scientes futura, & cætera teneantur.

QVÆSTIO V

Vtrum Astrologi poßint aliqua vera prædicare.

Videtur quod sic. Primo. Nam mores animi corporis temperamentum sequuntur, per Galenum, & Arist. Sed Astrologi de facili possunt scire temperamentum corporis, nam nati sub Marte bellicosi sunt, sub Saturno melancholici, vt longa experientia docuit. Ergo, &c.

Sec[illegible]o Aristot. in libello Physion. multa tradit de cog[illegible]end[illegible]s [illegible]ns hominum, vt quod habentes fro[illegible] magn[illegible] [illegible]nt animosi, carnem mollem, inge[illegible] [illegible]p[illegible]os non admodum nigros, vel duros, mode[illegible] & m[illegible]ueti, oculos hilares non valde apertos, nec valde [illegible]sos lente palpebras mouentes, misericordes, & sim[illegible] a E[illegible], &c.

[illegible]ertio O[illegible]seruarum est ab Astrologis, quod illi quos [illegible]icornus benigne aspicit, Reges fiunt, quos Aquarius, piscatores, quos Mercurius trapezitæ, id est numelarii, quos Orion venatores, quos Mars homicidæ, quos stellæ primæ magnitudinis, maximæ dignitatis viri, &c.

Quarto. Multi dormientes futura annunciant, diuinant, ac præuident. Hoc autem DD. motui syderum, tunc Phantasiam mouentium adscribunt, cum alia causa non sciatur. Ergo. &c.

Quinto. Per signa cognoscimus significata. Sed Cœli sunt signa futurorum, nam enarrant futura, & sunt posita a Deo, vt signa Genes. 1. & Isa. 34. vbi dicitur. Complicabuntur sicut liber Cœli, & Apoc. 6. Cœlum recessit sicut liber inuolutus, id est post diem Iudicii. Ergò per Cœlos possumus diuinare.

Sexto. Dæmones de futuris respondebant in oraculis; At futura in seipsis non cognoscebant. Ergo in Cœlo.

Septimo. Experientia docuit, & longum esset enumerare multa ab Astrologis ante pronunciata euenisse, & hoc per sydera cognita. Ergo, &c.

Pro solutione huius quæstionis. Primo considerandũ venit, quod res naturales alias significent tripliciter stat. Primo, vt causæ aliarum rerum, quo pacto flatus ventorum australium pluuiam significant, quia eam causant. Secundo, vt effectus ostendit suam causam. Tertio, vt effectus viuentis, vt garritus auium, morsus pulicum significant futuram pluuiam. In præsentiarum quærimus in primo, & secundo sensu, an Astrologi habeant aliquas causas, vel effectus, ex quibus possint diuinare, de vita, & fortuna nati.

Secundo notandum, quod quædam sunt causæ necessariæ, necessario agentes, & quædam liberæ, libere operantes. Necessariæ autem causæ quædam regulariter producunt suum effectum, vt ortus solis diem, & eius occasus noctem, esse in capite, vel cauda draconis Eclipsim, &c. & de iis possunt Astrologi certa pronunciare, quia habent solum motum Cœli, & syderum pro causa; Quædam vero admittunt cum actione Cœli mixtionem elementorum, vt sunt pluuiæ, grandines, niues, &c. & ii effectus possunt cognosci, si recte cognoscantur causæ, quare Sol matutinus rubeus, & occiduus, sub nubibus cadens, futuram pluuiam significare nouimus, & ita Medici ex causis internis de infirmo pronunciant, nam materia corporalis necessario subditur actioni Cœlorum, vnde cognita hæc subalternatio, sciunt effectus, & sic per has causas notas quandoque diuinant Astrologi. Causæ vero liberæ in duplici sunt differentia, nam quædam a Deo dependent, vt iustificatio impii, & beatificatio iusti, & de iis nullo pacto possunt Astrologi aliquid prædicere; Aliæ vero sunt quæ admixtionem materiæ corporalis admittunt, & consequenter quandam inclinationem causant, & de his modo loquimur.

Tertio igitur considerandum venit, quod in causis liberis duo sunt spectanda. Primum est inclinatio, orta ex mixtione animæ cum materia corporali, ex quo Cœli, indirecte dicuntur etiam agere in animam nostram. Secundum est electio libera voluntatis, vigente etiam incli-

inclinatione. Propter primum multa diuinant Astrologi, quia plures sunt qui inclinationes corporis sequuntur, cum secundo vero nihil habent, quia voluntas potest superare omnes inclinationes corporis.

Quarto vlterius tamē est considerandum, quod aliud est quærere num si Astrologi haberent veram notitiam syderum possent plura prædicere, & aliud est quod hanc scientiam habeant, & sic certe annuntient. Primum enim concedimus, quo ad naturalia, & etiam quo ad inclinationes agentium liberorum, vnde quia Angeli, & Dæmones eam habent, ideo multa annunciare possunt. In secundo igitur stat difficultas, quia pauci sunt, qui hanc cognitionem attingant.

Quinto. Igitur notandum, quod Astrologi quandoque vera pronuntiant, & quandoque falsa. Vera quidem. Primo, quia aliquo modo attingunt scientiam Astrologicam, quare de multis inclinationib. iudicare possunt, sed non dicere, hoc eueniet, sed iste inclinabitur, & quo ad ea tantum quæ habent ordinem ad materiam corporalem, & non simpliciter ad placitum, vt quod iste ducat vxorem, nomine Mariam, vel Margaritam. Secundo, quia Astrologi quandoque non solum virtutes Cœlorum intuentur, verum etiam proximas causas scrutantur, vt si inclinatus ad furtum, inops sit, malas societates habeat, & similia. Tertio, quia arte Dæmonum sæpe vtuntur, qui futura noscunt in causis suis, vel ex Dei reuelatione secundum D. Aug. lib. 4. de Trinit. c. 17. & 5. de Ciuit. Dei c. 8. Quarto, quia quandoque Deus hoc permittit in pœnam facilis credulitatis, vt de quodam narrat Bannes p. p. quæst. 115. Falsa vero pronuntiant; Primo dum solum considerant dispositiones corporum Cœlestium, & non mixtorum, & elementorum, in quibus modificatur eorum virtus, & influentia, de qua re vide Ferrariensem 3. contra gentes cap. 86. Secundo, quia pauca per Astrologiam noscunt, respectu eorum quæ ignorant, vnde Iob 38. Numquid nosti ordinem Cœli, aut pones rationem eius in terra? Tertio, quia cum homo sit finis omnium rerum secundum Aristot. 2. Physicorum, Deus in eius pœnam, vel præmium multa immittit, sterilitatem, pestilentiam, bellum, & similia; Quarto, quia certo iudicant, id quod solum coniecturare valent, nam Astrologi experimentali ratione ducuntur, hæc autem fallax est, propter mutationem causarum, quare D. Aug. hos irridet, lib. 6. Confess. cap. 6. & de Ciuitate lib. 5. ca. 8. quia non distinguunt inter causas naturales, & voluntarias. Tandem, quia sæpe decipiuntur arte Dæmonum, qui vt sibi arrogent diuinam scientiam, & honorē, quærunt ab Astrologis cultum latriæ, aliqua futura prædicendo.

Sexto igitur merito reiicitur hæc Astrologia Iudiciaria. Primo, vt diuinæ scripturæ contraria, quoniam non est nostrum scire tempora, & momenta quæ Pater posuit in sua potestate, neque Dii sumus, vt possimus annunciare futura. Secundo, quia hanc plures S. Pontifices anathematizant quo ad voluntaria, vt Martinus primus, Gregorius Iunior, Alexander tertius, & tandem Xistus Quintus, in sua constitutione Creator Cœli, & Terræ in qua sub grauissimis pœnis eam vetat, volens quod Inquisitores Hereticæ prauitatis contra tales procedant. Ita eam inhibet Concilium Toletanum primum, sub pœna anathematis. Tertio reprobatur a Sanctis Patribus, vt a D. Ioanne Chrysostomo, Homelia tertia ad Thessalonicenses. a D. Cyrillo lib. 10. contra Iulianū in fine, a D. Aug. locis citatis, & in Epistola ad Marcellinam, & ab Orig. Homelia 26. in numeros, & l. 3. super Iob. Quarto. Punitur Decretis Principum, nam Constant. Imperator cap. de Maleficis, & Mathematicis sic dicit. Nemo Aruspicem consulat, aut Mathematicum, nemo Astrologum, nemo Ariolum, præterea sileat perpetuo omnis diuinandi curiositas, etenim supplicium capitis feret, gladio vltore prostratus, quicunque nostris iussis obsequi denegauerit. Item decernunt Diocletianus, & Maximianus eodem titulo. Hoc idem factum legimus a Saul Rege Hebræorum, 1. Reg. cap. 28. Ideo omni iure damnata est Astrologia Iudiciaria.

Ad primum ergo negatur minor, quia temperamentum corporis non solum a syderibus pendet, sed etiam à dispositionibus materiæ, & seminis, sed & a virtute formatrice parentum, quia primæ causæ modificantur in secundis. Secundo dicitur, quod quando animi mores sequuntur temperamentum corporis, hoc tamen sciri non bene potest. Tertio dicitur, quod est sub voluntate hominis, iuxta illud Gen. 4. sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius, & Ptolomeus. Sapiens dominabitur astris.

Ad secundum dicimus, quod signa manuum, faciei, & corporis signa sunt temperamenti corporei, quod multum facit ad sciendam inclinationem nati, vnde ex his aliquas inclinationes deducunt Physionomistæ, & Chiromantici, non vero certos mores.

Tertium negant D. Basilius Hom. 6. D. Ambrosius lib. 4. Hexameron cap. 4. & D. Clemens lib. 4. recognitionum, & D. Gregorius, vnde ait Getulia, vt ferunt Piscatores non habet, & tamen quis dicat neminem illi nasci in stella Aquarii? Sed secundo dicitur, quod cum illa Astra ad similia possint inclinari, mirum non erit, si quandoque effectum sortiantur.

Ad quartum dicit S. D. 2. 2. q. 95. artic 6 & Opusc. 25. c. 4. & p. p. quæst. 80. art. 4. quod corpora Cœlestia possunt imprimere in fantasia quædam signa futurorum, sed aliud est, quod sint signa, & aliud quod cognoscantur, vt certa signa. Primum conceditur, sed secundum negatur, & in hoc stat nodus difficultatis. Secundo dicitur, quod ex somnis aliqua pronosticare licet, coniecturaliter, sed non certo, & ita per corpora Cœlestia, sed in vsu non admittitur, propter inscios, ne coniecturam, faciant certitudinem.

Ad quintum dicimus ad minorem, quod Astr[illegible] signa imbrium, siccitatum, tempestatum, & aliorum effectuum naturaliter, & necessario a corporibus Cœlestibus dependentium, quare inseruiunt agriculturæ, medicinæ, ac nauigationi, non vero pro actibus humanis.

Ita dicunt Augustinus, Chrysostomus, Theodoretus, & Hugo de Sancto Victore.

Ad sextum dicitur, quod illa Oracula semper fuere ambigua, & æquiuocatione plena, quia non certo sciebant, quid oam Cœli prętenderent. Immo multa Oracula falsa sunt deprœhensa, vt de Apolline confessus est Porphirius, teste Eusebio lib. 5. de præparatione Euangelica cap 1. Secundo dicitur, quod Dæmones multa didicerunt ex diuina reuelatione, sic disponente diuina prouidentia, secundum D. Augustinum secundo super Genesim ad literam ca 17 & D. Damascenum lib. 2. Fidei Orthodoxæ cap 4. & 5. dist. 2. 2. q. 172. artic. 6

Ad septimum dictum est supra.

QVÆSTIO VI.

Vtrum quælibet res habeat suam determinatam periodum.

Videtur quod non. Nam demus, quod periodus sanguinei sit vita quinquaginta annorum, & cholerici sexaginta, nonne potest sanguineus ex industria, vel electione ciborum fieri cholericus, in octauo alterata periodus.

Secundo. Homo per comestionem ligni vitæ poterat fieri immortalis. Ergo sua natura non habet determinatam periodum.

Tertio. Mors homini non est naturalis, sed pœna peccati, vt tradidit D. Paulus Ro. 1. & S. D. p. 2. q. 85 art. 5 Ergo non est homini determinata periodus

Quarto. Quælibet res suo fini, & formæ correspondet. At anima hominis est immortalis, & eius finis est beatitudo æterna. Ergo & ipse deberet esse æternus.

Quinto. Si determinata periodus esset propter motum solis, vt tradit Arist. 2. de gen. tex. 57. sequeretur quod per artem medicam non posset prolongari vita, cuius stant Medici

Sexto. Alchimistæ tradunt per quintam essentiam auri, & per aurum potabile, & lapidem Philosophorum homines posse dedicere vitam ferè immortalem. Ergo periodus non est determinata.

Pro solutione huius quæstionis. Primo notandum venit, quod periodus dicitur mensura, qua res corruptibilis de his soluitur loquimur mensuratur, determinato spatio annorum, vel mensium, vel dierum, & per ascensum, & descensum circuli Cœlesti, cum influxu in nato Verbi gratia: Nascatur Paulus ascendente signo [illegible] cum ab Astrologis figura Cœlestis [illegible] per duodecim [illegible] tunc computant a [illegible] vi [illegible] & ab ea descentum. Natus [illegible] vitam per [illegible] annos, ascen[illegible] annorum, & descensus similiter quadraginta

[illegible] notandum venit, omnes res iuxta suam naturam [illegible] suam speciem periodi, quod Arist. lib. de [illegible] dicit Aues viuere vsque ad tredecim annos, Capras vsque ad 11. Canes ad duodecim, Leones ad viginti, Asinos ad 30. Indiuidua igitur vnius speciei dupliciter considerari possunt. Primo, vt sunt vnius speciei, & sic omnes species rerum habent suam periodum, homo hominis, & leo leonis. Secundo, vt comparantur ad inuicem, secundum meliorem dispositionem stellarum, aspectus earum, &c. & sic vnum indiuiduum longiorem periodum sortitur alio indiuiduo.

Tertio notandum est, causas longæ periodi quasdam esse extrinsecas, & quasdam extrinsecas. Intrinsecæ sunt partes ex quibus res componitur, extrinsecæ sunt nutrimenta, Aer, Cœlum, &c. & ideo inanimata, diutius viuunt animatis, tunc quia corrumpens intrinsecum istorum non est ita potens sicut animatum, quæ ex diuersis humoribus ad inuicem pugnantibus componuntur, & ab extrinseco non ita de facili suscipiunt alterationes corporum Cœlestium, sicut animata. Quare & si causa principalis extrinseca longioris periodi sit motus solis in ascensu, & descensu signorum Zodiaci, tamen non est precisa causa, quia cum eo concurrunt stellæ, & planetæ, qui fortes, vel debiles si reperiuntur in natiuitate, causant varietatem. Sed & ista possunt impediri per accidens ab extrinseco violento, vt per necem, vel venenum, vel aliud violentum

Quarto notandum est, quod causæ longitudinis, & breuitatis vitæ intrinsecæ multæ solent assignari. Prima est duritiès, quia quanto aliqua sunt duriora, tanto magis resistunt diuidenti, vt patet in lapidibus, deinde in plantis, & deinde in animalibus, nam diuisio est causa corruptionis, per Aristot 2. de anima. Secunda est bona commixtio calidi, & frigidi, nam quanto magis aliqua propinquant sicco, & frigido, vt senescentes, tanto magis ad interitum tendunt, quare iuuenes humidiores, & calidiores sunt senibus. Tertia est homogeneitas, quia vbi minor diuersitas, ibi minor confusio, & contrarietas, & consequenter maior duratio, vt patet in Aere, & Aqua Quarta prouenit ex continente, quia locus bonus natum conseruat, & malus interimit, vnde vbi Aer est subtilis, & purus, & Aqua fluens, homines diuturniorem ducunt vitam, quam in locis paludosis. Quinta est parsimonia, bonus vsus ciborum, medicamenta, & alia quæ arte humana experta sunt sanitati conferre, & vitam in longum protrahere

Ad primum ergo dicitur, quod actio superiorum in secundis causis modificatur, sed a corporibus cœlestibus, vt tradit S. D. p. p. q. 115. art. 6. & ideo variatio in materia corporali reducenda est, & [illegible] causam in corpus cœleste, & [illegible] causam per accidens [illegible] causa extra[illegible]

Ad secundum dicitur, quod lignum vitæ non dabat homini a natura vitam immortalem, nam hæc erat ex Dei dono, quare habebat solum virtutem fortificatiuam, per S. D. p. p. q. 97

Ad tertium dicendum, quod homo bifariam considerari potest. Primo, [illegible] principia ex quibus constat, & hac ratione formæ dicitur incorruptibilis, & ratione materiæ

ateriæ corruptibilis. Secundo, secundum quod creatus fuit a Deo, & sic quia cum dono gratuito fuit creatus immortalis, per peccatum amittendo hoc donum, in pœnam dicitur factus mortalis. Vide S.D. 1.2.q.85.art.5. 2.2.q.164. &c.

Ad quartum dicendum, quod forma secundum se posita esse incorruptibilis, sed vnio cum materia est corruptibilis, & ideo propter dissolutionem vnionis compositum corrumpitur.

Ad quintum, & sextum dicendum, quod illa iuuant extrinseco, sed per accidens, nos autem loquimur de terminata periodo secundum causas per se.

QVÆSTIO VII.

Vtrum Cælum sit rotundum.

Videtur quod non. Nam corpus rotundum semper distat æqualiter. At cœlum non semper à nobis æqualiter distat, nam stellæ nobis propinquiores maiores videntur, vt stellæ fixæ prope Horizontem nobis magis apparent, quam in medio cæli. Ergo sunt propinquiores.

Secundo. Quod de Sole, & Luna dicitur, de toto est videtur dicendum. Sed Sol, & Luna videntur plana, & non conglobata. Ergo idem videtur dicendum de toto cælo.

Tertio. Quadrata à longe distantia rotunda videntur, per Lucretium 4. sui poematis, quia oculus non potest bene cernere angulos quadrati, & ideo Corpus rotundum sibi videtur quadratum, ergo hoc erit dicendum de Cælo.

Quinto Cælo datur figura maximæ capacitatis, cum ea se includat omnia corpora vniuersi. Sed figura sphærica est omnium isoperimetrarum minima, vt docet Archimedes lib. de Isoperim. Ergo Cælum non habet hanc figuram.

Quinto. Cælo debetur figura magis stabilis, & firma. talis est quadrata. Ergo.

Sexto. Multi præcipui Doctores negant Cælum esse rotundum, vel de hoc dubitasse, vt D. Augustinus 2. super Genesim ad litteram c. 9. Lactantius li. 5. diuinarum Inst. cap. 24 D. Chrysostomus hom. 14 & 17. ad Hebreos. Damascenus lib. 1. fidei orthod. cap. 6. & alii plures. Sed non est indubie tenendum Cælum rotundum ... contrarium est Aristoteles 2. de Cælo cap. 4. Thales Milesius, Pythagoras, Babilonii, Chaldei, Ægyptii, Plato in Timeo, Cicer. 2. de natura Deorum, D. Hieron. ... in cap. 5. Epistolæ ad Ephesios. Probatur igitur. ... figura debetur primo corpori. Talis est rotunda. Ergo. Cælum est rotundum. Minorem probat Aristoteles, vt supra. Primo, quia circularis figura, vna ... continetur, & aliæ pluribus, simplex autem comparum præcedit. Secundo, quia lineæ circulari, vt iam ... rectæ non potest fieri additio, rectæ vtique. Maiorem probat, quia corpus rotundum vna tantum superficie continetur, & rectum pluribus.

Secundo. Recte inspicimus stellas circa polum perpetuo motu moueri, veluti circa centrum, & Solem Lunamque ascendere in Horizontem ad meridiem, & descendentem ad Occasum, iterum redire, ad Horizontem circulari, & rotunda circuitione, immo bene inspicimus Astra figuram rotundam retinere, & si Astronomicis instrumentis Cœlum contemplari volumus, opus est vt fabricentur rotunda, vt mensura sit eiusdem proportionis, cum mensurato.

Tertio probatur ex Sacris litteris, vt ex illo Eccles. Sol occidit, & in locum suum reuertitur, ibique nascens girat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus, id est Sol, & in circulos suos reuertitur.

Ad primum ergo aduersariorum dicitur, quod stellæ fixæ secundum se æqualiter distant a terra, vnde eis comparatur vt punctum. At quod maiores videantur in ortu, quam in meridie, ex parte medii prouenit, quia in ortu crassius est, propter maiorem copiam vaporum ibi existentium, quam in meridie, quare etiam nummi in aqua positi grandiores in ea videntur quam extra, propter crassitiem medii, propter quam etiam causam maiores apparent in Hyeme, quam in Æstate, & flante Austro, quam Borea.

Ad secundum dicitur, quod Sol, & Luna, videntur plana, & si sint concaua, quia sphærica solent videri vt plana in magna distantia, cum concauitas non possit discerni, vt docet Arist. in prob. sect. 18. q. 7.

Ad tertium dicitur, quod non solum propter visum, sed etiam propter alias rationes affirmamus Cœlum esse sphæricum, & rotundum, & non ad modum Oui, vel Cylindri.

Ad quartum dicimus, figuram sphæricam esse minimam inter isoperimetras, quo ad loci occupationem, sed maximam quo ad interiorem cauitatem.

Ad quintum dicimus ad maiorem, quod Cœlo debetur figura maxime apta ad motum, hæc autem sphærica est, vnde argumentum nihil valet in cœlis motis circulariter, sed si quid valet, valet de Empyreo, quod dicitur sedes Beatorum.

Ad sextum dicendum, quod illi Patres locuti sunt vt Philosophi, & sic potuerunt errare. Neque verum est Cœlum esse in figura Tentorii, Tabernaculi, fornicis, vel pellis, quia Scriptura de eo loquitur quo ad officium, scilicet quod omnia tegit vt Tentorium, vel Tabernaculum, & dicitur extensum vt pellis, vt interpretatur D. August. 2. super Genesim ad litteram cap. 9. Vel quia annuntiat Dei opera, vt facit pellis scripta.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum Cœli quanto sunt superiores, tanto sint nobiliores.

Videtur quod non. Nam Sol est inferior Orbe, Martis, Iouis, Saturni, & firmamenti. Sed Sol ... est nobilior, vt docent Plutarchus, Abulensis, Nazianzenus, & Ri-

& Richardus, in 2. d. 15. quæst. 5. circa secundum principale. Nam inter pulchra nihil eo pulchrius, inter fœcunda, nihil eo fœcundius Diuidit tempora, Orbem collustrat, cæteris lucem tribuit, suis influxibus inabditissima naturæ viscera penetrat, velocissimo cursu iter suum peragit &c.

In contrarium est Aristoteles cum S. D. 12 Metaphys. text. 44. vbi ponunt nobilitatem Cœlorum, motorum esse secundum nobilitatem intelligentiarum mouentium, quæ quanto sunt superiores, tanto præstantiores esse dicuntur. Nam sicut in mundo supercœlesti tres sunt Hierarchiæ, & tertia est nobilior secunda, secunda, prima, ita videtur dicendum esse in Cœlesti mundo.

Et probatur primo sic. Ordo rerum diuinam sapientiam prædicat. At hoc non esset si quanto aliqua sunt superiora, inuariabiliter non essent nobiliora, confusio enim esset. Ergo venit dicendum, quod rerum ordo earum perfectionem ostendat.

Secundo; quia sic etiam possemus dicere Solem præstare firmamento, quod asserendum non videtur, cum in eo extent præstantissimæ stellæ, & omnia signi Zodiaci, quorum instrumentum videtur potius Sol ad productionem inferiorum, quam è contra. A Zodiaco enim magni sunt effectus, & magnæ virtutes, & quidem diuturniores, quam a Sole, qui potius ad varietatem facere videtur, quam ad diuturnitatem, ad quam faciunt non solum firmamentum, sed etiam Mars, Iuppiter, & Saturnus.

Dicendum est igitur cum Ptolomeo in quadripartito, quod de nobilitate Planetarum dupliciter loqui possumus. Primo quo ad stabilitatem, & diuturnitatem, vniuersalitatemque effectuum. Secundo quo ad eorum varietatem, & accommodationem. Primo modo quanto Orbis est superior, tanto est præstantior, vnde ait Ptolomeus, quod motus Saturni cooperatur ad multa tempora, Iouis ad annos, Martis, Solis, Veneris, & Mercurii ad menses, & Lunæ ad dies. Secundo vero modo præcellit Sol, quia eius luce, ac motu vt Zodiaci instrumentum præcipuum, magnam varietatẽ in inferioribus producit, & in hoc sensu procedit argumentum aduersariorum.

QVÆSTIO IX.

Vtrum Astra accipiant lucem à Sole.

Videtur quod non. Quia in aliis Astris à Luna non apparet imminutio luminis, quo ad aliam partem, neque Eclipsis, dum Sol sub eis pergit. Igitur signum est Astra non recipere lumen a Sole.

Secundo probatur specialiter de Luna, Nam in plenilunio dum tota soli opponitur, tota lucet, & tamen ab ea multæ maculæ non deficiunt.

In hac difficultate Anaximander, Antiphon, & Cleomedes fuerunt in sententia, singula Astra a Sole lumen accipere At Auicenna, & Macrobius solam Lunam a Sole lucem mutuo accipere dixerunt, alia vero Astra de suo collucere: alii tenent cum Astrologis stellas fixas, & Planetas de se habere aliquam lucem, sed maiorem a Sole mendicare.

Hoc igitur primo persuadent Planetæ, quæ quanto sunt Soli propinquiores, eo sunt lucidiores. Secundo, quia Sol est collocatus a Deo in medio eorum, vt superioribus, & inferioribus lucem suam communicet.

Ad argumentum in contrarium dicitur, quod Eclipsis Planetarum supra Solem existentium non datur, quia cum maxime à terra distent, eius vmbram intrare non possunt, vt Luna facit dum deliquium patitur, est enim terræ maxime propinqua. Neque Planetæ diuersitates facierum patiuntur, quia semper sunt in commodo aspectu, vt toti illustrentur, non sic Luna. Inferiores vero Planetæ Sole, scil. Venus, & Mercurius si aliquam imminutionem luminis sortiuntur, adeo parua est, vt videri non possit, nam Venus non potest tegere nisi centesimam solis partem, & Mercurius minorem, cum sit Venere minor, cumque propria luce magis abundent quam Luna, eorum obscuratio non potest deprehendi, sed bene dari, vt tradit Scaliger Exerc. 72. in Cardanum.

Ad secundum, quod petit de maculis Lunæ, & earum forma, seu hominis, vt aliqui dicunt, seu leonis, vt Alberto videtur, multa dicuntur, vt tradit S D. 2. de Cœlo text. 49. & Ægidius lib. 2. Hexam. c. 35. Aliqui igitur dicunt in hoc visum nostrum hallucinari, quod tamen falsum est, quia omnibus, ac omni tempore apparent. Alii dicunt tales maculas esse imagines Montium, Vallium, & Nemorum, quæ in Lunæ globo quasi ex speculo exprimuntur, & ad nos reflectuntur. Sed hoc etiam leue est, quia non semper luna retinet eundem aspectum cum montibus, &c. & tamen semper retinet illas maculas. Ægidius, & Richardus tenent partes maculosas lunæ esse partes eius rariores, minus lumen solis reflectentes, quam duriores, quæ ideo splendidiores videntur. Sed hoc arguit Albertus Magnus, quia si illæ partes sunt rariores, magis de lumine ebibunt, quam densiores, neque sola reflexio inspicienda est, quia aliquo modo diaphanæ videntur.

Dicendum est ergo, quod illæ partes maculosæ sint partes densiores corporis Lunæ, quæ ita de facili non penetrantur Est autem sententia D. Thom. 1. par. q. 70. art. 2. Lunam esse plenam creatam, id est in plenilunio. Ab ea autem menses lunares incipiunt, diciturque luminare magnum, non quantitate, cum sit minor omnibus planetis, Mercurio excepto, sed efficiētia, cum terræ maxime sit propinqua, & copiosius lumen diffundat, vno sole excepto.

QVÆSTIO X.

Vtrum lux efficiat calorem.

Videtur quod non. Nam prima qualitas alteratiua a nullo causari potest, aliter non esset prima, Sed caliditas inter primas qualitates alterantes connumerantur. Ergo non erit a luce.

Secun-

Secundo. Si lux esset causa caloris, maior lux esset causa maioris caloris, sicut maior ignis causat maiorem calorem. At Venus, Iupiter, & Luna magis lucent, quam [illegible]ion, & Procion, id est, Canis maior, & minor, & tamen hi Canes maiorem causant æstum, quam supradicti Planetæ. Ergo &c.

Tertio. Sicut lux dicitur calefacere, ita etiam dicitur [ex]siccare; Sed luna in plenilunio dum est maxime lucida humectat magis. Ergo &c.

Quarto. Saturnus lucet, & tamen secundum Astrologos infrigidat, & multæ gemmæ lucent, & quercus pu[tri]dæ, Piscium squamæ, Ciccindolæ, & quorundam animalium oculi, & tamen non calefaciunt. Ergo lux non [ef]ficit calorem.

In contrarium est Arist. in t. Meteor. cap. 8. & de partibus animalium cap. 5. & 4. de generatione cap. 2. & D. [D]ionysius 4. cap. de diuinis nominibus, & de Cœlesti [h]ierar. cap. 15. S. D. Opus. 42. artic. 4. cum Durando, 2. q. 14. q. 1. contradicente. Conclusio igitur est. Lux [ef]ficit calorem.

Probatur primo experientia. Nam Solem calefacere [in]feriora patet, & magis dum quasi perpendiculariter [ter]ram irradiat, quam dum per angulos obliquos eam [pe]rcutit, quia lux eius tanto magis acuit calorem, quanto magis reflectitur, vnde inferior regio calet, & non [me]dia, quia reflexio primam regionem non exiit. Item [a]estate tempore plenilunii noctes esse tepidiores, anima[lia] frigida magis calefieri, & augeri. Conspicuum est [et]iam ex reflexione radiorum ex speculis ignem fieri, & [Ga]lenus refert Archimedem hostium triremes combus[sis]se, constitutis è regione speculis, & alter Mathemati[cu]s, teste Zonara in vita Anastasii Imperatoris, Æneis [spe]culis è Constantinopolitano muro ignem radiis ac[ce]nsum fulminis instar in aduersam hostium Classem [mi]sit, & eam & Classiarios combussit.

[A]d primum ergo dicimus, caliditatem connumerari [int]er primas qualitates sensibiles, corpora alterantes [i]n immutatione corporali, non vero est inter primas [abs]olute, quia lux est ea prior, & altior, vt qualitas pri[mi] alte[r]antis. Hinc habe[t] primo ornare, & decorare [V]niuersum. Secundo vicissitudinem d[i]e[ru]m, & no[ctiu]m efficere. Tertio in inferiora magnos effectus cau[sa]r[e], in instanti illustrare, corporibus ægris, & sanis vi[res] augere. Laetificare, & ad contemplationem superio[ru]m animum nostrum rapere.

[A]d secundum dicitur, quod lux bifariam considerari [pot]est. Primo secundum se, & sic efficit calorem. Secun[do] vt recipitur in subiecto, & sic potest a Saturno cau[sari], recip[it]que q[u]alitatem infrigidandi, & a Luna hu[mec]t[a]ndi, & a Cani[cul]a magnum æstum excitandi, quia [vir]tus superiorum modificatur in inferioribus, secun[du]m corum naturam. Et i[t]a dicimus ad tertium, & [q]uartum, quod lux de se calefaceret, sed causaliter, vt est a tali lucente non, sed hoc est ratione recipientium.

QVÆSTIO XI.

Vtrum Lux sit forma Astrorum, vel Corpus

Circa hanc difficultatem tres opiniones inuenio. Prima tenet lucem esse formam substantialem, vt tradit S. D. 1. par. q. 67. art. 3. Ægidius 2. Hexamer. cap. 11. Auicenna 6. naturalium cap. 10. hocque sic probatur. Primo. Nulla forma accidentalis est nobilior substantiali, vt tradit D. August. 2. de libero arbitrio. Ergo lux non erit forma accidentalis.

Secundo. Lux non potest esse qualitas inhærens. Ergo erit substantia. Antecedens probatur. Primo, quia forma inhærens qualificatiua habet contrarium positiuum, vt caliditas frigiditatem. At lux non habet contrarium positiuum, nam tenebræ opponuntur ei priuatiue. Secundo, quia qualitas inhærens remanet abeunte causa, vt caliditas in manu igne remoto. At lux non remanet, remoto lucente.

Sed hæc opinio est falsa. Primo. Nam nulla substantia per se cadit sub sensu. Lux vtiq. Ergo non erit substantia.

Secundo. Duæ formæ substantiales non possunt simul esse in eodem subiecto; At lux stat in aere cum propria forma aeris.

Tertio. Substantia non suscipit magis. & minus. Lux vtique. Ergo non erit substantia.

Ad primum ergo in oppositum dicitur, quod aurum, vt substantia est, nobilius est luce, non vero quo ad decorem, & efficientiam, quia vt qualitas primi alterantis efficit aurum, &c. & sic loquitur D. August.

Ad primum secundi dicitur, quod non omnis qualitas habet contrarium positiuum, sed solum qualitates de tertia specie, de qua non est lux.

Ad secundum dicitur, quod quando qualitas ordinatur ad introductionem alicuius formæ, tunc habet aliquam permanentiam, at quando non ordinatur ad formam, sed ipsa est quæ actuat, & perficit, vt lux illuminat aerem, non est necesse, quod permanenter inhæreat.

Secunda opinio fuit Empedoclis Agrigentini, teste Arist. 2. de anima ca. 7. D. Damascen. lib. 2. fidei Orthodox. cap. 7. D. August. Epist. ad Volusianum, & lib. 6. sup. Genesim ad literam, & Theodoreti in quæst. sup. Genesim, quæst. 7. nam hi tenent lucem esse quandam substantiam, quod probant.

Primo, quia refrangi, & reflecti est corporum. Hoc luci conuenit, vt patet. Ergo.

Secundo. Radii Solis dum à corpore luminoso reflectuntur, ignem accendunt, quia ad [t]abu[la]s lineis in vnū fere recedentib. intercepti aer atteritur, & sic ignem accendit. At hæc attritio nō potest esse ni[si] co[r]porum, &c.

Tertio. Hoc probant testimonio Arist. 5. top. dicentis, lucē esse ignem. At ignis corpus est. Ergo etiam & lux.

Sed oppositum p[ro]batur. Primo. Nam omne corpus habet determinatū locum. Lux nequaq[u]am, q[u]ia vbiq; diffunditur. Secūdo. Nullum corpus mouetur in instanti, per

ti, per Arist. 6. Physic. Sed lux in instanti illuminat. Tertio. Duo corpora non possunt esse simul ex Arist. 4. Physic. At lux est simul cum aere.

Ad primum ergo in contrarium dicitur, quod est impropria refractio, & repercussio, & non propria, qualis est corporum.

Ad secundum dicitur, quod ratio accensionis illius aeris est, quia in eo duo radii uniuntur, & sic aer magis incalescit, ita vt ignem accendat.

Ad tertium dicitur, quod per lucem Aristot. non intelligit lucem, secundum se consideratam, sed vt est subiectiue in igne, quo pacto aliqui dicunt tres esse species ignis, scilicet carbonem flammam, & lucem.

Dicendum igitur est, quod sit qualitas primi alterantis, inhærens corporibus illuminatis.

QVÆSTIO XII.

Vtrum lux sit eiusdem speciei in omnibus lucentibus astris, & inferioribus, & corporibus beatis.

VIdetur quod non. Primo. Quæ distinguuntur specie natura, differunt etiam specie quo ad accidentia, quia ex principiis distinctis procedunt. At astra lucentia, specie distinguuntur, vt determinatum est. 8. Metaphy. Ergo & luces, quæ sunt istorum accidentia.

Secundo. Diuersa causa, diuersum producit effectum, & effectus diuersus, & distinctus specie, ab alio, arguit diuersitatem causæ secundum speciem, ex 2. Phys. & 5. Metaphy. Sed à distinctis astris secundum speciem, diuersi sunt effectus, secundum speciem, nam Saturnus infrigidat, & Mars calefacit, Sol exsiccat, & Luna humectat, & hoc per lucem suam, quia sydera agunt in inferiora motu, & lumine. Ergo &c.

Tertio. Quæ sunt eiusdem speciei non se impediunt, nec perturbant, sed potius iuuant. At lux Solis impedit, & offuscat lumen aliorum astrorum, vt patet. Ergo, &c.

Quarto. Quæ conueniunt in vna ratione, secundum speciem non distinguuntur nisi secundum magis, & minus in illa ratione regulariter, vt magis album, & minus album in albedine. Sed quædam lucentia lucent solum de nocte, vt quercus putridæ, & lucedulæ, quædam vero de die, & nocte, vt ignis, & aer alieno lumine splendet, & Sol neutiquam. Ergo.

Quinto. Hoc saltem videtur dicendum de luce corporum glorificatorum, comparatorum ad alia lucentia. Primo quia hæc lux supernaturalem habet actionem, dum corpus eleuat ad supernaturalem statum, quod non facit lux astrorum. Secundo; quia idem corpus non potest esse lucidum, & coloratum, vt erunt corpora gloriosa. Tertio quia erunt diaphana, & propria luce lucentia, nostra [illegible], per Arist. 2. de Anima tex. 8.

Pro resolutione huius quæstionis. Primo notandum venit, quod dupliciter possumus eam examinare. Primo sub hoc titulo. An omnis lux naturalis alicui corpori superiori, & inferiori, sit eiusdem speciei lucentibus ipsis. Secundo. An omnis lux siue sit naturalis, siue ab externo quomodolibet; vt est lux corporum gloriosorum, eis communicata à Deo, sit eiusdem speciei, & in vtroque sensu eam ventilamus.

Secundo ergo notandum est, quod circa præsentem difficultatem sunt duæ opiniones. Prima negat lucem superioribus, & inferioribus corporibus connaturalem, esse eiusdem speciei, & multo fortius id negat de luce corporum glorificatorum, & nostrorum corporum. Hanc tuentur Albertus 2. p. summæ q. de lumine Ægydius 2. dist. 13. in 2. princ. q. 1. Ricardus ibid. q. 4 Argentinas eadem dist. q. vnica, art. 1.

Secunda sententia affirmat lucem, & omnes colores in quocunq; corpore existentes, esse eiusdem speciei, quia sicut tantum est vna albedo, vna nigredo, &c secundum speciem, ita tantum est vna lux secundum speciem, quamuis sit in diuersis subiectis quandoque etiam genere distinctis, vt superiora & inferiora distinguuntur. Hanc defendit S. D. in 4. dist. 44. q. 2. art. 4. ad primum, & cum eo sunt omnes Thomistæ.

Tertio igitur notandum venit, quod quædam alicui conueniunt vt naturales proprietates illius, quibus ab aliis secernitur, vt risibilitas conuenit homini, & per hanc accidente proprio differt a Leone, cui conuenit rugibilitas. Quædam vero alicui competunt, vt accidentia communia, & si quandoque sint inseparabilia, vt nigredo omnibus Coruis, & albedo omnibus Cignis; vel vt accidentia communia, vt colores, & qualitates alterabiles, generabiles, & corruptibiles corporibus mixtis. Lux, & colores non sunt naturales proprietates, quibus corpora lucentia distinguantur, sed sunt accidentia communia à quibusdam quo ad aliquam lucem, & colorem inseparabilia, & à quibusdam separabilia, & ideo secundum ista non attenditur aliqua proprietas specifica, pullulans ex vi naturæ, quo ad ea per quæ, differt ab alia natura, sed pensatur in omnibus eam participantibus, quædam ratio communis, per quam illis, omnibus dicitur conuenire.

Quarto loco hinc colligas, cum S. D. in 2. d. 13 q. vnica artic 3. quod secundum rem, idem sunt lux primaria, secundaria, lumen, radius, & splendor, vnde distinguuntur solum secundum rationem. Nam eadem lux vt est in proprio subiecto dicitur primaria, secundaria quæ ab alio participatur, vt lux omnium lucentium præhabitata, & recepta a Sole, dicitur secundaria lux, propria vero primaria. Et secundum alios perspectiuos primaria lux, est quæ diffunditur per directum, & secundaria quæ per reflexum. Dicitur vero radius, vt procedit a corpore lucente per directum, & splendor vt est per reflexum, lumenque vt est in medio diaphano illuminato, vt lux Solis in aere. Alii etiam subdiuidunt radium in rectum, id est, directe ferientem, luminatum reflexum, id est per reciprocam conuersionem, & fractum id est se colligentem ex medio raro, in densum, vt cum ab aere procedit ad aquam, & refractum, id est, se vnientem ex medio densiori in rarius.

Secun-

Secundo ergo loco ponitur hæc conclusio. Vna tantum est lux secundū speciem, reperta in lucentibus, quocumodolibet. Probatur primo. Illa quæ specie distinguuntur, non habent eundem modum specificum immutandi potentiam, distinctum tantum secundū magis, & minus, vt patet in albedine disgregatiua visus solum secundum magis, & minus, prout est, intensior, vel remissior. At omnis lux eodem modo differenti tantum secundum magis, & minus immutat visum, alterando ipsum, &c. vt patet experientia. Ergo erit tantū vna lux secundū speciem.

Secundo. Quæ distinguuntur specie, in vna natura non conueniunt, vt patet in homine, & leone. At omnia lucentia conueniunt in vna natura lucis. Ergo. Probo minorem. Diuersæ naturæ specie se corrumpunt, & vna non auget aliam; vt calor, non auget frigiditatem. At lux Solis non tollit lucem vnicuiq; corpori lucenti propriam, sed eam auget, & perficit. Ergo signum est, quod sit eiusdem speciei, in omnibus lucentibus.

Tertio. Inter distincta specie non potest esse similitudo, in eo in quo specie secernuntur. At inter lucentia est similitudo in luce, vnde sacræ paginæ dicunt lumen corporum gloriosorum fore, vt lucem Solis. Ergo est eadem lux, specie.

Quarto. Quæ nam maior ratio de luce, quam de colore? immutant enim ambo potentiam visiuam, & sunt eius obiecta. At vna est albedo, intensior, vel remissior omnibus albis, & idem dic de aliis coloribus. Ergo & vna lux specifice.

Ad primum dicimus, quod maior procedit de accidentibus propriis, lux autem non est tale accidens sed commune; sicut vna est albedo in omnibus cignis, etiam si darentur cigni distincti secundum speciem, quia in omnibus reperiretur, ratione vnius.

Ad secundum dicendum, quod diuersitas effectus dupliciter considerari potest. Primo ex causa remota, & sic diuersitas effectuum non arguit diuersitatem causarum, nam Sol suo calore generat hominem, Leonem, mulum, &c. quæ specie distinguuntur. Secundo ex causa proxima, vt est calor ex calefaciente, frigus ab infrigidante, & sic coarguit diuersitatem causatum, etiam in eadem qualitate, vnde alius est calor naturalis hominis, ex quo generatur homo, & alius calor naturalis leonis, quo generatur Leo. Modo vna est, lux secundum se in omnibus lucentibus, at producere potest diuersa ratione qualitatis immediate operantis, ex quo illa lux Saturni causaliter sit infrigidatiua, infrigidat, Martis eū sit calefactiua calefacit, &c. vnde diuersitas reducitur in causam immediatam, & non in primam. Secundo dicitur, quod valet de causis secundum propria consideratis, & non secundum cōmunia in se, vt est lux.

Ad tertium negatur minor, auget enim, & perficit minimam lucem, sed non tollit, quare si quis in puteum in quem Sol lucet descendat, astra videbit, quia eius oculum non attingit maior lux, quæ est lux Solis.

Ad quartum dicimus, quod probat differentiam accidentalem maioris, & minoris lucis in lucentibus, non vero essentialem, & specificam.

Ad primum quinti dicimus, quod probat modum agendi supranaturalem lucis corporis gloriosi, non vero diuersitatem naturæ lucis, sicut idem est visus secundum naturam videntis, & cæci illuminati; quamuis hic secundus sit supernaturaliter datus.

Ad secundum, negatur idem corpus non posse esse lucidum, & coloratum, vt patet in vitro concolorato, & smaragdo, & etiam in quercu putrida, & lucedulis, & si in his dum vnum videtur, alud nō cernatur, in corporib. vero beatis neutrū erit alteri impedimentum, quo minus ambo simul conspiciantur, tam in extrema superficie, quam introrsum, quia talem obtinebunt temperationē, & proportionem, sic postulante eorum perfectione.

Ad tertium dicitur cum S. D. 4. d. 44. q. 2. art. 4. quæst. 1. ad secundum, Paludano ibidem. q. 5. art. 2. conclus. 2. & 3. Argentinate dist. 49. q. 1. art 1. Alensi 3. par. q. 22 memb. 2. art. 1. ac aliis, quod quamuis naturaliter idem corpus non possit esse transparens, & propria luce conspicuum, nisi hæc sibi à natura vendicaret sua, tamen per diuinam potentiam id erit in beatis, nec per hoc arguitur diuersitas naturæ lucis in se, sed in causa dante naturaliter, & supranaturaliter hæc.

QVÆSTIO XIII.

Vtrum motus localis sit causa caloris.

Videtur quod non. Primo. Vel motus localis est productio caloris ipsa formaliter. Aut causaliter, id est, est quædam dispositio ex qua calor excitatur. Non primum, quia Deus potest efficere ne ex motu locali, verbigratia, silicis, lapidem percutientis excitetur ignis Deus autem non potest (seruata natura) denegare quod rei conuenit formaliter, vt quod homo sit rationalis sine rationalitate. Non secundum. Nam contraria, contrarios producunt effectus. Cum ergo motus, & quies opponatur, si calor producitur a motu. Ergo non a quiete potest produci. Hoc falsum. Nam calor naturalis colubris tempore hiemali quiete fouetur, vnde ne eo tempore extinguatur, in latibulis quiescit. Et speculum & lapides soli obiecti magis incalescunt, acignem excitaut, si non moueantur, quam si moueantur.

Secundo. Idem non potest esse causa contrariorum. At motus localis sæpe causat frigus. Ergo non calorem. Probatur minor. Quia aer in æstate flagello motus, refrigescit, & aer attractus ad cor ipsum refrigerat. Et aqua calida, & pulmenta calida sursum, & deorsum sæpius mota, calorem euaporant. Et ignis sæpe ventilatus, extinguitur.

Tertio. Si motus localis esset causa caloris, foret, vt docet S. D. 2. de cœlo ca 8. quia est primus omnium motuum secundum Arist. 8. Phys. c. 7. tex 55. Primum autem in vnoquoq; genere, est causa reliquorum illius generis, per eundem Arist. 10. Metaphys. tex 7. Sed hæc ratio friuola est. Primo, quia non satis concludit motus localis causet alterationem, id est, [illegible] calorem, cū motus localis ad vbi, & non [illegible] terminetur. Secundo, quia propositio Arist. 10 [illegible]

intelligitur de primo in vnoquoq; genere primitate causalitatis effectiuæ, quod negant multi de motu locali, etiam vt est in primo mobili, vt supra ostensum est.

In contrarium est Arist. 2. cœli, tex. 42. 1. Meteor cap. 3. & in prob. sect. 5 qu. 13 vbi docet, & dicit, motum esse causam caloris.

Pro resolutione, & intelligentia huius quæstionis. Primo notandum venit, omnes Doctores Aristot. consentire in hoc, quod motus est causa caloris, at in assignanda ratione dissident. Durandus ergo in 2. 15. q. 3. existimauit calorem per motum excitari a re mota per confricationem, & attritionem, propterea, quia in mixto sunt inclusa quatuor elementa cum eorum qualitatibus, inter quas est calor, qui accommodato modo per motum, & confricationem educitur. Sed hæc sententia non est vndequaque vera, propterea, quia non solum a corpore mixto excitatur calor, sed etiam a simplici, id est, aere, & etiam aqua congelata, vnde liquescit sæpius mota. Et secundo, quia non tangit radicem, & modum quo hæc confricatio, & attritio educit calorem.

Secunda sententia est Magni Alberti 1. Meteor. ca. 11. Aphrodisei lib. 1. probl. qu. 59. Thomæ Garbii 2. lib. suæ Summæ tract. 2. q. 6. (quamuis dicat multa alia, alibi impugnata) Zimaræ in suis Theorem prop. 45. & Conimb. 2. de cœlo q. 65 quod motus localis attenuat partes rei motæ, & distrahit, id est, rariores efficit vt exponit S. D. 2. cœli tex. 42. vbi hoc asseuerat Arist. & sic facit, quod concipiant calorem, quia calor sequitur raritatem. Ferrumque, lapides, & ligna calefiunt, quia dum vicissim confricantur, alterum alteri resistit, eaque repugnantia, & attritu fit, vt aer interceptus secernatur, & ignescat. Et in hanc sententiam fuisse D. Thomam constat, vt supra, & Soncinatem 12. Metaph. q. 12. Quomodo autem ratio S D. defendatur suo loco dicemus.

Secundo notandum venit, quod motus causet calorem, bifariam intelligi potest Primo formaliter, quasi motus sit ipsa calefactio, & hoc negamus, quia sic est acquisitio vbi. Secundo causaliter, id est, est causa, & ratio quod calor in re calefactibili excitetur, & hoc esse verum dicimus, quia rarefacit partes, & eas sic aptas reddit ad calorem.

Tertio loco soluendæ veniunt quædam difficultates, hac occasione occurrentes.

Prima est Cur facilius ex angulis, ignis decutiatur, quam ex aliis partibus. Huic respondetur accidere. Primo, quia certius C[illegible] illam partem ferit, quam alteram. Sec[illegible] facilius illa pars attenuatur, rarefit, & c[illegible]cit

Sec[illegible] e atque duri cum aliis, & e[illegible] facilius mittant ignem. Re[illegible] Primo. quia m[illegible] participant de [illegible] quod cū de [illegible] arbori[illegible] 16 [illegible] tex. 40 & secundo, [illegible] apta ad attenuandum a[illegible] alii

Ter[illegible] scintillæ ex attritu [illegible] descendant [illegible] tam sursum ascen[illegible], cum tamen natura ignis sit sursum tendere. Respondetur prouenire Primo, propter impetum attercutis percutienti ex alto in imo. Secundo, quia habet similis ignis multum de terrestri, & sæpe secum ali[illegible] partem lapidis attriti portat, sed & prouenit, quoniam motus potius est violentus, quam naturalis.

Secundo loco principali pono hanc conclusionem. Motus localis de hoc n. solum est dubium, est causa caloris. Probatur. Primo sic. Primum in vnoquoq; g[illegible], est causa reliquorum illius generis. At in genere motus, localis est primus. Ergo erit causa alterationis calefactiuæ &c Maior, & minor sunt Arist. vt argumento tertio notatum est.

Secundo probatur experientiis. Nam ictu silicis percussæ a ferro fit ignis, & ita si duo lapides se percutiant, vel duo ossa dura, præcipue si sint Leonis, & plumbei globuli ex tormentis bellicis explosi, dum per aerem volitant, accenduntur, & quandoq; liquefiunt, & sagittæ ardent, & molæ farinariæ currentes, inardescunt, curruum axes ignescunt, Soleæ equorum scintillant, aer percussus splendet, & constricta nubes fulgurat, & exhalatio celeri rapta vectu micat, quare dicendum venit motum localem ciere calorem.

Ad primum dicimus, motum causare calorem causaliter, & non esse calefactionem formaliter, nega[illegible] quietem causare calorem. Et ad instantiam de [illegible] dicimus, quietem conseruare in eo calorem, ne distrahatur, non vero causare, immo causatur ex motu locali ad interiora. Ad exemplum, de speculo &c. dicitur, hoc accidere non ex quiete per se, sed per accidens, propterea quia res immota magis, ac magis radiis percutitur, & sic cum minus calida magis calida efficitur, sicut aqua quanto magis stat ad ignem, tanto fit calidior.

Ad secundum dicitur frigus causari a motu non per se, sed per accidens. Nam ventilatio causat aeris frigiditatem, expellendo illum, qui nos circumstat, qui erat calidior, & ita accidit in respiratione. Et eodem modo fit euaporatio per expulsionem maioris caliditatis, & introductionem frigidioris aeris, sed vt diximus ista sunt per accidens. Dum autem labia restring[illegible], & insufflamus, aer est frigidus, quia mouetur aer ad extra existens, dum vero labia aperimus, & exsufflamus, aer est calidus quia talis aer a pulmone calefactus eiicitur.

Ad tertium dicitur, satis esse ostensum motum localem causare alterationem calefactionis causaliter, & nō formaliter, per attenuationem, & rarefactionem partium, patet enim sic fieri primam radicem caloris. Ad secundū vero non respondetur, quia nō probat quod probare debet. Sed vide quæ diximus de hac re. 8. [illegible] 1. q. 4

QVÆSTIO XIV

Vtrum motus cœlorum, ac siderum sint æquabiles, & ordinati.

VIdetur quod non. Primo. Illi motus sunt æquales, qui eodem tempore idem spacium [illegible]. Sed non omnes partes cœli in codē tempore [illegible] spaci[illegible] a[illegible]ant,

grant, nam polis viciniores, minus spacium in motu raptus peragrant, id est minorem circulum faciunt quam magis distantes a polis, in eodem tempore, in quo cælum mouetur motu raptus. Ergo.

Secundo. Cœli mouentur per impulsum eis factum ab intelligentia mouente, sicut rota mouetur per impulsum eam voluentis. Hic autem impulsus transit, & reintegratur. Aut ergo hæc reintegratio fit in instanti, aut in tempore, & successiue. Si primum, minuetur post illud instans motus cœli, & sic non erit regulatis. Si secundum, augetur, ex continua successione, & sic non erit vniformis.

Tertio probatur, quod motus cœlestes non sint ordinati. Primo, quia videtur ipsis incongruum eclipsari, vel ingrediendo vmbram terræ, vt facit Luna, dum pariter eliquium, vel patiendo impedimentum lucis, non attingat secundum totum orbem inferiorem, vt fit in eclipsi Solis. Secundo, quia tempore Iosue Sol stetit, & tempore Ezechiæ retrocessit, & in passione Domini Luna cum distaret a Sole (erat n. plenilunium) ad Solem accessit, & ipsum obtenebrauit, ac si fuisset in nouilunio. Ergo motus syderum non sunt regulares, & ordinati.

Quoniam constat motus corporum cœlestium esse vniformes, ac inuariabiles, ordinatosque ideo pauca sonant ita notato.

Primum, quod motus corporum cœlestium, non est æqualis dupliciter, & vno modo æqualis. Primo non est æqualis comparando vnum corpus alteri, nam Luna vnius mensis spacio cœlum percurrit, Sol vno anno cum Venere, & Mercurio, &c. Secundo nec quo ad partes horas, quoniam quædam maius & quædam minus spatium transeunt in æquali tempore, vt primo argumento probatum est. Est vero æqualis in tempore, quia in eadem mensura temporis, vnaquæque pars sium circulum facit, neque est aliquod tempus in quo celerius, & in alio tardius moueatur. Hoc tamen potest dupliciter intelligi. Primo relatiue ad tempus tantum, & sic Sol & planetæ aliquando celerius, & aliquando tardius mouentur, imo illi stationes, & retrogradationes patiuntur. Secundo relatiue ad tempus quidem, sed in tali positione, & sic in sunt in tali signo, puncto, vel situ Cœli, si semel mouerunt celeri vel tardo motu, sic semper mouebuntur, & mouerunt, & hoc est quod modo dicimus, & affirmamus.

Secundum est, quod adeo experientia deprehensum motus corporum cœlestium esse mi o ordine ordinatos, in ortu, occasu, annis, mensibus, diebus, & horis cum momentis, vt facilita sit de his disquirere.

Ad primum ergo dictum est, concludit enim de æqualitate spacii, & nos loquimur de æqualitate temporis.

Ad secundum omissa ridicula responsione quorundam, influxum Angeli ex vna parte annitti, & ex alia resiquasi sit qualitas corruptibilis, quod falsum est, cum perpetua motio Cœli. Dicimus, quod hæc motio non nisi perpetua conseruatio influxus virtutis mouentis Angeli, quæ considerata, vt est ab essentia Angeli, vno tanti temporis discreti mensuratur, quæ variationem non sortitur, vt p.p.q. 12. dicemus, quamuis nostro tempore correspondeat per annos, menses, & dies.

Ad primum tertii dicitur, quod eclipsis non est inordinationem aliquam in ipsum partibus ... ad causas suas, quia regulare, & inuariabile est, quod dum Luna ingreditur vmbram terræ, eclipsetur, & quod dum Luna intercedit inter visum nostrum, & Solem, fiat Solis eclipsis.

Ad secundum pro quanto tangit stationem Solis tempore Iosue, & retrogradationem tempore Ezechiæ ... mus cum Abulensi q. 20. Iosue c. 10. quod tunc cum Sole stetit, & retrocessit tota machina cœlestis, & ideo non est facta aliqua inordinatio.

Quod vero ad eclipsim, quæ accidit in morte Saluatoris nostri dico Lunam post tres horas per quas Solem eclipsauit, ad suum locum priorem percurrisse, & suum ordinarium motum perfecisse, quod autem coierit tunc cum Sole fuit ex diuina potentia, cui nulla creatura potest resistere, vt scripsit D. Dionysius ad Polycarpum. Si quis autem quæstat, an tunc Sol toti vniuerso fuerit obscuratus, an tantum Iudeæ. Origenes tract. 23. in Matth. respondet solum Iudeæ, quia pro aliis partibus non est ab aliquo antiquo scriptore talis eclipsis notata, & quia Luna non potest totum Solem obscurare, cum sit eo minor, quam maxime. Sed oppositum docuit D. Dionysius vt ipse testatur, qui eum esset Heliopoli, quæ est ciuitas Ægypti, eam vidit & obseruauit. Et ita Chrysostom. Homil. 89. in Matthæum. Theophylactus, & Hieronymus, Matth. 27. Gaudentius Tract. 3. in Exodum. Athanasius serm. de Passione, & Cruce Domini, & D. Thom. 3. p. q. 44. art. 2. ad secundum, & alii sustinent talem eclipsim fuisse vniuersalem toti orbi, quod congruit illis verbis. Tenebræ factæ sunt super vniuersam terram, nam totius mundi Saluator patiebatur, & ideo totus orbis signum talis passionis sustinere debebat. Ad primum ergo quod tangit Orig. dicimus, talem eclipsim a multis seculis ante fuisse a Sybillis pronunciatam teste Lactantio li de vera sapientia cap. 19. Et de ea mentionem fecerunt Phlegon. lib. 14. Olympiad. Tertullianus in Apolog. c. 21. ex Annalibus Romanis. Ad aliud quod Luna non possit totum corpus solare obscurare dicitur, quod non solum Luna impediuit radios Solis, sed ipsemet Sol etiam retraxit proprios radios. Vide S. D. loco supra citato.

QVÆSTIO XV.

Vtrum motus superiorum planetarum sit tardior, quam inferiorum.

Videtur quod non. Nam quanto magis aliquid accedit ad vnum primum tale, tanto magis de eius ratione participare debet, sicut propinquius calidissimo, est magis calidum, quam minus propinquum. At planetæ superiores magis sunt propinqui primo mobili, qui celeri motu mouetur, quam inferiores. Ergo velocius, & non tardius debent moueri.

Secundo. De extremo ad extremum non fit transitus nisi gradatim, vt de minime calido, ad maxime calidum, ascendendo de primo ad secundum, tertiũ, quartum, & c

gradus caloris. At terra est immobilis, & primum mobile velocissime mobile. Ergo ascendendo per orbes intermedios Luna, quæ est prima minus celeriter mouebitur, quam Mercurius, & Venus, & Sol, & sic ascendendo vsque ad primum mobile.

Tertio Si planetæ superiores tardius mouerentur quã inferiores, quia sic quanto magis, vel minus accedunt, vel recedunt a primo mobili, magis minusve retardantur, (vt asserit Arist. 2. cœli cap. 10.) sequeretur, quod Mercurius qui est Venere, & Sole inferior, non conficeret cursum suum vnius anni spacio, sicut faciunt Sol, & Venus, sed hi vt superiores diuturniori tempore suum circulum peragerent, quod tamen falsum est.

In contrarium est Arist. c. 4. 2. de cœlo, & mundo, vbi asserit superiores planetas tardius moueri, quia cum primo orbi magis appropinquent, ab eo magis retardantur.

Pro dilucidatione huius quæstionis Primo notandũ venit cum D. Thoma, vt supra, quod duæ sunt in vniuerso naturæ. Prima est incorruptibilis, & in hac substantiæ [illegible] separatæ primum locum obtinent post cœlos, & [illegible] super omnes. Secunda est corruptibilis, id est naturæ sublunarium. Inter has autem datur media natura, id est corporum cœlestium, quæ de vtraque participat causaliter, qui cœli efficiunt, & causant perpetuitatem in inferioribus, & generationem, & corruptionem.

Secundo. Ergo notandum venit, quod discrimen est inter primum mobile, & cœlos inferiores mobiles, quod primum mobile vno tantum motu, qui diurnus dicitur mouetur, spatio 24. horarum ab Oriente in Occidentem. Sed planetæ inferiores duplici motu mouentur, scilicet motu raptus a primo mobili, & hic est ab Oriente in Occidentem, & motu proprio, qui est per circulum obliquum ab Occidente in Orientem. Hi autem motus cum diuersi sint, & diuersa causant. Nam motus raptus ponitur causa perpetuitatis, & proprius generationis, & corruptionis. Itaque quanto planeta est superior, tanto magis accedit ad naturam causæ perpetuitatis, id est magis appropinquat primo mobili, qui suo motu diurno, seu raptus, causat perpetuitatem, & [illegible] accedit ad motum, qui est causa generationis, & corruptionis, id est ab Occidente in Orientem per circulum obliquum, qui est motus proprius. Et ideo cum planetæ superiores minus causent generationem, & corruptionem quam inferiores, euenit, quod tardius mouentur proprio motu.

Tertio notandum venit, quod motus cœlorum sic statuitur ab Astrologis. Dicunt enim, quod primum mobile [illegible] cœlum dicunt, mouetur [illegible] in [illegible] cardines spacio 24 [illegible] [illegible] inferiores cœlos, & eodem [illegible] raptus eos mouet, [illegible] hoc [illegible] se mouendo in oppositum, scilicet [illegible] non eodem tempore in indi[illegible] Aliæ [illegible] sic complent pro[illegible] sphæra mouetur super polos Z[illegible] secundum Alphonsum Regem 49[illegible] Annorum [illegible] Vel secundum Ptolomæum Annis 36[illegible]. Vel secundum Albategnum Annis 23[illegible] Octaua dicitur moueri a multis motu trepidationis, Annis 7000. Saturnus Annis 30. Iupiter 12 Mars 2. Sol, Venus, & Mercurius diebus 365. horis 5. minutis 49. circiter. Luna dies 27.

Sed notandum, quod in mobilibus sub nona sphæra duo pensamus, scilicet totalem sphæram, & hanc dicimus moueri ab Occidente in Orientem eadem [illegible] te qua mouetur nona sphæra, & motu trepidationis [illegible] si ita est octauæ sphæræ. Secundo inspicimus orbes singulares planetarum, qui sunt eccentrici in orbium medio constituti, & sic diximus moueri proprio motu vt supra. Celeritas autem primi mobilis adeo tanta est, vt nec fulgur, nec globus bombardæ tam cito mouetur.

Ad primum autem argumentum dictum est, quod non attenditur in approximatione ad primum mobile celeritas, vel tarditas, sed id ad quod factum est, scilicet ad causandam perpetuitatem in inferioribus, quæ in eo postulat motum concitatissimum, vt secum rapiat inferiores planetas, suis propriis influxibus influentes, in sibi subordinatis perit tarditatem, vt magis abscedant à causis generationis, & corruptionis, vt supra docuimus.

Ad secundũ dicitur quod maior valet in his quæ sunt eiusdem generis, & rationis, non sic autem est terra cum planetis, & cœlis vnde argumentum nihil concludit.

Ad tertium dicitur, quod illa retardatio debet putari non sine ratione, sed cum ratione, & accommodatione ad finem, & quia Venus, & Mercurius maxime inseruiunt Soli ad producendos eius effectus, vnde nec multum ab eo se elongant, ideo cum non expedierit, non est factum quod motus Solis, qui est his superior, sit tardior, sed eiusdem fere temporis.

QVÆSTIO XVI.

Vtrum Stellæ fixæ aliquo proprio motu moueantur.

Videtur quod sic. Primo, quia teste Ptolomæo libr. 1. Geograph. c. 7. stella polaris, quæ Tramontana communiter dicitur, tempore H[illegible] distabat a polo gradib. duodecim, & minutis viginti quatuor, nunc vero distat tantum tribus grad. bus, & [illegible] circa. Ergo necesse est fateri eam sibi vendicare proprium motum.

Secundo. Tradunt etiam Astronomi Stellas fixas tub eadem a centro mundi intercapedine, modo a Septentrione in Austrum modo ab Austro in Septentrionẽ declinare; Hic autem motus est eis peculiaris.

Tertio. Stellæ fixæ [illegible]. At illa scintillatio nil aliud videtur esse, quam priuata eorum motio, tremor [illegible]

In contrarium stat Arist. 2. cœli c. 7. & D. A[illegible] de gen ad literam c 10

Pro claritate huius difficultatis. Primo notandum venit quod cœlum incorruptibile est, & inalterabile, vnde pars densa non fit rara, nec rara densa. Si igitur [illegible] necessum esset, quod vel primum [illegible] quæ erit vacuum, vel [illegible] illa pars quæ continet corpus densum, modo sit facta rara. Si dicetur [illegible], concedimus vacuum, contra Aristotel. 4. [illegible] Si ponamus.

mus secundum, afferimus densum, & rarum, quæ sublunaribus tantum conueniunt, etiam sempiternis, & inalterabilibus astris conuenire. Dicere vero quod dentur quidam canales in cœlis tenui materia confectis, per quos transeant stellæ fixæ, purum figmentum est, non enim potest aliud corpus succedere in loco alteri, aliter esset in eis mutatio, & variatio, & ille locus non potest stare vacuus, quia vacuum, & frustra naturæ repugnant. Necesse est igitur dicere, quod stellæ fixæ non moueantur aliquo proprio motu, sed sint sicut gemmæ in annulo, & ideo non mouentur nisi ad motum sui orbis, eas deferentis.

Secundo notandum, quod stellæ sunt in duplici differentia. Nam quædam dicuntur fixæ in cœlo, & has diximus non moueri, sed bene eorum orbis, eo spacio temporis, de quo in superiori quæstione. Aliæ dicuntur erraticæ, seu errantes, id est planetæ, & hos dicimus, præter motum suæ principalis sphæræ, alium sibi proprium vendicare. Hoc deducunt Astrologi. Primo, quia planetæ nunc magis, & nunc minus distant à terra, vnde dum magis distant, dicuntur in suo auge, id est altitudine, & dum minus, dicuntur in opposito augis; quia sic eorum motus ponitur in circulis eccentricis, quorum vna pars magis à terra elongatur, quam alia. Secundo, quia si mouerentur motu solum suæ principalis sphæræ, cum hic motus sit ab Occidente in Orientem, sequeretur, planetam qui hac nocte directe, alicui stellæ fixæ correspondet, sequenti nocte debere eandem versus Orientem antecedere, quod est contra sensum.

Tertio ergo loco excludimus opinionem Platonis, dantis planetis motum circumgirationis, qu[illegible] gitum vertebantur secundum ipsum. Hoc enim falsum est, quia in oppositum experientiam habemus, & quamuis Sol tali motu videatur volutari, dum ab oriente ascendit ad meridiem, & deinde descendit ad occasum, tamen dicimus in veritate, hanc esse circulationem, & non girationem.

Ad primum dicimus, quod [illegible] stellæ polaris non est ex eius [illegible], sed ex conuersione [illegible] occ[illegible] sphæræ, [illegible] est in fixa, & [illegible] Zodiaci.

Ad se[illegible] dicitur, quod hoc prouenit non ex proprio [illegible] stellarum fixarum, sed ex motu suæ sphæræ.

Ad tertium [illegible] pidantes, & scint[illegible] stellarum fixarum, n[illegible] eorum motus, sed quod propter [illegible] distantiam species languentes earum ad potentiam nostr[illegible] visiuam traducentur, [illegible] solidi, & firma, [illegible] qui sunt planetarum, [illegible] magnam earum distantiam [illegible] potentia nost[illegible] in earum visione languescere, & trepidare. Si autem in Oriente non ita scintillant, sicut in vertice cœli, dic esse, quia vapores qui in Oriente solent ex tractu Solis a[illegible]dare, hoc causant, quod ex sua grossitie magis visui aptentur.

BIBLIOTECA N[illegible] R[illegible]

QVÆSTIO XVII.

Vtrum motus astrorum causet concentum, & sonum.

Videtur quod sic. Primo quod de minori affirmatur, non debet de maiori negari: Sed videmus quod corpora se tangentia mota in his inferioribus, & tardo motu, in se mouendo causant sonum. Ergo [illegible] non est de corporibus cœlestibus se tangentibus & velocissimo motu motis negandum.

Secundo. Homines ad cœlestia inclinantur. Sed vehementissime inclinantur ad musicam. Ergo est in cœlis.

Tertio. Hoc videtur dixisse Iob cap. 38. dum dixit: Concentum cœli, quis dormire faciet?

In contrarium est Arist. 2. cœli, cap. 9.

Ad intelligentiam huius quæstionis. Primo notandum venit, quod circa præsentem difficultatem fuerunt duæ opiniones. Primam habuit Pythagoras, & cum eo Plato, qui etiam singulis cœlis, singulares Sirenes concedebat, dulcissime cantantes. Hanc amplexatus est Cic. de somnio Scipionis. D. Anselm. lib. de imagine mundi [illegible] si eius est, & D. Ambrosius in præfat. comment. in Psalmos, & si lib. Hexameron cap. 2. dicat talem opinionem parum firmis rationibus esse circumseptam. Oppositum docuit Aristot. cap. nono de cœlo, & mundo vbi docet motum corporum cœlestium nullam causare harmoniã, concentum, vel sonum, & est opinio modo fere communiter recepta.

Secundo notandum est, quod secundum Boetium lib. 1 Music. cap. 3. triplex est musica. Prima dicitur vocalis, & hæc constat modulata vocum varietate, & est familiaris apud nos. Secunda dicitur instrumentalis, & hæc fit instrumentis ad concentum, & harmoniam accommodatis, vt tibiis, cytharis, & similibus. Tertia dicitur mundana, & hæc non est nisi quædam consonantia, & proportio reperta inter quasdam res, ad inuicem nexas, consentientes, ordinatas, ac proportionatas adinuicem. Et hæc reperitur in omni multitudine bene ordinata, in virtutibus, in primarum qualitatum, & humorum symmetria, in vnione corporis, & animæ, & omnis formæ cum sua materia, in bene constituta ciuitate, in mixto, & in cœlis bene ordinatis, regulariter motis, & hanc non negamus in cœlis, sed bene duas priores. Vide Plinium li. 2 nat. hist. cap. 22. Ptolomeum 3. libr. Mus. D. Augustinum, & Bedam in suis libris de Musica.

Tertio notandum, quod illi, qui musicam, & concentum sonorum in cœlis collocauerunt saluantur. Primo, si de musica mundana locuti sunt. Secundo, si de musica improprie sermonem fecerunt, nam tantum delectaretur intellectus videndo illum mirabilem ordinem orbium cœlestium, & eorum motuum, quantum delectatur auditus in quocunq; suauissimo concentu, & melodia vocum, & instrumentorum musicalium. Tertio intelligendo causaliter, quia tradunt Astrologi Venerem, & Mercurium in certu hom[illegible] bene collocatos, eos inclinare ad musicam. Si autem cupis audire noue harmonias cœli, lege Pissatum in sphæram sacri Busti cap. 1.

Secundo loco principaliter ponitur hæc conclusio. Motus corporum cœlestium non causat, nec vocalem, nec instrumentalem musicam, vel concentum. Probatur primo. Ad sonum duo præcipuè requiruntur, scilicet confricatio duorum corporum solidorum, & grauium, & fractio aeris. Sed corpora cœlestia leuia sunt, & inoffensa, omninoque aere carent, cum supra sphæram ignis non ascendat. Ergo. Maior est Arist. 2. de anima, minor est eiusdem 2. cœli c. 9. Et recipitur etiam ab aliis.

Secundo. Excellens, & vehemens sensibile corrumpit sensum, sicut lux solis firmiter intuita excæcaret visum. At si cœli sonum facerent, ille profecto esset magnus, quoniam esset magnorum corporum se confricantium. Igitur ille sonus dissolueret nostrum auditum. Respondet Simplicius, talem sonum esse ordinatum ad conseruationem auditus, sicut & ordinati sunt cœlestes influxus ad vitam inferiorum, & ideo nec hi, nec ille officiunt, sed iuuant. At responsio ista nulla est. Primo, quoniam etiam lux solis ordinata est ad videndum, & tamen excæcat. Secundo, quia mirum esset, quod hic sonus obiectum auditus, ab eo non perciperetur. Respondent esse, quia huic sono sumus assueti. Contra, quia qui per plures annos auditu priuati sunt, & arte, vel miraculo ad auditum restituti, hunc sonum nunquam perceperunt. Sed & qui a somno surgunt, vel a silentio, cur non audiunt hunc sonum? saltem aliquo modo, vt faciunt fabri strepitum martellorum? & incolentes loca vbi Nilus ex altibus montibus præcipitat, & si non sentiant tantum sonum, vt faciunt non assueti tamen aliqualem percipiunt. Respondent non omnem sonum esse obiectum auditus sicut nec odorabile olfactus, vnde canes non delectantur odore rosarum sicut nos, & ideo videtur dicendum quod illum non apprehendant. Sed contra. Primo, quia potentia non impedita agit in suum obiectum præsens. Vel ergo sonus non est obiectum auditus, vel si est, auditur. Secundo, quia aliud est quod obiectum non percipiatur, & aliud quod non sit perceptibile. Primum potest dari, secundum non, quia aliter non esset obiectum. Et ideo falsum est, quod canes non sentiant odores rosarum, liliorum, &c. sentiunt quidem, sed ab illis non detinentur, quia non delectantur in odore, sed in sapore.

Ad primum dicimus, diuersam esse rationem, quia corpora inferiora sunt dura, & grauia, & sunt in aere deferente sonum, non sic corpora cœlestia, vnde maior curreret si essent eiusdem rationis.

Ad secundum dicimus. Primo, quod homines ad multa inclinantur, quæ non sunt in cœlis, vt ad cibum, coitum, somnum, & similia cum musica. Secundo dicitur, quod non omnes ad musicam inclinantur, immo multi eam [illegible] horrent. Tertio dicitur, quod sufficit illam inclinationem habere esse causaliter a cœlo vt diximus, non [illegible] in cœlo formaliter.

Ad tertium respondet D. Hieronymus eo loci, quod [illegible] de concentu, & harmonia cœ[illegible] pro concentu, [illegible] encomia, quæ etiam [illegible] continere di-

cuntur, quatenus sua dispositione, & pulchritudine, angelos, hominesque alliciunt. Dicitur autem non facere dormire, id est quiescere, quia nulla creatura potest diuinum ordinem inuertere, vel perturbare.

QVÆSTIO XVIII.

Vtrum omnes sphæræ primo mobili inferiores, moueantur cum eo ab Oriente in Occidentem, & conuertantur ab Occidente in Orientem.

Videtur quod non. Primo si primum mobile secum raperet inferiores orbes ab oriente in occasum in suo motu diurno. Ergo & illi orbes inferiores secum traherent primum mobile in suo motu proprio. Probatur sequela quia sunt necessario connexi, & non est maior ratio de vno, quam de aliis.

Secundo. Vnius rei naturalis vnus est motus naturalis, vt patet in elementis, & elementatis. Si ergo orbes primo mobili inferiores naturali motu mouentur ab Occasu in Ortum. Ergo per violentiam mouerentur ab ortu in occasum motu rapto, quod est falsum, quia in sempiternis nullum est violentum, nec corruptiuum.

Tertio. Mouens mobile præter motum eius naturalem sentit resistentiam in mouendo, vt constat in proiciente lapidem sursum, & sic fit retardatio motus. At mouens primum mobile nullam sentit resistentiam, nec retardationem in mouendo. Ergo signum est, quod non mouet motu raptus inferiores cœlos.

Quarto. Non est aliquid affirmandum singulare, nisi ratio vrgeat in contrarium. Sed nulla ratio viget quod orbes inferiores moueantur proprio quodam motu ab occasu in ortum, cum potius valeat ratio, quod sic videatur moueri, quia tardius mouentur a suis intelligentiis, quam primum mobile a sua. Ergo &c.

Quinto. Quodlibet mobile habet suam virtutem mouentem. Si ergo superiores orbes mouentur proprio motu habebunt suam virtutem mouentem. Vel ergo hæc erit fortior virtute primi mouentis, vel æqualis, vel debilior. Si fortior, non patientur moueri motu raptus. Si æqualis, obsistent, & sic stabunt. Si minor, non poterunt mouere aliquo proprio motu.

Sexto. Idem non potest simul moueri diuersis motibus, nec ad oppositos terminos. Sed si orbes inferiores mouerentur motu raptus ab oriente in occidentem, & proprio ab occidente in orientem mouerentur diuersis motibus simul, & ad diuersos terminos. Ergo hoc non est dabile.

Septimo. Motus quo vnus orbis alium ducit [illegible] erit, aut quo nomine vocabitur? Non enim [illegible] nec [illegible]iectio, nec pulsio, nec vectio & c. [illegible]

Pro intelligentia, & resolutione [illegible] tis. Primo notandum venit, [illegible] Heraclides Ponticus, Nicetas Syracusanus, & [illegible] dixerunt omnes cœlos in [illegible] in girum verti, quare diuersi aspectus [illegible]

[illegible]

erant à motu cœlorum, sed à motu, & gitatione terræ. In contrarium vero stat communis sententia, sensuum experientia, & ratio, quia videmus terrea ad centrum descendere, vt quiescant, & non vt moueantur. Quare dicendum est terram immobilem stare. Cœlosq. moueri.

Secundo. Recolendum est etiam id quod supra diximus, scil. duplicem esse motum in inferioribus cœlis, à primo mobili. Primũ dicimus raptus, quia a motu primi mobilis rapiuntur, & hic est ab oriente in occidentem. Secundum vocamus proprium, quo suis temporib. mouetur, vt docuimus supra, & hic est ab occasu in ortum. Nam hi orbes inferiores bifariã cõsiderari possunt. Primo secundũ se, & sic mouentur a suis intelligentiis motu proprio ab occidente in orientem. Secundo, secundum quod participant naturã primi motus, & subordinantur ordine, & vnione quadam cum primo mobili, & sic dicuntur rapi ab oriente in occasum, nam etiam ignis secundum se mouetur sursum, in sua sphæra vero, vt participat naturam superioris in circulum mouetur, hæc enim est vicissitudo, & subordinatio rerum.

Tertio. Quia sæpe accidit mentio de axi, & polis, ideo quid sint intelligendum venit. Axis igitur erit quædam linea recta transiens per centrum sphæræ ad eius circumferentiam, circa quam sphæra voluitur. Poli vero sunt extrema puncta axis. Hi autem duo sunt. Vnus dicitur septentrionalis, quia est in parte septentrionali, & dicitur arcticus, quia apud eum est quædam stella quæ dicitur vrsa, & communiter tramontana, & hic polus per hanc stellam a nobis videtur. Alter dicitur meridianus, & antarcticus, quia ex opposito opponitur polo arctico, & est in meridie, & hic a nobis nõ cernitur, sed bene a nostris Antipodis, i.e. ab his qui habent pedes contra nostros pedes. Supra hos igitur polos voluitur primũ mobile, & secum ducit omnes inferiores cœlos, rapiendo illos ab ortu in occasum, & ab occasu reducendo eos in ortum, quod visu nostro deprehenditur, dum videmus omnes stellas fixas, & planetas spacio 24. horarum redire, ne, & esse [illegible] eodem fere situ cœli.

[illegible] solus motus raptus, id [illegible] sit sup. polos. s. arcticum, & antarcticum, motus vero proprius cœlorum inferiorum primo mobili [illegible] polos Zodiaci, & sicut motus primi mobilis fit per circulum æquinoctialem, ita motus proprius inferiorum cœlorum fit per circulu Zodiaci, & hinc est, quod planetæ in diuersis [illegible] temporibus videntur in diuersis situ orti, & quandoq; esse iuxta æquinoctialem, quandoq longe, & quandoque habere latitudinem borealem, & quandoq, meridianam, quod procedit ex diuersis signis [illegible] quibus reperiuntur, cum sua latitudine. Cum hoc tamen stat, quod quia superiores orbes complectuntur inferiores, & hi superioribus sunt concentrici, ideo inferiores semper a superioribus moueantur [illegible] quod primum mobile mouet omnes inferiores motu raptus, & eo inferiores moueant suos inferiores [illegible] in motu raptus, sed etiam in proprio, vnde fit retardatio motus, quod prouenit ex maxima eorum colligatione & vnione vt diximus. Excludimus tamen planetas superiores, qui inferioribus suum motum non communicant quia eorum deferentes sunt eccentrici.

Secundo ergo loco principali statuitur talis conclusio. Orbes primo mobili inferiores, proprium habent motum, ab Occasu in Ortum. Probatur primo. Communi fere placito antiquorum. Sic enim dixit Plato in Timeo. Aratus, Calippus, Eudoxus, Cicero, Ptolomeus, Proclus, & Arist. 2 cœl tex. 59. & fere omnes moderni, qui in sphæram scripserunt. Secundo probatur experientia, quia cernimus planetas non stare semper eundem sitũ, aspectũ, motum, &c & est conclusio ex dictis nota.

Ad primum dicunt aliqui hoc esse, quia sic voluit, qui potuit. Alii quia intelligentia mouens orbem sic modificat suum motum, vt dũm motu raptus rapitur, tũc motu lento proprium orbem in oppositum traducat, sicut facit ille, qui dum in naui currente fertur versus occidentem, ipse in naui pondus a parte ad occasum vertente illud ad orientalem transportat. Alii, quia non valeat retardare aliquo modo motum regularem primi orbis. At ego dixerim hoc euenire, quia primo mobili non potest nisi vnus motus conuenire ex sua causalitate in alios, vnde est causa, & non effectus, mouens, & nullo modo motum, propter rationes adductas ab Arist. 8. Phys.

Ad secundum dicimus primo, quod maior valet considerando res, secundum se, non vero vt participant naturam superiorum, vt diximus. Secundo dicitur, hoc esse proprium cœlorum, duplicem inclinationem habere. Primam, vt moueantur a superiori cœlo, scilic. a primo mobili, quia ab eo continentur, & sunt ei concentrici. Secundum, vt a propria intelligentia traducantur de Occasu in Ortum, vnde nullus horum motuum est eis secundum diuersas rationes violentus, cum in re cui infertur violentia necesse sit repetire repugnantiam.

Ad tertium dicimus, aliam esse rationem de proiectis, & de cœlis. Nam proiecta mouentur contra suam naturalem inclinationem, non sic cœli, vt explicuimus.

Ad quartum dicimus, quod si mouerentur a suis intelligentiis de Ortu ad Occasum, non veherentur cum primo mobili, spacio 24 horarum, vt patet, & non haberent tantam diuersitatem motus, nam semper mouerentur eodem modo circa, & vltra æquinoctialem, & non ascenderent magis vno tempore, quam alio, & eundem aspectum inter se seruarent.

Ad quintum dicimus, quod virtus mouens orbes inferiores secundum effectum dicitur minor virtute mouente primum mobile, quia non sic velociter mouet, sed in suo genere dicitur fortis, vt illa, quia tantum mouet, quantum conuenit mobili, & non deficit in illud mouendo, prout aptum natum est moueri.

Ad sextum dicit [illegible] valet de eodem secundum idem, modo in orbe inferiori alia est ratio raptus, & alia proprii motus, & idem nõ est terminus in [illegible] motibus.

Ad septimum [illegible], quod pertinet ad vectionem secundum Aristot. Phys. text. [illegible] quia continens mouens contentum dicitur illud vehere.

QVÆSTIO XIX.

Vtrum motus cælorum sit dicendus naturalis.

Videtur quod non. Primo. Cui conuenit vnum oppositorum, ei côuenit & alterum, & eadem manus est calidi, & frigidi susceptiua. Sed motus, & quies sunt opposita, quies autem non potest naturaliter conuenire cœlo. Ergo nec motus.

Secundo. Omnis motus est ad terminum, vt ad suam perfectionem, & finem. Sed motui cœli nullus est terminus, cum cœlum perpetuo moueatur, neque perfectio, cum sit ab antiquo perfectum. Ergo.

Tertio. Nullus motus liber dicitur naturalis. At motus cœli est liber, quoniam est ab intelligentia libere mouente. Ergo non erit naturalis.

Quarto. Natura determinata est ad vnum, & motus consequenter naturalis, ad vnum motum. At cœli duplici motu mouentur, scilicet ab Oriente in Occidentem, & econtra. Ergo, &c.

Quinto. Natura abhorret infinitũ, vt dicitur 4. Phys. cap. 4. At motus circularis cœli est infinitus. Ergo non est naturalis.

Sexto. Cui conuenit motus naturalis, ei etiã conuenit locus naturalis, quia motus est ad vbi: Sed cælo nõ conuenit locus naturalis. Ergo. Probatur minor. Res extra suum locum posita corrumpitur. Sed cœlum omnino est incorruptibile. Ergo ei non conuenit locus naturalis, nec motus.

Septimo. Res quiescunt in suo loco naturali in quo perficiuntur. At cœlum non quiescit in suo situ, in quo est perfectum. Ergo non potest esse ei locus naturalis, nec in eo moueri naturaliter.

Octauo. Si separaretur pars cœli à cælo, & sub orbe Lunæ constitueretur, æqua propensione quoquo versus feretur. Cum autem idem sit motus totius, & partis, dicendum venit, quod cælum non sibi determinet motum circularem naturaliter.

Circa præsentem difficultatem inuenio duas opiniones. Prima fuit Auicennæ lib. 9. suæ Metaphys. cap. 2. Scoti in 4 dist. 48 q. 2. & in 2. dist. 2. q 6. Durandi in 2. d. 14. q. 2 & Richardi. q. 6. Hi enim tenent motum circularem n[illegible] conuenire cælo, nec naturaliter, nec violenter, sed [illegible]liter, & præter naturam. Secunda est D. Thom. p[illegible] cæli c. 2 & 3. contra gentes c. 23. & Ferrar. eo loci. [illegible] 11, & Simplicii 2. Phys. text. 3. Cap. in 2. dis. [illegible] 1. art. 3 Ægidii in 2. dist 14. D. Bonauenturæ ibidem [illegible]nates 12 Metaph. q. 11. & est fere communis, [illegible]tus circularis cælo conueniat naturaliter.

[illegible] ergo notandum venit, quod motus circula[illegible] conueniat naturaliter, bifariam intelligi potest. [illegible] materiæ, quia materia cæli talis est, quod [illegible] moueri naturaliter, circulariter. Secundo [illegible] quia forma cæli ipsum reddit aptum ad [illegible] omnes qui sunt secundæ sententiæ [illegible] in secundo, scilicet, quod motus cæli [illegible] non solum ratione materiæ, sed etiam [illegible] conueniunt. Nam Cap. in 2. dist. 9. q. 1. art. 3. Soncinas 12. Metaph. q. 36 immo & S. D. in 4. dist. 48 q. 2. art. 2. & 3. contra Gentes cap. 23. cum Ferrar. tenent formam cæli, vt passiuum principium, seu receptiuum motus concurrere ad motum cæli, non vero effectiue, quo pro principio effectiuo motus habet intelligentiam. Displicet hæc opinio multis. Primo quoniam omni formæ conuenit reddere materiam suam aptam, & idoneam ad motus, qui corporibus præter naturam [illegible] niunt. Secundo quia figura circularis, priuatio qualitatum leuitatis, & grauitatis, mouentium sursum, & deorsum in cælo, & similia indicant formam cæli hæc facere, & aptare actiue, ad motum circularem.

Sed dicitur quod concurrere actiue stat dupliciter. Primo in ordine ad propriam materiam, & sic dicitur v[illegible] supradicta opinio, distinguitur [illegible] per hoc à materia, vt a principio passiuo motus. Se[illegible] in ordine ad intelligentiam mouentem, & ad alias formas [illegible] motum, ex seipsis, & sic dicimus cum S. D. & supradictis eius asseclis, quod concurrit vt principium passiuum. Primo, quia intelligentia ei comparata se habet, vt principium actiuum. Secundo, quia ex se non mouet, sicut aliæ formæ, sed indiget intelligentia mouente, & causante actiue motum.

Secundo loco principali ponitur hæc conclusio. Motus circularis conuenit cælo naturaliter. Probatur primo. Perfectio propria perfectibilis, perfectibili naturaliter, & ex vi suæ naturæ perfectæ conuenit, vt rationalitas, & risibilitas homini. Sed moueri circulariter est naturalis perfectio cæli. Ergo ei conuenit naturaliter. Probatur minor, auctoritate Aristot. id dicentis expresse 8. Phys. & primo de cælo, & secundo, quia materia cæli inclinata est ad aliquem motum; sicut & omne mobile. Non ad rectum, ergo ad circularem.

Secundo. Quod alicui conuenit per materiam, vel propriam formam, ei conuenit naturaliter per Aristot. 2. Phys. Sed materiæ, & formæ cæli conuenit esse principium motus circularis, aliter perpetuo, & regulariter non moueretur circulariter, quia solum naturalia ab intrinseco inclinant ad hoc, vel illud. Ergo, &c.

Tertio. Intelligentia mouet cælum prout ei conuenit, & non contra, nec præter id quod ei conuenit. At cælo conuenit moueri circulariter, vt perpetuus eius motus indicat. Ergo, &c. Probatur maior, actiones agentium accommodantur naturæ actorum. Nam quamuis ego mouean totam in circulum, tamen hoc facio, quia totæ sic conuenit moueri. Secundo quia aliter esset aliqua alteratio in re acta, & mota, cum aptetur ad hoc quod illi à natura non est. In cælo autem non potest esse alteratio, sed nec aliqua inordinatio.

Ad primum primo dico ad maiorem, quod valet in his, quæ sunt in potentia contradictionis, ad esse, & non esse, moueri, & non moueri; tale autem non est cælum, & est responsio Aristot. 9. Metaph. text. 17 Conimbr. tamen primo cæli cap 2. q. 3. ad quartum docent; quod quamuis de mente Arist. cælum non possit quiescere, de facto tamen naturaliter potest sibi vendicare quietem,

quia in se non habet principium actiuum motus, sed ab externo scilicet ab intelligentia recipit, vnde secundum se est indifferens ad motum, & ad quietem. Sed hoc vltra quod est contra Aristot. expresse tenentem cælum non posse naturaliter quiescere, vt ipsimet affirmant, & docent vt supra, & 8. Phys. c. 2. q. 5. art 2. est etiam contra rationem, quia sicut terræ quæ est imum mundi conuenit naturaliter quies, & non motus, ita cœlo quod est summum vniuersi, conuenit motus, & non quies. Et quamuis non habeat in se formam mouentem, habet tamen formam inclinantem ad motum, & non ad quietem, aliter illa inclinatio esset frustra, & in corpore simplici, esset ad opposita. Hinc in fine mundi miraculo, & præter naturam fiet, quod cœlum tunc quiescat, non solum quo ad effectus, sed etiam quo ad statum, & naturam corporis naturaliter, circulariter mobilis, dum tamen generatio est.

Ad secundum dicendum, quod duplex est terminus. Primus dicitur terminans motum sub quiete. Secundus dicitur terminans motum sub assimilatione, quia facit, quod id quod mouetur, mouenti assimilatur secundum quod mouet, vt securis artifici secundum quod intendit facere scamna, & hoc secundo modo motus perpetuus cœli habet terminum, & perfectionem, scilicet quod se mouendo semper causet generationem, & corruptionem rerum sublunarium, & agat ad productionem prædestinatorum, vt docuit S. D. q. 5. de pot. art. 5. & in 4. dist. 48. q. 2. art. 2. & 3. contra gentes cap. 22. & deducitur ex illo Deut. 4. quod corpora cœlestia sunt condita in ministerium cunctis gentibus.

Ad tertium primo dicitur, quod maior currit de motu simpliciter libero, & non de eo ad quem concurrit agens liberum, sed vt rem moueat, prout naturaliter est mobilis, vt fit in cœlo. Secundo dicitur, quod falsa est minor. Primo, quia ad motum cœli non solum concurrit intelligentia, sed etiam materia, & forma cœli. Secundo, quia vnio intelligentiæ cum cœlo, & si non dicatur naturalis vt materiæ & formæ, dicitur tamen naturalis, id est proportionata, & accommodata vnio mouentis & mobilis.

Ad quartum dicimus ad maiorem, quod natura dupliciter considerari potest. Primo secundum se, & ita determinata est ad vnum, & sic primum mobile habet motum raptus, & eo inferiores proprio motu ab Occasu ad Ortum. Secundo, vt participat naturam superioris, & sic potest Orbis inferior participare motum raptus, prout in superioribus docuimus.

Ad quintum primo dicimus ad maiorem, quod natura abhorret infinitum secundum magnitudinem & multitudinem, non vero secundum durationem, vt est motus cœli. Secundo dicitur, quod valet in natura, quæ non sibi vendicat aliquam infinitatẽ, modo cœlum sibi vendicat infinitas circulationes, data æternitate mundi.

Ad sextum dicitur, quod neque cœlum potest poni extra suum locum naturalem, & si poneretur per Dei potentiam, non posset corrumpi a locante, quia non est susceptibile conseruationis, vel corruptionis ab alio quam à Deo. Vnde propositio Arist. 4. Phys. Quod locus aptus est conseruatiuus locati, & malignus corruptiuus, valet tantum in patientibus corruptionem, & generationem.

Ad septimum dicimus, quod maior valet, quando de ratione mobilis est continue acquirere suam perfectionem, & ea habita quiescere, quæ cœlo non conueniunt, quia creatum est perfectum & circulariter mobile.

Ad octauum dicimus, quod illa pars moueretur circulariter, ex inclinatione quam sortita est cum toto.

QVÆSTIO XX,

Vtrum corpora cœlestia moueantur ab intelligentia, aut à propria forma.

Videtur quod non moueantur ab intelligentia. Primo. Cuilibet potentiæ passiuæ, correspondet aliqua propria potentia actiua per Arist. 5. Metaphys. Sed cœlum habet naturalem potentiam passiuam ad hoc quod moueatur. Ergo debet etiam habere potentiam propriam actiuam mouentem, scilicet suam formam, nam intelligentia est a materia separata.

Secundo Motus, qui est à principio extrinseco est violentus, vt patet in lapide proiecto sursum, vt dicit Arist. 3. Ethic. cap. 1. Sed motus cœli non est violentus, sed naturalis, secundum ea quæ diximus supra. Ergo eius motus non erit ab intelligentia, quæ est cœlo extrinseca, sed à propria forma, ei interna.

Tertio. Deus regit, & mouet totum vniuersum per seipsum. Ergo non per intelligentias. Probatur antecedens ex illo Iob. c. 33. Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem quem fabricatus est? Vbi dicit D. Greg. Mundum per seipsum regit, qui per seipsum condidit.

Quarto Angeli seu intelligentiæ sunt beatæ mentes in tres hierarchias diuisæ, & semper Deo assistentes, secundum D. Dionysium de cœlesti Hierarch. c. 6. vel in ministerium hominum missæ. Ergo non possunt applicari cœlis ita vt nunquam ab eis separentur.

Quinto. Omnis forma est propter suam operationem, per Arist. 3. cœli text. 17. Sed operatio formæ cæli non potest esse nisi motus, quia datur ad mouendum, cum sit corpus mobile. Ergo motus cœli erit à propria forma, & non ab intelligentia.

Sexto. Nulla forma in corpore mobili debet esse otiosa. At si forma cœli ipsum non moueret in eo esset otiosa. Nam passiue concurrere, conuenit materiæ, & non formæ. Ergo concurrit actiue ad motum.

Septimo. Quod de ignobilioribus corporibus affirmatur, non debet denegari nobilioribus, si dicat perfectionem. Sed de grauibus, & leuibus affirmatur, quod mouentur à propria forma, saltem vt quo, & ista sunt ignobiliora cœlis. Ergo dicendum venit, quod etiam cœli a propria forma mouentur.

Pro enodatione huius quæstionis. Primo notandum venit, quod circa eam fuerunt plures opiniones. Nam

Rabbi Moyses dixit cœlos duplici motore moueri, scil. intelligentia, & propria forma. Trallianus,& Vallesius controuers.11.ad tyrones a dextero ad sinistrum ab intelligentia, & econtra a propria forma moueri affirmant. Alii vt Democritus, Epicurus, & alii motum cœli a casu fecerunt Albertus Magnus 2.d.14.art.6. hoc esse Dei voluntate cõrestatur,nihilq; secutus dici posse At quidam antiqui Philosophi teste D. Bonauentura 2.d.14. art.3.q. 2 docuerunt cœlos a propriis formis moueri, & non ab intelligentiis, quam opinionem amplexati sunt etiam. Maior 2.cœli & Albertus de Saxonia 8. Phys. q. vlt Sed quod cœli non a propriis formis, sed ab intelligentiis moueantur affirmauerunt antiqui philosophi, vt adnotauit Pererius lib. 1. suæ philosophiæ ca.1. & lib.2. in Genesim,& fere omnes Theologi, vt D.Th.q.6.de pot.ar.3 p.p q 70.art.3. Durand.in 2 d.14.q.2. Scotus.q.1.D.Bonauent art.3.q 2. Capreol.d.9.q 1.art.3. Ferr 3. contra Gentes c.46.Soncinas 12. Metaph.q.36.Sotus.2 Phys.q. 1.Toletus,Conimb.& Ruuio.2.cœli,cap.5 & Suarez tom.2. Metaph.disput.18 sect.3 n.2.6. Immo D.Thomas asserit opusc.10. art. 3 & opusc.11. art 2 & de pot. q 6 art. 3. esse hoc tenendum vt de fide, quod & affirmauit D. Bonauentura vt supra, quia fides docet inferiora per superiora regi, & spiritualia corporalibus vniri, vt anima corpori vt forma, & Angeli cœlo vt motores, vt docuerunt etiam D.Dionysius cap 5.cœlestisHier.& de diuinis nominibus cap.8 D Greg. 4.dialogorum cap.4. D. Aug. 3.de Trinit.c.4 cum aliis.

Secundo notandum venit, quod non negamus propriam formam cœlo, sed bene quod moueat effectiue ipsum,vt supra docuimus. Neque putandum est intelligentiam esse formam cœli vt voluerunt Aureolus apud Cap. vt supra, Mirandulanus lib. 21.de euers.sing.certam. sec 6. & Zimara.q. de intelligentiæ causalitate, quorum argumenta leuia sunt, & alibi a nobis tacta. Nam vt D. Thom. 2. contra Gentes cap. 68. adnotauit, forma substantialis duo habet. Primum, quod det esse substantiale specificum. Et secundum quod ex ea & materia fiat vnum compositum substantiale. Hinc tertium sequitur, quod forma sit causa propria omnium passionum corporis, vt anima intellectiua, figuræ humanæ, quantitatis, coloris, &c Si igitur ista tria spectemus in cœlo, videbimus intelligentiam nõ posse esse eius formam. Non enim ei primum cõuenit, tum primo quia cœlum habet aliam forma propriam, tum secundo quia esse cœli specificum est in genere materialium, & non spiritualium Nec [illegible] ex ea re completo in specie non fit vnum [illegible] modo intelligentiæ [illegible] completa in [illegible] & [illegible] intellectiua, quæ est pars speciei, & [illegible] corporis, vt forma. Nec tertium [illegible] quantitas, figura, & similia non proficiscuntur ab intelligentia secundum rem, & rationem [illegible]

[illegible] obseruandum venit, quod intelligentia [illegible] d [illegible] r vniri cœlo vt forma sed vt motor vnitur [illegible],hoc potest bifariam intelligi. Primo proprie,& formaliter, & sic dicimus esse verum. Secundo virtualiter & causaliter, sic quod [illegible] catur ei [illegible] lare motum, ac si esset eius forma & ita verum est, & hoc propter tria. Primo propter mobile, quod habet maximam inclinationem, & accommodationẽ adhoc vt moueatur per intelligentiam, tamquam per quid sui superius, adhoc ordinatum a Deo. Secundum propter intelligentiam mouentem quæ ei imprimit suum spiritualem influxum motiuum, ad vniuersalem propagationem & mutationem rerum, nam ipsa est causa vniuersalis, & sic mediante cœlo [illegible] sa vniuersali, vniuersaliter agit. Tertium propter vnionem, nam vnio mouentis, & mobilis duplex est. Prima dicitur simplex, quia tantum dicit mobile, & mouentem, vt sunt rota, & eam mouens, boues, & currus ab eis tractus. Secunda dicitur virtualis, & intrinsece operatiua aliquid in mobile, & talis est vnio intelligentiæ cum cœlo, quoniam ipsum mouet imprimendo in eo spiritualem virtutem ad causandum motum inferiorum, & vicissitudines rerum, agitque mouendo cœlum quodam influxu in eo impresso.

Quo ad secundum principale ponitur hæc conclusio. Corpora cælestia mouentur ab intelligentia, & non a propria forma,probatur. Primo ex sacris literis, vt ex illo Iob 9. Sub quo curuantur, qui portant orbem id est Angeli, qui mouent cœlos secundum quorundam expositionem Et cap 20. Columnæ cœli contremiscunt,& pauent ad nutum eius id est Angeli, prout etiam Dominus noster dixit quod ante diem iudicii virtutes cœlorum mouebuntur, id est amouebuntur, exponunt plures à motu cœli.Ad hoc etiam tendunt verba eiusdem cap. 38. dum dicit,Vbi eras,cum me laudarent astra matutina, & iubilarent omnes filii Dei.

Secundo probatur ex sanctis Patribus Dionysio, Gregorio,August. Origine, D.Thoma,Bonauentura ac aliis multis, & ex antiquis philosophis vere philosophantibus vt ex Aristot. 8. Phys. 12. Metaphys. & Plat. 1 de legibus, &c

Tertio probatur rationibus. Primo. Ad eandem scientiam, pertinet considerare materiam, & formam per Arist.2. Physic text 22. Sed consideratio cœli ad physicum pertinet, & intelligentiæ ad Metaph per eundem 6. Metaph.tex.5. Ergo intelligentia vnitur cœlo vt motor mobili, & non vt forma materiæ.

Secundo. Tunc forma mouet id cuius est forma,quãdo a termino motus perficitur, quoniam adhoc datur motus. Sed forma cœli per motum non potest perfici, quia est inalterabilis,& inuariabilis.Ergo non potest esse principium actuum motus. Est ergo intelligentia.

Tertio.Inferiora per superiora gubernantur, per Arist 1 Meteoror. & omnes. SS. Patres Sed supra corpus simplex,non potest esse nisi intelligentia, omnino a materia separata Ergo per eam mouetur

Ad primum dicimus ad maiorem quod potentiæ passiuæ correspondet actiua,eo modo quo est potentia passiua,modo potentiæ passiuæ cæli ad motum, correspondet intelligentia non vt forma, sed vt motrix quia sic apte, &

apte, & bene inferiora per superiora reguntur, & dicitur propria per proportionem, non per naturam.

Ad secundum dicimus, quod maior valet quando principium extrinsecum agit, & mouet mobile, mouendo ipsum contra suam naturalem inclinationem, quod negatur in cœlo, in ordine ad intelligentiam.

Ad tertium dicimus, quod in gubernatione duo sunt, scilicet ordinatio, & executio. Deus primum facit, id est, ordinat omnia ex seipso, sed ordinatum ab ipso exequitur per ministros, vt motum cœli per Angelos.

Ad quartum dicendum cum S. D. 3. contra Gentes ca. 80. & opusc. 10. art. 17. & D. Dionysio de cœlesti Hierarch. cap. 6. & 7. quod intelligentiæ sunt ex secunda Hierarchia, & virtutes nominantur. Deo autem dicuntur assistere quia beatæ sunt, & ministrare, vt exequuntur eius voluntatem mouendo cœlos, quibus sunt deputatæ.

Ad quintum negatur minor, habet enim alias operationes, vt dare figuram, & alia accidentia propria.

Ad sextum negatur primo minor, nam constituit cœlum, & ei dat propria. Secundo dicitur quod actiue etiam concurrit, non ad motum, sed ad influxus in inferiora mediante motu ei dato ab intelligentia.

Ad septimum dicendum quod cætera non sunt paria. Primo quia motus cœli est quid amplius, quam motus grauium, & leuium. Secundo quia in eis datur adhoc vt acquirant proprium locum quod cessat in cœlo. Tertio quia sic inclinantur, vt moueantur à proprijs qualitatibus vt quo, non sic cœlum.

QVÆSTIO XXI.

Vtrum orbes cœlestes à propria intelligentia moueantur, vel omnes ab vna.

Videtur quod omnes cœli ab vna tantum intelligentia moueantur. Primo. Sicut se habet anima rationalis ad corpus, ita se habet intelligentia ad cœlos. Sed una anima rationalis multa, ac magis diuersa operatur in corpore quam habeat facere intelligentia in cœlis. Nam intelligentia habet solum mouere, anima vero habet generare, alere, augere, operationes sensuum efficere, intelligere, & velle. Ergo omnes motus cœlorum possunt esse ab vna intelligentia.

Secundo. Idem mouens potest omnia ea mouere quæ suis virtutem non excedunt, nec ei grauitate, vel leuitate, vel alio impedimēto obsistunt. Sed omnes cœli simul non excedunt virtutem motiuam Angeli, cum nec leues, nec graues sint, & sint indeterminati ad motum. Ergo &c.

Tertio. Ad mouendum cœlum non est necessaria præsentia suppositi mouentis quo ad omnes partes, vt tradit Arist. 8. Phy. vnde sufficit sola præsentialitas virtutis, idest, quod virtus mouentis attingat omnes partes. Sed nihil vetat, quod virtus Angeli superioris sua virtute possit attingere omnem machinam cœlorum, simul ordinatorum. Ergo cum natura abhorreat superfluum vitandum dicendum, quod omnes orbes ab vna intelligentia moueantur.

In contrarium est Arist. 12. Metaphy. tex. 47. vbi singulis cœlis adscribit proprias intelligentias eis applicatas, & eos mouentes, & est communis sententia philosophorum, & Theologorum, quibusdam exceptis apud Fracastorium in suis homo centric. ca. 7. sec. 1. quorum Argumenta relata sunt.

Primo. Ergo notandum venit, quod præsens quæstio dupliciter disputari potest. Primo quærendo an singulis cœlis, sint singulares intelligentiæ deputatæ ad mouendum totum corpus cœli, nam secundum Astrologos, vt videbimus diuiditur in tres partes, scilicet, in eccentricum, concentricum & deferentem. Secundo quærendo an his tribus partibus vnius cœli sint tres intelligentiæ applicatæ. Multi tenent vnam tantum intelligentiam adesse, & mouere totam sphæram cum omnibus suis partibus. Ruuio vero. 2. cœli capit. 5. quæst. 9. ad secundam declinat, quia partes istæ totius sphæræ habent diuersos motus, aspectus, situs, positiones, & distantias, vnde videntur sibi vendicare diuersos mouentes. Sed quoniam non inuenio apud Aristo. & Theologos Philosophice loquentes multiplicari intelligentias nisi pro orbibus maioribus, & totalibus, non vero pro minoribus, & partialibus, ideo magis sequor primam sententiam. Nam Angelus intra sphæram suæ actiuitatis potest diuersa materialiter operari, Vt si Gabriel pro spæra suæ actiuitatis haberet hanc Ciuitatem Venetiarum, in vna parte ignem accendere, in alia accensum extinguere, in alia terræmotum excitare, & in alia ruentem domum sustentare. Est enim hæc diuersitas operationum materialis, & inadæquata, vnde potest multiplicari, & ita dicimus posse facere in sphæra totali, scilicet habere diuersas actiones, quia non orbis hic, seu hæc pars totius orbis sibi correspondet vt adæquata sphæra, sed vt pars loci totalis, & adæquati.

Secundo. Notandum venit hanc esse differentiam inter Deum, & Angelos, quod Deus est immēsus & incomprehensibilis & infinitus, & ideo dicitur esse in omnibus rebus, per essentiam, præsentiam, & potentiam, quare ei totum vniuersum, & vniuersum ens factum, & factibile correspondet, At Angelus habet essentiam, & potentiam finitam, & hinc est quod determinat sibi sphæram suæ actiuitatis, extra quam nec lapillum minimum potest mouere, quia ad illum vi ad id quod est extra terminos suæ potentiæ non peruenit eius virtus motiua. Quamobrem dicunt D.D. Angelum simul non posse esse in cœlo & in terra localiter definitiue, quamuis possit esse in cœlo localiter, & per vigilantiam in terris ad custodiam hominis, vel alterius rei, adeo vt in instanti se applicet ad terram. Cum igitur Angeli quos philosophi intelligentias vocant sint definitiue in determinato loco per operationem, tamquam per rationem formalem locatiuam, orbesque sint multi, vasti, & distantes, dicimus quod non vna omnibus, sed vna vni orbi est applicata ad mouendum, maioris, vel minoris virtutis, prout mobile maior est, vel minor.

Tertio. Notandum est quod de numero intelligentiarum bifariam loqui possumus. Primo secundum principia Arist. ex 8. & 12. Metaphy. desumpta. Secundo Secundum veritatem. Si primo modo loquamur affirmamus numerum Angelorum fere improportionabiliter excedere numerum specierum rerum materialium, sicut cœlum excedit terram, quia quanto entia sunt præstantiora, tanto magis multiplicantur, vt probat. S. D. p. p. q. 50. art. 3. vnde dixit Iob 25. Numquid est numerus militum eius? Et Apoc. 5. millia millium ministrabant ei, & decem centena millia assistebant ei. Secundo vero modo loquendo dixit Arist. tot esse intelligentias, quot orbes cœlorum ab ipsis moti, siue sint principales, & maiores, siue minores addendo alterum ordinem mouentium per modum finis, id est per modum amati, & desiderati, de qua re alibi egimus, sicut etiam quod moueant in[...]ectu, & voluntate, sed cum inclinatione ad hoc cœlum mouendum & non ad aliud.

Secundo loco principali ponitur hæc conclusio. Orbes cœlestes mouentur à sua propria intelligentia. Probatur primo. Motus diuersi, in eodem tempore facti diuersorum mobilium, diuersum situm, aspectum, & ordinem habentium, congruenter attribuuntur diuersis motoribus, eis propriis & applicatis. Sed cœli sunt diuersi, diuersumque motuum aspectum &c. habentes. Ergo non vni intelligentiæ mouenti, sed pluribus pro pluralitate mobilium rectè attribuuntur.

Ad primum negatur primo maior, quia anima habet pro vno subiecto corpus, quamuis cum multis, ac diuersis operationibus, sunt enim omnes intra sphæram eius actiuitatis. Vna vero intelligentia non habet omnes orbes pro adequata sphæra suæ actiuitatis, sed pro excedente, & si motum tantum causet. Secundo negatur minor, quia magis distant, non in genere entis, sed in genere mouentis, intelligentia mouens orbem Saturni, & intelligentia mouens orbem Iouis, quam vegetatiua, sensitiua, & intellectiua, vna enim horum aliam includit, non sic virtus intelligentiæ superioris virtutem inferioris, quoad proportionem, & accommodationem ad mouendum, quia quælibet illarum ab alia differt, specie, & seorsum.

Ad secundum dicendum, quod excedere stat dupliciter. Primo virtute, vel nobilitate naturæ, & sic potest esse quod superior intelligentia inferiorem excedat. Secundo proportione, & accommodatione, & sic inferior intelligentia. V. G. orbis Iouis, est magis proportionata eius orbi, quam intelligentia Saturni, quæ est superior, vnde in[...] orbe mo[...]bit & non in[...] Saturni, non ex defectu virtutis sed prop[...]nis. Ita dicimus quod duplex est resistentia. [...] per aliquam qu[...] [...] quo pacto cal[...] resistit frigido per [...] proijcientur, per gravitatem [...] quia inter mo[...] & m[...] [...] debita proportio, & h[...] & [...] resistit mouenti, quia quælibet intelligentia habet proportionem cum suo orbe, & non cum alio superiori, vel inferiori.

Ad [...] negatur minor, ex improportione, q[...] non tantum pe[...] virtus mouentis, [...] quantum naturali [...] tio mob[...] ad mouentem, [...] & non cum maiori, vel minori, dico ex [...] tione, qua vnumquodque passiuum re[...] [...]uum proprium.

QVÆSTIO XXII.

Vtrum primum mobile immediate à Deo moueatur.

Videtur quod non. Primo. Omnis motus Physicus est actio imperfecta, quia motus est actus existentis in potentia, vt dicitur 3. Phy. Sed nulla actio Dei est imperfecta. Ergo per se non potest aliquid mouere.

Secundo. Virtus infinita improportionabiliter comparatur virtuti finitæ. At virtus finita mouet in tempore. Ergo infinita mouebit in instanti. Et sic primum mobile moueretur in instanti. Quod falsum esse sensu deprehenditur.

Tertio. Quod mouet per modum finis, non mouet per modum efficientis. Sed per Arist. 12. Metaphy. tex. 37. Deus mouet primum mobile, vt id quod amatur, id est, per modum finis amati, & desiderati. Ergo ipsum non mouet per modum efficientis.

Circa præsentem difficultatem tres modos dicendi reperio. Primus fuit Abulensis super 23. cap. Exodi, q. [...] vbi docet, fieri non posse quod Deus per se moueat, & immediate aliquod corpus propter duas priores rationes superius tactas. Hanc opinionem ce[...]t. S. D p. p. q. 105. art. 2. erroneam, cum vere sit error, non posse Deum per se facere, quod cum secunda causa agit. Nam primo Deus, est fons omnis virtutis, & actionis, vnde quod per aliud facit, per seipsum quare non poterit facere? Secundo quia primi agentis est producere [...]mnes secundas causas, & earum actiones, quia dans formam, dat etiam cons[...] eam. Tertio dicitur in Genesi aquas mouere, & in psalmis ventos, &c.

Secundus modus dicendi fuit Auicennæ 9. Metaphy. suæ ca. 4. D. Bonauent. in 2. d. 14. q. 1. Aureoli in 2. d. 1. q. [...] art. 2. Scoti q. od. q. 7. & 12. Metaphy. tex. 44 Heruei de æternitate mundi qu. 4. Ferr. 3. contra Gentes cap. 6[...]. & videtur esse opinio. S. D. opusc. 1[...]. cap. 12. vbi docet nullum corpus à Deo immediate moueri effectiue, si [...] motu[...] naturæ subdatur. Et sic tenentes, tertio a[...] argumento supra posito innituntur. Sed arguunt hos R[...] [...] cœl[...] c. 5. qu. 9. Primo quia Patres [...]t, Deum creaturam corporalem per sp[...]lem [...] [...] & r[...]te, vt cælos per Angelo[...] Sec[...] quia Deus est omni[...] a materia separatus, & m[...] [...]do, & in [...]

Tertius modus v[...]tur esse Theolog[...] m[...] Deum immediate moue[...] [...] mum mo[...]ile [...] [...]d vt philosophi [...]nt h[...]nc fuisse sententiam A[...]stote. Primo q[...] 8. [...] hys. & 12. Metaph. ex motu [...]

pterno & primo, vnum primum motorem inuestigauit, & concludit. Secundo quia 12. Metaph. ex motu numerum intelligentiarum determinauit, & inter has Deum reposuit text 45 Tertio quia 8. Phys. text. 84. illum insidere dixit vbi velocissimus est motus. Quarto quia affirmat alios motores moueri ab eo. Et ita tenent. S. D. 12 Metap. text 36. Greg. 2. d. 1. q. 1. art. 5. Soncinas 12. Metaph. q. 39. & plures alij in hac parte non esse standum Arist. secundum veritatem

Secundo tamen notandum venit, non esse multum difficile apud nos saluare Aristot. rectum dixisse, si ipsum theologizasse affirmemus. Nam dicemus, quod moueat primum mobile immediate, effectiue, dupliciter intelligi potest. Primo immediatione suppositi, per applicationem ad illud, & hoc non dicimus, quia est omnino separatus. Secundo per excellentiam loci, & operationis, & sic affirmamus Deum vbique esse, sed per excellentiam dici esse in cœlo, & ibi mouere causaliter, causando primo motum primi orbis, & eo mediante omnes alios, & ita est, quia sic regit superioribus inferiora, & mouet. Erit igitur primus motor, mouens immediate primum mobile, non vt motor applicatus, sed vt motor separatus secundum esse, sed ei primo coniunctus secundum causalitatem, quia eo mediante agit ad omnes actiones in feriorum, cœlo subiectas. Quare merito etiam saluamus ipsum esse primum motorem mouentem per modum finis, nam si secundum se spectetur ita est, si vero vt causa est effectiua inferiorum a primo mobili, dicetur mouere primum mobile immediate causaliter, quia prima eius actio in mouente primum mobile, & in primo mobili tenditur, & per illud in alia, quod & potuit Arist. lumine natural[i] [...]ctus cognoscere.

Ad argumenta ergo nō oportet respondere, pro quanto tangunt hanc motionem, & modum, propter nouitios tamen ordinate respondebimus.

Ad primum primo dicimus ad maiorem, quod motus in suo genere est perfectus, sicut etiam omnis alia res in suo ordine. Secundo dicitur quod actio duplicitet potest [dici] imperfecta. Primo ex parte obiecti, quia, scilicet in genere non tantum suo considerata, sed cum aliis comparata habet rationem potentialis, & imperfecti, & sic motus est actio imperfecta. Secundo ex parte agentis actionem producentis, prout ei illi conuenit & hoc non est actio imperfecta, sed perfecta, quare dum Deus producit materiam primam, & producit monstra non dicitur agens imperfectum, sed agens perfectum, producens imperfecta, secundum exigentiam illarum naturarum. [...] quod minor nihil valet in agente a proposito, vt est Deus.

Ad secundum per hoc patet, nam si Deus esset in magnitudine, & toto suo posse moueret, motus esset in instanti, id est fieret mutatio rei non successiua, sed instantanea. at Deus non sic agit, sed intellectu, & voluntate, & omnibus rebus actis conuenit.

Ad tertium dicimus, quod secundum se monet per modum finis, in ordine ad effectus per modū efficientis.

QVÆSTIO XXIII.

Vtrum intelligentiæ moueant cœlos potentia motiua distincta ab eorum intellectu, & voluntate.

Videtur quod non. Primo. Nam quæ sunt distincta, & separata in inferioribus, in superioribus vniuntur, vt quinque sensus externi in vno communi, & quæ diuersis discursibus, & speciebus ab hominibus, vno simplici intuitu & specie ab Angelo intelligantur. Et quæ diuisim ab irascibili, & concupiscibili appetuntur, ab vna simplici voluntate acceptantur, vel reiiciuntur, vnde & Plato dixit ex Hippocrate omnia ex vno abire in multitudinem, & multa recolligi in speciem vnitatis. At in nobis, intelligentiis inferioribus virtus motiua distinguitur à nostro intellectu, & voluntate. Ergo in intelligentiis nobis superioribus vniuntur.

Secundo. Potentia media est inter essentiam rei, & eius operationem. Sed in Angelis a materia separatis secundum essentiam tantum sunt duæ potentiæ intellectuales, sc. licet intellectus, & voluntas. Igitur hæ duæ sufficient, scilicet intellectus imperando, & voluntas exequendo.

Tertio. Arist. 3. de anima definiens potentiam motiuā secundum locum dixit. Hæc igitur ambo, intellectus, & appetitus mouendi, motu dicto; principia sunt. Ea statim reducens hæc duo ad vnum subiungit. Vnum est igitur quod mouet, ipsum inquam, appetitum. Ergo appetitus [...], qui dicitur voluntas, in separatis à materia [...] mouendi, & non aliqua potentia motiua distincta.

Quarto Potentia executiua in illis ponitur distincta à voluntate in quibus opus est aliud esse impetans, & exequens aliud. Hoc autem non est necessarium in Angelis quia eade voluntas potest imperare, & exequi. Ergo in eis non est ponenda potentia motiua singularis.

Quinto. In Deo non ponitur potentia ista motiua, vt executiua, distincta ab intellectu diuino, & diuina voluntate. Ergo nec in Angelis, Antecedens, est D. Thomæ. Nam p. p. q. 25. art. 1. ad 4. sic dicit. Vel dicendum, scientiā, vel voluntatem diuinam secundum quod est principium effectiuum habere rationem potentiæ. Et q. 54. artic. 5. sic ait. Vnde de viribus animæ non possunt eis (Angelis) competere, nisi intellectus, & voluntas. Et q. 78. art 1. ad 3. Dicendum quod in Angelis non est alia vis, quam natura intellectiua, & voluntas, quæ ad intellectum consequitur. Hoc idem repetit de malo. q. 16. art. 1. ad 14. Et de spirit. creaturis art. 6. ad 8.

Circa præsentem difficultatem, duas opiniones inuenio. Prima negat esse aliquam potentiam motiuam corporum in Angelis, præter intellectum, & voluntatem ad motum relatam. Hanc tenent Cap. in 2 d. 7. q. 2 art. 1. Durandus q. 5 Argentinas d. 8. q. 1. art. 1 Herueus d 14. q. 1. art. 4. Soncinas 12. Metaphys. quæst 35. Conimbric 2. cœli c. 5. quæst. 7. art. 2. Vasquez p. p. disput. 102. c. 3. & 4. & disput. 218. cap. 3. in fine. Zumel. p. p. q. 25. Molina quæst. 54. art. c.

Scotus, Ferrariensis & alii citati a Vasquez vt supra. Rationes horum iam dictæ sunt.

Secunda sententia affirmat in Angelis præter intellectum,& voluntatem esse potentiam motiuam corporum ad locum. Quam tenuerūt Henricus, Aureolus, Mairon. Gothophredus, relati a Conimb. vt sup. a. Item Caiet. p. p. q. 54. art. 5. Suarez tom. 1. Metaph. disp. 35. sect. 6. num. 22 & Ruuio 2. cœli c. 5. q. 1. . & est expressa. S. D. q. 6. de Pot art. 4. ad 12. & quod. 9. art. 10. ad 2.

Secundo igitur notandum venit, quod aliud est loqui de Deo, & aliud de Angelo. Nam in Deo omnia sunt vnum vbi non obuiat oppositio relatiua, (vt dicit Conc. Florent.) & consequenter cum solum relatiua oppositio stet inter relationes oppositas, merito dicimus idem esse in Deo realiter esse, intelligere, velle, mouere, &c. & intellectum, voluntatem, potentiam motiuam, &c. At Angelus quædam substantia finita est, suis terminis coangustata, non per essentiam, sed per potentiam operationum, & per determinatam potentiam, quia per vnam potentiam vnum obiectum respicit, & non aliud, v. g. per intellectum respicit verum, vt suum obiectum, & per voluntatem bonum, vt eius obiectum. Ergo cum sit finita, & in determinatum obiectum directa, & motus localis non sit obiectum nec intellectus, nec voluntatis, constituenda erit in Angelo potentia motiua respectu motus localis, vt singulari obiecto attribuatur, & assignetur peculiaris, & propria potentia

Tertio igitur vlterius speculandum venit, quod actiones Angeli quædam sunt ad intra, & quædam ad extra. Ad intra sunt intelligere, & velle, ad extra mouere, & influere, vnde sicut respectu actuum immanentium assignamus potentias ex natura rei distinctas, vt sunt intellectus, & voluntas, ita pariter respectu actionum transeuntium assignamus propriam potentiam, ex natura rei, distinctam a principiis actionum immanentium, scilicet potentiam motiuam, distinctam ab intellectu, & voluntate, quam distinctionem dicimus realem, & non formalem, id est secundum intellectum.

Secundo ergo loco principali ponitur hæc conclusio. Potentia motiua in Angelo est distincta ab intellectu, & voluntate. Probatur primo. Nulla potentia agit extra suum obiectum. Sed motus localis non est obiectum, nec intellectus, nec voluntatis Angeli, vt diximus supra Ergo erit ei assignanda propria potentia.

Secundo. Intellectus & voluntas sunt principia tantum actionum immanentium, secundum Arist. 7. Metap. Sed mouere localiter non est intelligere, nec velle, nec actio i[illegible]s, sed tran[illegible]s. Ergo eius principium erit potentia motiua ad locum in Angelo etiam.

Tertio Velle, non est mouere. Ergo nec voluntas potentia motiua. [illegible] potentia [illegible] distinguuntur [illegible] Antecedens probatur, quia distinguuntur p[illegible] mouere dicit præsentiam & efficientiam. Secundo, quia velle subiectatur in [illegible] in mobili. Tertio quia intelligere, [illegible] actiones vitales, non sic mouere, vt est mouere Quarto quia tendunt in obiectum, & mouere in effectum. Quinto, quia intelligere, & velle ex vna parte sunt actiones immanentes inter se realiter distinctæ. Ergo etiam a potentia motiua, cum sit actio transiens. Sexto, quia intelligere, & velle indifferenter se habent ad præsens, & distans, & mouere determinatam applicationem, præsentialitatem, & influxum dicit in rem [illegible] tam.

Ad primum ergo in oppositum dicitur, quod [illegible] maior in omnibus, nam intellectus, & voluntas realiter in hominibus, & Angelis distinguuntur, cum tamen Angeli sint homine superiores. Vera igitur erit, quando vnum natum est alterum includere, quia vnum ordinatur ad aliud, vt vegetatiuum, & sensitiuum & vtrunque ad intellectiuum, & sensus particulares ad communem, & c modo intelligere & velle, & mouere non sic ordinantur, vt vnum includat necessario aliud, scilicet superius [illegible] ferius

Ad secundum dicendum, quod virtus intellectualis bifariam sumi potest. Primo vt dicit actum intellectus tendentis in verum. Secundo vt dicit virtutem non subiectatam tamen in corpore Primo modo tantum explicat intellectum Angeli, & sic non omnis virtus Angeli dicitur intellectualis. Secundo autem nominat omnem potentiam substantiæ, a materia abstractæ, & sic etiam potentia motiua in Angelo potest dici intellectualis, quod est dicere, est intellectualis subiectiue, quia subiectatur in naturam intellectuali, non vero formaliter.

Ad tertium dicendum, quod ibi Arist. nominauit potentias intellectuales simpliciter, potentia autem motiua potest etiam esse in corpore, cum non tantum Angelo, & animæ conueniat mouere. Sed & corpori.

Ad quartum dicimus, voluntatem posse immediate quidem imperare, sed exequi minime nisi mediate, id est mediante potentia motiua, & executiua, vnde distinguūtur sicut principium primum, & proximum actuum, & operationum.

Ad quintum negatur consequentia, & iure, vt explicatum est supra. Ad primum locum, S. D. q. 25. dicitur, quod ibi de diuina potentia loquitur, non de potentia Angeli. Ad illam q. 54 dicitur, quod sensus est, quod Angelo conueniunt solum facultates spirituales animæ, vt sunt in anima, nam potentia motiua etiam corporibus conuenire potest Ad illam q. 78. dicitur, quod ibi intendit excludere ab Angelis potentias vegetatiuas, & sensitiuas, quæ subiectantur in corpore, non vero excludit virtutem motiuā ab eis, quæ dicitur spiritualis, [illegible]

QVÆSTIO XXIV.

Vtrum intelligentia rotando suum Orbem ei præter motum, imprimat influxum.

Videtur quod nō imprimat ei influxum Primo Quia videtur expressa sententia. S. D. de spiritualibus, art. 6. ad 9. vbi sic dicit. Substantia spiritualis, quæ mouet cœlestia corpora, vnitur eis secundum motum tantum. Ergo non vnitur eis etiam quo ad influxum.

Sec[illegible]

Secundo. Impulsus in mobile tunc est necessarius, quando mobile non est præsens mouenti, sed est ab eo separatus, cum ponatur vt instrumentum mouentis separati. At intelligentia mouens orbem est illi præsens. Ergo non est necessarius influxus.

Tertio. Mouens aptum ad mouendum, & mobili proportionatum, eique applicatum, immediate potest mouere, absque alio influxu medio. At intelligentia apta nata est mouere suum orbem, & est ei applicata, & proportionata. Ergo non agit mediante influxu, sed immediate mouet.

Quarto. Hoc perspicuum cernimus in grauibus, & leuibus, quæ ad sua naturalia loca mouentur immediate, siue impulsu. Et calefactiua facultas immediate producit calefactionem, & calorem &c. Ergo &c.

Circa præsentem difficultatem duas inuenio opiniones. Prima est Suarez, tom. 2. Metaphy. disp. 35. sec. 6. nu. 25. scilicet, quod intelligentia non imprimit aliquem influxum orbi quem mouet, quo quasi instrumento illum moueat, sed immediate ei vnitur, & illum mouet, unde ei non dat nisi motum. Secunda ex opposito contradicit, & autumat intelligentiam suo mobili non solum dare motum, sed quendam influxum, quo mediante mouet. Hanc tuentur Conimb. 2. Cœli cap. 5. q. 5. ar. 4. in fine. Ludouicus Molina p. p. qu 45. art. 5. quam etiam dixit probabilem Suarez vt supra, nn. 24. Inter has duas opiniones Ruuio se medium posuit 2. cœli cap. 5. q. 11. & dixit, quod si loquamur de intelligentia mobili applicata solum imprimit motum, & non influxum, quia non est necessarius. At si de ca loquamur vt est a mobili diuisa vel de parte ab e[...] mota a qua est separata, tunc imprimit influxum, quia sic motor corporum agitat, & mouet mobilia a se distantia, & quia oportet mobili inhærere motorem, quod in distans non fit nisi per influxum.

Secundo ergo notandum venit, cum S. D. de spiritualibus creaturis. art. 6. ad 12. quod corpus cœleste, inquantum mouetur a substantia spirituali, est instrumentum eius, sicut se[...]a artis, instrumentum autem moueri per impulsum in eo impressum, nullus est qui dubitet. Verum tamen quod per impulsum duo possumus intelligere. Primum vim, & virtutem quandam mobili impressam, hoc vt moueatur, prout mobile est secundum impetum quendam externum, nullo modo ab intrinseco operante, prout proiecta per impulsum mouentur. Secundum impetum quendam externum, nullo modo ab intrinseco operantem prout proiecta per impulsum mouentur. Secundum non dicimus, quia sic mota violenter mouentur. Affirmamus ergo primū. Primo quia cœlum vt intelligentiæ instrumentum agit, ad generationem viuentium, & consequenter opus est vt in eo sit hic influxus impressus. Secundo quia cœlum mouenti intelligentiæ non reluctatur, sed ad eius motum se aptum reddit, & accommodat, quod necessario fit, quia imprimitur in cœlo quædam qualitas, quæ proportionatum reddit mobile mouenti, cum secundum naturam suam maxime distent. Tertio, quia cœlum est veluti instrumentum intelligentiæ, & consequenter debet recipere actionem operantis, & mouentis.

Tertio notandum venit, quod quamuis intelligentia intellectu, & voluntate mouerat suum orbem, tamen adhuc potentia motiua illum rotat, vnde intellectus, & voluntas dicuntur principia directiua motus, & potentia motiua executiua ipsius. Cum autem ista potentia motiua non sit simpliciter impulsiua, sed motiua propria, oportet vt per aliquid cœlo moto appropriectur, adeo vt alium orbem nec moueat, nec sit apta mouere. (Dico vt est motrix, secus vt substantia separata, quia sic superior potest, id totum, & quid amplius, quod potest inferior) Hæc autem appropriatio debet esse quid medium, nullum enim aliud datur refugium, & sic erit influxus in orbem, qui sic dicetur appropriare mouentem mobili. Hanc autem intelligentiam sibi determinare vnam partem in cœlo in qua residet, & ex illa mouet, & multa alia ad hoc propositum facientia, habes in 8. Ph. ibi vide.

Ad primum dicitur, quod ly secundum mouen, tantum duo significare potest. Primum vt annuat intelligentiam vniri cœlo secundum motum tantum, id est vt motrix, & non secundum vitam, id est vt anima eius. Secundum vt excludat influxum. Primum est quod dicit, S. D. non secundum, quia semper concedit influxum mouentis intelligentiæ, in suum orbem.

Ad secundum negamus maiorem, si addatur ly tantum. Ponitur enim in fluxus. Primo vt faciat motum mobilis correspondere mouenti. Secundo vt appropriet. Et tertio vt se in illud quasi modificet.

Ad tertium negatur maior, est enim in motu cœli adhuc necessaria appropriatio, & approximatio quasi ab intrinseco.

Ad quartum dicimus, quod grauia, & leuia in motu suo naturali mouentur a generante, per influxum quendam in eis relictum, in eorum generatione. De motu autem violento loqui non est ad propositum, quia motus cœli factus ab intelligentia est naturalis. Quod vero additur de calefactione, & calore non vrget, quia illa est productio causæ sui proprii, & connaturalis effectus, & necessaria, & naturali sequela, non sic motus cœli ab intelligentia procedit.

QVÆSTIO XXV

Vtrum dentur eccentrici & epicicli.

Videtur quod non. Primo. Motus cœli est circa medium, & non a medio ad medium, per Aristot. 1. cœli tex. 5. At datis eccentricis talis non erit, quoniam eccentricus secundum vnam partem magis recedit à centro mundi. Ergo planeta pro ea parte mouetur a medio, & secundum aliam partem minus recedit, immo propinquat centro mundi. Ergo pro illa parte planeta mouetur ad medium.

Secundo. Cœlum perfecte est sphericum, secundum phil 1.

phil. 1. cœli tex. 32 At dato eccentrico non erit talis, quia secundum vnam partem est magis grossus, siue magis spissus, & secundum aliam minus Ergo non erit sphericus.

Tertio. Nec vacuum, nec penetratio corporum datur, secundum phi. 4. Phys. At hæc darentur datis eccentricis. Ergo probatur minor. In eccentrico est pars grossa, & tenuis. Ergo cum pars grossa, ad locum partis tenuis peruenerit, aut spheram circundantem subintrabit aut locus in quo erat pars tenuis non replebitur ab ea. Si primum, sequitur corporum penetratio. Si secundum, vacuum.

Quarto. Idem est locus totius, & partis, ex 4. Phys. Sed centrum mundi est locus totius cœli, cum locetur per centrum sicut Aueiroes. Ergo & eccentrici. Sed hoc repugnat, quoniam eccentricum est, cuius centrum est extra centrũ mundi Ergo non potest dari eccentricum.

Quinto. Omnis sphera cœlestis voluitur circa centrum terræ. At eccentricus non voluitur circa centrum terræ, aliter non esset eccentricus, sed concentricus cum terra. Ergo non dantur eccentrici.

Multa sunt, ac varia quæ ab Astrologis dicuntur circa præsentem quæstionem, quam si quis exactius videre cupierit, legat Paulum Donatum Carmelitanum in suis theoricis lingua vulgari conscriptis. Clauiũ comment. in 1. caput sphæræ Ioan. de sacro Bosco, & alios recentiores, breuibus enim me expediam vt moris est philosophi, & succincti indagatoris veritatis.

Sciendum est ergo primo, quod circa præsentem difficultatem duæ præcipue sunt sententiæ. Prima negat eccentricos, & epiciclos, quam habuit Commen: 12. Metaphys. tex. 45. & a qua non multum recessit. S. D super tex. 46. quamuis. 2. cœli lec. 17. nec affirmatiuam, nec negatiuam reprobauerit, vnde putandum est in hac parte, quod ad Astrologos se remiserit, sicut etiam fecit Aristot. 12. Metaph. tex. 45 Secunda sententia astruit eccentricos & epiciclos, & est post Ptolomeum, & Pythagoram omnium fere Astrologorum, & cum nulla clarior vsque modo appareat ad saluandas stationes, retrogradationes, altitudines, & propinquitates maiores, in vno tempore planetarum, quam ista, erit amplexanda.

Secundo ergo breuiter notandum est quid termini significent. Primus autem est hic, eccentricus, pro quo sciendum, quod cuilibet planetæ, tres orbes damus. Primum vocamus concentricum, quia habet centrum terræ sibi commune, cum circa ipsam rotetur, & hic orbis est vndoquaque vniformis crassitiei, Aliam autem orbem damus, & hunc simpliciter eccentricum appellamus, quia tam [illegible] conueauum, quam secundum conuexum habet centrum, a centro cœli totius, & vni[illegible] tinens tamen vniformem crassitiem, & [illegible] em totius cœli, & terram ambit, Circa autem hunc orbem, duo alii orbes sunt difformis cr[illegible] em supra [illegible], & alter infra. Ille autem qui est supra, ex illa parte qua eccentricus orbis maxime a centro mundi recedit, tenuissimus est, & crassissimus ex alia parte, secundum quam idem eccentricus orbis, terræ maxime appropinquat. Ille autem qui infra eccentricum est, ex illa parte qua terræ approximat, est tenuissimus, & crassissimus secundum eam partem secundum quam a terra magis recedit, & sic fit q[illegible] superficies conuexa superioris [illegible], & concaua in[illegible] habeant idem centrum cum orbe concentrico. Vide Clauium vt supra. Secundus terminus est ly Epiciclus Hic autem dicitur paruus circulus solidus, immersus [illegible] crassitiem eccentrici, & mobilis circulariter circa proprium centrum, & in hoc epiciclo collocatum est [illegible] ta, & circum [illegible] circa terram ab eccentrico [illegible] citer, sub eo qui est intra duos alios [illegible], vt [illegible] qui dicuntur eccentrici secundum quid. Sol [illegible] habet epiciclum, & ideo nec stationem, nec retrogradationem, sed collocatus est in eccentrico, & ab eo [illegible] fertur, Habeas ergo quod totum cœlum planetæ ex tribus orbibus partialibus constituitur, [illegible] eccentrico simpliciter, & duobus eccentricis secundum quid, excepto, cœlo Mercurij, & Lunæ [illegible] constituuntur ex pluribus orbib. & habent epiciclum i. circulum paruum in suo eccentrico simpliciter, Sole excepto, qui eccentricos simpliciter ab Astrologis dic[illegible] deficiens epiciclum, Vide alia in Clauio vt supra, vbi per figuram clarius ista percipies.

Tertio notandum venit, quod irregularitates quæ videntur esse in cœlo, propter quas saluandas posuimus eccentricos, & epiciclos bifariam considerari possunt. Primo secundum se, & sic magnas irregularitates in cœlis comperimus, scilicet nunc magis ad terram accedere, alias, magis recedere, quia scilicet quandoque sunt in auge, id est in parte maxime a terra distante, & quandoque in opposito augis, id est in parte magis terræ propinqua, nunc stare, nunc motum velocem, & nunc tardum habere, propter epiciclum, & sic de alijs. Secundo in ordine ad causas suas & sic maximam vniformitatem [illegible] tinent, quia datis eisdem punctis, & locis, idem [illegible] habent, & retinent.

Secundo ergo loco principali statuitur hæc conclusio. Dantur eccentrici, & epicicli Probatur primo [illegible] pus, quod modo maius & modo minus apparet, propinquius, quandoque, & quandoque remotius, necesse est, vt in vno tempore magis a visu nostro se elonget, [illegible] in alio magis appropinquet. At ita se habent omnes planetæ. Ergo habent augem, & oppositum augis Sed hæc non haberent si haberent idem centrum cum terra, nam semper eiusdem figuræ, & distantiæ comparerent. Ergo necesse est dare eccentricos in quibus sint Respondetur aduersarij, quod Sol & planetæ quandoque maiores & quandoque minores appareant, non esse propter [illegible] rem, vel minorem distantiam a terra [illegible] orbe concentrico terræ, sed euenire propter abundantiam vaporum intercedentium inter nos & planetas, quia quando vapores abundant maiores & quando non tantum abundant, minores apparent. Sed hæc re[illegible] nulla

nulla est. Primo quia in æstate dum Sol est in auge, in Caucro, & consequenter maxime à nobis distans, si aer sit magis caliginosus quam in hieme dum reperitur in Capricorno, scilicet in maxima propinquitate ad nos, Sol non apparebit maior, vt dum est in Capricorno in cœlo sereno. Secundo quia tanta variatio fieri non potest ab aere, & tertio quia Luna singulis mensibus bis in auge reperitur, & bis in opposito augis, in singulis signis Zodiaci, & tamen nunc maior, nunc minor apparet. Respondet Hieronymus Fracastorius, non solum propter vapores sed etiam propter densitatem, & raritatem, nunc planetas maiores, & nunc minores apparere, quia in auge partes sunt subtiliores, ideo radii ibi non tantum refranguntur, & sic videntur minores, in opposito autem augis partes cæli planetæ sunt densiores, & ideo magis refrangentes radios & sic comparet corpus planetæ maior. Sed & hoc figmentum est. Primo quia illa densitas, & raritas Solis & aliorum planetarum splendorem variaret, quod falsum est, semper enim in aere sereno eiusdem splendoris sunt. Secundo, quia sub Luna non sunt istæ partes densiores vel rariores, & tamen modo maior, modo minor cernitur.

Secundo. Constat Solem inæqualiter moueri in signis borealibus, & australibus, nam dum sex signa borealia percurrit, scilicet, Arietem, Taurum, Gemini, Cancrum, Leonem, Virginem, scilicet a die 21. Martii inclusiue, vsque ad 24. Septembris exclusiue consumit dies 187. Dum vero percurrit per signa australia, scilicet per Libram, Scorpionem, Sagittarium, Capricornum, Aquarium, & Pisces, tantum consumat dies 178. At hoc non esset si moueretur in concentrico terræ, seruaret enim distantiam, & regularitatem. Ergo hoc oportet reducere ad eccentricum, seu deferentem in quo mouetur. Hac ratione conuictus Auerroes, 1. Meteororum confessus est, quod necessario Sol mouetur in orbe eccentrico regulariter, quia circa centrum terræ mouetur irregulariter, & sic palinodiam cantauit. Vide alias plures rationes apud Clauium, & alios expositores sphæræ & de eccentricis, & de epicyclis, quia hæ nobis sufficiunt.

Ad primum autem in oppositum respondendo aliqua notanda sunt. Primum, quod Arist. primo cœli cap 2. diuisit motum in rectum, id est qui fit per lineam rectam, circularem, qui fit per circulum, & mixtum, qui fit ad diuersa vbi, loquendo de motu naturali, vt distinguitur à motu progressiuo, & animantium motu. Procedit enim vel à virtute simplici, vel mixta. Si a simplici, est motus rectus, & circularis. Si à mixta, mixtus, vt est motus alicuius rei, quæ hac, & illac mouetur. Motus simplex fit supra magnitudinem simplicem, rectam vel circularem, & mixtus supra mixtam. Secundo scito quod Arist. secundo cœli cap. 2 motum circularem vocat circa medium, id est circa centrum mundi, motus, qui est sursum dicitur a medio mundi, vt mouetur ignis, & qui est deorsum vt omne graue mouetur, dicitur in medium mundi, id est ad centrum, quod est in medio mundi, quare tres tantum sunt lationes è medio, id est sursum, ad medium, id est deorsum, & circa medium, id est motus circularis, vt est motus cæli. Tertio scito, quod vnicuique corpori simplici tantum datur vnus motus simplex, scil. vel sursum vel deorsum, vel in circulum, quia eis tantum datur vnus locus. His stantibus respondemus, quod duplex est motus a medio ad medium. Primus dicitur rectus, id est per lineam rectam, & hic negatur à cœlo. Secundus dicitur circularis, quia fit per eccentricum deferentem, per eleuationem, & depressionem circa centrum mundi, & in circulum, & hic fit per eccentricum vt diximus, neque hunc negauit Aristot.

Ad secundum dicendum, quod sphæracitas non pensatur ex crassitie, vel tenuitate circumferentiæ, sed ex æquali distantia, quam habet centrum ad circumferentiam per omnem partem, siue linea transeat per partem crassam, siue per tenuem, talis autem sphæracitas reperitur in eccentrico, nam ab eius proprio centro lineæ, ductæ ad circumferentiam, sunt æquales.

Ad tertium dicitur, quod argumentum supponit vnum falsum, scil. quod pars grossa debeat transire per subtilem, & econtra, hoc enim falsum est, quia hę partes, quamuis positionem in motu mutent, tamen se semper in eadem densitate, vel tenuitate perseuerant.

Ad quartum negamus, quod cœlum sit in loco per centrum, vt docuimus quarto phy. Est enim in loco per partes, vt ibi explicatum fuit.

Ad quintum dicendum, quod solum concentricus orbis vertitur regulariter circa centrum mundi, non vero orbis eccentricus, aliter non esset eccentricus, id est habens centrum suum extra centrum mundi, seu terrę. Nec propter hoc necessaria est alia terra circa quam eccentricus huius nostræ terræ moueatur, sed sufficit ipsum ad terram nostram compatare, non vt concentricum, sed vt eccentricum, propter irregularitatem apparentiarum, &c.

***

Finis Primæ Partis Vniuersi Cælestis.

E PARS

PARS SECVNDA VNIVERSI COELESTIS.

QVÆ MVLTA SCITV DIGNA CONCLVDIT, PER quæsita, & dubia resoluta.

POSTQVAM famosiores quæstiones fusius tractandas resoluimus per digressiones ampliores argumentorum, fundamentorum, probationum, & solutionum, modo acc[illegible]dimus ad cæ[illegible]dem, & alias [illegible] es cæ[illegible]lestes tractandas, sed strictius, & resolutius, per modum summarium, & strictum.

DVBIVM I.

An detur scientia de cælo.

Videtur quod non. Vnius subiecti, vna est scientia. At de cælo agunt Physicus, Astrologus, & Mathematicus. Ergo de eo non potest esse scientia.

Secundo. Eadem scientia non potest esse speculatiua, & practica. At [illegible] tes de cælo dant Astrologiam speculatiuam, & practicam Ergo cognitio cæli non potest esse scientifica.

Tertio. Scientia est certa cognitio At [illegible] Astronomi ex cælis pronu[illegible]c [illegible] incerti [illegible]. Ergo, &c.

In contrarium est Arist. in libris de cælo & sunt omnes Astrologi.

Pro solutione huius dubii. Primo nota, quod cælum bifariam considerari potest [illegible] Physice, vt agit in inferiora motu, & lumine. Secundo Mathematice, vt est corpus quantum, mensurabile. [illegible] o modo considetatur a Physico, secundo a Mathematico, cum hoc tamen quod [illegible] ab alio accipit [illegible] subordinantur.

Secundo. Nota, quod cognitio cæli Astronomica du[illegible] considerari potest Primo ratione principiorum, & sic dicitur Mathematica, & sic considerat cælum, quo ad [illegible] ordinem, situm, ortum, occasum, multitudinem, magnitudinem, crassitiem, distantiam, cong[illegible] aspectum, occultationem, deliquium & similia, vt [illegible] & [illegible] & similibus influ[illegible] scientia Physica, [illegible] Astronomica [illegible] secunda vero [illegible] Theorica & [illegible] [illegible] duas considera[illegible] [illegible] considerata ab [illegible] inferio-

ra, de bello, pace, [illegible] & de [illegible] nibus aeris, &c hæc [illegible] terialia, quæ scientiam non [illegible] omnia sub vna ratione formali abstractionis a [illegible] cundum rationem, sed non secundum rem, [illegible] mus vt Mathematica, & si nullo modo, [illegible] passiones syderum, &c. per rationes Physicas, & Mathematicas demonstrari possunt, secundum quod [illegible] mode ab eis contem[illegible]ntur.

Quarto ergo loco probatur, quod de cælo [illegible] tia. Nam de eo est scientia de quo est ce[illegible] & quo ad naturam, & quoad passiones. De cælo [illegible] Ergo. Minorem probat certitudo Mathematica, [illegible] enim Mathematicus certo eclipsim futuram, & [illegible] tio Physica, circa cælum, vt patet in libris Arist. de cælo, & mundo.

Ad primum dicitur, quod maxime est vera quo ad vnam rationem formalem & abstractionem. Modo [illegible] lis rationibus formalibus, & [illegible] tur cælum, a Physico, & a Mathematico, vt dixi[illegible]

Ad secundum dicendum, quod Altrologia bifariam considerari potest. Primo secundum se, & [illegible] scientiæ, & sic cum sit de corpore speculabili, & non [illegible] rabili dicitur simpliciter speculatiua, sicut est om[illegible] scientia Physica, & Mathematica secundum Arist. [illegible] Meth. Secundo respectu [illegible], & sic [illegible] potest ordinari ad [illegible] & [illegible] ca per accidens, seu [illegible]

Ad tertium dicendum primo, quod scientia de cælo dupliciter considerari potest. Primo secundum se, & sic est maxime certa, quia est de corpore, perpetuo, [illegible] ci, & vniformi. Secundo respectu nostri, & sic [illegible] scientia imperfecta quo ad multa, & quo ad [illegible] perfecta, quia quo ad aliqua [illegible] Hæc autem participatio quæ respicit Astr[illegible] uinationem habita est ex longa, & [illegible] influxus [illegible] erum, & ex principiis Physicis, & [illegible] ticis, itemque ex multis instrumentis, & ast[illegible]labiis.

DVBIVM II.

An consideratio cæli, sit immediata ad octo libros Physicorum.

Videtur quod non Primo A nobis notioribus est incipiendum per Arist. primo Physic. Sed [illegible] [illegible]

generationis & corruptionis est nobis notior, & facilior, cæli vero obscurior, & difficilior. Ergo ab hac non est exordiendum post octo libros Phys. qui sunt de principiis vniuersalibus rerum naturalium.

Secundo. A genere generalissimo non fit immediatus transitus ad specialissimas species. Sed consideratio entis mobilis est veluti generalissimum genus in Physica, cælorum vero veluti speculatio specialissimorum, cum constituant species atomas, in vno indiuiduo tantum existentes. Ergo &c.

Tertio. Cognitio totius præcedit cognitionem partium, ex primo Physic. Ergo cognitio totius vniuersi debuit præmitti cognitioni cœlorum, qui sunt partes constituentes vniuersum.

In contrarium est Aristot. qui post libros de Physico auditu, posuit libros de cœlo, & mundo.

Pro intelligentia, & resolutione quæstionis primo nota, quod duplex est ordo. Primus dicitur naturæ, & sic a nobilioribus incipimus. Secundus dicitur doctrinæ, & sic a nobis facilioribus. Primo ordine libri de cœlo immediati sunt ad libros de Physico auditu, quia nullum ens mobile (de qua est Physica) est cœlo præstantius. Secundo autem ordine incipiendum esset a libris de Anima, & de generatione, & corruptione, quia horum effectus sunt apud nos familiares, magis & noti.

Conclusio ergo est. Libri de cœlo sunt immediati ad octo libros de Physico auditu, ordine naturæ. Probatur primo. Ab vniuersalissimis principiis fit immediatus transitus ad minus vniuersalia principia vniuersaliora tamen sequentibus. Sed cæli (de quibus est hæc scientia) sunt vniuersaliora principia quam elementa, & subunaria alia, cum cæli hæc habeant pro secundis causis. Ergo post octo libros de Physico auditu, qui sunt de principiis vniuersalissimis entis mobilis, ponendi erant libri de cœlo.

Secundo. Accedit quod corpus simplex præcedit minus simplex. Cæli autem sunt corpora simplicissima.

Tertio Aristot. 8. Phys. mentionem fecerat de primo mobili, & primo motore. At primum mobile est cælum, ideo de cœlo erat facienda immediata mentio.

Ad primum. Primo dico, quod maior valet de ordine doctrinæ non de ordine naturæ secundum quem loquimur. Secundo dicitur, quod minor est vera, nisi obstet necessitas. At quoniam omnia sublunaria a cælis dependent, & ignorata causa, ignoratur scientifice effectus, ideo prius erat agendum de cælis, quam de subiectis positis.

Ad secundum. Primo dicitur ad maiorem, quod valet quando seruatur ordo doctrinæ, modo hic saluatur, ordo naturæ, qui a generalissimis transit ad vniuersaliora, & perfectiora. Secundo dicitur, quod cæli bifariam considerari possunt. Primo in essendo, & sic sunt specialissimæ species. Secundo in causando, & sic sunt vniuersalissimæ causæ, & sic considerantur hic.

Ad tertium. Primo dicitur, quod maior valet in cognitione confusa, non in distincta, qua ex partium cognitione proceditur ad totum. Secundo dicitur, quod cognitio totius vniuersi non est assignata seorsum, sed bene cognitio cœli & mundi, & hæc est inclusa in libris de cœlo, & mundo.

DVBIVM III.

An vniuersum, ex quinque corporibus simplicibus compositum, sit subiectum in libris de cœlo, & mundo.

Circa præsentem difficultatem sunt plures opiniones. Prima fuit Iamblici, & Syriani, tenentium corpus cæleste esse subiectum in libris de cælo. Probabant hoc Primo. Inscriptio operis, continet tractatum operis. At inscriptio librorum de cælo est, de cælo. Ergo cælum, seu corpus cæleste erit subiectum.

Secundo. Subiectum est id quod per se consideratur in scientia, & non ea quæ in ipsa per accidens considerantur. Sed cælum per se consideratur in scientia de cælo, elementa vero vt sub cælo continentur, ab eo mouentur &c. Ergo cælum erit subiectum.

Secunda opinio fuit Simplicii, in proœmio lib. de cælo, & Conimb. ibidem, quod corpus simplex, sub quo cælum & quatuor elementa comprehenduntur, est subiectum in libris de cælo. Probant hoc. Primo Illud est subiectum in scientia, quod directe, & principaliter considerâtur in ea, & ad quod alia reducuntur. Sed tale est corpus simplex, mobile ad vbi. Ergo. Probatur minor. Nam Arist. in illis libris seruauit hoc, quod in 1. & 2. egit de cælo. In 3. & 4. de elementis, mixta vero ad considerationem istorum reduxit.

Secundo. Corpus simplex mobile ad vbi est consideratio naturalis. Sed in nulla alia parte præter istam de eo agitur. Ergo erit subiectum in libris de cælo.

Tertio. Non possumus dicere vniuersum esse subiectum in his libris, quia non de omnibus partibus vniuersi in his agitur, vt de lapidibus, plantis, animalibus &c. & hic agitur de omnibus corporibus simplicibus, mobilibus ad vbi. Ergo corpus simplex mobile ad vbi erit subiectum.

Tertia sententia est Alexandri, Rubio, & S. D. in proœm. librorum de cælo, scil. quod vniuersum, vt est ens mobile, seu corpus mobile ad vbi, cōpositum ex quinque corporibus simplicibus, scil. ex cælo, & quatuor elementis, est subiectum adæquatum librorū de cælo, & mundo. Probatur primo. Illud est subiectum in scientia, cuius proprietates considerantur in illa. At proprietates mundi &c. in hac scientia considerantur. Nam tex. 4. primi de cælo, Arist. præmittit se acturum de natura vniuersi, & disputaturum, an sit finitum, vel infinitum, & tex. ... ostendit ipsum esse vnum, & perfectum, & in secundo libro, esse ingenerabile, & incorruptibile, & æternum, Et tex. 5. primi libri pollicetur se acturum de corporibus simplicibus, vt sunt partes componentes vniuersum, Ergo hoc erit adæquatum subiectum.

Ad primū ergo primæ opinionis negatur maior, nam

non solet semper à subiecto adæquato sumi inscriptio operis, sed quandoq; etiam a parte principali, vt hic fit: nam cœlum est principalis pars vniuersi.

Ad secundum dicitur, quod elementa considerantur in his libris, non per accidens, sed per se, vt subijciuntur cœlo.

Ad primum secundæ, quæ opinio non multum discedit a tertia, dicitur, quod non solum considerat Arist. illa corpora vt mobilia ad vbi, sed etiam vt constituunt vniuersum, prout tamen ad sua loca mouentur naturaliter, sic exigente ordine, & perfectione vniuersi.

Ad secundum dicimus, quod probat esse in libris de cœlo consideratum, sed non vt subiectum, sed vt pars subiecti constituens totum vniuersum.

Ad tertium dicitur, quod partes vniuersi principales, & primariæ sunt corpora simplicia, & de his est sermo particularis, nam de alijs minus principalibus, aliæ scientiæ tractant, quia diuersas rationes sibi vendicant.

DVBIVM QVARTVM.

An cognitio de cœlo sit antiquissima.

Videtur quod non. Quia Aristoteles inuentor librorum de cœlo, non fuit per multa secula ante Christum.

Respondetur quod de cognitione cœli bifariam loqui possumus. Primo de cognitione aliqua, secundo de exacta. Si primo modo loquamur antiquissima fuit, vt patet ex diuinis, ac prophanis scriptoribus, neq; potuit esse nauigatiua sine tali cognitione nec cognitio anni, & temporum diuersorum anni. Si secundo modo de ea disputemus distinguo, Vel loquimur de eius cognitione exacta, prout ad nos peruenit vt erat per traditionem hominum, vel vt fuit in libris redacta, & digesta. Si primo modo, Adam fuit excellentissimus scientificus rerũ cœli, Abraam Chaldæus, & filij Seth, qui timentes de alio diluuio vel conflagratione vniuersi per ignem, eam in duobus columnis descripserunt, vnam lapideam, & aliam lateritiam. Si secundo modo, hanc laudem damus Arist. qui quoad præcipua eam digessit in libris de cœlo, & mundo.

Scias tamen hanc cognitionem ante Aristot. extitisse, etiam quoad plura non tradita nobis ab eodem, vt quoad eam partem, quæ spectat ad diuinationem. Hanc autem aliqui attribuunt Ægyptijs, quoniã ipsi potuerunt optime obseruare Stellas, quoniam in Ægypto raræ sunt nubes, & pluuiæ. Alij hanc laudem deferunt Æthiopibus, [illegible] Alij [illegible] Alij Atlanti [illegible] propter [illegible], propter peritiam eius [illegible] Augustin. lib. [illegible] de [illegible] & [illegible] Siculus lib. 4. [illegible], & propter [illegible] nomine. Astrologia fuit [illegible], & tempore Anaximandri, anno [illegible] Plinio lib. 2. ca. [illegible] Hoc idem

deducitur ex nauigatiua, quæ non potest esse sine cognitione syderum. Nam etiam ista antiquissima extitit, cum fuerit tempore Salomonis, vt de [illegible] nauigatione in Tharsis, & Ophir in Indiam nempe occidentalem, vt probabilior fert opinio, vel in Orientalem, vt docet Augustinus Cornelius. Eandem antiquitatem comprobat cognitione eclipsis Solis, & Lunæ, qui fuit notissima ab antiquo apud Ægyptios, Arabes, & Græcos.

Ad argumentum ergo patet quid sit dicendum, licet Arist. collegisse cognitionem de cœlo, sed non fuisse ipsius primum inuentorem.

DVBIVM V.

An sit vtilis cognitio cœlorum, præstans, & iocunda.

Videtur quod non. Nam quod prohibetur, vtile non censetur. At astrorum cognitio, & prædictio [illegible] prohibetur vt patet in extrauag. Sixti V. Creator cœli, & terræ. Ergo non poterit esse vtilis.

In contrarium est Aristot. de partibus animalium, vbi dicit. Iocundissimum esse aliquid scire de superioribus etiam si topice, quam scite scientifice [illegible] de [illegible] inferioribus. Vtilia autem iocundissima esse solent.

Respondeo, quod cognitio cœli dupliciter considerari potest. Primo ex parte obiecti, & sic secundum [illegible] tria habet. Primum quod est nobilissima cognitio, & scientia, adeo vt nullus vere nobilis ea carere deberet. Hæc autem excellentia deducitur. Primo ex obiecto, quia cœli, & sydera quo ad gradum essendi vt perpetua, sunt inferioribus nobiliora, siquidem vt causæ, eum inferiora causent. Secundo ex necessitate, quia nullus bene [illegible] poterit inferiora, nisi ea reducat, & coniungat cum superioribus, dicente Aristo. 1 Meteororum, quod necesse fuit mundum hunc inferiorem, supernis lationibus esse continuum. Tertio ex demonstratione, quia demonstrationes istæ, vt plurimum sunt Mathematicæ, & hæ dicuntur esse in primo gradu certitudinis secundum Auerroem, & Ptolomæum in principio Almagesti.

Secundo habet, quod sit iocundissima, nam ista nouas cognitiones gignit, ad admirandos [illegible] aspectus, astrorum naturam, & vim expectat, eclipses [illegible] motus planetarum &c. ante quæ [illegible] prouocatur, quæ ex ista cognitione videmus homo ad [illegible] Dei [illegible], iuxta illud. Annunciate nobis, quæ ventura sunt, & dicemus quod Dij estis.

Tertio habet magnam necessitatem. Primo respectu nauigatiuæ, quæ sine syderum cognitione, & directione [illegible] non potest. cum [illegible] ut nauigantium [illegible]. Secundo respectu Agriculturæ, [illegible] tempora cognoscimus [illegible] & [illegible] ad eam necessaria [illegible]. Tertio respectu Medicinæ, adeo vt Ptolomæus, & Galenus dicunt, nullo modo ægrotum se debere committere medico ignaro Astrologiæ, cognitionem [illegible] dierum criticis, aspectus Lunæ &c. Quarto respectu [illegible] officij, ad regendam [illegible] &c. Vnde non [illegible]

[illegible]

...nutis, nisi vt non penetrata, quę est secunda eius consideratio soluens argumentum.

DVBIVM VI.

An Astrologia sit omnino prohibita, si sit iudiciaria.

Videtur quod sic. Nam iure diuino damnata est, Hieremiæ.1. Esaiæ 47. Ad Galatas 4. Actorum 19. Item Prouerb 14 Ecclesiast. 8. & 10. Item lege ciuili reiecta est ...1.3. & 7. C. de maledicis, & Mathematicis, & L. Mathematicos, cap. de Episcopis audiendis. Et ei dicitur Anathema in Concilio Toletano, id est in articulis fidei, & de hac re videnda est constitutio Sixti V. Creator Cœli, & Terræ.

Quoniam hanc quæstionem in prima parte huius operis discussimus, ideo pauca de eadem et modo etiam dicemus, ex Caietano 22. q. 95. Suarez tom. 1. de Religione, libr. 2. de superstitione cap. 11. Salas in 1.2. Sanchez in summa, Martino Delrio libr. 4. disquisitionum Magicarum, & aliis. Primo ergo distinguo, quod de diuinatione ex astris bifariam loqui contingit. Primo quo ad ea quæ astrorum causalitati subduntur, vt omnia naturalia, & viuentia, vt viuunt, & mouentur. Secundo quo ad ea quæ ab eis necessario non dependent, vt sunt actiones liberę. Primo modo loquendo dico eam nullo iure esse prohibitam, aliter tollenda esset tota philosophia, quæ secundas causas primis subalternat, imo tollenda esset natura, quę inferioribus per superiora necessario subministrat ...facultas ergo solum est in videndo, quæ actiones sint ...eræ, & non eis subiectæ, & quomodo.

Dico ergo primo, posse Astrologos infantis temperamentum diuinare, & ex temperamento sensitiuas propensiones. Probatur. Cognita causa cognoscitur effectus. At temperamentum corporis depender a coniunctione, aspectu, & influxu vario syderum, vt longa experientia docti tradiderunt Astrologi. Ergo hoc possunt Astrologi pronunciare. At in praxi tali diuinationi non ...fraudum certa opinione contestor. Primo quia temperamentum infantis non solum est reducendum ad causas cœlestes, & primas, sed etiam ad proximas, vt ad qualitatem, & temperamentum seminis maris & fœminæ, ad ...onem in qua hic nascitur, ad cibos, & similia. Quod ...m a pluribus causis dependet, illud ex vna tantum ...are, error est. Secundo quia aspectus syderum in natiuitate non bene percipiuntur, cum motus raptus sit velocissimus. Temperamentum autem infantis, & propensionum sensitiuarum qualiscunque sit ad medicam ...n reducitur.

Secundo dicimus, quod stante temperamento, & inclinatione virium sensitiuarum inducta a cœlo possunt ...logi plura diuinare de facto. Hoc docuit S.D.p.p. ...vbi ...ici. Astrologos vt plurimum diuinare, (si veram cognitionem syderum habeant) quia vt plurimum homines sequuntur inclinationes corporum, & virium sensitiuarum. Et 3. contra Gentes docet ex cœlis posse Astrologos bonum ingenium nati pronunciare. Et 2. de generatione ex periodo vitæ deducit diem mortis. Et Concilium Trid. non vetuit prædictionem inclinationum, sed diuinationem non qualemcumque, sed certam actionum humanarum. Sixtus tamen V. vt supra inhibuit, ...nec incertam prædictionem tentent. Sed hanc prohibitionem dicunt tantum currere in foro exteriori, vt tollantur fraudes, pericula, vel occasiones errandi simplicium, non vero valere in foro interiori, quando nulla fraus vel periculum, vel scandalum subest. Sic dicunt Suarez vt supra num. 3. Valentia. 2.2. disp. 6. q. 12 puncto 3. ver. Si vtens. Martinus del Rio lib. 4. c. 2. q. 3. & Baranzanus in sua Vranoscopia. q. 8. num. 2. & mouentur, quia talis pronunciatio interna est Physica, & non probabilis, patet autem quod Sixtus V. dicit tales esse puniendos, si in iudicio accusati dicunt, se id certo non pronunciasse, quare non videtur voluisse tollere prædictionem, sed occasionem errandi ex ea, quia pauci sunt qui calleant veram astrologiam, & secundum scientiam dicant.

Tertio dicimus, quod nullo iure prohibita est Astrologia quo ad tria Primo quo ad artem Medicam. Secundo quo ad agriculturam. Tertio quo ad nauigatiuam.

Primo ergo poterunt Medici figuras cœlestes infirmorum ...re, & etiam sanorum pro eorum infirmitate, morborum ...onem, & remissionem per dies critic...s directe cognoscere, & morbi finem pro quanto cœlestia sydera significant prædicere, cum corpus necessario superioribus causis subdatur, vt docet S.D.p.p quæst. 115.

Secundo poterunt nautæ ex Astrologia annunciare ventos, tempestates, pluuias, & aeris mutationes, quia hæc a syderibus concitantur.

Tertio poterunt Agricolæ ex eadem prædicere, pluuias, grandines, fertilitatem, & sterilitatem anni, & alia, quæ ad agriculturam faciunt. At bella, homicidia, furta, & similia quæ ab hominum voluntate dependent, stante constitutione Sixti Quinti non possunt affirmare in suis Almanach. Sed tamen visus videtur eis hoc dedisse, quia dicunt, quod antiqui obseruarunt, non ex propria mente ista affirmantes, vel persuadere volentes.

Quarto dicimus de aquilegis, & metallorum inuentoribus, qui in Hispania dicuntur Zaoyres, qui videndo solum homines, vel res discernunt, qui humores sint in stomacho, & ventre animalis, quæ aquæ in visceribus terræ, vel venæ metallorum, cum suis coloribus, qualitatibus, magnitudine, &c. Hi inquam si dicant ista cognoscere ex iudicentibus, vt feria tantum 4. vel 6. superstitiosos censeo, si ex herbis, & arboribus ramos furcatos habentibus, naturales esse dico, de qua re lege Vitruuium, & Georgium Agricolam de re metallica, & Baranzanum, vt supra num. vltimo.

* * *

DVBIVM VII.

Quid nomine cœli intelligatur in primo capite Genesis.

LEgimus in primo capite Genesis, Deum in principio creasse cœlum, & terram, accidit ergo dubitatio, quid nomine cœli intelligendum veniat. Respondetur, quod quanuis aliqui per illud cœlum intellexerint empyreum, quod dicitur sedes beatorum, & alij per cœlum naturam cœlorum simpliciter, tamen magis videtur congruentius dicendum quod pro cœlo, non vnum tantum cœlum sumatur, sed tota vniuersitas cœlorum, quia ibi cœlum distinguitur contra terram, & dicitur quod primo die Deus creauit Cœlum, & Terram, id est cœlestia corpora, & terram de numero terrenorum. Caue autem hic errorem Augustini Eugubini, qui dixit Cœlum empyreum esse increatum, & in scripturis vocatum lucem inaccessibilem. Si enim non est Deus, & est aliquid, creatum erit.

DVBIVM VIII.

An cœlum sit creatum in mense Martio cum vniuerso.

VIdetur quod sit creatum cœlum, & totum vniuersum mense Septembri. Primo. Nam Gen. 1. dicitur Germinet terra herbam virentem, & facientem semen iuxta genus suum. At semen inuenitur in Autumno. Ergo.

Secundo. Eua dixit serpenti, se posse edere de omni ligno Paradisi. Ergo tunc omne lignum habebat fructum, quod non accidit mense Martio, sed Septembri.

Tertio. Homo primus cum vxore extra paradisum terrestrem debebant enutriri. At cito a Paradiso terrestri fuerunt eiecti. Ergo tunc in vniuersa terra debebant esse fructus maturi, vt in Autumno.

Hanc quæstionem discussimus etiam 8 Physic. & ideo circa eam non immorabimur. Dicimus ergo cum S. D. in sermonibus, ac cum aliis Patribus, Ambrosio, Augustino, Hieronymo &c. quod cœlum & totum vniuersum fuit creatum mense Martio, die Dominico, quoniam hic est primus in ordine ad Sabbathum, in quo Deus quieuit ab omni opere, quod patrarat & ita canit ecclesia in hymno. Hoc autem deducitur ex multis.

Primo quia Astrologi semper inceperunt annum a mense Martio.

Secundo quia Moyses præcepit Hebræis, vt annum a mense Martio [illegible]. Nec obstat Iosephus [illegible] [illegible] Martium Hebræos consueuisse an[illegible] ab Autumno, vnde dicitur in Genesi, quod [illegible] pluuia magna super ter[illegible] Se[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible],

scilicet Aprilis, vltra quod illa magna inundatio facta est imperio Dei, vt deleret omnem animam viuentem, extra archam existentem.

Tertio deducitur, quia ecclesia incipit legere historiam creationis mundi in Septuagesima prope Martium, & in hoc mense Christus mortuus est, & resurrexit, mundus renouatus, populus Hebræus a seruitute Ægypti est liberatus.

Quarto deducitur, quia homines, animalia, & plantæ tunc creatæ sunt ad generandum. Hoc autem [illegible] fieri potest mense Martio, quoniam tunc terra germinat, & animalia calent, ac sanguine abundant.

Ad primum ergo primo respondet Ambrosius, [illegible] [illegible] producat terra herbam [illegible] germinat mense Martio. Sed [illegible] textus non dicit herbam cum semine, sed [illegible] & hoc incipit fieri mense Martio.

Ad secundum primo dicitur [illegible] scilicet, quod data erat ei facultas edendi de omni ligno Paradisi pro tempore suo. Secundo dicitur, quod quoniam Dei perfecta sunt opera, potuit esse quod Deus creauit omnes arbores cum fructibus suis, & eos per totum annum conseruauerit.

Ad tertium dicunt L. D. quod in Mesopotamia, ad quam primo transierunt primi parentes, [illegible] etiam mense Martio [illegible] maturi, & tunc [illegible] herbas [illegible], & ideo poterant tunc [illegible]. Sed adde superiorem responsionem, & dic etiam quod tunc potuerunt [illegible] tes maturæ, &c.

DVBIVM IX.

An solus Deus potuerit creare mundum, & cœlum.

VIdetur, quod hanc virtutem potuerit etiam creaturæ v. g. Angelis communicare. Primo creatura potest Dei virtute id totum operari, quod ab ea non distat in infinitum. At nihil, & creatura non distant in infinitum, quia creatura producta finita est, & nihil, quid finitum est. Ergo.

Secundo. Non magis negat negatio, quam [illegible] affirmatio. At affirmatio [illegible] [illegible] est [illegible]. Ergo & negatio, nam terminus productus finitus [illegible].

Tertio. Omnis causalitas subiecti finita est, & [illegible] sec. Sed hæc potest suppleri a Deo. Ergo.

In contrarium est. S. D. p. p. q. 44. & cum eo D. Aug. [illegible] de ciuitate Dei cap. 24. Tertullianus de receptione [illegible] hæreticorum Damascenus de fide orthodoxa, [illegible] dicunt, & [illegible] ad creandum [illegible] necessariam [illegible] tem infinitam, & ideo nullam [illegible] ad [illegible] dum, quia implicat quod fit creatura & habeat [illegible] se & virtutem infinitam. [illegible] [illegible] A[illegible] [illegible] productionem requiritur virtus [illegible]. Sed hæc soli Deo competit. Ergo solus Deus potest creare.

Sec-

Secundo Effectus vniuersalissimus reducitur ad causam ... infinite ... io. Ille est effectus vniuersalis. Ergo reducitur tantum ad Deum causam ... valet, quod erit effectus particularis ... vniuersale.

... aliquid sibi proprium agit. ... habere aliquam propriam actionem ... quo ... minus a quo creationis. Ergo ... quæ alibi diximus in Physica.

Ad primum negatur minor. Primo, quia inter aliquid, nihil est distantia infinita. Secundo quia dato quod ... finita distantia, modus operandi esset infinitus, id ... ex nihilo aliquid facere, & per hæc patet ad secundum.

Ad tertium dicimus, Deum posse supplere omnem ... salitatem subiecti in propria obiecta, modo nihil ... est obiectum potentiæ finitæ, sed tantum infinitæ, est, Dei omnipotentis.

DVBIVM X.

An intelligentiæ (quas Angelos appellamus) motrices cœlorum sint à Deo creatæ.

Videtur quod non. Nam de omnibus creatis à Deo fit mentio in Genesi. At de Angelis nulla sit mentio. Ergo.

Secundo, Vel fuerunt creati ante mundum visibilem, ... cum eo. Non ... quia de hoc non constat. ... primum quia Angeli ... creati sunt vt administratorii ... creaturarum. Ergo oportuit esse creaturas, & ... Lat... quod Deus simul ab initio temporis ... creaturam, corporalem, & spiritualem ... angelicam & humanam ... ergo non ante.

Tertio. Causa efficiens ... supponitur mobili. At ... dicuntur causæ efficientes motus cœlorum. Ergo ... fuisse ante ipsos, & sic non esse creatos.

... contrarium est Psalm. ... Laudate eum omnes ... Statuit ea in æternum &c & ... Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum ... Secundo probatur ratione. Omne ens, aut ... non est Angelus ... Deus. Si primum, omne ens finitum cum sit tale participatione, oportet esse ab ente tantum per essentiam, & sic Angeli a Deo, qui solus habet esse infinitum, ... endens, & tale per essentiam.

Ad primum respondet Athanasius cum multis aliis ... Moysen tacuisse creationem Angelorum, quia ... populus Hebræus idolatriæ deditus, illos adoraret vt Deos. Hanc responsionem friuolam quidam ... Primo, quia si nominati fuissent in creatione, ... illos non Deos, sed Dei opera extare. ... quia commemorat ... post Adæ peccatum ... fuisse Cherubinum ... sæpe mentionem facit de Angelis. Ideo respondet Augustinus nomine cœli, & lucis fuisse intellectos, & expressos. Sed cur (aliqui dicunt) non sub proprio nomine? Hinc dicunt Moysen sollicitum fuisse prouinciam enarrandi creationem rerum visibilium, cœli, syderum, ... quæ gentiles adorabant, præcipue Ægyptij, ad hoc, vt scirent, hæc non se non habere Deitatem, sed Dei opera fuisse, & esse. At ego in reuerentiam Patrum primæ, & secundæ responsionis, dico Moysem tacuisse expresse creationem Angelorum, ad tollendam idolatriam, quia etiam dato quod audiuissent Dei esse opera, tamen potuissent censere esse opera quædam diuina a Dei voluntate, & obedientia subtracta, sicut filij sæpe se separant a parentibus, & certe id probauit rei euentus, quoniam quamuis legissent sydera, & astra Dei opera esse, tamen ea adorauere, & vniuersæ militiæ cœli, aras & lucos ædificauere.

Ad secundum dicimus, quod plures patres tenuerunt Angelos creatos ante hunc mundum visibilem, nec talem sententiam censet errorem in fide S. D. p. p. Et ad Concilium respondet Caiet. ea verba esse intelligenda in sensu in quo fiunt, id est contra illos, qui tenuerunt Angelos non esse a Deo &c. & non secundum sensum quem faciunt. Secundo aliqui dicunt, quod ly simul, non simultatem temporis, sed agentis denotat, id est quod Deus simul est creator visibilium, & inuisibilium, & non vt Manichæi dicebant, solum corporalium, & visibilium.

Ad tertium dicendum, quod duplex est causa effectiua. Prima non habens rationem perpetui mouentis in actu, & hæc præcedit præcedere mobile. Alia dicitur mouens in actu, & hæc non præcedit mobile, sed simul est cum ipso, & ita ponunt philosophi Angelos motores cœlorum, & ideo simul creatos cum ipsis.

DVBIVM XI.

An possit sciri quæ sit futura motus cœli, & dies iudicij.

Videtur quod sic. Nam Euangelium finem mundi comparat diluuio Noe, & dicit Sicut in diebus Noe, erant ... & bibentes, quod & Isaias asseruit. At diluuium Noe fuit ab orbe condito anno 1656. Ergo anno a separatione mundi, siue et anno 1656 a Christi Natiuitate, erit quies cœli, & iudicium.

Secundo. Prophetæ tunc iudicium futurum prædicant, quando insulæ maris conuertentur. At modo vidimus conuersionem insularum maris, scilicet Indiarum Orientalium, & Occidentalium. Ergo à pauco tempore instat iudicium.

Tertio. Omnia signa a Christo pronuntiata ante iudicium euenerunt. Nam Sol, & Luna multis eclipsibus sunt obscurata, nouæ stellæ apparuere, audiuimus terræmotus, & pestilentias, vidimus bella, & seditiones. defecit viua fides, & refrigescit charitas. Ergo dicendum est instare iudicium anno 1656.

In con-

In contrarium est Dominus noster Qui dixit nostrum non esse scire, tempora, & momenta, quæ pater posuit in sua potestate, & quod de die illo (scil. iudicii) nemo scit, neque Angeli, qui sunt in cœlo, neque filius hominis, & tanquam fur in nocte veniet & similia.

Circa hanc difficultatem inuenio omnes catholicos affirmare nullum posse certo scire diem iudicii, sed multi variis coniecturis ducti, diuinare contendunt, quod Deus sibi reseruauit sciendum. Nam Bracanzanus p. p. suæ Vranoscopiæ, tenet futurum diem iudicii anno 1656. motus rationibus vt supra. At Picus Mirandulanus, & quidam alii ex duodenario numero in quo dicunt stare firmitatem Reipublicæ Christianæ, deducunt, hunc numerum ex suo cubo, & superficie multiplicando, quod anno à nato Saluatore 1728. erit finis seculi. Sed tutius dicitur, ista indicia friuola esse, & ridicula. Nam quod sub silentio, & secreto suo iudicio Deus posuit, inutili labore inuestigamus, & potius temeritate, quam merito.

Ad primum ergo dicitur, quod comparatio non stat in annis, sed in ruina orbis, quia tempore iudicii non fiet salua omnis caro, sed omnes moriemur primo, & deinde resurgemus, sicut etiam tempore diluuii omnes quotquot fuerunt extra Archam mortui sunt. Fit etiam comparatio in hoc, quod cum homines cibis, ac Veneri operam dabunt, dicentes Pax, Pax, superueniet eis repentinus interitus, sicut factum est tempore Noe.

Ad secundum dicimus, non adhuc omnes insulas deuenisse ad fidem, vt China, & multæ aliæ, sed & adhuc forsan multæ latent nos.

Ad tertium dicimus, illa signa esse similia futuris signis, sed illa erunt maiora, quam vsque modo vidimus, vt SS. Patres tradunt.

DVBIVM XII.

An in cœlo sit rarum, & densum eiusdem speciei cum sublunaribus.

Videtur quod non. Primo. Corpus cœli est incorruptibile, & inalterabile. Sed rarum, & densum fit per quandam alterationem, nam rarum fit dissolutione partium, & densum per constrictionem, vt patet Ergo.

Secundo. Vera raritas, & densitas sunt secundæ qualitates, ortæ ex permixtione primarum, vt docet Aristot. 2. de generat. tex. 8. Sed corpus cœleste caret primis qualitatibus scilicet caliditate, frigiditate, humiditate, & siccitate. Ergo in cœlo non sunt nec densitas, nec raritas.

Tertio. Raritas, & densitas vbi sunt, causant leuitatem & grauitatem, duritiem & mollitudinem ex 4 Phys. tex 85 Sed corpus cœleste caret grauitate, & leuitate, duritie, & mollitudine. Ergo & raro, & denso.

Circa hanc difficultatem duæ sunt opiniones. Prima negat in cœlo esse propriam raritatem, & densitatem, & consequenter posse esse eiusdem speciei, cum raro, & denso sublunarium, & dicunt tantum in eis esse improprie, pro quanto maior multitudo partium conclusa sub minori præsentia, dicitur densum, & multitudo minor partium extensa sub maiori præsentia dicitur rarum.

In contrarium stant pro vtraque parte, [illegible] in cœlo sit proprie densum, & rarum, & eiusdem speciei cum sublunaribus Ægidius lib. 2. Hexa[illegible] n[illegible] nimb. 1. lib. de generat. c. 5. q. 17. ar. 1. ad finem, [illegible] tur etiam conformior doctrinæ S. D. tenentis e[illegible] cem esse eiusdem speciei in superioribus, & inferi[illegible]

Probatur ergo hæc opinio. Primo. Vbi repe[illegible] effectus formalis in duobus, dicendum veni[illegible] in [illegible] dem esse formam, a qua procedunt. Sed [illegible] us [illegible] lis densitatis, & raritatis idem secundum speciem [illegible] tur in superioribus, & inferioribus. Ergo & e[illegible] ma id est densitas, & raritas. Maior est [illegible], [illegible] enim a causa ad effectũ. Minor probatur Nam eff[illegible] formalis raritatis est separare partes inte[illegible], & [illegible] quenter ad maiorem præsentiam localem eas ex[illegible]. Et ita effectus formalis densitatis est illas coangu[illegible] & ad minorem præsentiam localem redigere. Sicut accidit in nodo, & tabula, nam nodus durior est, & strictior quam tabula, & ita Sol, Luna, & aliæ stellæ, aliis partibus cœli.

Ad primum ergo negatur minor, & ad probationem dicitur, quod illa constrictio, & dissolutio partium bifariam potest considerari. Primo formaliter, & sic dicit solum constrictionem, & dissolutionem, siue sit cum alteratione, vt in inferioribus, vel ex natura rei, vt in cœlis. Secundo subiectiue id est vt fiunt in hoc, vel illo subiecto, & sic in subiecto alterabili sunt cum alteratione, vt in inferioribus, & in subiecto non alterabili sine alteratione, vt in superioribus. Primum autem conuenit raro, & denso per se, & intrinsece. Secundum vero per aliud, & extrinsece, & ideo distinctio specifica ex primo pensatur, & non ex secundo.

Ad secundum negatur maior absolute, vera est enim tantum in sublunaribus, & ratione talis subiecti Nam etiam diaphaneitas, & transparentia corporum in elementis procedit ex permixtione duarum qualitatum, in mixtis, vt in cristallo, & in pupilla oculi, ex permixtione quatuor, in cœlo vero ex nulla harum, sed ex natura rei.

Ad tertium idem dicitur, quod rarum, & densum causant grauitatem, & leuitatem solum in sublunaribus. Sed hac occasione quæritur, an corpora cœlestia sint grauia, vel leuia.

DVBIVM XIII.

An in cœlis sint grauitas, & leuitas.

Videtur quod sic. Primo. Effectus formalis grauitatis, & leuitatis, est naturaliter tenere, & conseruare locatum in suo proprio loco, vt tenere graue in suo centro, leue vt ignis est in sua sphera, non vero est esse principium motus ad locum suum, cum sic sequeretur, quod

terra non esset grauis, si nunquam à proprio loco retraheretur, nec ignis leuis, si extra sphæram suam non reperiretur. At cœlum stat, & mouetur velociter in suo loco naturali, & est corpus. Ergo potest habere grauitatem, & leuitatem.

Secundo. Leuitas, & grauitas sunt quædam inclinationes ad propria loca, etiam secundum Arist. Sed hæ inclinationes repetiuntur etiam in cœlis, nam si per violentiam separaretur aliqua pars à cœlo, & poneretur sub orbe Lunæ, moueretur ad cœlum cuius esset pars. Ergo in cœlo est leuitas, &c.

Tertio. Si cœlum non esset graue, vel leue, ad quid ponere eius motorem, qui illud moueret? Nam motor ponitur ad mouendum solum grauia, & leuia, vt testatur Arist. 8. Phys.

In contrarium est Arist. 1. cœli.

Baranzanus solus quos viderim. p. p. suæ Vranoscopiæ. q. 3. dub. 3. tenet grauitatem, & leuitatem in cœlis, innixus rationibus supra positis, extantibus in contrarium omnibus aliis Arist. asseclis. Contra ipsum ergo pono talem conclusionem. In cœlis non est nec grauitas, nec leuitas. Probatur.

Primo. Graue mouetur ad medium, & leue à medio naturaliter. Sed nullum horum motuum conuenit cœlo Ergo, &c. maior, & minor sunt Arist. 1. cœli. Respondet Baranzanus hoc esse verum in motu naturali, non vero in eo qui est præter naturam. At contra arguo. Motus cœli est naturalis, vt supra ostensum est, & deducitur, quia quæ semper rei conueniunt, naturalia dicuntur, præter naturam vero ab extrinseco, & per aliud. Motus autem cœli semper est circularis, & non ad medium, nec à medio.

Secundo. Si cœlum esset graue, posset cadere, & deorsum tenderet sua natura, & tantum ab extrinseco staret, & non inclinaretur. At hoc est falsum. Primo, quia esset senescibile, alterabile, & ab intrinseco corruptibile quandoque, cum quilibet res tandem suam inclinationem ad terminum reducat. Secundo, quia omne graue cum naturaliter tendat deorsum, (nam eius pondus hoc ab interno facit) per violentiam sursum staret, & sic non esset perpetuum, quia nullum violentum perpetuum.

Tertio. Frustra, & vanum natura abhorret. Sed leuitas, & grauitas in cœlo essent frustra, cum nullius motus sursum, vel deorsum possint esse principia, cum motus circularis tantum cœlo conueniat. Ergo.

Ad primum negatur maior, nam leuitas, & grauitas dantur rei graui, & leui vt qualitates actiuæ ad principiandum motum. Aliud est igitur dicere, quod res sit grauis vel leuis sua natura, & aliud quod talis sit ad conseruandam eam in suo loco. Primum est verum, sed secundum falsum, forma enim essentialis est, quæ datur ad essendum, & conseruandũ, sed qualitates ad operandum.

Ad secundum omissis multis superfluis, aliqui negant quod moueretur ad totum cœlum, cum ex se habeat tantum principium passiuum sui motus. Sed hoc nihil est, quia sufficit quod ab Angelo posset moueri ad suum totum sursum. Alii igitur dicunt, quod illa pars naturaliter quiesceret. Sed nec hoc est audiendum, quia inclinatio totius, & partis est eiusdem rationis, cœlo autem non conuenit naturaliter quiescere, sed moueri, ergo & illi parti. Dicunt quod esset quies præter naturam. Sed contra hoc stat, quod cum habeat inclinationẽ ad motum, ab eo non poterit cessare, nisi ponendo ei impedimentum, quod nõ admittimus, cum illam partem in sua natura consideremus. Dicendum est ergo, quod moueretur circulariter à virtute ei impressa ab intelligentia, Vel quod moueretur sursum non propterea, quia esset leuis, sed quia esset pars vnibilis toti, sic postulante natura entis perpetui.

Ad tertium dicendum, quod motor duplex est. Primus qui mouet actiue per qualitates rei mobilis, vt generans per leuitatem mouet leuia sursum, & per grauitatẽ, grauia deorsum, & de his locutus est Aristot. 8. Phys. Secundus dicitur motor solum per applicationem, quia in re mobili non reperit aliquod principium actiuum motus. V. g. formam, vel qualitatem grauitatis, vel leuitatis, & talis datur ad mouendum, sine leuitate, & grauitate, prout intelligentia dicitur mouere cælum suum.

DVBIVM XIV.

An cœlum possit sua natura alterari.

Videtur quod sic. Primo Principium corruptionis est alteratio. At cœli sunt sua natura corruptibiles. Ergo. Maior est Aristot. 5. & 7. Phys. Minor habetur in multis locis sacræ scripturæ. Nã Iob. 14 dicitur. Homo postquam dormierit, non resurget, donec atteratur cœlum. & Psal. 101. Opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt, &c. & Lucæ 21. Cœlum & terra transibunt, &c.

Secundo. Quod habet contrarium potest alterari, & etiam corrumpi. Sed cœlum habet contrarium, vt rarum, & densum, vt diximus. Ergo, &c.

Tertio. Cœlum si est inalterabile, quale nunc est, tale erit semper, & consequenter post diem iudicii. At hoc est falsum. Nam tunc ex Isaia. Lux Lunæ erit, vt lux Solis, & lux Solis erit septuplo maior. Item cessabunt influentiæ in inferiora, & motus. Ergo cœlum de se est alterabile.

In contrarium est Arist. 1. cœli cap. 3.

Quoniam de materia cœli, & eius incorruptibilitate, & inuariabilitate ad longum egi in 8. Meth. ideo has difficultates breuiter resoluo dicendo ꝑ quod duplex est alteratio. Prima dicitur perfectiua, quæ perficit subiectum ad id, ad quod est in potentia, vt lux omnia lucida, & diaphana, & hanc à cœlo nõ tollimus. Secunda dicitur corruptiua, quia est dispositio ad contrariã formam, & corruptio prioris, vt dispositio ad caliditatem, est corruptio frigiditatis in subiecto frigido, & hanc omnino a cœlo negamus.

Secundo notandum est, quod illi coguntur admittere alterationem in cælo, qui ipsum sua natura corruptibile fecerunt, vt Plato in Timeo, Basilius, Ambrosius, Chrysostomus, Damascenus, Iustinus martyr, Th[illegible], & plures alii, contra quos disputauimus, 8. Metaph. Se-

cundo idem coguntur fateri, qui cœlum compositum ex quatuor elementis dixerunt, vt Philo Iudæus, Plutarchus, Mirandulanus. Eraclitus qui dixit illud esse uaturæ igneæ. Empedocles ex aere, & igne confectum, quasi cristallum. Thales terreum, & graue. Plato ex elementorum floribus. Tertio idem tenent, qui dicunt cœlum esse compositum ex materia aquæ, & similes. Contra quos omnes ponimus hanc conclusionem. Cœlum sicut est incorruptibile, ita etiam est inalterabile. Probatur primo. Quod est supra omnia alterantia, non potest ab eis alterari, cum alterans alterabili comparetur vt forma. At cœlum est super omnia elementa, quæ per suas qualitates sunt principia alterantia Ergo erit inalterabile.

Secundo. Nihil alteratur, nisi ad id ad quod est in potentia, vt subiectum, ad caliditatē, & frigiditatem Sed materia cœli nō est in potentia ad aliam formam, quam ad eam quam coæuam habet, vt dicit Arist. 1. cœli, & 9. Metaph. Ergo cœlum non potest alterari

Tertio. Cui repugnat finis, ei repugnat, & medium ad finem. At cœlo repugnat finis alterationis, id est ipsa corruptio. Ergo & alteratio, quæ est medium ad corruptionem.

Ad primum vide quæ diximus singillatim in 8. Metaph. pronunc dicitur primo cum D. Augustino 3 lib de Gen. ad Literam cap. 2. & 3. quod pro cœlo sumitur aer, iuxta illud Psalm 1 3. Volucres cœli, id est aeris Secundo dicitur cum eodem D. August. 14. de ciuitate Dei cap. 24. D. Hieron. Isaiæ 51. D. Gregor. lib. 17. Moralium cap. 5. ac aliis, quod scripturæ intelligunt mutationem cœlorum futuram post diem iudicii, non quo ad substantiam, quasi sit destruenda, sed quo ad qualitates, quia purgabuntur, & perficientur, nam stellæ fient luci-diores, cessabunt influxus, & motus, elementa purgabuntur per ignem à vaporum, & aliarum qualitatum permixtione, &c.

Ad secundum dicendum, quod rarum, & densum non sunt contrariæ qualitates actiuæ, sed disparatæ, quarum quælibet in re immobili non agit ad corruptionem alterius.

At tertium dicas vt supra, & quod talis alteratio erit communis, & perfectiua, & non corruptiua.

DVBIVM XV.

An noua stella possit fieri in cælo, videri, vel alterari.

VIdetur quod sic. Nam D. A[illegible] de ciuitate Dei [illegible] Veneris [illegible] [illegible] n[illegible], & colorem.

[illegible] Don[illegible] p[illegible] noua stella in [illegible] ta, omia in eodem [illegible] on[illegible] & [illegible] d[illegible] cœ [illegible] nt C[illegible], & quia post [illegible], & ante decrescebat.

Tertio. Anno 160[illegible]. visum est aliud sydus in octaua sphera, quod tandem euanuit, vt & primum.

Quarto. Florentinus quidam suo tempore duas stellas erraticas deprehendit, quas planetas vocauit. Et Galilæus de Galilæis Mathematicus Cæsareus, edidit tractatum de stellis Mediceis, collateralibus Ioui. Hæ autem stellæ nouæ iudicantur. Ergo, &c.

In contrarium stat communis sententia, quod cælum non potest alterari, nec variari, nec quo ad totum, nec quo ad partem, & quoniam ista sententia supra stabilita est, ideo sufficiet ad argumenta respondere.

Ad primum negatur totum argumentum. habet enim Varronem pro teste. Sed secundo dicitur, quod duplex est mutatio. Prima dicitur essentialis, id est substantialis, & talem negamus in cœlo. Secunda dicitur accidentalis, & hanc in cœlis, & stellis non negamus, immo etiam in Angelis admittimus, solus enim Deus est omnino immutabilis. Potuit ergo esse, quod addita fuerit lux, vel diminuta dupliciter. Primo miraculose, accidit enim tempore mortis Christi eclipsis miraculosa, tempore Ezechiæ regressus Solis, tempore Iosuæ quies cœli, & noua stella in peregrinatione Magorum. Secundo naturaliter, ob nouam aliquam configurationem, vel oppositionem ad alias partes cœli luminosas, vel propter alteratiouem nobis ignotam. talis enim mutatio non arguit nisi mutationem accidentalem. Ita enim & elementa accidentaliter mutantur, vnde aer quandoque magis, quandoque minus est calidus, frigidus, & ita aqua, & animalia in agonia præcipue magnas faciunt mutationes. Non negamus enim supra in cœlis nisi alterationem, quæ est principium corruptionis, non vero communem.

Ad secundum Ruuio affert multas solutiones, & eas examinat. 1. cœli, cap. 3. q. 2. Primo ergo dicit Maurolicum Abbatem Messanensem, Paulinū Pridianum, Christophorum Clauium, Thadæum, & Agetium Astrologos sensisse hoc iubar non stellam, sed cometam fuisse, infra Lunæ globum degentem. Hanc arguit. Primo, quia quæ sunt sub globo Lunæ, non possunt ab omnibus videri cum eodem aspectu, & distantia ad stellas fixas sicut visa est hæc stella. Secundo, quia eadem velocitate qua cœlum mouebatur, & illud sydus mouebatur. Cometa autem in aere non potest tam cito moueri, quia non est capax velocitatis motus cœli.

Secundo igitur alii dixerunt, eam stellam fuisse in cœlo stellarum fixarum, & fuisse vnam ex tredecim, quibus constituitur figura Cassiopeæ, & tunc ob ingentem copiam exhalationum inter ipsam, & visum nostrum, potuisse videri. Et alii dicunt illam fuisse de minimis octaui orbis, & tunc propter magnos vapores potuisse a nobis cerni. Reiicit etiam istam. Primo, quia diligentes Astrologi præter istam viderunt alias tredecim Cassiopeæ. Secundo, quia sic eo tempore aliæ stellæ propter magnas exhalationes lucidiores euasissent, quod non est factum. Tertio, quia per biennium perdurauit, non est autem credibile quod tanto tempore durauerint illi vapores

quoniam

quoniam euaporatio cito euanescit. Quarto, quia hæ exhalationes mouentur ad motum aeris, & non ætherei cœli vt mouebatur illa stella. Quinto, quia non est credibile iunc fuisse easdem exhalationes apud omnes, & tamen ab omnibus visa est.

Tertio. Ergo alii dixerunt, hoc iubar effulsisse in octaua sphæra, sed non fuisse vetam stellam, sed cometam viribus Solis productam, per transmutationem cœlestis orbis. Sed nec hoc stare potest. Primo, quia facit cœlum alterabile, & corruptibile substantialiter. Secundo, quia assignanda esset causa huius, quæ assignari non potest, & præcipue cum prius simile factum non fuerit visum. Tertio, quia hic opus fuisset, quod partes rariores cœli condensatæ fuissent in illo cometa, & aliæ factæ fuissent rariores, quod contingere non potest, cum cœlum sit naturæ permanentis, & non fluentis, aliter stellæ fixæ inter se non seruarent semper eandem distantiam, & magis sibi appropinquarent, vel interdum à se recederent, nec inferiores orbes eadem celeritate a primo mobili mouerentur, quod omnino deprehenditur falsum.

Quarto. Ergo loco respondet ipse cum Conimb. 1. cæli, cap. 13. qu. 1. ar. 4. a Deo fuisse miraculose creatam, vel per creationem nouæ materiæ sub tali forma, & cum penetratione octauæ sphæræ in qua apparuit. Vel per corruptionem alicuius partis cœli sub tali forma, a Deo in illa introducta forma stellæ. Sed primum rectum est, cum stet cum incorruptibilitate cœli substantiali. Secundum vero non ita correspondet eius inuariabilitati, sed tamen potuit fieri a Deo, sub cuius potestate omnia sunt posita, & non est qui possit eius voluntati resistere, & per hoc patet ad tertium. Censeo autem hoc non sine aliqua magna causa a Deo esse factum, cum solet per secundas causas voluntatem suam exequi, ad quod autem vsque modo nos latet, vnde dicere debemus, quod bonum est in conspectu suo, agat.

Ad quartum eodem modo respondendum est, nisi apparuerit causa aliqua naturalis, quæ vsq; modo non est inuenta, quæ bene quadret.

DVBIVM XVI.

An sit vnum cœlum tantum.

Videtur quod sic. Primo. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate. Sed nulla est necessitas ponendi tot cœlos. Ergo. Probatur minor. Nam Hieronymus in illud Isaiæ 51. Cœli sicut cera liquescent, ait, quod cœlum est sicut fumus, & stabilitatem fumi dicitur habere, quod & docet D. Ambros. lib. 2. Hexam. cap. 6. Et possibile erit quod astra, quæ sunt naturæ solidæ mouentur ab Angelis, per cœlum, non motu irregulari sicut natant pisces per mare, sed motu vniformi, secundum diuersas tamen apparentias, vel non, perficiendo suum circulum spatio 24. horarum, vel per lineam girando ducendo epicyclum, & sic quandoque stella planetæ erit proximior, & quandoq; a terra distantior, secundum quod eleuatur, vel deprimitur.

Secundo. Plato, Anselmus, Chrysost. & D. August. lib. 2. de Genesi ad literam cap. 10. docent, omnes apparentias diuersorum cœlorum posse saluari, ponendo cœlum vnum immotum, & astra per illud moueri, & licet hoc esse inueutum ab his, qui otiosissime, & curiosissime, cœlestes motus inuestigauerunt.

Tertio. Potentia non decipitur circa proprium obiectum. Sed visus videt tantum vnum cœlum. Ergo erit vnum tantum.

Quoniam opinio de vno cœlo non habet sequaces, præcipue his temporibus, alicuius magnæ considerationis, ideo non immorabor ad eam tollendam, sed breuiter pono, & probo hanc conclusionem. Dantur plures cæli. Probatur primo. Ex sacris literis, quoniam de cælis loquuntur in plurali, iuxta illud Cæli cælorum, & aquæ quæ supra cælos sunt, laudent nomen Domini. Oritur in cælis lumen indeficiens. Qui fecit cælos in intellectu. Cæli tamquam terra liquescent &c. Respondet Chrysost. hom. 4. in Genesim, quod attendendum est quando scriptura agit de creatione cæli, tunc enim dicit in singulari In principio creauit Deus cælū, & terram. Sed hoc non subsistit. Primo, quia in Hebræo habetur Saemaiu, quod est pluralis numeri, & caret singulari. & ideo posita est creatio cæli in singulari. Secundo, quia ibi Scriptura contraponit superiora cum infimis. Sic autem datur vnum primum cœlum sub quo sunt multi alii, sicut & datur vna terra, montes, colles &c. habens. Respondent alii plurale in scripturis sumi pro singulari. Sed & hoc reiicitur, quia in vno loco esset figura in tot, esset æquiuocatio, & de facili deceptio.

Secundo. Videmus planetas non scintillare, quia prope sunt, stellas vero fixas vtique, quia longe sunt, vt ex perspectiua deducitur, & hoc regulariter, & eodem modo. Ergo sunt in diuersis cœlis.

Tertio. Epicycli vnam stellam respiciunt, secundum situm nobis viciniorem, & propinquiorem, non sumq. in fixis, & tamen vidimus irregularitates tot in istis, & non in illis Ergo prouenit ex diuersis cœlis.

Ad primum per hæc patet, quod sine diuersitate cœlorum non bene saluantur illæ apparentiæ. Patres autem in hoc locuti sunt secundum principia philosophiæ eorum, & non secundum veritatem, vt alii fecerunt, & sic patet ad secundum

Ad tertium dicitur, quod visus cum Astrolabio conspicit magnas distantias planetarum inter se se & a firmamento, vnde debet considerari cum requisito, & sic non decipitur.

DVBIVM XVII.

An decem sint sphæræ cœlestes.

Videtur quod non. Nam circa præsentem quæstionem sunt plures opiniones. Prima fuit D. Io. Chrysost. hom. 4. in Genesim, Achatu in 1. caput Genesis, & Andreæ Cisalpini lib. 3 Peripateticarum quæst. q. 4. &c. quod vnum tantum est cœlum, diuersos motus habens. Et hanc iam supra explosimus.

Secunda fuit Theodoreti. q. 21. in Genesim, & D. Damasceni lib. 2. Orthodoxæ fidei, circa quam etiam dubius fuit D. August. scilicet quod tantum duo sint cœli. His tertium addidit D. Ambros. lib. 2. Hexameron. cap. 2.

Probatur. Nam D. Paulus affirmat se raptum fuisse vsque ad tertium cœlum, quod secundum D. Thomam 2. 2. q. 175. art. 3. est cœlum Empyreum. Sic enim dicit Et sic tertium cœlum dicitur Empyreum, quod dicitur tertium respectu cœli aerei, & cœli syderei, & respectu cœli aquei, siue cristallini.

Secundo, quia per Aristot. 12. Meth. tex. 48. motus cœli est propter motum astri erraticí. Sed supra empyreum, imo nec supra firmamentum est aliquod astrum. Ergo tantum accipiemus cœlum sydereum, cristallinum, & empyreum.

Tertia fuit communis omnibus Ægyptijs, & Chaldæis, quam amplexati sunt Timæus Locrensis Pythagoricus, Plato lib. 10. de Republica, Arist. 12 Metaph. tex 47. & omnes Peripatetici, scilicet quod tantum octo sunt cœli, septem videlicet planetarum, & octauum firmamentum, stellatum, quod dicetur primum mobile, & mouetur motum motu raptus.

Probatur primo. Vnius corporis simplicis vnus est motus. At videmus planetas appropinquari, & elongari inter se, vt clare liquet in Sole & Luna. Ergo cum hi sint septem, septem his dabimus cœlos. At præter motum planetarum ab Occidente, in Orientem, videmus alium motum, quo rotantur omnes planetæ. Ergo hoc singulari cœlo attribuetur, quod primum mobile dicemus.

Secundo. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate. At omnes motus alijs cœlis firmamento superioribus dati in ipso saluari possunt. Ergo erunt tantum octo. Minorem ex sequentibus probabimus.

Quarta sententia fuit Ptolemæi Alexandrini, Alphragani, & aliorum plurium Astrologorum, qui obseruarunt firmamentum præter motum raptus habere alium motum retrogradationis, versus partem Occidentalem, centum annis tres gradus, quem sex millibus annorum proprio quodam motu retrogradi ab Occidente in Orientem. Cum ergo motus oppositi non possint conuenire eidem corpori simplici, vt est cœlum concludendum est, quod firmamentum non est primum mobile, sed quod supra ipsum, sit nonum cœlum.

Quinta sententia successit deinde apud posteriores Astrologos, scilicet apud Alphonsum Hispaniarum Regem, Thebitium, Georgium Purbachium, & Io. Monte Regio, quod [illegible] non [illegible] cœlum sit constituendum [illegible] [illegible] cœlum, præter motum diurnum, habere [illegible] motum, scilicet accessus & recessus, quo [illegible] quendam in vnam partem inclinare, id est [illegible] vnum polum & quandoque versus alterum, & [illegible], seu trepidationis, quo [illegible] [illegible] æ moueretur, vt deducerent [illegible] hic solis per cristallinum [illegible] transeuntes. Ergo supra nonum cœlum motum hoc motu trepidationis, constituendum est primum mobile, quod moueatur motu diurno, seu raptus, spatio 24. horarum.

Sed aduersus hos duos posteriores cœlos, supra firmamentum, seu cœlum stellatum a posterioribus Astrologis constitutos, arguit Ruuio lib. 2. cœli, cap. 5. qui 2. ponens solum supra firmamentum primum mobile, & super illud cœlum empyreum. Primo sic arguit. Non sunt constituendi duo cœli supra firmamentum, quæ a mouentur motu retrogrado, scilicet ab Occidente, in Orientem, & motu trepidationis, seu accessus stellarum fixarum ad polum vnum, & deinde recessus. Ergo [illegible] 4 & 5 sententia. Antecedens quod est punctum difficultatis probatur.

Primo, quia motus est sensibile commune, circa quod sæpe decipitur sensus. Vnde hi motus non sunt certi. Sic enim propter magnam distantiam Solis a terra decipimur circa eius magnitudinem, quæ et ampla est sensibile commune, quare etiam non possumus decipi circa hos motus?

Secundo. Motus firmamento attributus, tardissimus est, & ideo in breui vita hominis non potuit obseruari. Nec valet, quod sit obseruatus secundum aliquam partem proportionalem, secundum quam arguimus ad totum, quia ipsæ partes non possunt sufficienter designari.

Tertio. Motus cœli ordinatus est ad influendum in inferiora. At tardissimus motus, parum, vel nihil influit. Ergo non est dicendum, quod firmamentum tardissimo quodam motu proprio moueatur.

Quarto. Tempore Arist. fuerunt accuratissimi, & diligentissimi Astrologi, & tamen supradictos motus non deprehenderunt. Ergo supra firmamento non sunt constituendi duo cœli, sed solum primum mobile.

In contrarium est tamen diligentissima inuestigatio Astrologorum, ab Arist. posteriorum, qui in hac parte omnes conatus adhibuerunt, & hos motus deprehenderunt. Vnicuique autem in sua arte credendum est, alioqui omnia possunt saluari negando.

Ad primum secundæ sententiæ dicitur primo, quod dum cœlum empyreum dicitur tertium cœlum, intelligitur terminus cognitionis intellectiuæ. Nam prima cognitio est sensuum exteriorum. Secunda imaginatiuæ, seu interiorum. Tertia intellectiua qui in summo [illegible] cognitionis est, dum intelligit diuinam essentiam, sicut fecit D. Paulus per modum transitionis in suo raptu. Vel secundo dicitur cœlum tertium empyreum pro primo cœlo sumente regionem aeris iuxta illud. Volucres cœli. Pro secundo omnes globos cælestes mobiles, & pro tertio cælum empyreum immobile, quod dicitur sedes beatorum.

Ad secundum dicitur, quod mens illa Arist. est, quod motus cœli propter astra est, ut influat quia scilicet cæli habentes astra agunt in inferiora. At quæ supra firmamentum sunt, & astra non habent, [illegible] do, & potius ad [illegible] primum mentum, [illegible]

Secundo dicitur, quod argumentum non est ad propositum

itum, quia sic tolleret etiam cœlum empyreum, quod
habet altrum.

Ad primum tertiæ opinionis nil dicimus, quia facit
tum ad constituendos octo cœlos, non vero ad tol-
dum nonum, & decimum.

Ad secundum modo dicemus.

Ad primum ergo, quod pugnat contra decem cœlos
mus, quod sensibile commune dupliciter considerari
est. Primo vt sic, & sic sensus potest circa ipsum deci-
ecundo, vt diligenter examinatum, & sic non decipit,
docet, quo facto nouimus Solem esse maiorem terra
tupliciter, quamuis videatur paruus, & diligentissimi
ologi deprehenderunt per instrumenta apta, motus
rsus cœlorum.

d secundum dicendum, quod cum motus cœli cuius-
que sit vniformis, & quam maxime regularis, quod
na parte dicitur, de alijs affirmari potest, quare eo-
is partibus, deducitur totum, & sic deducto, quod
cœlum, tantum motum facit in vno anno, arguitur
d totum illum non consummabit nisi in tot annis.

d tertium dicendum, quod tardus motus insuit, po-
ad perpetuitatem rerum, quam ad earum transmu-
nem, sed & ad hanc operatur, prout eius influxui
itur.

d quartum dicendum, quod Astrologi ante Arist. po-
int esse dubij de illis motibus, sed non certi, at lon-
experientia, & accuratior diligentia potuit illos tan-
deprehendere, nam multæ subtilitates artium de
adinueniuntur, & facile est adinuentis addere.

DVBIVM XVIII.

An detur vnum cœlum immobile, id est empyreum.

Idetur quod non. Cœli à nobis cognoscuntur, vel
ex motu, vel ex luce, vel ex influxu. Sed cœlum em
ni ponitur immobile, eius vero lux a nobis non vi-
, nec influxus cognoscitur. Ergo tollitur.

cundo. Vel hoc cœlum erit materiale, & corporale,
irituale. Non primum, quia est sedes actionum spi-
ium, & supernaturalium, locus autem correspon-
tioni. Non secundum, quia communiter dicitur
[illegible]bile. Ergo.

rtio. Vel [illegible] plex, vel compositum. Non
m quia non [illegible] forma, cum qua
onit. Non [illegible] quia est maxime Deo pro-
, & [illegible] debet esse simplex, quia Deus est sim-
imus.

arto. Vel erit animatum, vel non. Non secundum,
c esset ignobilius fornica, quæ viuit. Non pri-
quia animatum mouetur, tale autem cœlum, dici-
mobile.

uiam de cœlo empyreo egimus etiam in p. p. hu-
tri vniuersi cœlestis, ideo pauca modo de eo lib-
s, vt ab ipso ordinate ad alios cœlos procedamus.

Sciendum est ergo primo, quod tale cœlum multipli-
citer nominatur in Scripturis, ex SS. Patribus. Generali-
ter enim cœlum empyreum, idem sonat Latine, quod
cœlum igneum, non natura, quia non est prędictū quali-
tate caliditatis corruptiua, sed similitudine, quia lucet, &
splendet sicut ignis facit. Iuxta autem sententiam Hilarii
in Psalm 22. Damasceni 2. de fide orthodoxa, & Theodo-
reti q. 11. & 14. in Genes. significatur in scripturis per cœ-
lum cœli per antonomasiam, quia est veluti anima in-
fluens in alios cœlos, & omnes alios ambit, & continet,
& est veluti rectum omnium aliorum cœlorum. Ita Psal.
141. dicitur cœli cœlorum, in plurali, quia res magnas
continet, vt vocata est in plurali ciuitas Atheniensium,
Athenas. Venetorum, Venetias, Gallorum Parisios. Psal.
114. dicitur etiam terra viuentium, vel quia est immobi-
le, vt est terra, vel quia erit post iudicium habitatio cor-
porum gloriosorum, sicut modo terra est mortalium. Se-
cundum Damasc. vt supra nominatur etiam instellatum,
etiam apud gentiles.

Secundum. Notandum, quod hoc cœlum communi-
ter conceditur, excipio Caiet. in illud D. Pauli. Scio ho-
minem raptum vsque ad tertium cœlum, negat enim a-
liud cœlum supra primu mobile) & ponitur corpus ma-
teriale, contra Eugubinum dicentem illud quadam na-
turali emanatione emanasse a diuina essentia per modū
cuiusdam lucis increatæ, a primo spirituali luminoso dif-
fusæ.) Primo, quia omnis substantia spiritualis est intel-
lectiua, & volitiua, non sic cœlum empyreum. Secun-
do, quia ordinatur ad recipienda corpora gloriosa ma-
terialia, & ideo debet esse materiale. Tertio, quia in Scri-
pturis dicitur cœlum, & corpus, quæ sunt materialia
quædam.

Tertio. Ergo loco ponitur hæc conclusio. Si non est
de fide expresse dari cœlum empyreum, est tamen error
proximus hæresi, velle illud negare, temerariumque &
erroneum. Probatur primo. Quod deducitur quasi dilu-
cide ex scripturis, est tenendum quasi vt de fide. At cœlum
empyreum iuxta expositionem patrum ex scripturis de-
ducitur, vt supra. Ergo erit tenendum vt de fide.

Secundo. Quod habetur ex traditione, nullo modo
est negandum. Sic habetur dari cœlum empyreum. Ergo.
Maior nota, quia traditio de fide, facit rem de fide. Mi-
norem habet D. Hilarius supra illud Psalmi. Ad te leuaui
oculos meos, qui habitas in cœlis. Idem affirmant He-
bræi, vt patet ex Rabbi Isaac. Videatur Picus Mirandula-
nus in suo Heptaplo.

Tertio. Quod asseritur à patribus non potest sine ma-
gna temeritate negari. Hoc cœlum affirmant Patres, vt
Chrysost. Athanasius, Theophylactus, Theodoretus in
illud ad Hebræos. Minister Sanctorum, & tabernaculi
veri, quod fixit Dominus, Damasc. vt supra. Basilius ho-
m. 1. 2. & 3. Hexam. Rupertus lib. 1 in Genes. c. 6. Strabo ci-
tatus a gloss. ordinaria ad illa verba. In principio crea-
uit Deus cœlum, & terram. Beda lib. 2. commentariorum
in Genesim. Magister Sententiarum cum Scholasticis di-
stinct. 2. D. Thomas p. p. q. 61. art. 4 & q. 66. artic. 3. Alensis.

2. p. q. 61. memb. 1. Albertus Magnus de coæuis q. 4 art. 3. Ægidius 2. Hexam. c. 36. & Clemens Papa 1. & 2. recognitionum, cum omnibus modernis Scriptoribus.

Quarto. Notandū ad aliqualem defensionem Caiet. quod cœlum empyreum detur, dupliciter intelligi potest. Primo, ex pura ratione naturali, & sic illud negauit, quia non cognoscitur per motum, cum sit immobile, nec per effectum, cum eius influxus nos lateat. Secundo, vt ratio naturalis fuit coadiuuata sacris literis, ac aliis rationibus non repugnantibus lumini naturali, & sic non potest negari. Primo, quia Philosophi naturales hoc concesserunt teste Damasc. supra. Secundo, quia Arist. videtur illud annuisse, dum præter ordinem intelligentiarum orbes mouentium alium posuit, mouentium tantum per modum amati, & desiderati.

Ad primum dicimus, maiorem esse mancam, nam etiam res potest cognosci ex propria natura, & perfectione, & sic in proposito potuit ratio humana deducere, super cœlos mobiles, esse cœlum immobile, quia mobile vt imperfectum, reducitur ad immobile. Secundo dicitur, quod aliud est dicere nos non videre lucem empyrei, & aliud quod illam non deducamus per intellectum, fundatum in perfectione finis, & statu loci. Primum est verum. Secundum est falsum.

Si autem quis quærat, quare non videamus lucem empyrei, sicut videmus lucem Solis & aliorum astrorum. Respondet Riccardus 2. dist. 2. q. 2. ad 3. hoc esse. Primo, quia non est nobis proportionata, sed tantum Beatis, & ideo vt excedens nostram potentiam visiuam, non potest a nobis videri. Secundo, quia cœlum cristallinum intermedium potest impedire eius lucem. Tertio, quia Deus, quo ad hoc subtrahit concursum suum generalem ne videatur. Sed hæc parum valent. Primum, quia si non videretur recte, videretur excedenter. Secundum, quia lux Solis transit etiam per cristallum. Tertium, quia hoc est voluntarium dictum.

Ideo alii dixerunt euenire, propterea, quia solum est lucidum in parte interna, in externa vero, quæ nos respicit, est nimis densum, & ideo non potest lux per illam partem transire. Sed & hoc est diuinare.

Dicendum est ergo cum S. D. p. p. q. 66. artic. 3. ad 4. hoc prouenire, quoniam illa lux non est condensata, & consequenter non emittens radios, sed est subtilis. Vel quia habet claritatem gloriæ, quæ non est conformis, cum claritate naturali. Habet etiam influxum, vt infra ostendemus.

Ad secundum dicitur, quod est materiale, & corporale, compositum ex propria materia, & forma, sed diuersæ naturæ, & perfectionis a materia inferiorum, quod deducitur ex tribus. Primo ex fine, cum sit conditum vt locus [illegible] Angelorum, & vt sedes beatorum, & Dei [illegible] qui per excellentiam dicitur habitare in [illegible] & ideo habere propriam curiam. Secundo [illegible] superiorum corporum. Tertio ex luce, quia [illegible], & claritate [illegible], quæ lux non ex [illegible] potentiam proportionatam ei. Ad id autem quod dicebatur, quod locus debet correspondere actioni, dicitur, quod duplex est actio. Prima dicitur [illegible], quæ est a principio vitali, id est ab anima, & sic correspondet agenti, vnde intelligere animæ correspondet [illegible] est intellectiua, & vt est principium sensationis [illegible]. Secunda dicitur communis agentis, & [illegible] potest operari in lapidem, lignum, elementa, & [illegible] omnia, dato etiam quod sit Angelus, vnde tunc [illegible] proportio agentis & passi, vt sunt agens & [illegible] & talis est cœlum empyreum. Secundo dicitur [illegible] operatio pensanda est ex operante, an ei correspondeat [illegible] autem influxus empyrei ei correspondet vt est [illegible] materiale.

Ad tertium dicendum, quod est corpus comp[illegible] Esse autem Deo maxime propinquum stat dupliciter. Primo in natura, & hoc negamus, quia Deus est immaterialis, & cœlum materiale. Secundo [illegible] actionem, & sic affirmamus, quod non absolute, sed inter corporalia omnia est maxime Deo vicinum, quia factum est vt sedes beatorum, & aptum domicilium corporum gloriosorum.

Ad quartum dicitur, quod est inanimatum, quod autem sit formica ignobilius stat dupliciter. Primo in genere vitæ, & sic non officit. Secundo in genere corporis, & hoc conceditur, in quo sensu [illegible] est supremum corpus. Sed de hac materia multa diximus supra.

DVBIVM XIX

An empyreum influat.

Videtur quod non. Primo. Nam corpus non agit, nec mouet nisi motum per Arist. 7. Phys. Sed empyreum est immobile, vt communiter conceditur. Ergo nec mouet, nec agit.

Secundo. Actio agentis eius fini correspondet. At finis empyrei, abstrahit ab omni actione ad extra, cum dicatur esse factum vt sedes beatorum corporum. Ergo.

Tertio. Actio agentis effectum producit, per quem cognosci potest. At nullus effectus empyreo singularis cernitur. Ergo.

Pro claritate huius difficultatis duo cōcludenda sunt. Primum, quod cœlum empyreum influat. Secundum quæ

Primo. Ergo ponitur hæc conclusio. Cœlum empyreum influit in omnia ei inferiora. Probatur primo. Vnaquæque res est, propter suam operationem, id est non sit otiosa, sed aliquid operetur. Ad cœlum empyreum creatum est, & nobilissimum. Ergo ad aliquam operationem præstantissimam. Maior est Aristot. de cœlo tex. 17. & 1. Eth. c. 7. & 5. Metaph. t. 91.

Secundo. Partes vniuersi connexæ sunt, sic, quod inferiora per superiora mouentur, reguntur, & con[illegible]tur, vt Sancti Patres, & Philosophi docuerunt. At cœlum empyreum est supremum corpus inter omnia corpora. Ergo in ea [illegible] influit, &c.

Tertio. Omnis essentia specifica habet propria [illegible] do[illegible]

...,ab ea emanantia, secundum eius naturam, & per... nem. At cœlum empyreum habet propriam essen... ab aliis distinctam, vt patet. Ergo habebit etiam ...a accidentia, & proprietates, quæ erunt principia ...us actionis. Et ita tenent Albertus Magnus tract. ...tuor coquis q.4. artic.14. Durandus 2. dist. 2. q.2. ...dus q.3. Et idem S.D. affirmauit p.p.q. 66. art.3. & ...6. ar.19. quamuis visus fuerit de hac re dubius in 2. ...q.2. ad tertium.

...o ad secundum, scilicet quid operetur cœlum em... ...n in hæc inferiora.

...no dico cœlum empyreum inferiora illuminare, ...us illa lux non bene a nobis percipiatur. Cœlum ...ei lucem agit in inferiora, & corpori simili aliquo ... corporibus gloriosis, non est lux deneganda, & ... luce Solis quamuis non emittat radios, vt facit ...lis.

...undo. Ei attribuit S. D. vt supra, quod influat in ...sibi proximum aliquod fixum & stabile, vt virtu... ...ntinendi, & conseruandi, quare deducendum ve... ...od permanentia, firmitas, & stabilitas, quæ habent ... his inferioribus causare, a cœlo empyreo obti... ...non mediante aliquo motu, cum non moueatur, ...iculo lucis, qua eos perfundit.

...rtio. Aliqui dicunt, quod agit ad præparandam ...um pro introductione animæ intellectiuæ, & et... conseruationem coniuncti, cum omnis perma... ...oriatur a cœlo empyreo in ratione agentis cor... ... potestque Dei nutu, & decreto ad eam animam ...pse creat operari, vt disponat ad eam, quod for... ...muunt frequentes locutiones, quod anima intel... ...ad cœlum pergit, a quo egressa est. Patet enim a... ...nostras non esse in cœlo creatas, vt voluit Orige... ...e trahendæ sunt similes locutiones ad dispositio... ...s, quæ ab empyreo emanat, non sic dispositio ve... ...æ, & sensitiuæ, in arboribus, & animalibus.

...rto. Alii ei dant proprietates quasdam quas sibi ...uitates vendicant, etiam in ordine ad alias, quæ ... eodem parallelo, vt Brixia oleis abundat, & Lug... ...cet, & tamen sunt sub eodem parallelo. Ita Ber... ... optimos cinamomes facit, & non alia ciuitas si... ...ercellas optimum panem, & Taurinum nequa... ...tiam translatis, farina, ministro &c. ad facien... ...nem. Itaquod in vno situ eiusdem regionis nas... ...pis pretiosus, prope arbor, non longe animal at... ... sti empyreo, quod non est difficile credere, ...it ad permanentiam. Hæc tamen operatur per ... cœlos, in quibus aliquo modo eius virtus mo...

...imum ergo in contrarium. Primo dicimus ad ..., quod valet in ... a primo mouente, qui est ...lis, nam etiam Deus simpliciter mouet, & non ..., & intelligentia mouet primum mobile, & ..., & empyreum in genere corporum influit ad ...orum, ... mo... um stans. Secundo dicitur quod ... motus pro nunc. Primus dicitur localis, & sic non est semper necessarium, quod mouens moueatur, vt patet etiam in iacente lapidem, est enim solum verum in deferente, & concomitante contactu corporali mobile. Secundo dicitur actionis, & virtutis, & sic necesse est quod mouens moueatur per diffusionem suæ virtutis, & ita mouetur empyreum. Quod vero Conimb. 2. de cœlo, cap.3. q.2. art.3. dicunt sufficere, quod possit moueri, non est stabile, quia cœlum empyreum cum ex sua natura sit immobile, & præcipua pars vniuersi, moueri non potest, nec etiam ab Angelo, vnde solum potest dici mobile non positiue, nec actu, nec potentia, sed tantum in genere non repugnanter, id est considerando ipsum vt est corpus.

Ad secundum dicimus duplicem esse finem empyrei. Primus est vt sit domicilium beatorum. Secundus, vt influat in inferiora, vt supremum in eis, & sic conuenit ei influere, & operari in inferiora.

Ad tertium negatur minor, et iam supra est explicata.

DVBIVM XX.

An cœlum empyreum sit figuræ quadratæ.

Videtur quod sic. Primo. Nam Apoc. 21. de eo dicitur Et ciuitas in quadro posita est.

Secundo. Empyreum est sedes beatorum, secundum diuersos eorum gradus. At in figura circulari non datur prior, vel posterior locus, vnde ad remouendam contentionem præcedentiæ de loco in conuiuiis, mensæ rotundæ parantur. Ergo non erit figuræ circularis, sed de facili quadratæ.

Tertio. Magna erit multitudo corporum gloriosorum. At figura quadrata est maximæ capacitatis. Ergo.

In contrarium quod sit figuræ circularis. Probatur primo. Influens debet æquari ei in quod influit ad hoc vt omnes eius partes ambiat. Sed cœli eo inferiores in quos influit sunt figuræ circularis. Ergo, & talis figuræ erit empyreum.

Secundo. Quæ faciunt vnum globum totalem vniformem, debent esse eiusdem figuræ. Sed elementa, & omnes cœli faciunt vnum globum vniuersi totalem, & vniformem. Ergo si elementa, & alii cœli ab empyreo sunt figuræ sphericæ, talis figuræ erit & empyreum.

Tertio. Corpori perfectissimo attribuenda est figura perfectissima. Empyreum est corpus perfectissimum. Ergo attribuenda est ei figura circularis, quæ inter alias est præstantissima.

Resolutio huius quæstionis est, quod incertum est, cuius sit figuræ, sed tamen rationabilius putatur esse figuræ rotundæ, & circularis. Primo, quia quod vni cœlo, & omnibus aliis cœlis conceditur, sine magna ratione non debet de eo negari. At patet omnes alios cœlos esse rotundos, & circulares, vt docuimus. Secundo, quia ponitur sedes beatorum, rotunditas autem secundum S.D. perfectionem beatitudinis repræsentat. Tertio, quia in scripturis comparatur annulo, figuræ tornatili, stellæ, & similibus, quæ circularem figuram habet.

Ad primum ergo in contrarium dicitur, quod illud quadrum mystice intelligitur. Nam figura quadrata haber primo, quod sit stabilis, permanens, difficile mobilis, & si moueatur, semper stet in quadro, quæ omnia significant perpetuitatem, & stabilitatem æternæ beatitudinis, quæ est status omnium bonorum aggregatione perfectus.

Ad secundum dicimus, quod persona est illa, quæ insignem facit locum, & ideo data figura circulari empyrei, vbi Christus erit, ille stabit pro primo loco. Vel dicendum, quod in medio empyrei erit primus locus, & maior, vel minor dignitas Sanctorum, secundum quod magis appropinquabunt, vel elongabuntur ab hoc loco.

Ad tertium negatur minor, quia maxima capacitas est figuræ circularis. Penetratum autem fuit a Christo, & penetrabitur a Sanctis, penetratione conueniente corpori glorioso, & in hoc cœlo Angeli dicuntur creati.

DVBIVM XXI.

An motus primi mobilis sit mensura omnium aliorum motuum.

Videtur quod non. Nam scriptura attribuit dies, menses, & annos luminatibus Cœli, Soli, Lunæ, & Stellis, & non primo mobili. Dicitur enim Genesis 1. Quod Deus posuit luminaria cęli, & stellas in firmamento, vt sint in signa, tempora, & annos. Et Ecclesi. 4. Luna dicitur a mense, quia Luna facit menses.

Respondeo, quod motus diurnus primi mobilis, qui dicitur raptus est mensura omnium motuum.

Probatur primo. Primum in vnoquoque genere, est mensura aliorum, quæ sunt in illo genere, per Aristot. 10. diuinorum. At motus primi mobilis, est primus inter omnes motus. Ergo erit mensura aliorum omnium motuum.

Secundo. De ratione mensurę tria sunt. Primum, quod sit simplicissima. Secundum, quod sit notissima. Tertium, quod mensuratis sit proportionata. At ista haber motus primi mobilis respectu aliorum motuum. Est enim maxime vniformis, & simplicissimus, notissimus, & velocissimus, magnopere accommodatus ad mensurandum motus tardiores. Ergo erit mensura aliorum motuum.

Ad argumentum ergo respondetur, quod Sol, Luna, & stellæ præcipue erraticæ bifariam considerari possunt. Primo secundum se, & sic negamus eas constituere annos, menses, & dies. Secundo in ordine ad motum primi mobilis, quia scilicet primum mobile eas rapit spacio 24 horarum, & sic ex his horis fit dies naturalis, & ex tot diebus menses, & ex tot mensibus annus, quo Sol [illegible] motum. Et ita Luna in mense lunari, [illegible] in ordine ad motum primi mobilis. N[illegible] quindecim gradus primi mobilis, dum supra Horizontem ascendunt, vnam horam constituunt, & sic proportionaliter totum diem.

DVBIVM XXII.

An in primo mobili detur partium diuersitas.

Videtur quod non. Nam quod proximum est simplicissimo, debet esse simplicissimum. Primum mobile est proximum Deo simplicissimo. Ergo erit simplicissimum, & sic non habebit partium diuersitatem.

Respondetur, quod quamuis in primo mobili non sit ea partium diuersitas, quæ est in firmamento, ac cœlis planetarum, vbi est stella, pars densa, & aliæ partes [illegible], tamen aliqua diuersitas etiam excogitanda est in [illegible], quod deducimus. Primo ex influxu, nam influit [illegible] tiora, quamuis per medios cœlos inferiores, diuer[illegible] fectus. Ergo per partes habentes diuersas proprietat[illegible] Secundo ex diuersis motibus inferioribus, quor[illegible] nium dicimus illum esse causam.

Notandum est tamen, quod bifariam possumus intelligere primum mobile esse homogeneum, & vniforme. Primo in materia, & forma, quia tantum, scilicet in eo est vna materia, & vna forma distincta ab omni alia materia, & forma cœlorum. Secundo in accidentibus, & proprietatibus. Secundo modo diximus in eo esse diuersitatem partium, quia potest pro diuersis partibus diuersas habere qualitates spirituales, & influxus. Prout in vno corpore animato sunt diuersæ partes diuersas actiones habentes, & si vna sit materia, & vna forma in eo. At primo modo aliqui dubitarunt, an sit secundum speciem vnum materia, & forma cum sit maxima machina, & [illegible]uersos effectus secundum speciem causet. At nobis placet ipsum esse vnum specie, materia, & forma, adeo vt non admittat in se diuersitatem partium secundum speciem, sicut faciunt alii cœli habentes stellas, quod deduco. Primo, quia est corpus simplicissimum, cum sit primum, & mensura aliorum corporum. Secundo, quia habet vnum motum maxime vniformem &c.

Ad argumentum primo dicimus ad maiorem, quod sic glossatur. In genere corporum quod est proximius simplicissimo, debet esse simplicissimum inter corpora, & non absolute, & hoc est verum. Secundo negatur minor, quia cœlum empyreum est illud quod est magis Deo propinquum.

DVBIVM XXIII.

An in primo mobili dentur, triplicitates, domus, exaltationes &c.

Videtur quod non. Aspectus coniunctionis fit, dum duo planetæ sunt in eodem signo Zodiaci, & gradu vt si Sol, & Luna sint in 1. gradu Leonis. Sextilis si in tertio signo, & gradu Leonis respicit Lunam, vel alium planetam, vel stellam sextili aspectu in 1. gradu Gemini, vel Libræ. Quadratus in quarto signo, vt si Sol in 1. gradu Leonis inueniat Luna, vel &c. in 1. gradu Tauri, vel Scorpionis, trino in 1. gradu Arietis, vel Sagittarii. Oppo[illegible]

ſigno, id eſt in 1. Aquarii. Patet ergo quod iſti aſpe-
umuntur a ſtellis ſe reſpicientibus. Ita domus, &
ationes à ſignis Zodiaci in quibus planetæ fortio-
nt, & plures dignitates obtineut, (vt loquuntur A-
ogi.) At in primo mobili nulla eſt ſtella. Ergo nec a-
us, nec domus, nec exaltatio, &c.
ſpondeo, quod de aſpectibus, domibus, exaltatio-
, terminis, faciebus, &c. dupliciter loqui poſſumus.
, vt importent diuerſos influxus efficaciores, vel
s efficaces, feliciores, vel infeliciores, &c. ſecundum
cundo, vt iſta ſumuntur ex parte noſtri. Secundo
negamus in primo mobili aſpectus iſtos, &c. vt
uit argumentum. At primo modo in eo eos ſtabi-
. Primo, quia effectus vniuerſaliter varii, reducen-
t in cauſas vniuerſales varias. At in inferioribus à
mobili reperiuntur effectus vniuerſaliter varii.
erunt reducendi in primum mobile, quod eſt cauſa
rſalis. Secundo, quia videmus in diuerſis aſpecti-
in diuerſis ſeculorum temporibus non eueniſſe ea-
quod attribuitur varietati aſpectus cum primo mo-
quare Aſtrologi ſæpe falluntur, quia conſiderant
aſpectus notos ſtellarum, & non penetrant varia-
m, quam faciunt cum primo mobili, & eius parti-
Tertio, quia Aſtrologi ex circulatione ſuperiorum
rum, mundi mutationes magnas diuinant.
uis autem obiiciat contra hos aſpectus, & domus,
odo Sol dicatur. V. g. in Leone habere propriam
m, quia in ea maxime feruet, & tamen apud Anti-
maxime frigeat. Dicendum venit, quod domus
cipitur a calore, ſed ab influxu, & ſtellis acceden-
ad naturam Solis, quæ reperiuntur in ſigno Leo-
tiam quod apud Antipodes noſtros non excitet
n calorem; excitat tamen proprios influxus, pen-
men modificatione diuerſa, quam recipiunt pri-
uſæ, in ſecundis, & in elementis medius.

DVBIVM XXIV.

An detur cœlum criſtallinum, ſeu aqueum.

deretur quod non. Nam criſtallus eſt aqua congela-
, ſecundum illud Sap. Frigidus ventus Aquilo fla-
gelauit criſtallus ab aquis. At ſupra ignem non
primæ qualitates, ſcilicet caliditas, frigiditas, &c.

lta dicunt Aſtrologi de hoc cælo, quæ ad hæc pau-
ico.
num eſt, quod hoc cœlum dicitur criſtallinum, &
n, quia eſt limpidum vt aqua, & tranſparens, &
vt criſtallus. Et hoc eſt cœlum de quo ſacræ litte-
ionem faciunt, dum dicunt, Deum diuiſiſſe a-
uæ erant ſupra firmamentum, ab his quæ ſunt ſub
ento, ſed iſtæ fluidæ ſunt, ſed illæ quæ ſunt ſu-
namentum ſtabiles, vt glacies, & criſtallus, & ſic
uere dicuntur cœlum criſtallinum.
ndum eſt, quod Clauius in Vltima editione com-

mentariorum in ſpheram Ioan. de Sacro Boſco, & Ma-
ginus cap. 2. Theoricæ planetarum dicunt hoc cœlum
moueri quodam motu, quem dicunt librationis, qui fit
à Septentrione in Auſtrum, & ab Auſtro in Septentrio-
nem, quia obſeruatum eſt maximam declinationem So-
lis, nunc eſſe maiorem, nunc minorem, & conſequenter
diſtantiam polorum eclipticæ a polis mundi, vnde ſic ar-
guunt Aſtrologi. Si non eſſet motus aliquis librationis a
Septentrione in Auſtrum, & ab Auſtro in Septētrionem,
declinatio ſemper eſſet æqualis, & diſtantia polorum e-
clipticæ eſſet æqualis a polis mundi. At hoc eſt obſerua-
tum eſſe falſum, nam diſtantia polorum eclipticæ a po-
lis mundi tempore Ptolomæi erat in 23 gradu, min. 51
Tempore Mahometi Hebræi min. 35. Azaelis 34. Alcho-
meris 33. Procatii Hebræi 32. Hebræi 30. Dominici Ma-
riæ Itali 29. Velnerei, & Copernici 28. Item ab Aſtrono-
micis obſeruata eſt varia diſtantia alicuius determinatæ
ſtellæ ab æquatore, quia viſa eſt vagari modo in Septen-
trionem, & modo in Auſtrum ab ecliptica primi mobi-
lis, qua de cauſa Solſtitia locum mutarunt. Hic autem
motus fit per 24 minuta ſub coluro Solſtitiorum primi
mobilis, ita vt poli Zodiaci huius decimæ ſpheræ, à po-
lis Zodiaci primi mobilis ſub coluro Solſtitiorum, vl-
tro, & citro remeent 12 minutis, & tota circulatio per-
ficiatur ſpatio 24. minutorum. Obſeruatum eſt autem
non ſeruari regularitatem velocitatis, quia velociſſima
eſt in medio prope polum eclipticæ primi mobilis, &
tardiſſima prope vtrumque limitem, & perficitur ſpa-
tio annorum 3431. dierum 239.

Tertium eſt, quod aliqui putant hoc cœlum videri de
nocte per viam lacteam, tanquam per lucidiorem par-
tem firmamenti, & magis tranſparentem, quod dictum
non putamus nos ſolidum, quia illa luciditas ex alia cau-
ſa procedit, vt ſuo loco oſtendemus. Verius erit, quod
ſingularem influxum habeat, quoniam cæli vt cauſæ ſu-
periores non habent eſſe otioſum in ordine ad inferiora,
nec virtutem, & conſequenter in eo poterunt eſſe tripli-
citates, & dignitates ad inducendos fortiores, vel minus
fortes effectus. Sed quod generet aquas in mediam aeris
regionem, ibi eas generando, retinendo, & conſeruan-
do, & frigiditatem magnam aeris excitando, non eſt tu-
tum, quoniam hi ſunt effectus Solis. Niſi velimus dice-
re, ad hoc etiam multum operari cælum criſtallinum,
quod etſi non ſit frigidum formaliter, poteſt tamen eſ-
ſe tale cauſaliter, ſicut etiam de Saturno dictum eſt.

Quartum eſt, quod Ioan. Maria Bonardus in ſuo o-
pere de magnitudine, latitudine, & diſtantia omnium
ſpherarum, cum annotationibus Ludouici Grotti, cæci
ab Hadria, hoc cælum criſtallinum in circuitu ma-
gnum eſt ter millionum millium milliariorum, & ſe-
ptingenta ſexaginta ſeptem millionum, quatuor cen-
tum & viginti octo millium milliariatiorum, & quin-
genta, & ſexaginta. In latitudine vero habet vnum mil-
lium, millionum, & ducenta milliona. A nobis autem
diſtat quingenta, & nonaginta nouem milliona, & no-
uemcenta, & nonaginta quinq; mille milliaria, & quin-

que centam, & ſuum curſum perficiet ſpatio annorum 36. millium. Sed iſta multum ſunt incerta, cum non bene poſſit eius magnitudo, &c. deprehendi, cum non videatur, vnde quid alii de hoc ſenſerint appoſui, reſolutionem exactiorem relinquendo Aſtronomis perfectis. Argumentum ex tertio notabili ſolutum eſt.

DVBIVM XXV.

An octaua ſphera moueatur motu proprio.

VIdetur quod non. Nam illud, quod proprio motu mouetur, hoc ſibi vendicat, aut ex propria forma, quæ eſt principium motus, Phyſici, vel Metaphyſici, vt anima intellectiua, intelligendi. Aut hoc ſibi proprium facit ex propriis accidentibus, vt graue grauitate mouetur deorſum, & leue leuitate ſurſum. Sed firmamento non conuenit moueri actiue, nec ex propria forma, nec ex accidentibus, quia habent rationem principii paſſiui. Ergo non ſe mouet proprio motu.

Quoniam etiam de hac re multa in ſuperioribus ſunt dicta, ideo breuiter eius ſingularia tangemus.

Primo. Ergo notandum, quod hoc cœlum multis nominibus nominatur. Primo enim dicitur firmamentum, non quod hoc cœlum ſtet fixum, & firmum, ſed quia eius ſtellæ inuariabilem ordinem ſemper ſeruant inter ſe, quoniam in firmamento fixæ ſunt, ſicut lapis in annulo. Secundo dicitur aplanes, i.e. non errans, quoniam eius ſtellæ diſtinguuntur a planetis, qui dicuntur ſtellæ errantes, quoniam ſortiuntur diuerſam latitudinem, & diuerſos aſpectus habent inter ſe, non ſic ſtellæ fixæ, quæ ſemper manent in eodem ſitu, & aſpectu inter ſe. Tertio dicitur ſtellatum, quia vndique eſt ſtellis fixis ornatum. Quarto dicitur octaua ſphera, quia ſurſum aſcendendo octauum locum poſſidet, nam Luna habet primum, Mercurius ſecundum, Venus tertium, Sol quartũ, Mars quintum, Iuppiter ſextum, Saturnus ſeptimum, & firmamentum octauum.

Secundo. Notandum venit, quod hoc cœlum magna operatur, & ad generationem, & corruptionem rerum valde agit. Primo propter magnam multitudinem ſtellarũ, de qua prædictum eſt, & quidem diuerſæ magnitudinis, & naturæ. Secundo, quoniam in eo ſunt duodecim ſigna Zodiaci, per quæ vagans Sol, quatuor anni tempora facit, Ver, Æſtatem, Autumnum, & Hyemem. Tertio, quia ab his ſtellis firmamenti ſumuntur maiores, & diuturniores effectus, quare Aſtronomi ex ſtellis primæ magnitu[illegible] ſ[illegible]gnitates irrationabiles, i.e. ſupra natu[illegible]

Tertio. Notandum, quod Ludouicus Molina p.p. d[illegible] ex[illegible] ficerum tenuit ſupra hoc firmamen[illegible] [illegible]as elementares, corruptibiles quidem [illegible]b in[illegible]titudinem materiæ, & aliquam [illegible]em a Deo illis impreſſam, impedientem corru[illegible] [illegible] non corrumpi, maxime Deo denegante [illegible]urſum ad corruptionem. Quæ ſententia videtur fuiſſe Iuſtini Martyris, Baſilii, Theodoreti, Ambro[illegible], Chryſoſt. Hilarii, Gennandii, & Sicc[illegible] quæ relati a R[illegible] lib. 2. de cœlo, c. 5. q. 7. In oppoſitum tamen ſtat S. D. p[illegible] q. 68. art. 2. vbi breuibus reiicit hanc opinionem. Primo, quia ſoliditas firmamenti impedit attractionem vaporum ex quibus aqua cauſatur. Secundo, quia inter[illegible] ſphera ignis, quæ illos conſumeret. Tertio, quia g[illegible] & leuia non tranſeunt orbem Lunæ, & vapores no[illegible] uantur ad cacumina quorundam montium. H[illegible] cendum venit cum Scholaſticis in 2. diſt 14. & in [illegible]lari cum S.D. q. 1. art. 1. Bonauentura, Durando, Al[illegible], Ægidio, Abulenſi, [illegible]rano, Caietano, Cathar[illegible]no &c. [illegible] firmamentum, ſicut & omnes ſpheræ cæleſtes ſunt contiguæ, adeo vt inter eas non cadat, nec aqua, nec a[illegible] corpus extraneum. Et negandum eſt ibi eſſe veras aquas. Primo, quia ſaltem in partem poſſent corrumpi. Secundo, quia mirabile eſſet Deum in re naturali velle ſemper operari miraculoſe, conſeruando eas. Tertio, quia ibi per violentiam detinerentur, ne fluerent, & ſic non poſſent eſſe perpetuæ, cum natura inuehat in violentum. Quod a. Ruuio dicat cum S. D. etiam p p. q. 68 art. 2. ad 1. quod per firmamentum diuidens aquas ab aquis, intelligatur vltima regio aeris, quæ diuidit aquas in terra currentes ab eis, quæ ſupra illam generantur, non inſcior, ſed ſi aquas ſupra firmamentum ponemus, nõ erunt niſi cœlum criſtallinum, immediatum firmamento, modo ſupra explicato.

Ad argumentum autem patet, per ea quæ ſupra diximus, quod motus actiue conuenit cœlis, reſpectu ſuæ intelligentiæ, & intelligentiarum, in cuius comparatione materia & forma retinent rationem principii paſſiui motus, ſed naturalis, & inclinati ad ipſum.

DVBIVM XXVI.

Ad numerus ſtellarum firmamenti ſit maximus.

VIdetur quod ſic. Sacra ſcriptura mentiri non poteſt, quia eſt ſermo Dei. At Sacra ſcriptura affirmat numerum ſtellarum eſſe maximum, & innumerabilem, vt habetur Gen. 15 Deut. 10. Hierem. 33. Ergo erit maximus.

Reſpondeo, quod de numero ſtellarum bifariam loqui poſſumus. Primo de notis, & terminantibus clare viſum, & ad quaſdam figuras reductis. Secundo de omnibus ſtellis, maximis, & minimis, facientibus figuras, & non. Si primo modo de eis loquamur, Aſtronomi eas faciunt tantum 1022 quas diuidunt in ſex claſſes. Prima eſt 15. ſtellarum. Secunda 45. Tertia 208. Quarta 474. Quinta 217. Sexta 49. Quibus additis quinque dictis nebuloſis, & nouem obſcuris, reſultat ſupradictus numerus. Si ſecundo modo de eis ſit ſermo, Clauius comment in 1. caput ſpheræ Ioan. de Sacro Boſco, concedit quidem aliquas ſtellas minimas, ſed eas clare viſas negat.

In contrarium ſtant multi alii Aſtrologi, affirmantes multas alias ſe vidiſſe

Secundo

cundo. Igitur dicendum venit, quod numerus stel-
n computando maximas, & minimas clare visas, &
fecte deprehensas magnus est, & fere innumerabi-
uod ex multis deduco. Primo, quoniam hoc sacræ
næ testantur, quæ non solum eas innumerabiles
nt, verumetiam eas numerare dicunt esse opus di-
ntellectus, vnde dicitur in Psalm. per energiam.
numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis
ina vocat. Secundo, quia Abraham secundum mul-
ut peritissimus Astrologus, & inuentor Astrolabii,
nen ei dixit Deus multiplicandos esse filios, & des-
entes eius sicut arenam maris, & stellas cœli. Si au-
tellæ tantum essent 1022. paruus fuisset numerus
um Israel. Tertio, quia si designemus vnam par-
cœli, & eam diligenter in aere sereno contemple-
centum & plus stellas in ea reperiemus, & tamen
ninima pars cœli, nec centesima. Addamus quod
ctea est minutissimis stellis confecta, vt suo loco
nus. Dicendum est ergo, quod stellæ notæ obser-
, & figuram facientes sunt 1022. Sed stellæ minu-
, sunt fere innumerabiles, & per hoc patet ad ar-
ntum.

rtio. Igitur notandum venit, quod Astrologi, non
n voluerunt stellas cognoscere, sed etiam eas nomi-
& inter eas differentiam ponere. Quapropter vt re-
intelligerentur, & nominarentur, eas in 48. con-
tiones, id est, asterismos, seu imagines diuiserunt,
multæ stellæ simul collectæ vnam figuram confi-
, & hoc antiquissimum fuit, adeo vt tempore Iob
carentur, nam patet quod in eius libris fit mentio
rione, de Arcturo, Pleiadibus, &c. & ita apud Ho-
m, & Hesiodum, vetustissimos poetas. Ad ponen-
autem differentiam inter eas tria excogitauerunt
nomi Primum, quod diuiduntur figuris, vt supra.
ndo, quod distinguuntur magnitudine, id est quan-
, & luce, id est, qualitate. Ideo cum vidissent quin-
stellas maximas, & alias maiores, eas dixerunt pri-
agnitudinis. Secundæ magnitudinis posuerunt
ertiæ 208. Quartæ 474 Quintæ 217 Sextæ 4. Ne-
as, & obscuriores 9. Tertio cogitauerunt, quod et-
n qualitate differunt, quia varios producunt effe-
& ideo quasdam appellauerunt Saturninas, quas-
louiales, quasdam Martiales, &c. prout acce lunt
rum cauualitatem

DVBIVM XXVII.

maior videatur esse numerus stellarum in Hyeme, quam in Æstate.

derur quod non. Nam in hyeme si oculus figatur
n aliquam stellam (præter enumeratas) eam per-
l non starem vno loco deprehendet. Ergo signum
u d [illegible] numerus stellarum tantum videatur in
[illegible] eme
contrarium tamen est experientia, quoniam in
hyeme grandis multitudo stellarum in cœlo compareat,
maxime versus polum arcticum, non sic in æstate.

Respondeo, quod de stellis bifariam loqui contingit. Primo secundum se, & ita tot sunt in æstate, quot in hyeme, quia sunt inuariabiles, & fixæ in firmamento. Secundo ratione nostri, & sic multo plures videntur eis in hyeme, quam in æstate. Clauius in 1. caput sphæræ censet hoc ex duplici capite prouenire. Primo, quia in hyeme aer est magis purgatus, quam in æstate, vnde tempore verno videntur etiam minimæ. Secundo, quia magis micant eo tempore, quam in æstate, vnde visus circa eas magis hallucinatur. Sed ego censeo vtramq; causam falsam. Nam quanto magis Sol calefacit, tanto magis vapores terræ consumit, & consequenter aerem purgat. Sol autem magis calefacit, & exsiccat in æstate, quam in hyeme, vnde in æstate raræ sunt nebulæ, & in hyeme frequentes. Pariter maior scintillatio prouenit, quia potentia visiua minus potest stellam intueri, ex maiori improportione. Ideo dico, quod tempore hyberno videtur maior numerus stellarum, quia medium est grossius, i. aer, vnde stella non tam infringit visum, tunc enim facit aer, quod ocularia facientia literas magnas. Videntur autem tunc magis scintillare, quia videntur esse quo ad nos, in maiori distantia. Et si eam perder, erit propter magnam scintillationem, hallucinantem potentiam.

Quoniam ad cognitionem sphæræ habendam noscenda veniunt multa, quæ eam constituunt, ac distinguunt, ideo antequam ad vlteriora procedamus, decreuimus declarare quosdam terminos non communiter cognitos, ac Astronomiæ proprios, & deinde redieraus ad propria.

DVBIVM XXVIII.

An detur æquator in cœlo, seu æquinoctialis.

Videtur quod non. Nam æquator idem est, quod æquans dies cum noctibus, adeo vt constituat diem tot horarum, & noctem totid est, 12. & 12. qua de causa dicitur etiam æquinoctialis, i. æquans noctes cum diebus, & secundum Græcos [illegible]dialis, i. æquans dies cum noctibus. At hoc qua[illegible] apud nos verum sit, tamen ita est apud eos qui æquatorem habent pro Horizonte, nam [illegible] diem vnum tantum habent sex mensium, & noctem vnam in anno sex mensium. Ergo non datur hic circulus in cœlo.

Pro intelligentia huius dubii, & dicendorum sciendum est primo, quod Astronomi diuidunt cœlum secundum nostram designationem in multos circulos, sed diuersimode Nam Ioan de Sacro Bosco, cap. 2. suæ sphæræ, eos solum facit decem, sex vocat maiores, quoniam intelliguntur diuidere sphæram in duas partes æquales, qu[illegible]uor vero vocat minores, quoniam non diuidunt sphæram in duas partes æquales, sed in partes inæquales. Primi circuli maiores sunt Primus Æquator seu æquinoctialis. Secund[illegible] [illegible]diacu[illegible]. Tertius Colurus Solstitiorum. Quartus Colurus æquinoctiorum. Quintus

Meridianus, & sextus Horizon. Minores sunt tropicus Cancri, tropicus Capricorni, circulus Arcticus, & circulus Antarcticus. At alii Astronomi his addunt Verticalem qui per verticem cuiuslibet loci ad singula Horizontis puncta deducuntur. Item horarios, sic dictos, quia cœlum diuidunt in 24. horas, & hoc dupliciter. Primo in 24. horas æquales, & hoc dupliciter. Primo incipiendo has horas a Meridie, & sic intelliguntur incedere per polos mundi. Secundo incipiendo ab Ortu, vel Occasu Solis, & sic contingunt duo circuli paralleli, id est, æque distantes, & vnus horum dicitur maximus apparentium, & alter maximus occultorum. Secundo dicuntur diuidere cœlum in 24. horas inæquales, propterea, quia nec supra polos mundi incedunt, nec dictos parallelos contingunt, ex quibus fit aqualitas horarum. Item dant circulos domorum cælestium, quas duodecim constituunt. Item circulos positionum, qui per communes sectiones Horizontis, & Meridiani, & per centrum cuiusq; stellæ transire dicuntur. Item circulos declinationum qui per polos mundi, & singula æquatoris puncta educuntur. Item circulos latitudinum, qui per polos Zodiaci, & singula eclipticæ puncta describuntur. Maximus autem circulus habet suos parallelos, vt Horizon. parallelos circa verticem capitis descriptos, Æquator circa polos mundi. Zodiacus circa polos Zodiaci, de quibus intra aliqua summ. [illegible] dicentur.

Secundo Notandum venit ex Theodosio de sphæricis elementis, quod circuli maiores habent suas proprietates, & ita minores. Primo enim proprium est circuli maioris secare alios maiores bifariam. Secundo sunt æquales, quia habent pro diametro, diametrum sphæræ. Tertio si transit per polos alterius circuli, maximi, & minimi bifariam eum diuidit, & ad angulos rectos &c. Vide Clauium in 2. caput sphæræ, & Theodosium vt supra, hæc enim modo tanguntur, pro quanto possunt facere ad notitiam cæli.

Tertio. Ergo dicendum venit, quod circulus æquinoctialis, seu æquatoris dicitur ille, qui diuidit sphæram in duo æqualia, secundum quamlibet sui partem, æque distans ab vtroq; polo. Ex hac definitione tot habentur [illegible]s.

Primum, quod diuidit sphæram in duas partes æquales, quoniam si deducamus lineam rectam a cētro mundi, ad initium Arietis, vel Libræ, in quibus signis Æquinoctium accidit, transeundo vsq; ad primum mobile, cælum manebit diuisum in duas partes æquales.

Secundum est, quod secundum quamlibet sui partem distat ab vtroque polo, scil. Arctico, & Antarctico, quod necessarium est, cum diuidat cælum in duo æqualia.

Tertium. Hinc sequitur bis in anno æquinoctium fieri, id est, in primo puncto Arietis, & in primo puncto Libræ, quoniam tunc Sol in æquatore est, & dies æquales noctibus facit.

Quartum [illegible]tur, quod æquator habet multa officia.

[illegible] quod ostendit primum mobile spatio 24. horarum circumuolui, quoniam in singulis horis eleuantur quindecim gradus æquinoctialis circuli, in primo mobili descripti, supra Horizontem.

Secundum, quod mensurat tempus, quia ex vna sua completa reuolutione diem naturalem, id est, 24. horarum constituit, & ex omni eleuatione 15. graduum vnam horam facit, & ex ascensione vnius gradus 4. minuta.

Tertium. Quod seruit vt certissimus canon ad cognoscendam irregularitatem motus Zodiaci, quia in omni signo Zodiaci Sol inæquales facit dies naturales, propterea, quia reperitur tunc in signis obliquis magis, & minus secundum quod illa signa magis, & minus accedunt, & recedunt ab æquatore.

Quintum. Diuidit æquinoctia, id est æquinoctium Arietis, quod accidit mense Martio, ab æquinoctio Libræ, quod euenit in Septembri.

Quintum. Est terminus a quo omnium declinationum punctorum, eclipticæ, & stellarum, quia declinatio nil aliud est, quam distantia puncti eclipticæ [illegible] cuius stellæ ab æquatore versus Arcticum, vel Antarcticum.

Sextum. Indicat partes cœli, scilicet Septentrionalem, Meridianamq; Nam pars quæ cadit inter æquinoctialem. V. g. inter primum punctum Arietis, & polum Arcticum dicitur Septentrionalis, & quæ cadit inter primum punctum Libræ versus Antarcticum dicitur Meridionalis, & ex his partibus aliquas stellas nuncupamus Septentrionales, & aliquas Meridianas.

Septimum. Præbet nobis longitudinem, seu quantitatem diei artificialis, & noctis, in [illegible] plane, quoniam dies artificialis tanta est, quantus est arcus æquinoctialis circuli, ascendentis supra Hemispherium, dum Sol supra idem Hemispherium moratur. Quomodo autem hoc fiat vide Clauium ca. 2. sphæræ suæ.

Octauum. Deseruit Cosmographis, & Geographis quia penes æquinoctialem stat longitudo ciuitatum, & latitudo, & in [illegible] alia officia retinet, quæ non sunt tantum præcipua.

Ad argumentum autem dupliciter respondetur. Primo, quod nox diei æquiparatur in spacio 12. horarum in illis locis tantum, in quibus nox, & dies constituunt numerum 24. horarum. Secundo dicitur, quod illæ regiones quæ sub polis existunt, habent diem sex mensium, & noctem tandem mensium, vel alterius numeri, & ita [illegible]ruant leges æquatoris, non in horis 12. sed in diebus, & mensibus.

DVBIVM XXIX.

An detur Zodiacus in cœlo, seu firmamento.

Videtur quod non. Nam Zodiacus per duodecim signa diuiditur duodecim animalibus, distinguiturque, scilicet per Arietem, Taurum, Gemini, Cancrum, Leonem, Virginem, Libram, Scorpionem, Sagittarium, Capricornum, Aquarium, & Pisces. Sed in cœlo ista animalia esse nequeunt. Ergo Zodiacus erit quoddam figmentum.

In contrarium est auctor sphæræ ut de Zodiaco circu-

cu-

o,qui eum sic definit. Zodiacus est circulus magnus phæra,qui interfecat æquinoctialem,& ab eodem in-ecatur semper in duas partes æquales, cuius vna me-as declinat versus Septentrionem, & alia versus Au-m.

imo. Ergo dicitur circulus magnus,ad differentiam ulorum paruorum.

ecundo. Dicitur in sphæra,intellige in firmamento, in eo solum sunt stellæ, quæ duodecim signa Zo-i faciunt.

ertio.Dicitur,qui interfecat æquinoctialem,in duas es æquales,& ab eo interfecatur,intellige in punctis ositis,quia sunt circuli æquales.

uatto. Dicitur, quod vna eius medietas vergit ad entrionem,id est ad polum Arcticum,& alia ad Au-n,id est ad Antarcticum, quia vna pars Zodiaci ap-inquat ad Arcticum per 23. grad. cum dimidio, & lia medietas ad Antarcticum per candem propin-atem.

irca autem hunc circulum. Primo. Notandum ve-quod circulus Zodiaci ob duas causas ab Astrono-uit excogitatus.

ima fuit,quia Astronomi obseruarunt Solem præ-,& alios Planetas,modo recedere ab æquinoctiali, cedere ad Arcticum vsque ad 23. gradum cum dimi-t dum Sol &c.sunt in signis Septentrionalibus, sci-Ariete,Tauro,Gemini,Cancro,& Virgine, & dein-signis Australibus recedere ab Æquinoctiali, vt su-recedere ad Antarcticum,& ideo ex hoc motu ob-statuerunt circulum istum Zodiaci, per quem Sol, netæ oblique mouerentur, nunc magis recedendo uinoctiali, & accedendo ad polos,& modo magis endo ad æquinoctialem,& recedendo a polis.

unda fuit, quia æquator positus fuit cingulus pri-otus, qui est ab Oriente in Occidentem, quare po-is erat etiam cingulus secundi motus, scilicet ab nte in Orientem, vt esset regularis via omnium um fixarum, motarum super polos distantes a po-ndi grad.23.min.30. Est autem secundum se circu-ularis,& inuariabilis in firmamento, quamuis re-diuersorum climatum videatur habere maiorem, orem obliquitatem.

undo. Notandum venit.quod hic circulus multis ibus decoratus est ab Astronomis.Primo enim di-t a Zoi Græce, quod Latine significat vitam,quia Planetarum sub ipso causat vitam, quia motus arum sub ipso causat vitam, & motum in omni-erioribus viuentibus,vnde dicitur vita viuentium rmaliter, sed causaliter. Ex accessu enim Solis aliter, & aliorū Planetarum fœcundatio causatur & ex recessu frigus. Calor autem ponitur princi-iræ cum humido temperato, & frigus cum sicco ium mortis.

ndo dicitur à Zodion termino Græco significan-quod animal, quia diuiditur in duodecim signa a 30.grad.& cuilibet signo impositum est nomen alicuius animalis,scilicet Arietis,Tauri,&c. Hoc autem factum est. Primo, quia illa signa habent quædam sym-bola, & similitudines cum illis animalibus. Nam sicut Aries est animal calidum, ita dum Sol Arietem ingredi-tur calorem excitare incipit,& in Tauro auget, quia et-iam Taurus est fortior Ariete, & eum geminat in Gemi-ni. Dum vero Cancrum ingreditur incipit a nobis rece-dere,& retrocedere, sicut incedit Cancer retrocedendo. In Leone feruet,quia Leo est fortissimus animalium. In Virgine sterilis est,sicut est virgo,quia illud tempus non est aptum ad seminandum,sed tantum fructus ad matu-ritatem perducendum. In Libra æquat dies noctis,sicut Libra in aere suspensa æqualis stat. In Scorpio sua cauda id est mutatione frequenti aeris de calido ad frigidum pungit incautos, sine vestibus existentes. In Sagittario terram sagittat pluuiis, ac niuibus. In Capricorno se in-cipit erigere, & ad nostrum polum ascendere, sicut Ca-pricornus sese ad arbores erigit,& ad frondes.In Aquario abundantiam aquarum causat.Et in Piscibus multo ma-gis,vt multa natent vt Pisces. Vel melius dicitur secun-do,quod a proprietatibus stellarū ista signa constituen-tium,& affinitatem habentium causalem vt suo loco o-stendimus sic dictus est.Vel tertio ad penetrandam dif-ferentiam figurarum sub quibus planetę mouentur,cum aliis 36.quæ extra Zodiacum constituuntur,nam figuras cœli diximus esse in vniuersum 48.

Tertio. Latine dicitur signifer,id est portitor signo-rum,quia fert 12.signa,ex quibus constituitur, & in ipsa diuiditur,quæ acceptio frequens fuit apud Poetas, vt a-pud Claudianum,& Lucanum patet.

Quarto.Dicitur ab Arist.2.de generat. & corrupt. cir-culus obliquus,& hoc propter tres causas.Prima est pro-pter varietatem, & diuersitatem effectuum, nam si Sol recte semper moueretur, eosdem semper effectus produ-ceret,vel ad generationem, vel ad corruptionem, modo dum oblique se mouet, & ad nos accedit, ad generatio-nem rerum facit,vt apparet in vere,& dum à nobis rece-dit,ad corruptionem operatur,vt patet in Autumno,nūc enim prata,arbores,& volucres, à generandis fructibus suis cessant, & filiis, & ita multa animalia. Secunda est propter vicissitudinem temporum, nam dum oblique se mouet per Zodiacum, Ver, Æstatem, Autumnum, & Hyemem facit,secundum quod ad nos magis accedit,vel a nobis recedit, si enim recte moueretur, eadem aeris temperies esset. Tertia est propterea,quia cum quinque sint circuli paralleli, & duo coluri, totum mundum re-præsentātes,omnes hos interfecat ad angulos obliquos, exceptis duobus minimis,quibus nō appropinquat.Ad-do quartum, quia cum partes terræ inter se sint distan-tes,necesse erat,vt quandoque ab vna recederet, & ad a-liam accederet,ad hoc vt fœcunditatem sentirent,& ste-rilitatem experirentur,ex accessu,& recessu.

Ad argumentum diximus esse in Zodiaco illa anima-lia per similitudinem,& virtualem qualitatem.

DVBIVM XXX.

An recte assignentur 12. signa Zodiaco.

Videtur quod non. Nam signum dicitur à significando. Sed plura sunt signa in Zodiaco, quam 12. quæ aliquod singulare significant, vt Pleiades, Hyades, Orion, Sirion, Procion, &c. Ergo.

In contrarium est auctor sphæræ, qui his duobus versibus hæc signa explicat.

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer. Leo, Virgo,
Libraque. Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.

Pro intelligentia horum signorum.

Primo. Notandum venit, quod ab Astronomis sub quibusdam characteribus designantur, breuitatis causa. Nam Aries sic describitur ♈. Taurus ♉. Gemini ♊. Cancer ♋. Leo ♌. Virgo ♍ Libra ♎. Scorpius ♏. Sagittarius ♐. Capricornus ♑. Aquarius ♒. Pisces ♓. Ista autem signa ex diametro sunt opposita. Aries Libræ, Taurus Scorpioni, Gemini Sagittario, Cancer Capricorno, Leo Aquario, & Virgo Piscibus.

Secundo. Notandum est, quod Astronomi iustis de causis Zodiacum in 12. signa diuiserunt.

Prima desumitur ex elementis, elementa enim quatuor sunt, scilicet ignis, aer, aqua, & terra, & ista in rerum generatione & corruptione concurrunt, quia mixtum ex elementis componitur. Elementa autem a corporibus cœlestibus mouentur ad suas proprias actiones. Quoniam igitur compertum est, quædam signa mouere ad caliditatem, & siccitatem, vt facit ignis, ideo igni data sunt tria signa cœlestia, scilicet Aries, Leo & Sagittarius, quæ signa dicuntur etiam cholerica, quoniam accensio sanguinis choleram eiet. Terræ vero tria alia signa data sunt, quia agunt ad siccitatem, & frigiditatem, prout tales proprietates sibi vendicat terra, & ista sunt, Taurus, Virgo, & Capricornus, quæ etiam dicuntur signa melancholica. Aeri vero concessa sunt tria alia signa, scilicet Gemini, Libra, & Aquarius, quia illa tria signa sunt calida, & humida causaliter, sicut est aer. Aquæ vero data sunt Cancer, Scorpius, & Pisces, quia sunt signa frigida, & humida, vt est aqua; & sic habemus 12. signa.

Secunda ratio desumitur ex varietate temporum. Nã annum esse diuisum in quatuor præcipua tempora constat, scilicet in Ver, in Æstatem, in Autumnum, & Hyemem, & ista tempora habere initium, medium, & finem perspicuum est. Dicamus ergo, quod cum Ver sit calidum, & humidum, minus in Ariete, quam in Tauro, & minus in Tauro, quam in Gemini, ideo Veri tria assignata sunt signa scilicet Aries, Taurus, & Gemini. Æstas autem calida est, & sicca, vt supra, & sic tria habet signa, [illegible] qualitates facientia, scilicet Cancrum, Leonem, & [illegible] Autumnus autem siccus est, & frigidus, & sic habet consimilia signa, scilicet Libram, Scorpium, & Sagittarium. Hyems tandem frigida est, & humida, & sic ad has qualitates faciunt Capricornus, Aquarius, & Pisces. Sed quomodo stat quod signum igneum faciat ad siccitatem, & frigiditatem Autumni, vt Sagittarius, cum sit signum calidum, & siccum. Et quod Taurus faciat ad humiditatem, & caliditatem Veris cum sit signum terreum, & consequenter frigidum, & siccum?

Respondetur, quod & si respectu eiusdem istam diuersitatem simul non habeant, respectu tamen diuersorum eam obtinent. Nam habere supradictas qualitates stat dupliciter. Primo formaliter, & hoc negamus. Secundo eminenter, & causaliter, & sic affirmamus. Vt igitur mixtum respiciunt, vnum habent, & vt elementa secundum se mouent, aliud.

Tertia ratio accipitur ex 48 asterismis, seu imaginibus collocatis in firmamento. Nam constituenda erat differentia inter has, quod quædam sunt in circulo obliquo id est 12. signa Zodiaci, & quædam extra id est aliæ imagines.

Quarta ratio esse potest, conuentio Lunæ 12. in anno cum Sole, quamuis Luna tredecies Zodiacum percurrat spatio vnius anni. Nam nouilunium facit coitus Solis cum Luna, plenilunium eorum oppositio, quadrans hebdomadam, seu septimanam.

Tertio. Notandum venit, quod Zodiacus bifariam considerari potest. Primo secundum se, & sic cum sit quidam circulus, & in circulo secundum se non sit, nec principium, nec medium, nec finis, in Zodiaco non poterimus assignare aliquod signum pro eius initio, &c. Secundo ratione nostri, & secundum designationem nostram, & ita Zodiacum designamus incipiendo ab Ariete, & terminando ipsum ad Pisces inclusiue.

Sed & hoc habet in re ipsa triplicem rationem. Prima est, quia Aries correspondet generationi, & Libra corruptioni, nam in primo puncto Arietis Ver incipit, & in primo puncto Libræ Autumnus, in Vere vero omnia vigent & florent, in Autumno vero decidunt, & exspoliantur, floribus, foliis, ac fructibus. Incipit ergo Zodiacus ab Ariete, quoniam respectu nostri, qui versus Septentrionem vergimus, est veluti initium vitæ & caliditatis. Septentrio autem cum sit dextrum cœli, cum semper stet ad dexteram Solis Orientis sitque multis ac variis Stellis insignioribus, & nobilioribus quam Meridies decoratus, ideo ab Ariete signo Septentrionali initium Zodiaci desumimus.

Secunda ratio est, quia cum in Zodiaco sint quatuor puncta principalia, & cardinalia, scilicet primum punctum Arietis, correspõdens Veri, primum punctum Cancri, correspondens Æstati, primum punctum Libræ correspondens Autumno, & primum punctum Capricorni, correspondens Hyemi, inter ista principem locum obtinet Aries. Primo, quia puncta Solstitialia in nobilitate vincit, cum maximam temperiem aeris tunc causet, maximam dierum ac noctium æqualitatem faciat, in omni parte mundi, & maximum parallelum constituat,

nona

fic in Solftitiis, cum in ipfis breuiffimos parallelos ...cat, & maximam di...rum ac noctium inæqualitatem, ...temperiem fecum trahat. Secundo, quia etiam vin... nobilitate primum punctum Libræ, cum Sol tunc ...tur effe in dextero cœli, & in præftantiori parte, vt ...mus.

...ertia ratio eft, quia prima dies creationis mundi il... a primo puncto Arietis, in quo creatus fuit Sol, & ...us incepit, vt fupra probauimus. Nos tamen incipi... annum à Solftitio brumali, fcilicet à menfe Ianua... quia computamus annum à natiuitate Chrifti, quæ ...e hunc menfem fuit, & quia vifum eft antiquis com... ...lius annum incipere à tempore a quo Sol ad nos af... ...lit, quod fit in primo puncto Capricorni.

...uarto. Notandum venit, quod Aftronomi, quamuis ...Zodiaco ponant omnes planetas percurrere, tamen ...a figna conftituunt domum vnius planetæ, & non ...ius, & ideo eos dicunt in vno figno exaltari, & in ...deiici. Soli ergo, & Lunæ vnam tantum domum ...unt, aliis vero duas, vnam principaliorem altera. ...iendo ergo à Saturno dicunt ipfum habere pro præ... ...a domo Aquarium, pro minus præcipua Capricor... ...pro exaltatione Libram, & pro deiectione Arietem ...pofitum. Iouem pro prima domo Sagittarium, pro ...nda Pifces, pro exaltatione Cancrum, pro deiectione ...icornu. Martem, pro prima domo Scorpium, pro fe... ...la Arietem, pro exaltatione Capricornum, pro deie... ...e Cancrum. Solem Leonem folum, & pro exalta... ...Arietem, & pro deiectione Libram. Venerem pro ...a domo Taurum, pro fecunda Libram, pro exalta... ...Pifces, pro deiectione Virginem. Mercurium, pro ...a Virginem, pro fecunda Gemini, pro exaltatione ...ncem, pro deiectione Pifces. Lunam pro fola domo ...rum, & pro exaltatione Taurum, & pro deiectione ...pium.

...uinto. Notandum venit, quod Auctor fphæræ diui... ...odlibet fignum in 30. grad. V g. Aries habet 30. ..., feu dicamus puncta, vel gradus, per quos Sol, & ...netæ incedunt, quare cum Zodiacus fit 12. figno... ...habebit 360. gradus, quæ diuifio fuit prim... excogi... ...Ptolomeo, nã Eratofthenes, & Hypparchus ipfum ... partes diftribuerunt. Quilibet autem gradus di... ...r in 60. minuta, & quodlibet minutum in 60. fe... ...a, & quodlibet fecundum, in 60 tertia, & fic dein... vfque ad decem. Hocque omnibus maiotibus cir... ...conuenit. Scito tamen, quod quodlibet fignum 30 ...is contineat bifariam poteft intelligi. Primo, fe... ...um eandem longitudinem, adeo vt fecundum lon... ...inem, & latitudinem quodlibet fignum fit alteri æ... fecundum menfurationem per 30. gradus, & hoc ...ntelligimus, quia Leo, Virgo, & Scorpius funt figna ...dum dimenfionem multo plus lõgiora, quam alia. ...do fecundum proportionalem diuifionem in fci... ...uia quodlibet fignum fecundum fe confideratum ...us in 30 partes æquales, adeo vt Sol, vnum gra... ...ircumcirca in die tranfeat, & hoc eft quod adir... mauimus. Zodiacus ergo totus continebit gradus 360. minuta 21600. Secunda 1296...0. Tertia 77760000. Quarta 466560...0. Quinta 2799360000000. Sexta 167961600...00. Septima 1007769600...00. Octaua 60466176...... Nona 3627970560...000000. Decima 217678236...0000... Quæ puncta magnam in cœlo occupant dimenfionem tam vaftum eft, & magnum. Quodlibet autem fignum ficut in longitudinem habet 30. gradus, ita in latitudine 12 fex ad Arcticum, & fex ad Antarcticum, accipiendo in medio lineam vnam diuidentem Zodiacum, quæ dicitur ecliptica, & fub hac Sol femper progreditur, non declinando nec in Septentrionem, nec in Meridiem. Alii vero planetæ quandoque ab ea exeunt, vnde fi verfus Septentrionem fiunt extra eclipticam dicuntur habere latitudinem Borealem, & fi verfus Auftrum, Auftralem, id eft Meridionalem, feu Antarcticam. Dicta eft autem linea ecliptica ab eclipfi Solis, qui fub ea fit, nam fi in nouilunio contingat Lunam fub ecliptica effe, & non declinare, nec in Arcticum, nec in Antarcticum, fe interponit inter Solem, fub ecliptica femper progrediendo & vifum n... ...ftrum, vnde Sol obfcuratur. Solem autem femper fub linea ecliptica ire patet ex horologio murali, nam ftylus perpetuo oftendit quod die primi puncti Arietis 1618. eandem vmbram caufabit, quam caufauit anno 1617. in eodem puncto, & fic de cæteris regulariter.

Sexto. Notandum venit, quod officia Zodiaci, & eclipticæ funt ifta. Primum quod fit menfura motus fecundi, fcilicet ab occidente in Orientem, nam primus. qui eft raptus tendit ab Oriente in Occidentem. Eft ergo officium eius menfurare alium motum à motu primi mobilis, id eft omnium ftellarum fixarum, & planetarum, nam per ipfum fcimus quanto tempore moueantur. Et ficut æquator eft maximus circulus defcriptus primo motu, & eft cingulus primi motus ipfum per æqualia diuidens, & æqualiter femotus a totius mundi polis, fecundum fuas omnes partes, ita Zodiacus eft maximus circulus motu fecundo defcriptus, & eft cingulus fecundi motus æqualiter diftans fecundum omnes fuas partes à propriis polis.

Secundum. Sub ecliptica Zodiaci, vel faltem prope, fiunt eclipfes Solis, & Lunæ, vt fuo loco dicemus.

Tertium. Ecliptica Zodiaci ex fua obliquitate Primo facit inæqualitatem dietum. Secundo quatuor anni mutationes, fcilicet Ver, Æftatem, Autumnum, & Hyemem. Tertio caufat maiorem propinquitatem, & elongationem Solis, & aliorum planetarum à noftro Zenith, fecundum quod extolluntur in fignis Septentrionalibus, & deprimuntur in Meridionalibus. Quarto eft caufa generationis, & corruptionis, vt fupra diximus.

Quartum. Facit (vltra hoc quod diuidit mundum in duas partes æquales) quod ftellæ, & planetæ Zodiaci, id eft ftellæ quæ funt in Zodiaco, & planetæ qui fub eo mouentur, dicantur Arcticæ, Boreales, Septentrionales, quod idem eft, fecundumq; ab ea declinant verfus polum Arcti-

Arcticum. Vel dicantur Meridionales, Antarcticæ si ad Austrum vergant. Vide multa alta officia in Clauio sub tit. de Zodiaco in fine.

Ad argumentum dicitur quod illæ partes, sunt signi partes, & non signa totalia, ista enim 12. sunt.

De signis Zodiaci in singulari.

Quoniam secundum Aristot. 1 Phys. oportet ab vniuersalioribus ad minus vniuersalia descendere, ideo opus erit, quod postquam egimus de Zodiaco, & signis eius in communi, modo de ipsis disseramus in particulari, prout faciunt ad medicinam, nauigatiuam & agricalturam.

DVBIVM XXXI.

An Aries recte primum signum Zodiaci dicatur.

Videtur enim quod non. Nam Aries signum est Septentrionale. At Septentrio frigidus est, & siccus. Aties vero calidus dicitur. Ergo male ponitur primum signum Zodiaci versus Septentrionem.

Ad explicationem huius signi. Primo notanda est fabula Poetarum de Ariete, qua veritatem annuere voluerunt. Tradunt ergo Fusum, & Hellam fratres, & filios Regis Athamantis a nouerca male tractatos fugisse, & a patre Arietem aureum vellus habentem surripuisse, & deuenisse ad locum angustum in quo mare Mediterraneũ copulatur Maiori mari, vbi modo sedet Constantinopolis, & tunc super Arietem suum insedisse, vt mare transfacto in Asiam se reducerent, sed Helles non valendo stare super Arietem in mari suffocatus est, ex quo Hellespontici maris nomen duxit. At Frisus tutus in Asiam receptus, cum Colchum deuenisset, vt Diis pro securo itinere peracto gratias ageret, Diis Arietem suum illum aureum obtulit, pellem in templo suspendendo. Dii autem in memoriam huius sacrificii Arietem in cœlum transtulerunt eum 13. stellis non admodum lucidis. Alij vero tradunt, primum signum Zodiaci esse dictum Arietem, quia sicut Aries æquis diebus ac horis iacet modo supra vnum latus, & deinde super aliud, ita dum Sol hoc signum ingreditur æquat dies cum noctibus.

Secundo. Notandum venit quod hoc signum in tres partes secernitur. Prima incipit à primo gradu, & ad decimum terminatur, & de hac prima facie (sic enim dicitur) habemus ista. Primum quod in his gradibus venti concitantur, aquæ, & tempestates, & si quis habuerit quartum gradum Arietis in horoscopo capillos habebit crispos, & id quod patet aquisiuit, ipse dilapidabit. Generaliter tamen nati sub hac prima facie erunt calidi, iracundi, oculos habentes caliginosos. Secundum est quod hæc prima facies datur Martis dominio. Sed melius dicitur, quod termini Arietis sunt. Iuppiter habet à primo vsque ad 6. Venus ad 12. Mercurius ad 20. Mars ad 25. Saturnus ad 30. & sic planetæ in propriis terminis dicuntur habere duas dignitates, id est fortitudines. Tertium est, quod secundum Albumasarem lib. de motibus astrorum, quando Sol, Luna, vel alius planeta ingreditur 1. 2. vel 3. gradum Arietis, erit nub lum, & ventus a Meridie, frigus, & tempestas. Secunda facies Arietis incipit a 10. gradu, & terminatur ad 20. & hæc est satis temperata, quamuis multum inclinet ad caliditatem, & siccitatem. Astrologi hanc faciem dant Soli, quod potest esse verum vt est facies, nam vt terminos habet 11. & 12. gradus sunt Veneris, & alii vsq; ad 20. Mercurii. Addunt quod habens decimumseptimum gradum Arietis in horoscopo erit diues, & delicatus. Tertia facies stat inter 20. & 30. gradum, & hæc est æstuosa, & pestilens, & sæpe excitat turbines, & subitas tempestates. In 29 autem, & 30. gradu in singulari, magnum causat calorem.

Tertio. Notandum venit quod hoc signum secundum totum consideratum ponitur signum igneum, masculinum, diurnum, instabile, cholericum, domus Martis, & exaltatio Solis, & ideo natus sub eo, talis erit naturæ, & inclinationis. Ille autem qui illum in Horoscopo habebit, habebit faciem longam, oculos grossos, versus terram inclinatos, collum longum, capillos crispos, corpus pilosum, crura subtilia, & debilia, erit multum loquax, & eloquens, bonus comestor.

Quarto. Notandum quo ad eius præsidentiam, quod præest capiti, oculis, ac auribus, cum Saturno pectus offendit, cum Ioue cor, cum Marte caput, cum Sole genitalia, cum Venere pedes, cum Mercurio talos, cum Luna genua. Inter humores præest choleræ, colori rubeo, & habet tertium clima. Dominatur Germaniæ, Franciæ, Britãniæ, Bastarniæ, Siriæ, Palestinæ, Poloniæ minori, Burgundiæ superiori, Silesiæ superiori, Sueuiæ, & Vuestriæ. Ciuitatibus Florentiæ, Neapoli, Capuæ, Ferrariæ, Vincentiæ, Veronæ, Bergomi, Imolæ, Paduæ, Vticæ, Cracouiæ, Marsiliæ, Faentiæ, Anconæ, Fothinio, Dat dolores dentium, oculorum, & aurium, & causat morbum caducum.

Ad argumentum dicitur, quod Septentrio bifariam considerari potest. Primo secundum signa, & sic habet signa maxime calida, id est calidiora nobis, quam sint signa Australia, quia Sol in eis magis ascendit super Horizontem nostrum, & rectius ferit suis radiis terram, & diuturnius, & ideo maiorem facit calorem. Secundo secundum circulum poli Arctici, & sic dicitur frigidus, & generans ventos frigidos, quia ille circulus magis distat a Sole, &c.

DVBIVM XXXII.

An Taurus recte ponatur secundum signum Zodiaci.

Videtur quod non. Nam Taurus extra Zodiacum tendit versus Æquinoctialem. Ergo male ponitur signum Zodiaci.

Respon

espondetur, quod Taurus ab Astronomis dicitur se-
lum signum Zodiaci, in tres partes diuisum, & quia
ima suur pleiades, ideo facit tempus turbulentum,
plosum, & ventosum. In secunda humidum, & tem-
tum in calore. In tertia propter Hyades c..dum,&
nnaus. Prima facies datur Mercurio, secunda Lunæ,
rtia Saturno. Pro terminis Venus tenet primos o-
Mercurius ab 8. vsque ad 14. Iuppiter ad 22. Satur-
ad 27 Mars ad 3. Habet in cœlo 33. stellas, ipsius
am componentes. Fingunt Poetæ Iouem amore
opæ filiæ Agenoris Regis Phœniciæ inuasum, se in
rum transformasse, & Europam supra se sedentem
uisse, quam in Cretam mare natando traduxit, &
ea coiuit, & in eius reuerentiam voluit quod vna ex
uor mundi partibus Europa nuncuparetur, & figu-
Tauri in cælo collocauit.
ecundo. Notandum quo ad eius naturam quod po-
r a Misaele signum terreum, frigidum, fixum, domus
eris, exaltatio Lunæ, cum participatione Martis.
Quo ad dispositionem corporis natus sub eo secun-
Hali habebit faciem magnam, frontem amplam,
tam, nasum longum, nares apertas, oculos magnos,
llos eleuatos, & nigros, collum grossum, barba cir-
rem, & corpus laboriosum, sed debile, & paruum.
ro euentu in iuuentute laborabit multum (secun-
Maternum) amittet bona, & iterum ea recupera-
& ampliabit. Si habebit 4. gradum in Horoscopo e-
inax, & iracundus, si 7. erit pulchra mulier, & ho-
superbus. Si 23. infelix in omnibus. Si 24. fortis. Si
lebilis. Si vltimos gradus humilis, & pauper.
ro inclinationibus ad extrinseca, natus sub Tauro
lus erit in cumulandis diuitiis, & perdendis, & ite-
recuperandis, cu magno gaudio, & lætitia, laboran-
& patiendo, vt faciunt Tauri, & etiam quia ponitur
nus substantiæ, possessionis, acceptionis, & dationis.
Quo ad partes corporis dominatur collo, quare cau-
t infirmitates in eo, & etiam podagram, & si fit cum
urno pectori nocebit, cum Ioue ventri, cum Marte
ti, cum Sole costis, cum Venere pedibus, cum Mer-
o cruribus, & cum Luna genibus.
Dominatur melancholiæ, colori viridi, & quinto cli-
i.
rouinciis. Partiæ, Mediæ, Persiæ. Insulis Archipelagi,
ro, Poloniæ maiori, Russiæ albæ, Campaniæ, Rhe-
Heluetiæ, Franconiæ, Hiberniæ, Lotharingiæ, Ir-
læ, & parti Suetiæ.
iuitatibus. Senis, Bononiæ, Palermo, Mantuæ, Ta-
o, Parmæ, Taurino, Caroloftadio, Brisciæ, Iustino-
, Veronæ Perusiæ, Taruisio, Constantinopoli.
d argumentum dicitur, quod signum Zodiaci dupli-
r considerari potest Primo secundum corpus, & sic
n Zodiaco. Secundo secundum aliquam partem, &
otest exire Zodiacum, versus austrum, vel Septen
nem, vel æquatorem, vt est in proposito. Nam ex 33.
is componitur ex his Virgiliæ, seu Pleiades tenent di-
as positiones, nam prima est Borealior, secunda Au-
stralior, &c. Ita Hyades stant, prima in naribus Tauri, 2.
in Gemini, &c. Vide positionem harum omnium stella-
tum in figuris.

DVBIVM XXXIII.

An signum Gemini recte collocetur in Zodiaco.

Videtur quod non. Nam nobilissimo corpori, non sunt fabulosa attribuenda. At cœlum est nobilissimum corpus. Ergo male ei applicatur hæc fabula, quod Læda a Ioue impregnata in formam Cigni, ouum produxerit, ex quo orti sint Castor, Polluces, & Helena, & quod occiso Castore, Pollux a Ioue patre impetrauerit, vt fratri defuncto medietatem suæ vitæ tribueret, ita vt vnus vno die viueret, & alius alio, & quod inde Iuppiter in signum tam magnæ amicitiæ, eos collocauerit in Zodiaco pro tertio eius signo.

Respondetur, quod Gemini tertium signum Zodiaci nominatur, & recte, quia stellæ quæ hoc signum componunt, efformare videntur figuram duorum se amplexantium. Tradit Misael hoc signum esse aereum, masculinum, mediocre, diurnum, domum Mercurii, & exaltationem caudæ draconis. Est naturæ humidæ, & calidæ, sanguineæ, & sterilis; Prima eius facies aliqualiter est humida, & mala. Secunda temperata, sed declinans ad siccitatem. Tertia incerta, sed potius sicca, quam humida. Prima est Iouis. Secunda Martis. Tertia Solis.

Quo ad dispositionem corporis nati eo ascendente iuxta ea quæ scribit Hali sunt æquales, & recti corpore, pulchri facie, pectore ampli Si ei coniungatur Mercurius bene fortunatus disponit hominem, & habilem reddit ad literaturam, & scripturam. Ascendente 4. gradu vltra modum facit natura pulchrum, & principibus prædilectum. Generaliter facit natum pulchrum, & bonæ vocis. Fidelem, & amicitiarum cultorem, & a secreris scribam.

Quo ad infirmitates, eas generat quæ ex diminutione, vel abundantia sanguinis pullulant. maxime in humeris, brachiis & manibus, quibus dominatur. Si fuerit cum Saturno infirmitatem causabit in ventre. Cum Ioue in lumbis. Cum Sole in cruribus. Cum Marte in humeris. Cum Venere in collo, & cum Luna in pedibus.

Quo ad mutationem aeris dum occumbit cum Hyadis, Aquila, & Delphino aerem mutat, & agitat.

Quo ad humores præest sanguini mixto colori, & sexto climati. Est domus cognationis, propinquitatis, consilii, fidelitatis, epularum, & somniorum secundum Albumasar, & ideo ad ista inclinabit.

Quo ad prouincias) Dominatur Hircaniæ, Armeniæ, Cyrenæ, Marmaricæ inferiori, Ægypto, Angliæ, Sardiniæ, Brabantiæ, Flandriæ, & Lombardiæ

Quo ad ciuitates) Cesenæ, Viterbo, Taurino, Reggio, Vercellis, Moguntiæ, Bambergæ, Villaco, Stasfordi.e, Lugduno, Cordubæ, & Nauarriæ.

Ad argumentum dicendum ad maiorem quod fabulosa bifariam considerari pot..t. Primo secundum se,

& sic sunt irridenda, & reiicienda. Secundo vt ad veritatem rei conducunt sub tropis, & figuris, & sic sunt recipienda, & existimanda. Et ita est in proposito. Nam dum Sol Gemini intrat, eius virtus geminatur ad producendos fructus, vt dicit Isidorus, & ideo ad hoc sciendum positi sunt hi duo gemelli, & vnus dictus est præsidere inferis, & alius superis per Marcianum, quia in æstate cum noctes sunt breuissimæ, quando vna pars constellationis occidit, alia pars anterior oritur & ascendit, quod tamen non est verum, nisi secundum quandam latitudinem.

DVBIVM XXXIV.

An signum Cancri, recte pro quarto Zodiaci signo assignetur.

VIdetur quod non. Nam à natura Solis signa denominantur, vnde dicimus signum Gemini positum esse in cœlo, quia eo tempore quo illud signum ingreditur, virtus Solis geminatur. At in Cancro Sol maxime feruet, & tamen Cancer est animal frigidum. Ergo male, &c.

Respondetur secundum communem sententiam omnium Astrologorum, quod Cancer recte ponitur quartum signum Zodiaci. Tradunt autem aliqui Poetæ hunc esse illum Cancrum, qui momordit Herculem dum prælium habebat cum Hydra Lernea, & ab Hercule fuit interfectus. Alii quod ille sit qui Saramantidem Nympham Iouem fugientem retardauit, & in causa fuit, quod Iuppiter eam in copulam habuerit, & ideo in signum gratitudinis eum in cœlum, cum nouem stellis collocauit. Est autem signum magnum in cœlo, adeo vt etiam partem signi Geminorũ occupet. Est Solstitium æstiuale, cum Sol in primo eius gradu. Est domus Lunæ, & exaltatio Iouis, Est signum fœmininum, nocturnũ, sinistrum, fœcundum, aqueum, Septentrionale frigidum, humidum, phlegmaticum, mobile, & retrocedens.

Quo ad formam corporis facit natum sub eo id est eo ascendente, a medio grossum, incompositum, & superius subtilem, cum dentibus curuis, & tortis, cum capillis crispis, oculis paruis.

Quo ad inclinationes secundum Hali, facit homines suaues & doctos, rerum publicarum moderatores & actores. Et secundum Maternum facit hominem sub eo natum, acuti ingenii, sed tardum in agendis negotiis, solitum irasci, & in secreto omnes malos odio habentem, de facili tamen placabilem, & a multis honoratum, propter res publicas quas geret.

Quo ad præsidentiam corporis, dominatur pectori, mamillis, pulmoni, & ventri in parte superiori, & costis. Ideo dat infirmitates in his partibus, inficit natum lepra, & signis in facie, & dat barbam raram. Cum Saturno renes ostendit, cum Ioue costas. Cum Marte pectus. Cum Sole pedes. Cum Venere brachia. Cum Mercurio oculos, & guttur. Cum Luna caput, Dominatur in humoribus phlegmatis, colori albo, saporibus acri, & falso, climati septimo.

Quo ad Prouincias Præsidet Numidiæ, Minori Africæ, Barbariæ, Granatæ, Frisiæ, Franconiæ, Scotiæ, Bithiniæ, Mauritaniæ, Hollandiæ, Zelandæ, Burgundiæ.

Quo ad Ciuitates. Constantinopoli, Venetiis, Mediolani, Genuæ, Luchæ, Pisis, Madeniburg, Bernæ, & Vincentiæ. Nam secundum diuersas ciuitatum instaurationes nouum dominium accrescit.

Ad argumentum dicitur, quod denominatio signorum ex triplici causa principaliter oriri potest. Primo ex natura signi, quia scilicet ex stellis suis agit ad caliditatem, frigiditatem, &c. Secundo ex natura Solis, & hoc dupliciter. Primo quo ad effectus, Secundo quo ad motum, Primo modo Aquarius dicitur signum cœleste, quia spargit, seu effundit aquas, Secundo modo, id est quo ad effectus Gemini, quia in eo geminatur virtus Solis, & Leo, quia in eo feruet, &c. Tertio vero modo Cancer ponitur signum cœleste, quia dum Sol ipsum intrat, incipit retrocedere, vt facit Cancer, & dies minuere, & noctes augere.

DVBIVM XXXV

An Leo recte constituatur quintum signum Zodiaci.

VIdetur quod non. Nam Leo præsidet terrestribus animalibus. Sol autem dum in Leone est, primum locum non tenet inter signa, Nam dum est in Cancro in maiori eleuatione reperitur, quam in Leone cum inceperit descendere, & ad Antarcticum appropinquare. Ergo male ponitur in Leone.

Respondetur tamen quod recte Leo ponitur quintum signum Zodiaci, & omissa fabula, quod iste sit Leo ab Hercule occisus in Sylua Nemea, iussu Euristei, dico ipsum, esse signum cœleste ex 27 stellis compositum, absq; septem, quæ sunt in eius cauda. Est signũ igneum, masculinum, fixum, diurnum, domus Solis.

Quo ad dispositionem autem corporis, natus sub eo dicit Hali, quod erit bonæ formæ, & pulchræ figuræ, cum capillis aureis, grossior in superiori parte, magis quam in inferiori, quia cura habebit subtilia, Erit ampli pectoris, acuti visus, & sæpe turbidæ faciei, velox ad cursum. Erit complexionis calidæ, & humidæ.

Quo ad inclinationes morales, Erit iracundus, verax, iustus, intelligens, patiens, & inimicitiæ simulator. Fixus in suis decretis, & promissionum zelantissimus custos. Secundum Maternum pericula multa faciet, & labores sustinebit, sed in omni vita sua notus erit apud omnes, & propriis laboribus ac sudoribus diuitias cumulabit, impatiens erit seruitutis, & amator libertatis. Addit Leopoldus, q; iniurias non sustinebit, sed de facili dulcibus verbis, ac humilibus placabitur, nam erit magnanimus, & magis pro aliis laborabit, quam pro se. Erit bonus comestor, & lecti amator, vocis satis bonæ.

Quo

uo ad mutationes aeris. In prima facie, id est, de-primis gradibus, magno suo æstu spiritus vitales ar-abit, ac frauget vires. In secunda incipit pluuias -, & in tertia magis, sed in fine cœlum serenum red- Et dum cum cane maiori & minori stabit, magnum rem causabit.

uo ad infirmitates. Cum dominetur cordi, pecto-mbis, ac costis spinalibus, in his partibus dabit vt imum infirmitates. Quartauatios facit, & in prima e febrem diuturnam causabit. Si cum Saturno fue-genitalia infirmabit, Cum Ioue costas, & genua, Marte ventrem, Cum Sole caput, Cum Venere cor, Mercurio humeros, & guttur. Cum Luna col- Quo ad humores habet choleram rubeam, quo ad res aureum, quo ad climata quartum.

uo ad Prouincias, Dominatur Italiæ excepta He-tia, Galliæ, Togatæ, Siciliæ, Pugliæ, Bohemiæ, Par-itiæ, Romandiolæ, Sabinæ, Chaldeæ, & Orchi-

uo ad Ciuitates. Romæ veteri, Damasco, Rauenæ, cusæ, Perugiæ, Cremonæ, Pragæ, Vlmæ, Confluen- Luchæ, Cremisio, Mantuæ, & Alexandriæ Æ-ti.

d argumentum respondetur, quod Sol dicitur esse eone, non quia tunc sit in maxima eius altitudine, quia sicut Leo est fortissimus animalium, ita tunc maxime feruet, & ebullit, quod accidit ex natura si-seu stellarum, quæ illud signum repræsentant, quæ t naturæ Iouis & Martis, Veneris, & Mercurii, qui a-t ad caliditatem, & quia Sol eo tunc inuenit terram timo ardore Solis exsiccatam, vnde magis eam cale-t, & quia hoc signum est igneum, calidum, & sic-n.

DVBIVM XXXVI.

An Virgo recte ponatur sextum signum Zodiaci.

Idetur quod non. Nam Virgo sterilis est. At Sol in Virgine maxime est fœcundus, cum tunc omnes tus terræ ad maturitatem perducat. Ergo Virgo in- ponatur signum sextum Zodiaci.

Respondetur, cum communi sententia Astrologo-quod Virgo congrue ponitur sextum signum Zo-i, quod probatur. Primo cum stellæ Zodiaci formenc ndam similitudinem Virginis alatæ, & quidem ma-e, quia cum capite occupat fere decem gradus Leo-, & cum pedibus multos Libræ, & cum vna ala extra diacum exit. Multas habet stellas numero 26 inter s vna est præcipua, quæ dicitur spica Virginis, primæ gnitudinis, & admodum fortunata. Secundo hoc pro-tex Poetis, & quidem Poetice. Dicunt enim quidam d illa Virgo fuit filia Titanis, & Auroræ, quæ patri uasit ne bellum gereret contra Iouem, & videndo pa-m [illegible] superatum in bello, ad partes Iouis accessit, & ipse gnum gratitudinis eam in cœlo collocauit. Alii af-firmant hanc Virginem Iouis filiam fuisse, ab eo in mundum missam ad conseruandam iustitiam, & æquitatem, quod cum non potuisset explere, ad cœlum conuolauit. Eius stellæ fere omnes sunt naturæ Martis, Veneris & Mercurii.

Quo ad facies eius. Prima est Solis calida, & nociua. Secunda, Veneris, temperata. Tertia, Mercurii, aquosa & humida. Est signum terreum, frigidum, mediocre, nocturnum, sterile, fœmininum, melancholicum, & commune. Est domus Mercurii, & eius exaltatio. Terminos infra omnium signorum assignabimus.

Quo ad dispositionem corporis. Natus Virgine horoscopante erit erectæ figuræ, & venustæ, faciem longam habebit, bene formatam, & gratiosam cum oculis claris, & modestis, persona non erit multum pinguis.

Quo ad inclinationes morales. Testatur Hali, quod talis erit bonorum morum, magister scribarum, castus, verecundus, amabilis, grauis, & humilis. Maternus hunc facit vlterius laboriosum, & cogitabundum, secretum, & secretorum indagatorem, eloquentem, & facundum, & ideo propter fælicitatem linguæ officia obtinebit Oratoris, & Nuncii apud Principes, ac magnos viros, & diuitias cumulabit. Erit lætus, & amicus fidelis, nec multos habebit filios.

Quo ad mutationes temporum. In primis gradibus, & vltimis causabit ventos, & pluuias.

Quo ad infirmitates. Cum dominium exerceat in ventre, & intestinis, male affectum, natum in his partibus cruciabit. Si fuerit cum Saturno offendet pedes. Cum Marte ventem Cum Ioue genua. Cum Sole collum. Cum Venere pudenda. Cum Luna humores. Ex humoribus habet melancholia. Ex coloribus album. Ex saporibus constrictiuum. Ex climatibus sextum.

Quo ad Prouincias. Dominatus Mesopotamiæ, Babyloniæ, Ciliciæ, Croatiæ, Ducatui Athenarum, Carintiæ, Silesiæ inferioris, Athesianæ.

Quo ad Ciuitates. Hierosolymæ, Alexandriæ, Corintho, Papiæ, Nauarræ, Arezzo, Basileæ, Brundisio, Parisiis, Lugduno, Tolosæ, Parmæ, & Toleto.

Ad argumentum respondetur, quod aliud est generare fructus, & aliud eos genitos ad maturitatem deducere. Primum Virgini negamus. Secundum ei libenter impertimur, quare erit de se sterilis, cum de se non producat fructus.

DVBIVM XXXVII.

An Libra septimum sit signum Zodiaci.

Videtur quod non. Nam antiqui cuiuslibet signi aliquam historiam inuenerunt. At de Libra nullam. Quod enim hoc signum adinuenerint, quia signum Scorpii erat admodum longum, & ideo ab eo demerint octo stellas, & fecerint eas formare signum Libræ, voluntarium omnino videtur, & fineratione dictum.

In contrarium est comunissimi conceptio omnium

Astrologorum, & ratio, quia vt dicit Isidorus hoc signum dicitur desumptum ab instrumento ponderandi, quia Sol existens in ea parte cœli, quæ dicitur Libra, dies cum noctibus similes efficit, & æquales. Est autem secundum Misaelem signum aereum, masculinum, instabile, diurnum, calidum, & humidum, accidentale, rationale, sanguineum, & sterile. Est domus Veneris, & exaltatio Saturni, initium signorum Australium, & principium Autumni. Stellæ eius vt plurimum sunt Iouiales, & Mercuriales. Circa octauum eius gradum transit lactea via.

Quoad mutationem aeris. Cum prima eius facies sit Lunæ erit humida, & aquea. Secunda est Saturni, & sicca. Tertia Iouis humida, & ex alijs causis ventosa, & aquea.

Quoad dispositionem corporis. Tradit Hali, quod natus sub hoc signo erit bonæ, & pulchræ formæ, in carne mediocris, & corpore, coloris albi, in facie, & in alijs partibus corporis niget, complexionis calidæ, & humidæ, & multum Venereus, ac multis fœminis.

Quoad mores. Natus Libra ascendente secundum Hali erit mediator inter animos discordes, ad eos conciliandos, libenter cantabit, & musica delectabitur, ac Poetica, ardenter amabit mulieres, & solatia. At secundum Maternum plures sibi concitabit inimicos, ac in multis periculis versabit. Non erit sine tribulationibus, ac persecutoribus, quos quandoque vincet, & ab ipsis aliquando [illegible] abitur, sed in prosperis, & aduersis eiusdem genethliaci [illegible] neque [illegible] facile in desperationem ruet. Erit varius in [illegible], ac vxoribus, quia eos amittet, & [illegible] os [illegible] generabit. Erit sinceræ fidei, & firmæ.

Quoad infirmitates. His subiectus erit, & sæpe. Notant [illegible] quod natus sub vltimis gradibus Libræ erit vel [illegible], vel nullius sexus, & Franciscus Pistorus testatur se hoc esse expertum [illegible] in vno [illegible] nullius erat sexus, & per duos [illegible] stant [illegible] vixit. D[illegible] autem infestum, & [illegible] quæ [illegible] male afficit [illegible] difficultatem [illegible] m [illegible], & cataractas in oculis. Si cum Saturno fuerit [illegible] bit, cum [illegible] oculo [illegible] cum Marte pudenda [illegible] Sole [illegible] os, cum Venere [illegible] cum Mercurio [illegible], & cum Luna cor. Ex [illegible] sanguinem [illegible] ex coloribus vir[illegible], ex [illegible] quintum.

Quoad Prouincias. Præest Æthiopiæ, Troglodytæ, A[illegible], Etruriæ, Sindgauiæ, Liuoniæ, Sa[illegible] [illegible] ui.

Quoad Ciuitates. Caietæ, Vandæ, Senæ, Placentiæ, A[illegible] æ, V[illegible] æ, [illegible] colordio, Spiræ, Lisbonæ, Vr[illegible] o, [illegible], & Romæ nouæ.

A[illegible] m [illegible] t m [illegible] quod non solum ad h[illegible] c[illegible] constitutum est signum Libra [illegible] ed [illegible] singulares propriet[illegible] tes vt [illegible] tab[illegible] a pro Signo, sed in [illegible] consi[illegible] ellatio, & [illegible] prietas, quæ habe[illegible] ibræ, [illegible] supra ostendimus.

DVBIVM XXXVIII.

Vtrum Scorpius sit octauum signum Zodiaci.

Videtur quod non. Nam Scorpius ponitur domus Martis, & tamen dicitur signum aqueum, & fœmininum. Hæc autem non sibi constant, cum Mars sit calidus, & siccus, & masculinus, vnde videtur incongruum signum.

In contrarium stat communis consensus Astrologorum Scorpionem pro octauo signo Zodiaci recipientium. Hoc autem deducunt ex figura Scorpionis quam formant stellæ multæ post signum Libræ, ante Sagittarium. Secundo ex fabula, quod superbus Orion se iactabat, non esse animal in terra, quod ab ipso non posset interfici, sed orto Scorpione ex terra, ipsum suo veneno interfecit, quapropter vt discant mortales, non superbire de suis viribus, Iuppiter illum in cœlum posuit, vt pro exemplari miseriæ humanæ haberent. Est domus Martis principalis, & est signum Septentrionale, fixum, fæcundum, mutum, phlegmaticum, aqueum, fœmininum, nocturnum, & frigidum.

Quoad mutationes aeris. Prima eius facies est Martis, & de facili niues, & ventos gignet. Secunda est Solis, & est temperata. Tertia est Veneris, & turbata. Dum oritur cum Hyadis magna fit perturbatio aeris, per Albumasar, & tempestas. Cum occidit cum Pleiadis, fit aeris amœnitas, & serenitas.

Quoad dispositionem corporis. Natus sub eo non est multum grandis, sed potius paruæ staturæ, habet multos capillos, faciem paruam, & rubicundam, oculos paruos, crura, & pedes longos, [illegible] & velox ad currendum, & [illegible] dendum. Habens [illegible] gradum Scorpionis, & tertium in horoscopo erit gibbosus, & collo tortuosus.

Quoad mores. Tradit Hali, quod erit fidei instabilis, nullaque contentus, & secundum Maternum in prima ætate erit ac[illegible] us, [illegible] agilis [illegible] tatibus subiectus, sed [illegible] & honores, & ad magn[illegible] & [illegible] inspexe[illegible] & [illegible] Hi varii erunt [illegible] atores [illegible] & [illegible] varias tentationes pa[illegible] sed t[illegible] dere [illegible] & [illegible] defac[illegible] loc[illegible], & [illegible] se habe[illegible] in secun[illegible] in primo, sed [illegible] tam inclinati, & [illegible], apti ad officia, & ad negotia.

Quoad infirmitates. Erit phlegmaticus, & patietur suas infirmitates in genitalibus renibus, & vesica. Cum Saturno infirmabit [illegible] los. Cum [illegible] pedes. Cum Marte caput, b[illegible] a, & [illegible]. Cum Sole co[illegible]. Cum Venere intestin[illegible]. Cum Mercurio [illegible]. Cum Luna ventrem.

Quoad Prouincias. Præest [illegible], Getuliæ, Cappadociæ, Con[illegible] genæ, I[illegible] æ, I[illegible] æ, Noue[illegible] æ, Sueuiæ Occidentali, Cataloniæ, & Bau[illegible] æ [illegible]

Quoad Ciuitates. Trapezuntio, Algherio, Aquileiæ, Padu æ, Vrbino, Pistoæ, Camerino, Brixiæ, Mutinæ, Cremæ, & Damasco.

Ad ar-

d argumentum dicitur, quod est generaliter signum eum, &c. Sed propter multas stellas Martiales dicimus, & fortitudo Martis.

DVBIVM XXXIX.

Vtrum Sagittarius sit nonum signum Zodiaci.

Idetur quod non. Nam nullum monstrum ponitur in cœlo, cum sit perfectum. At Sagittarius in cœlo tur media ex parte, vt homo, & ex alia media vt e- Ergo hoc signum tollendum est a cœlo.

contrarium est communis sententia Astronomo-, & Poetarum fabula dicentium hunc esse Crotum n nutricis musarum qui a Ioue impetrarunt vt in cum arcu, & sagittis collocaretur, media ex parte mam bestiæ, & ex alia parte in formam hominis, vt ficare ur, [illegible] ferarum venatorem, Formam fficiunt diuersæ stellæ naturæ Solis, Martis, Mer- unæ, & Iouis, inter has vna est lucidissima, & dici-orona. Est domus Iouis, & est signum terreum, no-uum, meridionale, commune, masculinum, bicor-um, ingeniosum, [illegible], rationale, sterile, in parte ma rugiens, siccum, frigidum, & cholericum.

io ad mutationes aeris. Prima eius facies adscribi- lercurio, & solet esse frigida, & humida. Secunda Lunæ, & [illegible] efficit aerem temperatum, & ali- er siccum. Tertia est Saturni frigida, & sicca. Dum co oriuntur [illegible], & occidunt, & oritur caput [illegible] fit valida turbatio aeris, & dum occidunt Hya- [illegible]

io ad dispositionem corporis. Natus sub Sagitta- [illegible] habere crura longa, & grossa, , & barba longa est, & capillorum subtilium, s ampli, & [illegible], plus pulcher retro videtur, [illegible] secundum H[illegible], [illegible] est acutæ, & vocis is.

o ad mores. [illegible], quod natus Sagitta- [illegible] experietur [illegible] ores, affectiones, [illegible] obtinebit, vnde non [illegible] at, [illegible] in multis rebus do- [illegible] expe[illegible], ac publicis conuersationibus, ac a- bus incl[illegible]. Longa itinera conficiet, & magnum n, vel mare nauigabit, ex quo multas opes congre- , cholericus erit

o ad infirmitates. Quoniam secundum Galenum, [illegible] nam t[illegible] est complexionis mediæ, inter adu & frigidum, ideo non erit multum sanus, nec cor [illegible]bricus. Ideo infirmitates ex hoc signo pullulantes oculorum cæcitas, casus ex alto, mutilatio alicu- mbri, & febres frequentes. Et multi ex Leopoldo tu morietur aut ex fluxu sanguinis, aut ex aqua. Saturno offendit pedes. Cum Ioue caput. Cum [illegible]anus. Cum Sole ventrem. Cum Venere costas, chia. Cum Mercurio partes occultas. Cum Luna dorsum. Præest choleræ, colori lucido, sapori acri, & mordaci, climati secundo.

Quo ad Prouincias. Dominatur Hetruriæ, Arabiæ felici, Celtichæ, Hispaniæ, Portugallo, Vngariæ, Dalmatiæ, Morauiæ, Sclauoniæ, & Misniæ.

Quo ad Ciuitates. Volaterræ, Mutinæ, Coloniæ, Notimbergæ, Budæ, Narbonæ, Auinioni, Toleto, Hierosolymæ, Mediolano, Firmo, Ascolo.

Ad argumentum dicitur, quod figura monstri nullam imperfectionem facit in cœlo, quia non est figura corporis animati monstruosi, sed tantum secundum designationem, & hoc magis ex parte nostri.

DVBIVM XL.

Vtrum Capricornus sit decimum signum Zodiaci.

Videtur quod non. Nam Capricornus ponitur in cœlo, cum cornibus ad annuendum quod Sol in eo signo incipit ascendere versus nos. At hoc est falsum, quia in Capricorno est Solstitium hyemale, Solstitium autem dicitur a stando, & non a se mouendo. Ergo male Capricornus ponitur decimum signum Zodiaci.

Respondetur affirmatiue, quod Capricornus ab Astronomis, & Poetis positus est signum decimum Zodiaci. Poetæ enim quidam fabulantur quod Iuppiter traditus cui [illegible] filiæ Regis Amalthei, ipseeum nutriuit per capram, vnde in memoriam facti Iuppiter eã posuit in cœlo. Alii dicunt quod dum simul essent Iuppiter, Mercurius, Apollo, Diana, & Panis, illico apparuit Typheus vnus ex Titanis inimicis Iouis, quare omnes timore perculsi, mutauerunt figuram, & sic se absconderũt, & Iuppiter in singulari assumpsit figuram Capricorni, & in signum huius, hanc figuram voluit esse in cœlo. Est signum terreum, fœmininum, nocturnum, meridionale, mobile, siccum, frigidum, bicorporeum, luxuriosum, rugiens, melancholicum, domesticum. Domus Saturni, & exaltatio Martis. Habet multas stellas, vt plurimum Martiales, & Venereas, cum quibusdam Saturninis, & Mercurialibus.

Quo ad mutationes in aeris in prima facie turbat cœlum, & frigus acuit, in secunda ipsum serenat, & in tertia niues, & aquas portat.

Quo ad dispositionem corporis. Facit natum sub eo (secundum Hali habere crura subtilia, faciem subtilem, & acutam cum aliqua similitudine capræ, cum barba longa, & rara, sub mento, vel acuta. Dat supercilia plena, & grossa, vocem subtilem, & priuat sub eo natum pilis in pectore. Qui habuerit 15. gradum Capricorni in Horoscopo dicit Maternus fore gibbosum, & paruum, & in 16. gradu monstruosum eum sex digitis.

Quo ad mores. Quoniam Capricornus est domus dominii, & honoris, tegis, & regni, gloriæ, imperii, & diuitiarum furtim sublatarum, ideo sub fœlici eius gradu natus, & in bono aspectu planetarum magnus vir erit. Tradit autem Maternus, quod hic semper exercitabit amici-

tiam cum puro affectu, alios vero decipiet, peregrinabitur, lætus erit, & amabilis, motosus in supplicatione [illegible] & malum recipiens ab his quos pauerit. Diuitias affl[illegible]et, secreta occulta celat, aliis ipse aperiet. Addit Leop[illegible]dus Capricornum esse totum bonum, solumque facere natum [illegible] laudem, propter suam frigiditatem.

Quo ad infirmitates. Solet inficere lepra, vexare pruritu, scabie, & fluxu sanguinis, inducit surditatem, & tollit loquelam. Dominatur genibus, & omnibus neruis, & ideo male affectus has partes lædit. Cum Saturno caput offendit. Cum Ioue genua, & oculos. Cum Marte cruta, & humeros. Cum Sole dorsum. Cum Venere costas, & cor. Cum Mercurio pudenda. Cum Luna talos. Ex humoribus possidet melancholiam, ex coloribus nigrum, ex saporibus amarum, ex elementis primum.

Quo ad Prouincias. Dominatur Indiæ, Arianæ, Gedrosiæ, Macedoniæ, Sclauoniæ, Traciæ, Albaniæ, Bosninæ, Bulgariæ, Lituaniæ, Saxoniæ, Massouiæ, Istriæ, Marchæ, Stiriæ, Romandiolæ.

Quo ad Ciuitates. Brandeburg. Anconæ, Faentiæ, Augustæ, Constantiæ, Bergamo, Gant. Vilnæ, & secundum aliquos Ferrariæ.

Ad argumentum dicitur, quod Solstitium est in primo gradu, & in secundo incipit ad nos ascendere.

DVBIVM XLI.

An Aquarius recte ponatur pro vndecimo signo Zodiaci.

VIdetur quod non. Nam dum Sol Aquarium ingreditur paucæ sunt aquæ, & multæ niues. Ergo ab aquis non est dicendum hoc signum Aquarii signum.

Respondetur quod Aquarius iuxta Placitum omnium Astrologorum est vndecimum Zodiaci signum. Poetæ autem in assignanda eius historia non consentiunt, quia aliqui dicunt istum Aquarium stantem semper in actu versandi aquam esse Deucalionem, cuius tempore fuit diluuium. Alii hunc esse Ganimedem ab Aquila raptum, & ad Iouem delatum, cuius factus est pincerna in cælo. Habet multas stellas inter quas vnam præcipuam primæ magnitudinis naturæ Veneris, & Mercurii. Est domus Saturni, & est signum aereum, masculinum, diurnum, occidentale fixum, calidum, & humidum, rationale, domesticum, sanguineum, & paucæ prolis.

Quo ad mutationes aeris. Tradunt Astronomi Aquarium dici ab effusione aquarum, quia eo tempore pluuiæ abundant, vel niues. Sed tamen distinguendum venit, & dicendum, quod prima eius facies solet adscribi Veneri, & ideo in ea abundant niues, & pluuiæ. Secunda Mercurio, & solet esse ventosa. Tertia Lunæ, & est humida, & mutabilis.

Quo ad dispositionem corporis. Natus sub eius Horoscopo erit [illegible] loriator, & tactator, multa de[illegible] llans, habebit [illegible] coloratam, & pulchram, & tibiam alteram longiorem, candidam pellem.

Quo [illegible]s. [illegible] de eo dicit quod multum [illegible] plum exi[illegible]abit, erit [illegible] & [illegible], & [illegible] pa- trimonii dilapidator. Addit [illegible] erit in se- cundo vita bonus, in fine vilis, & [illegible] erit x. Maternus affirmat quod [illegible] & recuperabit deperditum, multis [illegible], & [illegible] p[illegible] habit, sed fere omnes erunt ei ingrati. Apud magnos viros erit notus, ob multas eius præclaras actiones. De[illegible]labitur in nobilibus artib. & [illegible] & propter eius præclaros mores erit gratus principibus. Et quoniam videbitur attingere summum [illegible], multi ei inuidebunt, ac de eo male loquentur. Erit melancholicus, vel potius cogitabundus. Non habebit multos filios, erit tamen fortis, & sanguineus.

Quo ad infirmitates. Dominatur tibiis vsque ad cauillum pedis, & [illegible] his molestus esse solet, rumpendo, & inflammando has partes. Cum Saturno offendit caput, & collum. Cum Ioue humeros, pectus, & [illegible]. Cum Marte cor. Cum Sole virilia. Cum Venere genua. Cum Mercurio coxas. Cum Luna intestina.

Quo ad Prouincias. Dominatur Sarmatiæ, Oscianæ, Arabiæ, medietati Æthiopiæ, Sarmatiæ, Mosclanæ, parti Bauariæ, & Montisferrato.

Quo ad Ciuitates. Pisauro, Trent, Hamburgo, Bremæ, Ingolstadio, & secundum aliquos Treuisio. Nam hoc est notandum, quod aliquæ Prouinciæ, & Ciuitates sub diuerso signo ponuntur. Vel secundum diuersas opiniones, vel secundum diuersas partes, vel secundum diuersas separationes.

Ad argumentum dicitur, quod dato quod Sole ingrediente Aquariū abundarent niues, tamen dicuntur abundare aquæ, quia nix est aqua congelata, & quia tandem resoluitur in aquam, vnde dum supra terram aquæ abundant, dicimus abundare aquas, & non pluuias.

DVBIVM XLII.

Vtrum pisces constituant duodecimum signum Zodiaci.

VIdetur enim quod non. Nam secundum Isidorum signum Piscium datur, quia tunc pisces sentientes calorem Solis, & dissoluendo humores, se conficcant, & generant. At hoc non est sufficiens, quia videtur hoc commune omnibus arboribus, & animalibus, quæ eo tempore, vel folia, & flores faciunt, vel ad coitum procliuiora fiunt, propter dissolutionem humorum, & abundantiam sanguinis in vere.

In contrarium est commune placitum Astrologorum, omittendo quod Poetæ dicunt, scilicet quod cum semel Venus cum filio Cupido staret supra ripas E[illegible], ex improuiso ante eos stetit, T[illegible]phieus [illegible], cuius terrore concussa Venus cum filio in aquas se proiecit, & [illegible] in Piscium [illegible] cum filio assumpsit, in cuius [illegible] memoriam [illegible] Pisces in cælo collocauit & [illegible] rus rationem [illegible] in ea parte fluuii non solere piscari. Habet multas stellas, illæ quæ sunt in corpore

Pisci[illegible]

um, & in ... lo Septentrionali Iouiales sunt, quæ in ... ore ... len... idæ, & ... odo sunt Martiales, quæ in capi... ... uda Mercu... ... Est signum Aqueum, fœmini... , nocturnum, Septentrionale, commune, fœcundum, ... dum, & humidum, mutum, & phlegmaticum. Est ... icilium Iouis, & exaltatio Veneris.

... uo ad mutationem aeris. Facit primam faciem quæ ... aturni frigidam. Secundam Iouis pluuiosam. Ter... Martis ventosam, & calidam.

... uo ad di... ositionem corporis. Facit natum sub eo ... oris ampli, capitis parui, barbæ pulchræ, frontis am... oculorum nigri coloris, & forsitan in aliquo mem... corporis patietur defectum, & in pedibus retinet ali... d signum, erit coloris albi, & vocis paruæ.

... uo ad mores. Multum diligit comedere, & immo... te bibere, & diu dormire, secundum Hali erit ma... imus, secundum Leopoldum erit pauper, & homo ... r multorum li... orum, diliget villam; secundum Ma... um qui habuerit Pisces in horoscopo erit ingenio ... apiens, amicus, fidelis, & charus, fiet magnus, sed ... eo maior, inimicos habebit, consequetur dignita... ... ex itineribus apud multos notus erit.

... o ad infirmitates. Erit naturæ phlegmaticæ, & mul... m infirmitatum. Dominatur pedibus, & in eis dat ... nitates. Cum Saturno offendit brachia, & hume... Cum Ioue cor, & caput. Cum Marte ventrem. Cum ... coscias. Cum Venere collum. Cum Mercurio ... Cum Luna renes, & circumcirca. Ex humoribus ... t phlegma, ex saporibus salsum, ex colorib. varium, ... imatibus secundum.

... uo ad Prouincias. Dominatur Fazaniæ, Garaman... Nasamonicæ, Li... æ, Ciliciæ, Pamphiliæ, Calabriæ, ... natiæ, No. mandiæ.

Quo ad Ciuitates. Ratisbonæ, Rotomago, Sibiliæ, ... itio, Como, Hispalo, Rouano, Compostellæ, Ale... ... iæ, Lombardiæ.

... argumentum dicitur, quod quamuis omnia ad fœ... ... tem veniant ingrediente Sole signum Piscium, ... Piscibus hoc singulare tribuitur. Primo, quia hoc ... videtur aperte, cum sub vndis natent, sicut cerni... ... alijs viuentibus coram oculis nostris positis. Se... ... o quia stellæ inter Arietem, & Aquarium formant ... inem Piscium aliquo modo. Tertio quia antequam ... res floreant, & animalia generent, Pisces impræ... tur, & maxima multitudine ouorum.

DVBIVM XLIII.

An forma, & figura hominis, à cœlestibus stellis oriatur.

... detur quod non. Nam causæ immediatæ magis ... sibi effectum assimilant, q... m primæ, vt homo ho... ngenerat cum Sole, & non Sol cum homine So... ... causæ formæ, & figuræ hominis magis imme... ... quam Zodiaci stellæ, & Planetæ sunt abundantia, & defectus materiæ, actio agentis, dispositio recipientis, aeris temperies, situs locorum, dispositio, & similia. Ergo diuersitas figurarum hominis his attribuenda erit, & non stellis, ac planetis.

Secundo. Causa vniuersalis, quod in vna natura producit, producit & in alia, siue bonum, vel malum, Sol enim in Leone positus non solum calorem magnum generat in homine, sed in omni animali. At multos defectus, monstra, & infirmitates cernimus in hominibus, & non in brutis cum tamen idem sit cœli influxus. & actio eadem. Ergo non a cœlis, sed ab agentibus &c. erunt.

In contrarium est sententia Astrologorum diuersitatem staturæ, formæ, figuræ, causæ infirmitatum, sanitatum, &c. reducentium ad planetas, & signa cœlestia, qui re hoc dicebant. Primum: Ptolomeus asserebat quod signa formæ humanæ tam in Zodiaco, quam extra faciunt corpora sibi similia, & temperata. Figuræ vero animalium, conformia illorum figuræ, vel quo ad magnitudinem, vel paruitatem, vel colorem, vel aliquam debilitatem. Hinc dicebat. Secundo, quod primæ partes signorum faciebant corpus fortius, & vltimæ debilius. Tertio dicebat Hali quod Leo, Virgo, & Sagittarius faciunt natum maius, & robustius, quam Pisces, Cancer, & Capricornus, quia prima tria signa sunt in Zodiaco maiora, quam secunda Dicebat Quarto quod initium Arietis, Leonis, & Tauri formabat corpus grossum, & finis horum signorum macrum. At initium Sagittarij, Gemmellorum, & Scorpij formabat corpus debile, & finis forte, & validum? Porta affirmat quinto esse inspiciendas partes Zodiaci ascendentes, quoniam quæ pluribus stellis præditæ sunt, & maioris magnitudinis reddunt corpora maiora, & fortiora, quam illæ in quibus non sunt stellæ, vel paucæ, vel minimæ. Ista igitur dicunt Astronomi esse videnda, & examinanda.

Ad difficultatem autem propositam cur in homine tot defectus, & diuersitates compareant, non sic in brutis multipliciter respondetur. Primo. Theologicee, dicendo quod ista homini accidunt. Primo in pœnam peccati, in brutis enim nullum est peccatum. Secundo, vt sciat homo mundum hunc non esse suam habitationem, sed cœlum, quare hic premitur multis malis vt sciat se esse extra domum suam, non sic animalia, quæ habent hoc vniuersum pro initio, & termino suo.

Secundo, respondent quidam alij moraliter dicendo, quod homo sicut in se colligit perfectiones omnium animalium, ita etiam de eorum defectibus in diuersis repertis participat coniunctim, vnde non est mira tanta diuersitas &c.

Tertio, respondent alij hoc prouenire, quia bruta nec comedunt, nec bibunt, nec quid amplius sumunt, quam eorum necessitas postulet. Homo autem comedit quandoque sine fame, & cibos varios, & sæpe nociuos, & immoderate bibit, luxuriatur &c. & ideo in ipso, & natis eius defectus, & diuersitates abundant. Bruta enim mouentur ab intelligentia non errante homo vero ab inordinata voluntate, nociua appetente.

Quarto,

Quarto, dicunt alij hoc prouenire, quia bruta generant ex motu cœli, quando ab eo mouentur, id est tempore opportuno ad eorum generationem, non sic homo, qui quandoque arte, & violentia se mouet ad coitum, vnde oritur quod nascatur in omni conste latione, & aspectu syderum, & consequenter variabilis fiat. At nos dicimus defectus magis apparere in hominibus, quam in animalibus, quia in hominibus sunt [illegible] ores, quam in animalibus. Non enim cognoscun[illegible] ita de facili infirmitates animalium, sicut hominum, qui illas propria voce aperiunt, & narrant, sed & multas infirmitates noscunt periti in animalibus, & forsitan maiores, quam in hominibus. Diuersitas autem staturæ, & faciei, præter influxum varium stellarum, & actionem agentium vt supra, potest etiam reduci ad virtutem agentis, varietatem seminis, fortitud[illegible]em imaginatio[illegible]is & ad [illegible], quæ in hominibus ob diuersitatem ciborum, & [illegible]tionum voluntariarum magis variantur, & multiplicantur, notato tamen quod etiam in animalibus sunt multæ diuersitates in magnitudine, fortitudine, ac varijs alijs accidentibus.

Ad primum ergo in contrarium dicitur, quod causæ immediatæ bifariam considerari possunt. Primo, vt agunt formaliter, & sic magis sibi assimilant effectum. Secundo, vt agunt virtute, & motione cœli, & sic dicimus quod diuersitas, & defectus in effectibus magis retundat in cœlum, quam in causas immediatas, quia hæc non agunt nisi motæ, & causæ primæ magis influunt in effectum, quam secundæ. Secundo dicitur, quod similius agunt, non tamen virtuosius, & independentius vt sydera.

Ad secundum dicimus, quod actiones primarum causarum modificantur in secundis, secundum naturam ipsarum, vnde duo consideramus in actione. Primum causa prima mouens, vel absolute, vel in ordine corporalium, vt est cœlum. Secundum modus agendi, & appropriatio. Primum est a cœlo. Secundum ab immediatis causis, sed tamen vt diximus ex motione cœli, vnde ad ipsum in ordine corporalium effectus reducuntur, vt ad primam cuusam effectiuam.

DVBIVM XLIV.

An aliqua sint signa Zodiaci fixa, & aliqua mobilia, & aliqua communia.

Videtur quod non. Nam cœli sunt inuariabiles, & inalterabiles, & ita Zodiaci signa, vt omnis Philosophia testatur. Ergo male dicitur quod aliqua signa Zodiaci sint fixa, aliqua mobilia, & aliqua communia.

In contrarium est assensus omnium Astrologorum. Hi enim dicunt Arietem, Cancrum, Libram, & Capricornum [illegible] signa mobilia, quia mouent tempus, cum hæc [illegible] faciant quatuor tempora principalia anni, seu eorum initia, Aries Ver, Cancer Æstatem, Libra Autumnum, & Capricornus Hyemem. Taurum vero, Leonem, Scorpium, & Aquarium appellant signa fixa, quia firmant, & fixant tempus verb. g. Taurus Ver, Leo Æstatem, Scorpius Autumnum, & Aquarius Hyemem. Nam Sole ingrediente Taurum arbores magis florent, & c. & ingrediente Leonē Æstus crescit Æstatis, & ingrediente Scorpionem pluuiæ Autumni magis abundant, & ingrediente Aquarium niues Hyemis magis crescunt. Communia signa fecerunt Geminos, Virginem, Sagittarium, & Pisces, quia non fiunt notabiles mutationes Veris, Æstatis, Autumni, vel Hyemis in his signis. Dicuntur etiam signa bicorporea, quia duplici corpore figurantur, & ea propter, quod in medio signi fortitudinem temporis præsentis ostendunt, & in fine, vim futuri temporis incipiunt.

Ex his deducunt Astronomi, & cum eis consentit Hippocrates, lib. de aere, aqua, &c. quod nati sub signis mobilibus, mobilitatem appetunt, [illegible], & publici boni procuratores [illegible], & [illegible] diligunt propriam famam, & quod bene de [illegible] dicatur, temperati sunt, vniones diligunt, ingenium tribuunt, liberaliter impertiuntur, & bonam opinionem. Signa vero communia spiritus corruptibiles efficiunt, & mutabilitatem magnam generant, sunt amantes modo, & modo odientes, varij sunt in moribus, in pronunciationibus, musicam diligunt, itinera, & propria facta. At signa fixa inclinant ad iustitiam, veritatem, firmitatem, labores, fortitudinem, ad amandam nobilitatem, & actiones heroicas. Ex corde amant, sua fortuna contenti sunt, voluntatem propriam retinent, desiderijs proprijs non obediunt, inimicitias dissimulant, & in omnibus suis decretis, & promissionibus firmitatem ostendunt.

Hinc omnis mutatio Solis mutationem inducit in animis, quapropter qui sub Æquinoctiali morantur, quoniam geminū Ver habent, duas Æstates, duos Autumnos, & duas Hyemes leuis mentis sunt. Econtra qui sub Septentrionali situ vitam traducunt, quoniam sex menses Æstatis, & sex Hyemis tenent, ideo firmissimi, & obstinatissimi in proprijs sententijs stant. Illi vero, qui in media Zona viuunt, inter immutabilitatem, & fixionem reperiuntur, Medij enim sunt.

Ad argumentum dicitur, quod distinctio signorum in mobilia signa, fixa, & communia non est formalis, quasi formaliter sint talis naturæ, sed est causalis, quia ad supradicta operantur causaliter.

DVBIVM XLV.

An quatuor anni tempora pariant in natis diuersa.

Videtur quod non. Nam quatuor anni tempora magnam mutationem inter se habent, vnde Æstas, & Hyems ex opposito stant. Ver vero, & Autumnus contraria generant. Ver enim prata, & arbores ornat, & Autumnus ista exspoliat. At in hominibus in diuersis anni quartis natis non reperitur tanta diuersitas, & con-

rietas, sed solum aliqualis. Ergo male ab his anni artis desumitur aliqua diuinatio de moribus,& natu- hominum, sub his quartis natorum.

In contrarium stant omnes Astrologi, qui dicunt di- sa apparere, & esse sub quatuor quartis anni natis.

Quo ad primam igitur quartam, scilicet quo ad ver idit Ptolemæus, quod hoc facit homines magnæ sta- tæ, multi coloris, fortes, oculos habentes temperatos rer calidicarem, & humiditatem. Addit Leopoldus,& im eo Hali, quod tales erunt calidi, & humidi, potius ngues, quam macri, capillorum pulchrorũ, sunt ma- nanimi, liberales, amantes, læti, cantores, diuites, & obilia officia appetentes. Hæc autem pro fundamen- o habent caliditatem, & humiditatem temperatam ae- is, quæ ad supradicta agit.

Quo ad secundam quartam, scilicet Æstatem. Dicit Ptolomæus, quod nati in hac quarta solent habere co- lorem mediocrem, & ita staturam corporis, oculos ni- gros, capillos crispos, sunt robusti & hirsuti. Addit Hali quod hi potius erunt grossi corpore, quam extenuati, o- culos habentes magnos, capillos multos,& pilos in cor- pore, Fundamẽtalis horum ratio est, quod cum Æstas sit calida, & sicca, semen etiam participat de caliditate, & siccitate,& hinc fit, quod nati ex talibus dispositionibus inclinantur ad supradictos mores, & etiam ad iracun- diam,& furorem, propria caliditatis magnæ.

Quo ad tertiam quartam, scilicet Autumnum. Asserit Ptolomæus hos fore capillorum flauorum, & corporis mediocriter macri, signorum pleni, oculorum debilium. Subdit Hali, istorum color erit vt mellis, vox subtilis, capilli molles. Et quoniam hæc quarta est frigida,& sic- ca, ideo etiam supradicta causabit, frigiditati, & siccitati non extremæ propria causaliter.

Quo ad quartam quartam, scilicet Hyemem. Dici- mus cum Ptolomæo, Hali, ac aliis Astrologis, quod na- ti sub hac quarta sunt nigri, iustæ staturæ, capillorum a- spetorum, potius subtiles, quam grossi. Et quia in hac quarta multum superabundat humiditas, ideo tales e- runt timidi, debiles, misericordes, & phlegmatici, quo- niam humiditas ad ista operatur.

Ad argumentum dicitur, quod maius est tempera- mentum hominum, quam aeris, & fortius, nam aer a so- lo cœlo alteratur, at homo cum qualitates contrarias ad vnam reduxerit, & ab anima hæc stabilitas detur, non potest in eo esse tanta mutatio, sicut in simplici elemen- to aeris cernitur.

DVBIVM XLVI.

Vtrum aliæ imagines stellarum fixarum extra Zodia- cum positarum, aliquid faciant.

Videtur quod non. Nam Zodiacus dicitur ab Aristot. causa generationis, & corruptionis inferiorum. Er- go non imagines stellarum fixarum, extra Zodiacum positarum.

Respondetur: quod vt supra diximus multæ aliæ sunt imagines stellarum fixarum in firmamento, quæ non solum ad eius ornatum in eo positæ sunt, sed etiam ad influendum in inferiora; cum & ipsæ lucidæ sint, & cum firmamento moueantur, cœlum autem agit lumine, & motu. Has autem, vt de eis loquitur vulgus, & lo- cuti sunt Poetæ, breuiter hic pono, vt opus hoc sit perfe- ctum.

A polo Arctico igitur vsque ad Zodiacum prima fi- gura est Vrsæ minoris, quæ a vulgo dicitur currus minor, quoniam septem eius stellæ videntur formare formam currus,& illa quæ in vltimo timonis splendet dicitur tra- montana, seu polaris quam nauigantes aspiciunt, quo- niam ista apud nos nunquam occidit. Volunt Poetæ hanc Vrsam fuisse nutricem Iouis.

Secunda figura dicitur Vrsæ maioris, composita ex 27. stellis. Tradunt Poetæ quod hæc sit Calixtus filia Licaonis Regis Arcadiæ, quæ à Ioue adamata, & viola- ta, fuit à Iunone in Vrsam conuersa, & à Ioue in cœlo posita, cum Boote, & dicitur currus maior.

Tertia est figura Serpentis confecta ex diuersis stel- lis, quæ cum informibus ja.cernuntur. Hic est ille Dra- co, quem Iuno ad custodiam viridarii posuerat, ne filiæ Athlantis poma colligerent, qui ab Hercule occisus, à Iunone fuit in firmamento collocatus, iacet inter duas Vrsas.

Quarta est Cephei ex 11. stellis. Hic dicitur Rex Æ- thiopiæ fuisse, cuius gener fuit Perseus, qui a patre Ioue obtinuit, vt in cœlo collocaretur, stellis ornatus.

Quinta est Bootis, seu Arcturi, qui prope currum ia- cet, & videtur currere versus Vrsam maiorem, quoniam Poetæ fabulantur hunc esse Arcadum, qui persequeba- tur matrem in Vrsam conuersam, ignorando esse eius matrem, constat ex multis stellis.

Sexta est coronæ Borealis, quam aliqui dicunt esse coronam illam lucentem quam Baechus supra ianuam inferni posuit, vt eius splendore mota mater, ex eo exi- ret, quod factum fuit, vnde illa corona in firmamento collocata fuit. Alii alia dicunt, quæ quoniam fabulosa sunt, ideo omitto, sufficit enim apparuisse quid nominis respectu aliquatum, qui autem curiosus est de istis legat Franciscum Piffarum, & alios.

Quo ad particulares autem influxus aliqua dicam quæ notiora sunt,& magis recepta. Tradit ergo Mater- nus quod natus sub secundo gradu Arietis erit faciei au- steræ, longæ barbæ, frontis obstinatæ, vnum habens in visu, & aliud in corde, erit timidus, debilis,& omnis con- flictus pauidus.

In sexta parte Tauri Pleiades oriuntur, & si tunc quis nascatur, erit pulchræ frontis, & delectabitur in pul- chris,& nitidis vestibus. Hi corpus purgabunt à pilis,& capillos in Austrum vergent, gloriabuntur in pulchri- tudine,& in gressibus pedes quasi suspendent, Erunt am- bitiosi, amabunt, vel semper simulabunt amare, erunt luxuriosi, & molles, in conuiuiis, ac communibus con- uersationibus mordaces, ac variis dictis pungentes

aliorum vitas, & gaudebunt multum quod existimentur arguti in dictis. Sed si hic locus ab aliqua stella maligna inspicietur potenti radio cæcitate percutientur, & propter hoc miseri fient. Et si stellæ malignæ hunc locum malo aspectu ferient, amara morte morientur, vel ex coitu, vel ex cibo, de qua re vide Manlium in suis carminibus multa de hac positura dicentem. Multa alia de aliis multis stellis fixis dicuntur, præcipue quod omnes stellæ fixæ primæ magnitudinis dant dignitates irrationabiles, id est vltra conditionem, & statum nati: Et quod caput Medusæ cum Luminaribus capite obtruncandos significat, Formant futuram nominis immortalitatem promittit, Regulus, & Spica Virginis suprema honorum fastigia, Sition, & Procyon enascenti Soli circumstantes, vel eadem ratione cum Sole culminantes magnam dignitatem, cum magno fastu, & similia, quæ omittimus, quia non sumus modo Astrologi, sed Philosophi.

Ad argumentum dicitur, quod causa generationis, & corruptionis duplex est. Prima nota, & principalis, & hæc dicitur Sol currens sub signis Zodiaci. Secunda dicitur minus nota, & minus principalis, & talis est omnis planeta, & stella Zodiaci, respectiue tamen, & secundum magis, vel minus.

DVBIVM XLVII.

Vtrum circulus lacteus sit in octaua sphera in firmamento.

Videtur quod non. Primo per Arist. 1. Meteor. c. 8. docentem circulum lacteum non in cœlo, sed in aere esse, & probatur primo. Nam humor deductus ad spheram ignis, & sub ea positus accenditur, & fit cometa. Ergo etiam possibile est quod vapores attracti ad supremam aeris regionem, sub stellis multis ac magnis, quod ab his irradiatus viam lacteam faciat, & ostendat. Nec obstat dicere quod hic circulus compareret sub Zodiaco in quo sunt maximæ, & splendentissimæ stellæ, quia dicitur quod Sol sub Zodiaco pergens hanc exhalationem, attenuat, & tollit sua luce, & calore.

Secundo. Circulus lacteus in vna parte latior est, in alia constrictior, in vna clarior, in alia obscurior, in vna simplex, in alia geminatus, &c. Hæc autem magis propria videntur esse exhalationi, quam syderibus, quæ tantam varietatem non sustinent.

Circa præsentem difficultatem omissis fabulis Poetarum quod via lactea, quæ & Galaxia dicitur facta fuerit ex lacte Iunonis diffuso per cœlum vel secundum alios ex casu, & combustione Phaetontis, vel secundum alios quod sit via animarum ab inferis ad cœlos, vel secundum alios via per quam Dii ad consilium pergunt, vel secundum alios domus illustrium virorum, vel via Sancti Iacobi de Galicia de qua re legendi sunt Plutarchus lib. 1. de placitis cap. 1 Macrobius lib. 1. in somnium Scipionis, c. 15. Albertus Magnus 1. Meteor. Stoffelrinus in spheram Procli, Manilius lib. Astronomicon, Ioan. Picus Mirandulanus lib. 1 de examine vanitatis cap. 12. Hyginus lib 2. de cœlestium signorum historia, & scriptores super Meteor. Aristot. nos hic tantum famosiores opiniones tangemus.

Prima igitur opinio fuit Theophrasti qui censuit hanc viam lacteam esse coniunctionem duorum hemispheriorum, ex quarum coniunctione illa claritas fulgeat. Sed hoc stare non potest, cum cœlum sit rotundum, nec in diuersa diuisibile per transuersum, vt via lactea apparet.

Diodorus vero tenet esse quendam ignem densum, & concretum, qui propterea firmet oculum, quod non facit alius ignis, qui est subtilis, & raræ naturæ. Sed & hoc falsum est, quia ignis est elementum, nec supra cœlos ascendere potest, cum supra eos non habeat suum locum naturalem.

His succedunt Democritus, & Anaxagoras dicentes lacteum circulum non esse nisi lumen quarundam stellarum, quæ non illuminantur in die a Sole, quia inter Solem, & eas obiicitur terra, & interponitur, id est vmbra terræ, nec possunt splendore Solis obscurari, & propria luce priuari. Hanc opinionem reiicit Aristot. 1. Meteor. Primo quia non potest fieri, quod Sol quasdam stellas fixas aspiciat, & quasdam non, cum omnes sint supra ipsum. Secundo quia vmbra terræ vt ex perspectiuis habemus, vltra spheram Saturni non transit. Tertio quia cum corpus densum luminoso obiicitur eo maiori, tandem post vmbram corporis opaci vniuntur, qua de causa non impeditur eorum diffusio. Quarto quia hic circulus semper in eodem situ stat, Sol autem non semper eodem aspectu hunc inspicit, mutat enim aspectum dum in diuersis signis collocatur, vnde non potest esse causa illius lactei circuli.

Post hos successit Arist. de cuius mente bifariam loqui possumus. Primo secundum veritatem. Secundo secundum apparentiam verborum eius. Si primo modo de eius opinione loquamur, dicunt multi textum eius esse corruptum, nam 1. Meteororum cap. 8 videtur tenere hunc circulum non esse in cœlo octauo, id est firmamento sed in aere, & non esse nisi quandam exuberantem exhalationem late diffusam in aere, positam sub quibusdam stellis magnis, qui eam continuo irradiantes causant illam lucem lacteam, vnde secundum veritatem censent Aristot. non fuisse talis sententiæ, quod tamen multi reiiciunt, dicentes, quod nullam aliam vnquam adduxit opinionem, & talis fuisse sententiæ docent Plutarchus, Auerroes, &c.

Sed hæc sententia fuerit vere Arist. vel non reiicitur. Primo, mirabile esset videre, & inuenire exhalationem terræ tam regularem, non ampliorem, non angustiorem per tot annorum secula, secundum eandem claritatem, & densitatem, & raritatem, maxime cum in hyeme, & æstate paucæ fiunt exhalationes.

Secundo, quia cum hic circulus sit ex maximis cœli, cum longitudine sua totum cœlum cingat, & in duo

-cet, cum magna latitudine, per Geminos, & Sagittarium transeundo foret, quod dum Sol per Geminos, & Sagittarium transiret, & sub se illam exhalationem ex directo haberet, illam consumaret, & dissiparet, quod tamen cernitur falsum &c.

Tertio, quia sub aliis partibus cœli stelliferis comparerent similes exhalationes si non tam magnæ, paruiores, & si non tam frequenter, aliquando saltem.

Quarto, quia non omnibus sub eisdem stellis videretur, sicut nec Cometa, & alia quæ in aere fiunt sub eisdem stellis cernuntur, sicut accidit viæ lacteæ.

Dicendum est ergo, quod hic circulus lacteus est in octaua sphæra, & voluitur eodem motu quo ipsa ab Occasu in Ortum, per vnum gradum, spatio centum annorum. Causatur autem ex minutis stellis existentibus in illa parte, quæ ob suam paruitatem non possunt bene à nobis figurari, & quia parum distant, inter se lumen reflectunt, & coniungunt, & ita videntur formare lacteum illum circulum, qui in summa non est, nisi lux multarum stellarum minutarum, quæ se percutit, & simul coniungit. Non habet autem formam proprie circuli, sed cuiusdam magnæ zonæ, quasi geminatæ, & inæqualitatem habentis. Et ita docet Ptolomæus lib. 8. magnæ constructionis, & consentiunt omnes Astronomi, & Philosophi præcipui.

Ad primum ergo argumentum dicitur, quod Cometa & si quandoq; sub aliquo sydere generetur, euanescit tamen tandem, & deficit, circulus autem lacteus nunquam defecit, nec varietatem passus est.

Ad secundum negamus assumptum, quia etiam in cœlis datur longitudo, latitudo, raritas, & densitas, non quidem ex eisdem principiis. s. ex qualitatibus contrariis, sed ex dispositione, & natura ipsorum, vt suo loco docuimus.

DVBIVM XLVIII.

An stellæ firmamenti habeant longitudinem, latitudinem, & declinationem.

Videtur quod non. Nam superficies est illa quæ habet longitudinem, & latitudinem. At firmamentum, non est superficies. Ergo non dicendum quod habeat longitudinem, & latitudinem.

Hæc difficultas parua est, & tantum consistit in explicatione terminorum. Scito igitur quod latitudo stellarum differt ab eorundem declinatione, quod latitudo est distantia à linea ecliptica sub qua Sol transit, & a qua parum recedunt planetæ, & hæc est duplex. s. Septentrionalis, & Australis secundum quod stella appropinquat arctico, vel antarctico. Hæc autem est tanta, quanta est arcus circuli maximi per polos Zodiaci, & centrum stellę transeuntis, quapropter circulus latitudinis dicitur interseptus inter eclipticam, & verum locum stellæ.

Declinatio vero stellæ mensuratur circulo maximo, per polos mundi, & centrum stellæ transeunte, vnde tanta est declinatio quantus est arcus huius circuli inter æquatorem, & stellam, nam declinatio stellæ est distantia ab æquatore; v. g. Cor leonis distat à primo puncto Arietis 124. gradibus, nam est 24 gradu Leonis, gradus autem 24. Leonis distat à 1. gradu Arietis 124. grad. Hinc sequitur longitudo stellæ, quæ itidem sumitur a principio Arietis secundum successionem signorum vt supra. Altitudo autem meridiana cuiusque stellæ est arcus meridiani circuli interseptus inter Horizontem, & stellam in meridiano circulo constitutam, dummodo ille arcus quadrantem non superet, sed sit quadrans, vel eo minor.

Ad argumentum dicitur, quod etsi cœlum non sit superficies præcise, habet tamen superficiem.

DVBIVM XLIX.

An dentur duo coluri in octaua sphæra.

Videtur quod non. Nam vnus dicitur colurus solstitiorum, & alter æquinoctiorum. At ista sunt diuersa. s. diuidere solstitia, & æquinoctia. Ergo si vnus illorum dicitur colurus, alter talis dici nequit. Diuersa enim eodem titulo non dicuntur.

In contrarium est communis consensus Astronomorum.

Dicendum est ergo, quod in sphæra dantur duo magni circuli, quorum vnus distinguit solstitia, vnde colurus distinguens solstitia transit per polos mundi, & per polos Zodiaci, quare primus punctus Cancri in quo colurus intersecat Zodiacum, dicitur solstitium æstiuale, & tunc Sol est in maxima sua altitudine supra caput nostrum, vnde dicitur in Zenith. i. in summa altitudine respectu nostri. Ex alia vero parte intersecat Zodiacum in primo puncto, seu gradu Capricorni, & tunc dicitur facere solstitium hyemale. Ex vtraque autem parte Sol habet maximam sui declinationem: nam arcus coluri qui cadit inter punctum solstitii æstiualis, & æquinoctialem dicitur maxima Solis declinatio, & secundum Ptolomæum est 23. graduum, & 50. minutorum. Et ita primus punctus Capricorni vbi incipit circulum suum colurus vsq; ad æquinoctialem dicitur alia maxima solis declinatio, & est æqualis priori.

Secundus autem colurus dicitur colurus æquinoctiorum, & hic transit per polos mundi, & per prima puncta Arietis, & Libræ in quibus sunt duo æquinoctia, vnde dicitur colurus distinguens æquinoctia. Isti autem duo coluri. s. solstitiorum, & æquinoctiorum intersecant se se super polos mundi, ad angulos rectos sphærales, vt in sphæra materiali, quæ præ manibus habenda est, de facili videri potest.

Notandum est autem primo circa etymologiam huius nominis colurus, quod Io. de sacro Bosco dixit, etymologiam huius nominis trahi a cauda bouis siluestris quæ erecta facit semicirculum non perfectum. Sed

verior interpretatio est, quod a termino Græco coluros venit, significante mutilum, & imperfectum, quia hi circuli apparent semper mutili, & imperfecti habitantibus in sphæra obliqua, quia nunquam eorũ omnes partes simul videntur, quoniam vna pars ipsorum non oritur supra Horizontem, quia cum in sphæra obliqua vnus ex polis occultetur, ita vna pars coluri quæ circa polum est occultatur, quod non accidit aliis circulis, quia si vna pars illorum supra Horizontem ascendit, in totali reuolutione toti oriuntur. Accidit tamen quandoq, quod toti occultantur, & quandoq; toti, eterni ntur. Hinc deducitur, quod quoad hanc partem omnes circuli magni mobiles, qui per polos mundi incedunt, possunt vocari coluri, id est, mutili, ac imperfecti, quia nunquam omnes eorum partes supra Horizontem in sphæra quacunque obliqua ascendunt.

Secundo. Notandum venit quod hoc nomen solstitium videtur significare statum Solis, quasi quod sol in initio Cancri, & Capricorni sistat, & non moueatur, non sic tamen est, cum Sol semper moueatur, ideo dicitur solstitium non a stando, sed a paruo, & pauco motu, tunc reflecto, quoniam Sol tunc tarde mouetur.

Tertio Notandum venit multa esse officia Solstitiorum. Primum est, quod diuidunt quatuor puncta principalia Zodiaci, ac ostendunt, quæ puncta dicuntur Cardinalia, & initia quatuor principalium mutationum anni. s. Veris per Arietem, Æstatis per Cancrum, Autumni per Libram, & Hyemis per Capricornum.

Secundum est, quod in coluris est finis ascensus, & descensus Solis, nam in initio Capricorni incipit ascendere, in principio Arietis medium ascensum consummat, & in vltimo Gemini, succedente primo Cancri gradu; ascensum suum terminauit, vnde in primo gradu Cancri incipit descendere, in primo Libræ medium descensus terminat, & in vltimo gradu Sagittarii succedente deinde primo gradu Capricorni, descensum suum finit Quare à principio Capricorni vsque ad primum gradum Cancri dicitur ascendens cœli, & a principio Cancri, vsque ad primum Capricorni exclusiue, dicitur descendens cœli.

Tertium est, quod distinguit duodecim signa Zodiaci in duas partes. i. in signa quæ in sphæra obliqua Borealiter ascenduut, quæ sunt Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, & Sagittarius. Et in signa quæ in eadem sphæra oblique ascendunt, quæ sunt Capricornus, Aquarius, Pisces, Aries, Taurus, & Gemini, vt infra ostendetur.

Quartum est, quod colurus distinguens solstitia, maximas declinationes Solis metitur, quæ a diuersis diuersimode obseruatæ sunt Nam Ptolomæus maximam declinationem Solis, vltra quam ab æquatore non declinat, sed post eam iterum ad æquatorem reuertitur, dixit esse grad. 23. m. 51. sec. 20. Mahometes Aratensis grad. 23 m. 25. Arzael Hispanus grad. 23. m. 24. Prophatius Iudæus grad. 23. m. 32. Ioannes monte Regius gr. m. 30 Dominicus Maria Italus gr. 23. m. 29. Nicolaus Copernicus 23. m. 28. opinio autem monte Regii magis recepta est apud Astrologos. Vide Clauium tit. de duobus coluris, & ab eo habebis exempla, &c.

Quintum. Colurus solstitiorum mensurat quoq; distantiam polorum Zodiaci, a polis mundi, quia tanta est distantia, quantus est arcus coluri solstitiorum inter duos polos. s. polum mundi, & polum Zodiaci, nam hæ duæ distantiæ sunt æquales. i. distantia polorum, & maximæ Solis declinationis, itaq; tanta erit distantia inter hos polos, quanta est maxima declinatio Solis, quoniam vtraque fit iu eodem coluro.

Sextum. Colurus solstitiorum qui secat æquatorem ad angulos rectos ac eclipticam ad angulos obliquos, duo puncta æquinoctialia demonstrat. Sed quoniam quædam diuersitas circa ipsos accidit, ideo ad sciendam veritatem, & causam etiam, nouæ correctionis anni, factæ a Gregorio XIII. anno Domini 1582. qui ab anno decem dies demit, & æquinoctium ad diem 21. Martii reduxit, vt ad ipsum fuerat anno Domini 325. tempore Concilii Niceni.

Sciendum est, quod Hipparchus ante Christum natum annis 145. inuenit æquinoctium vernum accidere circa diem 23. Martii. Autumnalem die 26. Septembris, solstitium æstiuum 25. Iunii, & vernale 24. Decembris. At Ptolomæus qui fuit post Christum natum anno 140. reperit æquinoctium vernum esse die 22. Martii, Autumnale 25. Septembris, solstitium æstiuum 25. Iunii, & vernale 23. Decembris. Hæc autem diuersitas orta est, quoniam Iulius Cæsar (quem ecclesia Romana est secuta) plus anno tribuit, quam ei esset tribuendum, constituit enim annum Solarem ex diebus 365. & horis 6. quæ per quatuor annos vnitæ faciunt vnum diem bisextilem, additum 28. Februarii, ita vt tunc habeat 29. dies, cum soleat solum habere dies 28. Sed annus solaris vere tantus non est, quia secundum computationes Alphonsi Regis, continet solum dies 365. & horas. 5. M. 49. sec. 16. adeo, vt annus Cæsarianus, & Romanus vere superet annum verum m. 10. vnius horæ, & sec 44. ex quo in omni anno 400 fere dies tres faciat, non vere a motu Solis factos. Itaque corrigendus erat annus, quia si non fuisset correctus, contigisset vt in spacio annorum 24500 æquinoctia & solstitia vicissim se permutarent, ita vt Ver inciperet in Septemb. Autumnus in Martium, Hyems in Iunium, & Æstas in Decembrem quando Christus natus est.

Ad argumentum ergo dicitur, quod nomen genericum pluribus conuenire potest speciebus, & specificum pluribus indiuiduis, non autem nomen vnius speciei, alteri speciei. Modo colurus est nomen genericum, vnde potest duobus conuenire coluris. s. æquinoctiorum, & solstitiorum.

DVBIVM I.

Vtrum in cælo detur circulus meridianus.

Videtur quod non. Nam meridianus dicitur à meridie, Seu medio die. Sed dies non incipit a meridie,

e, sed ab ortu Solis secundum illud. Dum Sol est super ram, dies est. Ergo non meridianus, sed lucidialis danis erat.

In contrarium est communis sententia omnium Aologorum.

Notandum est ergo primo, quod circuli maiores sunt duplici differentia. Nam quidam dicuntur intrinseci, uia ex ipsis componitur sphæra, & mobiles sunt, de quibus diximus. Alii vero dicuntur extrinseci, & immobiles, quia vere non sunt in cœlo, sed designantur in eo per ordinem ad terram secundum quod sydera occidunt vel oriuntur super terram, & horum vnus dicitur meridianus, quia quando Sol est in eo puncto, in quocunque anni tempore dicitur tunc meridies, seu circulus medii diei, quia diem diuidit in duas partes æquales. Alter dicitur Horizon de quo infra.

Secundo sciendum est, quod Meridianus dicitur circulus, transiens per polos mundi, & per Zenith capitis nostri, cuius media pars est super terram, & alia subditus. Differt autem a supradictis circulis.

Primo, quia supradicti circuli secundum imaginationem nostram mouentur cum sphæra, at meridianus intelligitur, vt immobilis.

Secundo sunt vnus circulus quilibet illorum, at meridiani sunt multi, quoniam quilibet locus habet suum meridianum, immo & persona quælibet, quoniam & locus, & persona habent suum Zenith. Imaginandum est igitur, quod longitudo cœli ab Occidente desumitur, per lineam deductam in Orientē, i. ad illam partem in qua oritur Sol dū est in æquinoctio, illa enim dicitur Oriens, & summa meridies, & illa in qua occumbit occidua, id est eo tempore quo reperitur in primo puncto Arietis, & Libræ, in quibus duobus punctis æquinoctium facit. Latitudo vero cœli accipitur ab vno polo ad alium polum, scilicet ab Arctico ad Antarcticum. Astronomi ergo & Cosmographi inceperunt mensurare longitudinem terræ ab insulis fortunatis quæ sunt occidentales, quoniam existimauerunt vltra eas non esse terram, sed tantum aquam Oceani, & versus Orientem lineam direxerunt in longitudinē 180. graduum, & deinde ab vno polo ad alium, aliam direxerunt lineam 38. graduum, tantam æstimantes esse latitudinem terræ notam. Ex hac autem longitudine, & latitudine terræ deduxerunt distantias inter ciuitates, & meridianos diuersos, secundum quod vna est altera Orientalior, vel minus Orientalis.

Tertio, tamen sciendum quod diuersimode notati sunt meridiani, nam secundum Proclum meridianus dupliciter sumi potest. Primo, Geometrice, & sic quilibet locus, & qualibet persona habet suum meridianum distinctum, licet altera Orientalior. Secundo physice, & sensibiliter, & sic dicit quod meridiani non variantur, id est diuersitas ortus, & occasus Solis, nisi ciuitas illa, vel personæ, & res distent per 300. stadia, quæ sunt milliaria italica 37. cum dimidio, quia in tanto spacio incipit sensus deprehendere aliquam differentiam inter puncta verticalia ad Solis ortum, quare cum totus æquator comprehendat min. 21600. & quilibet meridianus per duo minuta ex diametro opposita incedat, in totum erunt in cœli ambitu constituēdi 300. meridiani, & hinc est, quod si vna ciuitas non sit magis Orientalis quam alia 36. minutis dicentur habere eundem Meridianum. Sed Cosmographi cum Ptolomæo per polos mundi, & singulos gradus Æquatoris describunt circulos meridianos, qua de re erunt meridiani 180. quoniam quilibet transit per duos gradus oppositos, vnde cum gradus cœli sint 360. meridiani, qui vt diximus transeunt per duos gradus oppositos erunt 180. nam bis 180. faciunt 360. Hinc incipiunt primum meridianum ab insulis fortunatis occidentalibus, quæ modo Canariæ appellantur, (cum vltra eas non existimauerint esse terram.) & sunt prope Africam, & Lusitaniam, & sic deinceps accipiendo semper duos oppositos gradus, multiplicant meridianos. At Cosmographi vtentes mappis mundi solent solum 12. meridianos describere, quoniam terram in 24. partes æquales diuidunt, forsitan ob hanc causam, quod inter quoslibet duos proximos intercipiantur gradus qui vnam horam efficiunt, vnde si vna ciuitas in mappa mundi distet ab alia versus orientem tribus meridianis, distabit etiam tribus horis, eleuatione Solis.

Quarto progrediendum est vlterius, & pensandum, quod omnes meridiani cum deducantur ab Austro in Septentrionem transeunt per æquinoctialem, transeundo de vno puncto, ad aliud punctum ei oppositum. Quomodo autem linea meridiana inueniatur in vnoquoque loco dicemus alibi.

Quinto igitur æstimandum est, quod officia meridiani sunt illa. Primum est, quod diem diuidit quo ad meridiem & mediam noctem in suas partes æquales, diuidendo diem in tempus ante meridianum, seu matutinum, & in pomeridianum siue vespertinum, & ita noctem in horas ante mediam noctem, & post mediam noctem.

Secundum est, quod omnia astra dum sunt in meridiano, sunt in maiori sua altitudine possibili, vnde meridies dicitur linea medii cœli, Cuspis Regalis, Cardo Regius, medium Cœli, decima domus dignitatum, &c. post Meridianum enim declinant, & quoniam in Meridiano feriunt terram per minus obliquos angulos, & magis directos: hinc est, quod maiorem tunc vim adipiscuntur, & vehementius alterant inferiora, vt patet in Sole, qui in meridie magis calefacit.

Tertium est, quod in meridiano collocatur Zenith, seu vertex cuiusque regionis, vnde per meridianum de facili metimur distantias astrorum, quando fuerint in meridiano, & mensurabimus interualla omnium circulorum parallelorum, & a nostro vertice, & inter se.

Quartum est, quod nobis indicat quanta sit Solis, & aliorum syderum altitudo, nam dum sunt in meridiano, sunt in maiori altitudine possibili supra Horizontem, quæ tamen non potest esse maior quadrante, id est, 90. gradibus.

Quintum est, quod Astronomi à meridiano incipiunt

diem naturalem, & non ab ortu Solis vt fecerunt olim Babylonii, & nunc faciunt Insulæ Balcares, id est, Maiorica, & Minorica. Nec ab occasu Solis vt Athenienses: Nec à media nocte vt Ægyptii, & ecclesia Romana. Ab altitudine igitur Solis in meridiano Astronomi diem naturalem incipiunt, quoniam Sol, & Astra semper eodem modo se habent respectu meridiani, in quacunque regione, non sic respectu Horizonti, qui mirum in modum variatur, ratione maioris & minoris eleuationis poli supra Horizontem.

Sextum est, quod inuenta altitudine Solis meridiana de facili deprehenditur eleuatio poli in quacunque regione, nam in Zenith cuiuslibet regionis ad Horizontem intercicitur quadrantis ci[illegible] ali 90. grad. Dato ergo quod Sol in punctis æquinoctialibus existat, tunc si auferatur ab eo ex 90. altitudo meridiana, quod superest erit eleuatio poli, id est, distantia inter Zenith & æquinoctialem circulum. V. g. altitudo meridiana Venetiis tempore æquinoctiorum cernitur esse 45. grad. tunc his detractis ex 90. remanebunt 45. quare altitudo poli Venetiis erit 45. id est, distantia ab æquinoctiali. Altitudo autem meridiana Solis accipitur per Astrolabium quadrantem, & annulum, & per vmbram alicuius gnomonis, de qua re vide Clauium tit. de meridiano circulo, & omnes alios Astrologos scribentes super sphæram Io. de sacro bosco.

Septimum est, quod meridianus in omni regione est veluti Horizon in qualibet sphæra obliqua. id est, meridianus in qualibet sphæra obliqua præstat idem quod Horizon rectus in sphæra recta: hinc Astronomi diem à meridie deducunt, cum meridianus sit regularior quam Horizon.

Octauum est, quod habet insignem vsum in Cosmographia, quoniam munere eius Cosmographi metiuntur longitudines, & latitudines ciuitatum. Vide Clauium vt supra.

Ad argumentum ergo dicitur, quod secundum Astronomos dies incipit à meridie, secundum vulgum vero ab ortu Solis, secundum quem sensum locutus est Dominus.

DVBIVM LI.

Vtrum detur in cælo circulus Horizontis.

Videtur quod non. Nam Horizon dicitur circulus magnus diuidens cælum in duas partes æquales, ita vt vna semper cadat sub visu nostro. Sed hoc fieri nequit. Primo, quia oculus noster sic videret simul terram totam, quod non est factibile. Secundo, quia dato quod hoc esset possibile ex parte potentiæ, esset impossibile ex parte visi, quia terra non est tota plana, sed diuisa in montes, planities, valles, &c. Ergo falsa est imaginatio Horizontis hoc modo, quod in terra possit media pars cæli videri, quæ totam terram tegat.

In contrarium est communis consensus Astrologorum, connumerantium Horizontem inter circulos maiores.

Pro intelligentia igitur huius quæsiti notandum est primo, quod Horizon dicitur circulus magnus, extrinsecus, & immobilis, diuidens inferius Hemisphærium à superiori.

Primo ergo diximus eum esse circulum magnum, quare ly circulus ponitur loco generis, quia quidam sunt circuli maiores, & quidam minores, vt supra diximus.

Secundo diximus esse circulum extrinsecum, quia non intelligitur esse in cælo, nisi prout terminat nostrū visum, quoniam visus videt eam partem quæ est supra terram, & eam vocat Horizontem, id est, terminatorem visus, seu circulum Hemisphærii nostri.

Tertio diximus, & immobilis, quoniam Horizon debet esse rectus ad meridianum in omni climate, Horizon autem non potest esse rectus ad meridianum si moueatur, & meridianus stet immobilis. Quapropter sicut meridianus est immobilis, ita talis esse debet & Horizon, & ideo tot erunt Horizontes, quot meridiani.

Notandum est autem primo, quod duplex est Horizon. Primus dicitur rationalis, quia ratione deducitur, sc. quod dum media pars cœli est super terram, alia medietas sit sub terra, siue sit oculus qui hoc videat, siue nō, conuenit enim cœlo mobili circa terram secundum se. Secundus dicitur sensibilis, quia sensu percipitur. De hoc secundo non loquimur, quoniam potentia nostra visiua non potest vltra quoddam spatium penetrare. Quod spatium dixit Macrobius esse stadiorum 180. id est, milliariorum 22. cum dimidio. Eratosthenes stadiorum 350. id est. milliar. 44. fere. Albertus Magnus Stad. 1000. i. e. mill. 125. Proclus stad. 2000. id est, milliar. 250. Secundum alios stad. 500. i. e. milliar. 62. cum dimidio. Quæ tamen non valent absolute, cum stellas videamus, quæ longissimo tractu ab oculis nostris distant, & cum instrumento his nostris temporibus reperto per 300. & amplius milliaria in mari videamus, vnde currit de visu nostro, secundum se aliquid discernente secundum propria eius.

Secundo notandum venit, quod duplex datur Horizon. Primus dicitur rectus, & hunc habent qui viuunt sub æquinoctiali, quia illorum Horizon transit per polos mundi, diuidendo æquinoctialem, ad angulos rectos sphærales, & hi habent suum Zenith in æquinoctiali, & habitant sub æquinoctiali. Secundus dicitur obliquus, quia intersecat æquinoctialem ad angulos impares & obliquos, & hunc tenent qui extra æquinoctialem vitam degunt, & ad polos accedunt. His enim Horizon oblique nascitur, vt nobis, ad arcticum polum accedentibus: quare Zenith capitis nostri semper erit polus Horizontis.

Tertio notandum venit, quod multa sunt offic[illegible] Horizontis. Primum est, quod diuidit cœlum in duo [illegible]misphæria æqualia, id est, in superum visum, & inferum occultum.

Secundū est, quod est causa sphæræ rectæ, & obliquæ.

nam

nam facit quod habitantes sub æquinoctiali habeant Horizontem, & spheram rectam, & habitantes extra æquinoctialem eam habeant obliquam, tanto magis quanto ab æquinoctiali recedunt, & ad polos accedunt, vnde maior eleuatio poli obliquiorem facit Horizontem.

Tertium est, quod causat inæqualitatem, & æqualitatem dierum, & noctium, nam his qui sub æquatore sunt, facit, quod perpetuo dies noctibus sint æquales. Illis vero qui versus polos morantur causat, quod habeant dies, & noctes inæquales, præter tempus æquinoctiorum, quia quanto magis Sol accedit ad polum, tanto longiores ducit dies, & breuiores facit noctes, & econtra quanto magis Sol recedit à proprio polo, id est à polo habitantium sub eo accedendo magis ad oppositum polum, tanto diuturniores traducit noctes, & abbreuiat dies.

Quartum est, quod ostendit moram omnium stellarum supra, & subtus Horizontem. Nam si æqualiter diuidat spheram, vt facit habitantibus sub æquinoctiali, ostendit eis tantum stare stellam supra Horizontem, quantum subtus, id est 12. horas supra, & 12. subtus. Si vero inæqualiter diuidat spheram, & Horizon consequenter sit obliquus stellæ, quanto magis ab æquatore recedunt, & ad polum proprium accedunt, tanto longiorem moram supra terram trahunt, adeo vt quæ prope polum sunt, nunquam his, id est habentibus illum polum pro proprio occidunt, sicut existentes sub opposito polo his nunquam oriuntur. Quæ vero magis æquatori appropinquant, ex vna vel altera parte poli, tanto magis supra terram stant, secundum quod magis ab æquatore recedunt, polo proprio appropinquantibus.

Quintum est, quod multum iuuat Cosmographis, quia ad Horizontem referuntur altitudines poli, &c.

Ad argumentum dicitur, quod procedit de Horizonte sensibili, nos loquimur de rationali, quare non sensus, sed ratio postulatur circa hoc.

Secundo dicitur, quod Horizon ostendit medietatem cœli deductis impedientis montium, vallium, &c. vnde in magno campo, vel in mari vasto possibile erit videre medietatem cœli dirigendo oculum in circulum. Immo dato quod quis stando supra montem excelsum videret plusquam medium cœli, tamen ipsum non videret supra terram, nisi secundum medietatem, & sic secundum illam diceretur Horizon.

DVBIVM LII.

An præter circulos maximos, dentur alii quatuor circuli minores in cœlo.

Videtur quod non. Nam circulus est figura rotunda. At Sol accedendo V. g. ab æquatore ad tropicum Capricorni, non describit circulum, & ita dic de aliis. Ergo male ponuntur hi circuli minores in cœlo.

In contrarium est communis sententia Astronomorum, qui præter enumeratos circulos maximos, alios quatuor minores ponunt. S. circulum tropici Cancri, qui dicitur tropicus æstiualis, & tropicus Capricorni, qui dicitur tropicus hyemalis. Circulus arcticus, id est poli arctici, & circulus antarcticus, i. poli antarctici.

Primus ergo circulus minor dicitur circulus tropici Cancri, qui æqualiter distat ab æquinoctiali, i. per gradus 24. Imaginandum est ergo quod dum Sol ab Ariete ad Cancrum pergit, semper ascendit, vsque ad primum gradum Cancri, ad quem cum peruenerit incipit retrocedere, id est, declinare iterum ad æquinoctialem, sed in signo libræ, ad cuius signi punctum primum cum deuenerit, semper descendendo versus polum antarcticum, pergit vsque ad primum punctum Capricorni, & tunc incipit de nouo versus nostrum polum ascendere. Est igitur pensandum, quod dum Sol fuerit in primo puncto Cancri, & mouetur circulariter circa terram, tunc describit quendam circulum circa polum arcticum, qui est polus noster, & hic dicitur circulus tropici Cancri, id est, circulus quem facit Sol dum est in primo gradu Cancri, quoniam tunc est in maxima altitudine supra Zenith capitis nostri, & amplius non ascendit, nec vlterius elongatur ab æquatore, sed versus eum descendit. Hoc idem quod diximus de circulo tropici Cancri, dicendum venit de circulo tropici Capricorni, qui ex opposito correspondet tropico Cancri. Dicamus ergo quod Sol dum est in Ariete, & per Taurum, & Gemini transit ad primum gradum Cancri facit quandam quartam partem circuli, adeo vt primus gradus Arietis sit initium ascensus, & dicatur punctum æquatoris, quia tunc æquat dies cum noctibus, & secunda quarta huius circuli incipiat a primo gradu Cancri, tunc enim incipit descendere versus Libram, vnde primus gradus Cancri erit Solstitium æstiuale, & tropicus Cancri, id est, conuersio Solis versus æquatorem in signo Libræ & medius circulus, & alius medius æqualiter erit a Libra ad Capricornum descendendo, & a Capricorno ad Arietem ascendendo.

Secundus ergo circulus minor erit Capricorni tropicus, qui & Solstitium hyemale nuncupatur. Fit enim modo quo supra, quia imaginamur primum punctum Capricorni ad motum diurnum primi mobilis efficere quendam circulum (sicut omnes aliæ stellæ suo modo faciunt) qui secundum omnes suas partes æque distat à polo antarctico, non distans ab æquinoctiali amplius quam 24. grad. sicut etiam diximus distare circulum tropici Cancri.

Tertius circulus minor dicitur poli arctici, qui intelligitur distare a polo arctico 24. grad. & fieri a polo Zodiaci dicto arctico ex hoc, propterea quod intelligitur reuolui circa polum arcticum, id est, consideramus in motu cœli circulari quod circa polum fit quidam circulus factus ex circulatione circa ipsum suarum partium, nam poli sunt secundum se immobiles. Ex opposito stat circulus antarctici poli ex eadem ratione, & motu factus, & in sphera materiali de facili conspicitur.

Officia autem horum circulorum sunt. Primum, quod

quod tropici includunt viam Solis, quoniam vltra eos Sol non euagatur, sed cum venerit ad eos incipit retrocedere vt diximus.

Secundum est, quod polares circuli determinant distantiam polorum Zodiaci a polis mundi, & includunt versus polos mundi regiones quæ diuturniorem traducunt noctem, & diem vnam, quam 24. horarum, & conficitur ex pluribus diebus.

Tertium est, quod duo tropici, & duo polares circuli, tam in cœlo, quam in terra faciunt quinque Zonas, vt infra.

Ad argumentum dicimus, quod circulus magnus causatur ex motu Solis ab eodem puncto, ad idem punctum, sicut probat argumentum, at circuli solstitiorum bifariam considerari possunt. Primo, secundum motum Solis per gradus Zodiaci, & sic non faciunt circulum integrum, vt sup. Secundo, vt intelligantur in primo puncto Cancri, & Capricorni moueri a primo mobili circulari motu circa terram, & sic faciunt circulos, vltra quos Sol non procedit, sed in ipsis incipit retrocedere.

DVBIVM LIII.

An dentur quinque Zonæ in cœlo.

Videtur quod non. Nam Zonæ in cœlo consideratæ accipiuntur per comparationem ad terram, vnde quædam dicuntur habitabiles, & quædam inhabitabiles. Sed hoc videtur figmentum, cum terra comparetur cœlo, vt punctum, punctum autem non habet latitudinem, nec diuisionem, sed in indiuisibili consistit. Ergo vane distinguimus has Zonas.

In contrarium est communis animi conceptio Astronomorum.

Sciendum est ergo primo, quod quatuor circuli minores inter se sunt paralleli, id est æque distantes, non quod vnus non sit vni vicinior, quam alteri; V. g. Tropicus Cancri, tropico Capricorni, quam circulo poli antarctici, cum sit vltra Capricornum versus polum, sed quia tantum distat Antarcticus a suo polo, quantum Arcticus a suo. & sic tropicus Cancri a tropico Capricorni quantum econtra. Ex his igitur quatuor circulis quinque Zonæ consurgunt, quia intelliguntur diuidere cœlum in quinque partes, quæ dicuntur Zonæ, in ordine ad terram, vt habere dicitur diuersas partes sub cœlo constitutas.

Secundo ergo deducimus quod prima Zona dicitur esse inter tropicum Cancri, & tropicum Capricorni, & hanc vocant torridam, seu ardentem, quia est sub Sole percurrente semper super hanc Zonam terrestrem, vnde dicunt eam esse inhabitabilem, quod tamen esse falsum probabimus, cum de elemento terræ dicemus, & quæremus, an sub æquatore detur habitatio, (æquator enim est in hac Zona, scilicet inter tropicum Cancri, & Capricorni, nauigatio enim Hispanorum deprehendit hanc partem esse habitabilem, & temperatam.

Secunda Zona dicitur esse sita inter tropicum Cancri, & circulum arcticum, procedendo versus Septentrionem, & hæc dicitur habitabilis, & temperata, quia stat inter torridam, & frigidam, id est, inter eam quæ versatur inter tropicum Cancri, & Capricorni, quæ torrida dicitur, ex vna parte, & illam quæ est sub polo arctico, quæ cum maxime a Sole elongetur dicitur frigida, & inhabitabilis. Quare tertia Zona ex hac parte erit illa quæ est sub polo arctico, seu eius circulo, quæ cum maxime a Sole distet, dicitur esse inhabitabilis, quod tamen affirmat esse falsum Olans Gothus, saltem vsque ad eius mediaetatem. Quarta Zona constituitur inter tropicum Capricorni, & circulum Antarcticum, & hæc dicitur temperata, & habitabilis, eadem ratione, qua diximus hæc conuenire secundæ Zonæ, quia scilicet mediat inter Zonam torridam, & frigidam, constitutam sub polo Antarctico, quæ ob elongationem Solis etiam ipsa dicitur inhabitabilis.

Si quis autem obiiciat Zonam sub Arctico existentem esse quidem frigidam, vt venti qui ab ea spirant Borea, & Aquilo comprobant, non vero Zona sub Antarctico, quia venti ab ea parte spirantes sunt multum calidi, dicimus, ventos quoque incipientes a circulo Antarctico esse frigidos secundu se, sed ex medio per quod transeunt calefieri, nam transeunt per Zonam Capricorni, quæ magis calet, quam Cancri, & per torridam quæ dicitur ardere, & ventos calefacere. Compertum est enim quod venti etiam secundum se frigidi si transeant per loca ardentia calent, & calidi si transeant per frigida frigent.

Tertio considerandum venit, quod quælibet Zona habet suam latitudinem a Borea, in Austrum, & habet suam longitudinem ab occasu in ortum, sed diuersimode. Nam latitudo est semper eadem a quacunque parte incipias; quia continetur inter duos circulos æque distantes. Sed longitudo non est eadem, quia terra circa æquatorem maior est, & latior, quam circa polos, cum circa eos paralleli semper fiant minores. Latitudo autem cuiuslibet zonæ sic habetur. Tropici enim distant ab æquatore grad. 24. seu grad. 23. min. 30. quare 23. m. 30 ex parte poli arctici, & 23. m. 30. ex parte poli antarctici faciunt 47 igitur latitudo totius zonæ torridæ a tropico Cancri, ad Capricorni tropicum erit grad. 47 qui gradus faciunt milliaria 2937. vnde erit lata tot milliaribus. Quoniam autem vterque circulus polaris recedit a polo mundi vicino grad. 23. min. 30. ideo tanta erit latitudo zonæ frigidæ arcticæ, & antarcticæ, id est milliariorum 1468. Si autem ex 90. quæ est 4. cœli subtrahas distantiam circuli polaris a polo, & tropici ab æquatore, quæ in totum est 47. grad. habebis quod remanebit latitudo vtriusque zonæ grad. 33. qui faciunt milliaria 2687. Longitudinem vero reperies per proportionem æquatoris ad quemcunque parallelum; scilicet inueniendo gradus paralleli ex 360. quos Æquator continet.

Quarto sciendum est etiam, quod de facili sciemus in qua zona sit quælibet ciuitas constituta, inspiciendo circulos parallelos in mappa mundi positos, & terram in quinque

quinque partibus, seu zonis diuidendo, vnde omnes ciuitates existentes inter duos tropicos dicentur esse in zona torrida, existentes inter tropicos, & circulos polares ex vtraque parte in temperata. & sub polis in frigidis. Sine Mappa mundi vero scies, quod omnis ciuitas quæ habet minorem latitudinem quam grad.23. m. 30. est in zona torrida, & vltra erit in zonis temperatis vsque ad grad 66. min. 40. & vltra erit sub polis vsque ad grad. 90.

Ad argumentum dicitur, quod terra bifariam considerari potest. Primo in ordine ad totum cœlum, & sic se habet vt quid minimum in ordine ad ipsum, cum fere improportionabiliter cœlum excedat molem terræ. Secundo vt dicit ordinem ad Solem prout directe ferit, vel caput nostrum, & sic dicitur esse in nostro Zenith, vel non, & sic dicimus in cœlo esse quinque zonas, quibus correspondent quinque terræ partes, a Sole diuersimode inspectas & irradiatas, ex qua irradiatione diuersa consurgit, ita quod quædam zona dicitur torrida, duæ temperatæ, & duæ in extremo frigidæ, & inhabitabiles.

DVBIVM LIV.

An dentur varii ortus, & occasus stellarum.

Videtur quod non. Nam oriri, & occidere conuenit viuentibus, qui vitam accipiunt, & ea priuantur. At stellæ non viuunt. Ergo eis non conuenit nec ortus, nec occasus.

In contrarium est placitum omnium Astronomorum, & experientia. Patet enim quod quædam oriuntur supra terram, & quædam occidunt sub terra, id est sub ea absconduntur.

Primo ergo notandum venit circa hanc difficultatem, quod diuersimode loquuntur de ortu, & occasu Poetæ, & Astronomi. Nam secundum Poetas triplex est ortus, & occasus. Primus dicitur Cosmicus & mundanus, & hic est stellæ cum Sole orientis, & occasus Cosmicus & mundanus est illius stellæ, quæ, dum Sol in oriente consurgit, ipsa in occidente occidit. Secundus dicit Chronicus ortus, & temporalis, & hic est stellæ exorientis, dum Sol sub terra se abscondit. Occasus vero est stellæ cum Sole occidentis, & hoc proprie loquendo de ortu & occasu chronico, & temporali, nam improprie omne signum, & stella occidens dum Sol est sub terra dicitur occidere, temporaliter, & chronice. Tertius dicitur ortus Heliacus, & hic est signi, vel stellæ prius lumine Solis offuscatæ, quæ deinde primo apparet, cum ab ea recedit, & ita occasus Heliacus, est offuscatio stellæ, quæ cum non multum distet a Sole, eius radiis adumbratur.

Loquendo autem de ortu, & occasu stellarum secundum Astrologos, qui dicuntur ascensio, & descensio signorum, & stellarum, vt hoc melius percipiatur necesse est prius duo scire. Primum est, quod æquinoctialis circulus, secundum omnes suas partes eleuatur vniformiter supra Horizontem tam rectum, quam obliquum, sic, quod in temporibus æqualibus æquales arcus æquatoris ascendant supra Horizontem. Probatur dupliciter. Primo, Qualis est primus motus, talis erit & eius regula. Sed motus diurnus est vniformis in omni Horizonte, & regularis. Ergo æquator qui est primi motus regula, & mensura, mouetur circa eosdem polos, circa quos totum cœlum circumuertitur, scilicet circa polos mundi, necesse erit vt in quacunque sphæra emergat vniformiter supra Horizontem secundum omnes suas partes. Secundo, quia æquator, & Horizon faciunt eosdem angulos, cum recto rectos, cum obliquo obliquos. Deprehensumque est singulis horis, dum quindecim gradus æquatoris supra Horizontem ascendunt, totidem descendunt; spatio quatuor minutorum vnius horæ eleuari, & deprimi gradum æquatoris.

Secundum est, quod Zodiacus alio modo se habet, nam si æquator ascendit vniformiter supra Horizontem, secundū omnes suas partes, Zodiacus tam in sphæra recta, quam in obliqua non ascendit vniformiter secundum omnes suas partes supra Horizontem, probatur dupliciter. Primo Zodiacus motu diurno motus, circa alienos polos mouetur, a quibus magis, & minus distat, & consequenter cogitur facere cum Horizonte angulos obliquiores, & minus obliquos, vnde illa pars qua rectius ascendit tardius supra Horizontem eleuabitur, & plus temporis consumet, quam illa signa vel stellæ, quæ minus rectos angulos cum Horizonte efficiunt. Secundo probatur experientia, quia dum Sol est in illis signis qui magis oblique ascendunt, scilicet in Scorpione, Sagittario, Capricorno, Aquario, & Piscibus dies facit breues, & noctes longas, quia de die ascendunt signa quæ magis oblique, & minus recte oriuntur, quoniam magis appropinquant antarctico, de nocte vero ascendunt signa magis nostro polo proxima, quæ magis rectos angulos faciunt, & consequenter plus temporis consumunt in ascendendo, quare cum Sol est in eis dies sunt longiores noctibus. Sex enim signa ascendunt de die, & sex de nocte semper in quolibet die naturali.

Ortus igitur, secundum Astrologos, signorum, & stellarum non erit nisi ascensio gradus æquatoris, oriens cum illa stella vel signo, & ita occasus, non est nisi gradus æquatoris, occidens cum tali stella, vel signo: nam per regulare, & vniforme cognoscitur variabile. Motus autem æquatoris inuariabilis est, & Zodiaci variabilis, ideo hic per illum cognoscitur, Vnde cum singulis horis 15. gradus æquatoris eleuentur, hinc si aliquod signum eleuabitur cum 60. gradu æquatoris supra Horizontem, dicemus quod per quatuor horas eleuatur. Ex hoc inseruit ad cognoscendam ascensionem, & descensionem cuiuslibet puncti eclipticæ, & stellæ cuiusuis, computando ascensionem a primo [illegible] signorum ordinem vsque ad gradum oc[illegible] dum eundem ordinem.

Ortus autem & occasus signorum, & stellarum duplex est. Primus dicitur rectus, & est quando maior pars æquatoris oritur, quam signi, id est, plus quam sint 30. gradus signi. Et econtra dicetur oriri oblique, quando minor pars æquatoris consurgit, scilicet minor 30 grad. Et ita dum descendit æquinoctialis vltra 30. gradus signi, dicitur occidere recte, quando ex opposito oblique. Plura alia vide apud scriptores in sphera Ioan. de sacro Bosco.

Ad argumentum dicitur quod duplex est ortus, & duplex occasus. Primus dicitur proprius, & hic conuenit viuentibus. Secundus similitudinarius, & hic conuenit signis, stellis, & planetis, nam dum nobis apparent dicuntur oriri, & dum sub terra se abscondunt dicuntur occidere.

DVBIVM LV.

An Astrologi recte diuidant cælum in 12. domos.

Videtur quod non. Nam mirabile videtur quod Sol, & planetæ tot diuersitates causent, sicut ponunt Astrologi facere, dum diuersas domus ingrediuntur. Quid enim facit quod Sol dum oritur, & dicitur esse in prima domo, fortior sit, & maiora promittat, quam ab vna, vel duabus horis, post ortum, dum dicitur esse in 12? Et quare in prima dicitur habere quinque dignitates, & in 12. quatuor priuari, & sic de multis aliis?

In contrarium stat auctoritas omnium Astronomorum, qui ad sciendas infirmitates, prospera, & aduersa erigunt figuram cœlestem, & eam in 12. domos diuidunt, vt patet apud ipsos.

Ex communi ergo placito Astrologorum in erigenda figura cœlesti, & diuidenda in 12. domos, ista sunt in ea erecta consideranda, quo ad concessa, cauendo semper ab actionibus liberis, vt in se considerantur, quia sic vir sapiens dominatur astris.

Primo ergo notandum est, quod reperta hora nati, vel futuræ mutationis temporis, vel ædificii, &c. in tabula sub altitudine proprii poli reperitur grad. Horoscopi, seu ascendentis cum omnibus aliis vsque ad septimam domum, pro septima autem accipitur gradus signi oppositus primæ, pro sexta gradus signi oppositus 12. pro quinta gradus oppositus 11. pro quarta gradus signi oppositus 10. Pro tertia gradus signi oppositus nonæ, pro secunda gradus oppositus 8. & sic habebis erectam figuram cœlestem, in qua pones planetas, & stellas fixas secundum signa, in quibus reperientur. V. g. si ascendat 2 gradus Leonis, & Venus sit in 22 gradu eiusdem signi eam ante gradum Leonis ascendenti collocabis, & si esset in 24 eam immediate post gradum ascendentem collocabis, & sic de aliis.

Secundo sciendum est, quod istæ 12 domus vocantur ab Astronomis, mansiones, hospitia, habitacula, & domicilia: & primum domicilium dicitur vita, 2. spes 3. Dea, vel fratres, 4 parentes, 5. liberi, 6. valetudo, 7. coniux, 8 mors, 9 Religio, vel Deus, 10. medium cœli, 11 bonus dæmon, 12. malus dæmon. Vel exactius, prima domus, quæ Horoscopus dicitur, & angulus orientalis, significat vitam, & constitutionem ac formam corporis. Secunda diuitias, facultates, & bona fortunæ futura nato. Tertia fratres, parentes, & breuia itinera. Quarta bona stabilia. Quinta filios, & gaudia. Sexta famulos, & infirmitates. Septima vxorem, & inimicos apertos. Octaua mortem, & hæreditatem. Nona Religionem, sacerdotium, & longa itinera. Decima dignitates, gradus, honores, officia, præeminentias. Vndecima amicos, fœlicitates, & bona fortunæ. Duodecima hostes occultos, carceres & afflictiones. Ex his ergo primo Astrologi prospera & aduersa pronunciant.

Tertio notandum, quod istæ 12 domus constituunt quatuor quadrantes. Primus enim dicitur orientalis, & hic includit primam, duodecimam, & vndecimam domum quousque intelligatur signum ascendens, stella, vel planeta esse in vertice cœli. Secundus dicitur meridianus, & hic includit 10. 9. & 8. domum, quousque intelligatur stella esse in occiduo terræ cardine. Tertius ergo dicitur occiduus, & hic includit 7. 6. & 5. domum, vsque ad imum cœli. Quartus dicitur imus cardo cœli, & hic includit 4 3 & 2. domum. Primus autem quadrans dicitur masculinus, Orientalis, sanguineus, calidus & siccus, quia Sol in eo existens desiccat humiditatem nocte excitatam, & ab hoc cardine oriuntur venti subsolani, aridi, & sicci. Secundus quadrans dicitur fœmininus, meridianus, cholericus, & recessus, propterea quod Sol in eo existens inflammationes in ea parte commouet, & ventos calidos australes educit. Tertius dicitur masculinus, Orientalis, aduentus, melancholicus, frigidus, & siccus, quia Sol in eo repertus, cum vires amittat, humiditatem succrescere sinit, & Fauonii ab hac plaga erumpentes sunt venti humidi. Quartus dicitur fœmininus, Septentrionalis, recessus, phlegmaticus, frigidus, humidus, quia cum in eo Sol existat, vt in opposito nostri meridiani calidi, frigus excitat: & quoniam ab hac parte flant venti Aquilonares, qui sunt frigidi, & gelati. Ex his etiam Astronomi desumunt inclinationes, & indicia.

Quarto notandum est etiam secundum Astronomos, in quo situ reperiantur planetæ in natiuitate, vel alio principio rei: quoniam domos supradictas diuidunt in angulares, succedentes, & cadentes. Angulares sunt, i. e. 10. 7. & 4. quia sunt cardines cœli eo tunc. Succedentes i. e. post angulares, (quæ & dicuntur anguli, turres, centra, & cuspides) sequentes sunt 2 5 8. 11 Cadentes quæ a Græcis appellantur cataphoræ, & apoclimata, & a Latinis domus pigræ sunt 11. 3. 6. & nona, sic dictæ, quia cum ascendente nullam habent familiaritatem. Dant autem Astronomi maximam efficaciam, & fundamentum angularibus, tam in bono, quam in malo, secundum diuersitatem signorum aspectuum, & post has collocant, & inspiciunt succedentes, quas temperatas, & mediocres dicunt, sed cadentes debiles, & inefficaces appellant.

Quinto loco vlterius progrediuntur Astronomi, & considerant quasdam fortitudines, & efficacias planetarum, ex quibus ventura prædicunt certius, vel minus certe, nam quanto futura potiores, & efficaciores causas habent, tanto certius prognosticari possunt.

Quinq; igitur dignitates, seu fortitudines planetis, & signis tribuunt in infrascriptis.

Si planeta existat in suo domicilio, id est, propria domo, vel receptione ex domicilio, & consequenter, dum Saturnus est in Capricorno, vel Aquario, Iuppiter in Piscibus & Sagittario, Mars in Ariete & Scorpione, Sol in Leone, Venus in Libra, vel in Tauro, Mercurius in Geminis, vel Virgine, & Luna in Cancro.

Quatuor vero dignitates, vel fortitudines eis donant in exaltatione, aut receptione ex exaltatione. Quare has habet Saturnus in Libra, Iuppiter in Cancro, Sol in Ariete, Venus in Capricorno & Piscibus, Mercurius in Virgine, Luna in Tauro, caput draconis in Geminis, & cauda in Sagittario.

Tres autem in triplicitate, id est, quando se inspiciunt ex triplicitate, seu participatione, ideo tribus viribus pollent Sol, & Iuppiter in Ariete, Leone, & Sagittario, Venus & Luna in Tauro, Virgine & Capricorno, Mercurius & Saturnus in Aquario, Libra in Geminis, Venus, Mars & Luna in Cancro & Scorpione.

Duabus vero gaudent in propriis terminis, vt Iuppiter vsq; ab 6. gradum Arietis, Venus ad 12. Mercurius ad 20. Mars ad 25. & Saturnus ad 30.

In Tauro Venus ad 8. Mercurius ad 14. Iuppiter ad 22. Saturnus ad 27. & Mars ad 30.

In Gemini Mercurius ad 6. Iuppiter ad 12. Venus ad 17. Mars ad 24. Saturnus ad 30.

In Cancro Mars ad 7. Venus ad 13. Mercurius ad 19. Iuppiter ad 26. Saturnus ad 30.

In Leone Iuppiter ad 6. Venus ad 11. Saturnus ad 18. Mercurius ad 24. Mars ad 30.

In Virgine Mercurius ad 7. Venus ad 17. Iuppiter ad 21. Mars ad 28. Saturnus ad 30.

In Libra Saturnus ad 6. Mercurius ad 14. Iuppiter ad 21. Venus ad 28. Mars ad 30.

In Scorpione Mars ad 7. Venus ad 11. Mercurius ad 19. Iuppiter ad 24. Saturnus ad 30.

In Sagittario Iuppiter ad 12. Venus ad 17. Mercurius ad 21. Saturnus ad 26. Mars ad 30.

In Capricorno Mercurius ad 7. Iuppiter ad 14. Venus ad 22. Saturnus ad 26. Mars ad 30.

In Aquario Venus ad 7. Mercurius ad 13. Iuppiter ad 20. Mars ad 25. Saturnus ad 30.

In Piscibus Venus ad 11. Iuppiter ad 16. Mercurius ad 19. Mars ad 2[illegible]. & Saturnus ad 30.

Vnam ha[illegible] in suo gaudio, vt Saturnus in Aquario, Iuppiter in Sagittario, M[illegible] in Scorpione, Mercurius in Virgine & Venus in Tauro.

Ite[illegible] alias fortitudines supradictorum considera[illegible] de[illegible] planetas in decem [illegible] habere [illegible] in Horoscopo. Et in 7. & 4. domo, 4 In 5. & 11. 3. In 2. & 9. 1. In tertia, vnam. Si sit liber à combustione, & radiis 5. si directus 4. Si velox in cursu 2. Si orientalis. 2. Si partiliter, id est, in eodem grad. coniunctus cum Ioue, & Venere, 5. cum capite Draconis 4. In aspectu trigono Iouis, vel Veneris 3. Coniunctus cum Regulo intra distantiam, 5. graduum ante vel post, vel cum spica Virginis. 5.

Ex opposito vero amittunt supradictas fortitudines, & dignitates multipliciter. Primo si planeta sit in suo detrimento, vt Saturnus in Cancro, & Leone, Iuppiter in Virgine, & Geminis, Mars in Libra, & Tauro, Sol in Aquario, Venus in Ariete, & Scorpione, Mercurius in Sagittario & Piscibus, & Luna in Capricorno. tunc enim dicuntur habere quinque debilitates. Ita in deiectione, vt Saturnus in Ariete, Iuppiter in Capricorno, Mars in Cancro, Sol in Libra, Venus in Virgine, Mercurius in Piscibus, Luna in Scorpione, caput draconis in Sagittario, & cauda draconis in Geminis.

Item dicunt planetas sustinere infirmitates, & debilitates in domo 12. 4. In 8. & 6. 4. Si peregrinus, 5. Si combustus à Sole. 5. Si sub radiis Solis 4. Si retrogradus 5. Si tardus in cursu. 2. Si Occidentalis. 2. Si Luna sit imminuta lumine. 2. Si sit partiliter coniunctus cum Saturno, vel Marte. 5. Si obsessus a Saturno, vel Marte 4. Si sit partiliter in oppositione Saturni, vel Martis 4. Si sit in partili quadrato cum Saturno vel Marte 2.

Considerandum igitur erit ad sciendum dominatorem anni, vel nati, vel actionis, quisnam sit ille planeta, qui in figura cœlesti plures habeat dignitates, inspectis, & computatis debilitatibus, & sic ille erit, qui magis fortis reperietur, vnde secundum suam naturam operabitur, de qua natura infra agemus, cum de planetis sermonem habebimus.

Sexto loco considerauerunt Astronomi etiam plura alia. Nam primo vlterius considerauerunt partem fortunæ, & cuspidis affectionem. nam in signo Tauri & Piscium, 5. illi dederunt dignitates. In Virgine. 2. In Libra, Sagittario, Leone & Cancro. 4. In Geminis 3. In finibus Iouis, vel Veneris. 2. In trigono Iouis, vel Veneris 4. In coniunctione Iouis ac Veneris, vel capitis Draconis. 5 In Sextili Iouis, vel Veneris. 3. In domo, 1. vel 10. 5. In septima, vel 4. 4. In 11. vel 5 3 In 9. vel 2. 2. In 3. 1. In coniunctione cum Regulo vel spica Virginis intra 5. grad. 5. Liber à radiis Solis, & combustione. 5.

Infirmantur vero, & debilitantur in signis Aquarii, Capricorni, & Scorpionis 5. In finibus Martis, vel Saturni 2 In oppositione Saturni, vel Martis 4. In coniunctione Saturni, vel caudæ Draconis 5. In quadrato Martis, vel Saturni 3. In domo 8. vel 6 4. In 12. 5 In coniunctione capitis Medusæ intra distantiam 5. grad. 4. A Sole combustus 5. sub radiis Solis 4.

Vlterius processerunt ad examinandum horas rei, de qua dandum est iudicium. nam Babylonii longa obseruatione & experientia deprehenderunt planetas singulas influxu, & potentiori virtute operari in quibusdam

dam horis quam in aliis, vnde dicto ordinauerunt non ab ordine planetarum. Nam si heba... iam incipimus a Dominica, qui est dies Solis, dies sequens fuisset Veneris, alius Mercurii, alius Lunæ, alius Saturni, alius Iouis, alius Martis: & sic fuissent ordinati dies hebdomadæ, quod falsum est. A domino ergo primæ horæ diei exorti sunt, & cœperunt enumerare dies, dando postea per ordinem horas planetis, vt in sequenti tabula.

	Horæ diei inæquales. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12	Horæ noctis inæquales. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Die Dom.	☉ ♀ ☿ ☽ ♄ ♃ ♂ ☉ ♀ ☿ ☽ ♄	♃ ♂ ☉ ♀ ☿ ☽ ♄ ♃ ♂ ☉ ♀ ☿
Lunæ	☽ ♄ & sic deinceps suo ordine	
Martis	♂ ☉ & sic deinceps.	
Mercurii	☿ ☽ &c.	
Iouis	♃ ♂ &c.	
Veneris	♀ ☿ &c.	
Sabbati	♄ ♃ &c.	

Post hæc considerant Astronomi directiones & reuolutiones, vt ad annos applicent ventura: hæc autem ad nos non pertinent, quoniam ad singularia accommodantur. Generaliter enim scias quod directio, seu deductio, est inquisitio a teus æquinoctialis inter significatorem & promissorem positi, & reuolutio, est reditio Solis ad p... in quo fuit tempore natiuitatis.

Ad argumentum ergo dicitur non esse mirabiles istas mutationes in ordine ad corpora cœlestia, quæ sunt efficacissima: nam videmus in instanti fere consurgere ventos, turbari aerem, pluere, &c. Si ergo Sol, dum primo oritur lucidus est, & post paucum tempus nubibus offuscatur, cur etiam in Horoscopo correspondente ortui non potest bona promittere, & in 12. ad quam post ortum subito transit mala efficere?

DVBIVM LVI.

An cœli & stellæ influant in inferiora.

Videtur quod non. Nam causa vniuersalis vniuersaliter agit, & vniuersales effectus producit. Sed cœli sunt causæ vniuersales. Ergo agunt vniuersaliter, & non vnum in vno efficiunt, & aliud in alio, eadem actione.

Quoniam hanc quæstionem fuse examinauimus in prima parte huius vniuersi sub titulo, An cœli agant in hæc inferiora, ideo hunc breuibus eam tangemus, pro quanto nos inti oducit ad sciendos influxus cœlorum, stellarum fixarum, & planetarum, vt fortior ac locupletior ardoctrina nostri vniuersi cœlestis.

Circa igitur hanc difficultatem quamuis plures fuerint modi dicendi in particulari, duo tamen in vniuersali tantum sunt. Primus negat cœlos, & stellas influere in inferiora, vnde Picus Mirandulanus libro contra Astrologos cap. 45. &c. reducit omnes effectus ad calorem. Et Georgius Agricola lib. 4. & 5. de ... [illegible] ...nerorum in solum lumen reducit, & Commentator ad calorem perse effectus refert, & ad alias qualitates per accidens. Secundus modus dicendi est Arist. & omnium peripateticorum dicentium, cœlum, & astra agere in inferiora, lumine, & motu, alterando ea, & mouendo ad agendum, operandum, &c.

Conclusio igitur affirmatiua est. Cœlum, stellæ fixæ, & planetæ agunt in hæc inferiora, lumine, & motu, & causaliter. Probatur primo exemplis in insensibilibus. Nam stella polaris magnetem ad se rapit, Luna fluxum & refluxum maris causat, lunariam herbam mutat, & Commentator refert in Ægypto fuisse Taurum sacrum, cuius genitalia pro Lunæ mutatione augebantur & diminuebantur; & Cardanus asserit in quadripartitum. Ptolomæi Leonem X. tenuisse lapidem, qui pro varietate luminis & influxus Lunæ, ex cæruleo in candidum transibat, & Clementem Septimum, alterum, cuius macula iuxta solis motum, singulo die circumacta oriebatur, & occidebat. Patet etiam quod omnia humida in plenilunio augentur, & macula existens in dorso piscis ... secundum quod Luna crescit, & decrescit, & ipsa ... hoc idem facit. Quod exoriente canicula calor a... canes in rabiem vertuntur, vina in doliis acescunt. Quod herba virgilia cum Virgiliis stellis oriatur, & herba solaris motum Solis obseruet, semper se ad ipsum voluendo. Quod carnes Lunæ expositæ citius putrescunt, quam Soli: quod lilia, & rosæ noctu tantum calices suos aperiunt, quod lupini singulis quibusque diebus ad solem ter colore mutatur, quod teste Cicerone lib. 2. de diui. nat. & Gellio lib. 9. ca. 7. arborum succus, qui antea ad radices descenderat, in brumali solstitio sursum ex radice ascendit, quod crescente Luna stellæ, pelles vituli marini rigescunt, & decrescente laxantur, quod plena, vel crescente Luna ligna scinduntur, inepta fabricis redduntur, quod si frumenta de areis colligantur Luna deficiente, seruantur, oua interlunio gallinis subdita, pullos ... bis ... celles, & præcipuis membris affectos ... Aliud ... si ... una sub terra posita feratur & rursus Luna sub terra latente vellatur, odoris fœditate caret, vt Palladius testatur.

Secun-

Secundo probatur ex vari[illegible] hominum, & regionum statibus, vt licet legere apud Ptolomæum, Maternum, & alios. Nam nati in frigidis regionibus, vbi parua est Solis mutatio, homines [illegible] pertinaces, obstinati & stabiles, vnde Septentrionales sunt feroces, pertinaces, agrestes, truculenti, & indomiti. Itali vero, qui in magis temperata regione morantur, sunt amicitiarum studiosi, benigni, animis & corporibus temperati, nobilium rerum percupidi, regni osores, libertatis amatores, populorum imperio gaudentes, bellaces, legislatores. Vnde quidam auctor dixit loquendo de diuersis nationibus, quod Græci sunt leues, Scythæ crudeles, Galli Floridi, & inconsulti, Afri subdoli, Asiani venerei, Siculi acuti, Babylonii prudentes, Aegyptii sapientes, Arabes furaces, fraudulenti, instabiles, lucri cupidi. Hispani modicæ staturæ, macri, fortes, colore inter fuscum & clarum, viuaces, animosi, laborum patientes, in prælijs audaces, in negotijs versuti & callidi, honoris cupidi, elati, rapaces, in omnibus superiores videri appetentes, furiosi, simulatores, in vestibus pomposi, silentii grauitatis, & apparentiæ amatores. Persæ veraces, & insatiabiles. Boreales Germani proceri, crudeles, vultu minaci, superbi, ventri indulgentes, vini amatores, mechanicis artibus dediti. Britanni proceri, macri, albi, capillis flauis, oculis cæsiis, moribus varii. Angli proceri, musculosi, flauo capillo, barba rufa, & formosi. Sabaudi belli amatores, mendacii osores, suo principi fideles, studiis dediti & prudentes, & sic discurrendo, & semper animaduertendo quod ista non vera sunt semper, sed vt in pluribus, nam inter Scythas natus est Anacharsis sapientissimus, & inter Athenienses Cato quidam stultissimus.

Tertio probatur ex orientalitate & Occidentalitate planetarum, qui diuersitatem complexionis causant secundum Ptolomæum. Nam si natus habuerit Saturnum orientalem, erit mellini coloris, mediocris crassitudinis, capillis crispus, in pectore pilosus, oculis mediocribus, [illegible] magnitudinis, cum frigiditatis & humiditatis prædominio. Si vero fuerit occidentalis, erit niger [illegible] paruæ corporis, [illegible], flauos & [illegible] capillos [illegible] oculis nigris, [illegible]. Iupiter in natiuitate orientalis facit infantem albi coloris, mediocris capillaturæ, oculis mediocribus, mediocris staturæ, moderatæ quantitatis, cum prædominio caloris & humiditatis. Si vero sit occidentalis, erit natus non aptæ altitudinis, anteriori parte caluus, capillis planis, oculis & corporis quantitate mediocris, cum prædominio humiditatis. Hoc idem præstat Venus, nisi quod facit infantem pulchriorem, fœmineæ formæ similem, oculis gratioribus, & splendentibus. Marte vero orientali, color albus rubedine mixtus, forma corporis mediocris, carnositas temperata, oculi varii, capilli crispi, complexio calida & sicca. Occidentali, color rubeus, moderata quantitas, parui oculi, plani capilli, complexio sicca. Mercurio orientali, color mel[illegible], capilli mediocres, complexio calida. Occidentali, color subniger, vel croceus, vox exilis, oculi caui, pupillæ caprinæ, complexio sicca. Sol autem facit corpulentum, moderatum, coloris cærulei. Luna crines flauos, corpus candidum, & maculosum. Hæc autem intelligo, quando sunt domini in natiuitate, & forte [illegible] ista non possunt esse a solo calore, cum calor sit vnus, non sufficiens tot diuersitates causare. Ergo reducenda hæc sunt in cælos &c.

Quarto probatur ex morbis occurrentibus ex diuersis aspectibus &c. stellarum & planetarum. Nam obseruatum est ab Astronomis, quod in magnis planetarum coniunctionibus, in tota aliqua regione generales emergunt infirmitates, vnde testatur Guido de Cauliaco in 2. tract. suæ Chirurgiæ doctrina 2. cap 5. quod anno domini 1345. fuit magna pestilentia Auinione in Gallia &c. ob coniunctionem Saturni, Iouis, & Martis in 14. gradu Aquarii. Item patet experientia, quod dies critici morbos plurimum variant, quod in Lunæ exortu morbi recrudescunt, ægrotantium corpora deterius afficiuntur, nocent purgationes, & plura similia in morbis reperiuntur, vt quod tot diebus durent, eadem hora, vel prope redeant, et nesciant, &c.

Quinto probatur. Vniuersale, & primum alterans, ad omnes effectus [illegible], alter non esset nec primum, nec vniuersale. Sed cælum est [illegible] est primum, & vniuersale alterans, vt [illegible] testatus est Arist. & docuerunt omnes philosophi. Ergo agit ad omnes effectus corporales inferiores.

Ad argumentum ergo, primo dicitur ad maiorem, quod causa vniuersalis vniuersaliter agere, stat dupliciter. Primo actione, quasi eius actio stet [illegible] vniuersalitate, & non pertingat ad singulares effectus, & hoc negamus. Secundo causalitate, quia scilicet cum omnibus secundis causis concurrit, ad producendos eorum effectus, & hoc est quod affirmamus. Secundo dicitur ad minorem, quod cæli sunt causæ vniuersales hoc modo, quod intensiue & extensiue ad omnia inferiora operantur. Intensiue quia vt causæ primæ secundas mouent, alterant, & coadiuuant. Extensiue, quia quamuis agant lumine, & motu, his tamen operantur, & agunt etiam ad efficientiam contrariarum qualitatum, quia causa vniuersalis, & eminens potest operari ad contraria in singulari.

DVBIVM LVII.

An influentiæ imprimantur in instanti.

Videtur quod sic. Primo. Vis influendi non videtur minor, quam illuminandi. At illuminatio fit in instanti. Ergo & influxus.

Secundo. Astronomi in natiuitate non solum quærunt horas, & minuta, sed & secunda, & tertia &c. At hoc faciunt ad cognoscendam naturam influxus in natum. Ergo signum est, quod reducitur ad instans.

Tertio. Tempus est diuisibile in infinitum. Ergo si pro vnoquoque esset tempus considerandum, sequeretur

quod esset diuidendum in infinitum, quod est falsum.

Circa præsentem difficultatem duas inuenio opiniones. Prima est cuiusdam Lucii Bellancii, tenentis influentias cælestes imprimi in instanti. Secunda est Baranzani in sua Vranoscopia p. 1. q. 5. dub. 2. affirmantis astra in tempore influere. Hoc probat.

Primo. Qualitates diuisibiles, habentes resistentiam in subiecto, non suscipiuntur in instanti, sed in tempore. At influentiæ terminantur aliquando ad secundas qualitates diuisibiles, in subiecto resistente. Ergo in eo non producuntur nisi in tempore.

Secundo. Quod applicatur per motum localem, diuisibiliter, & successiue seu in tempore applicatur, cum motus localis fit in tempore ex 5 & 8. Phy. Sed influentiæ applicantur per motum localem cælorum, & per diuersos aspectus syderum, qui non fit nisi in tempore. Ergo influentiæ sunt in tempore.

Tertio Influentiæ sæpe contrariantur, vnde necesse est, vt vna alteram expellat per victoriam, quæ fit in tempore.

Respondeo dicendum, quod de influentiis dupliciter loqui possumus. Primo, quo ad actualem earum receptionem. Secundo quo ad earum præparationem, dispositionem, & proportionem. Si de eis secundo modo fit sermo, sic introducuntur in tempore, præcipue quando habent resistentiam in subiecto. Si vero de eis loquamur primo modo, bifariam considerari possunt. Primo quo ad receptionem, & sic quando materia iam est præparata, & disposita, recipiuntur in instanti. Secundo quo ad intensionem, & perfectionem, & sic possunt durare, & accrescere in tempore, & per annos durare, menses, dies, horas &c. His stantibus respondeo ad rationes vtriusque opinionis.

Ad primum Bellancii dicitur, quod illuminatio, & introductio influentiæ currunt pari passu, quando materia est disposita, non vniuersaliter, quia lux semper habet aerem dispositum ad lucem, non sic hæc influentia ad seipsam, cum subiectum sit sub contraria.

Ad secundum dicimus laborem Astrologorum esse optimum, quia in ortu nati, influentia in eo tunc vrget, cum non inueniat natum sub contraria dispositione. Hoc tamen instans non inueniunt, sed propinquum, vnde patet, quod influentia patitur latitudinem temporis.

Ad tertium dicimus quod tempus secundum se est diuisibile in infinitum, non secundum enumerationem prioris, & posterioris prout nostro discursui inseruit, sic enim in tempore damus initium, medium &c.

Ad primum Baranzani dicitur, quod probat diuisibilitatem, quando adest indispositio, & secundum, quando fit præparatio, & intensio, & duratio, tertium idem probat quod primum.

DVBIVM LVIII.

An vis impressa per influentiam sit vera, sed occulta.

VIdetur quod non. Nam dum ad vnum pronunciandum duo habemus, ad certius & notius recurrendum est iudicium. At quod sint in rebus mirabiles quidam effectus, potest pro causa habere vim occultam syderum, & etiam quandam sympathiam illarum rerum cum corporibus cælestibus, & hæc est notior, quam illa vis occulta. Ergo ad sympathiam, & non ad vim occultam syderum sunt reducendi hi mirabiles effectus.

Secundo. Vel hæc qualitas & vis est corporalis, vel spiritualis. Non corporalis, quia est occulta. Non spiritualis, quia est a corpore. Ergo:

Respondeo cum S. D. lib. 3. contra gentes cap. 99. Habet homo quod secundum corpus est subiectus cælo, secundum intellectum angelis, & secundum voluntatem Deo, vnde homo ratione cæli dicitur bene natus, ratione angeli bene directus, & ratione Dei bene fortunatus. Addit quod cælum agit in hominem. Primo per modum inspirationis & inclinationis. Secundo per modum dispositionis. Tertio per modum passionis, eo modo quo passiones sensitiuæ, vt odium, timor, & excitant ad aliquid agendum. Quarto per qualitates, quasdam occultas a cælo homini concessas, & quod sicut magnes trahit ferrum ex virtute corporis cælestis, & lapides quidam, & aliæ herbæ alias occultas virtutes habent: sic nihil prohibet, quin etiam homo aliquis habeat ex impressione corporis cælestis, quandam efficaciam in aliquibus corporibus faciendis, quam alius non habet, puta medicus in sanando, & agricola in plantando, & miles in expugnando.

Conclusio igitur est. A cælis quædam vis occulta imprimitur corporibus humanis, per quam fiunt apta ad operationes multas. probatur Primo. Materia corporalis subditur cælo, & omnis motus primo, per Arist. 2. de gener. & 8. Physic Ergo nihil vetat, quod aliquam vim imprimat in corporibus humanis. Antecedens præter Arist. habet experientiam in lapidibus & herbis. Ita videmus fluxum & refluxum maris causari a Luna per aliquam qualitatem sic mare mouentem. Ita videmus in multis rebus, vt superiori quæstione ostensum est.

Secundo probatur ex his quæ nouimus ex dictis aliorum, vt, quod Sal .. [illegible] .. in tenebris videret, & quod alqui metallarii cognoscant metalla cum furcis, vel virgis furcatis apud Georgium Agricolam.

Ad primum ergo dicitur, primo, quod sympathia simpliciter non potest esse causa multorum effectuum, nam nisi fundetur in aliqua qualitate occulta, nihil est, quia [illegible] in alio [illegible] conuenire [illegible], & consequenter in quadam virtute actiua [illegible] cælo, & inferioribus [illegible] communi[illegible]. Secundo dicitur, quod falsa est minor [illegible]

c[illegible]us

certius deducentem hoc prouenire ex subalternatione inferiorum ad superiora.

Ad secundum dicitur, quod spiritnale dupliciter sumitur. Primo, pro spirituali secundum suam naturam, quia nec in se habet materiam, nec ad eam ordinatur, vt ab ea receptum, & sic illa virtus non dicitur spiritualis, quia diuisibiliter recipitur in lapidibus, plantis, ac corporibus. Secundo pro spirituali causalitate quia immutat imperceptibiliter., & occulte, vt faciunt etiam species sensibiles, & sic hæc vis dicitur spiritualis, id est occulta.

DVBIVM LIX.

An multum duret influentia cæli ex natiuitate.

Videtur quod non. Primo. Quod de vna influentia dicitur, de alia quoque affirmandum videtur. Sed influentiæ quotidianæ non multum durant. Ergo nec illæ quæ sunt in natiuitate. Maior patet. quia non videtur esse maior ratio de vna quam de alia. Minor constat, quoniam dies transeunt, & influentiæ fluunt.

Secundo. Si influentia natiuitatis esset pro tota vita hominis, ad quid obseruare de anno in annum, &c. oppositiones planetarum, & alios aspectus, reuolutiones, directiones, & similia?

Tertio. Si aliqua ratio durationis influentiæ videtur esse, pensanda veniret ex puncto conceptionis, & infusionis animæ, cum hoc punctum sit initium vitæ hominis, & principium omnium actionum eius, & tamen Astronomi diuinationem sumunt a puncto natiuitatis, & non conceptionis.

In contrarium tamen stat tota schola Astrologorum, erigentium figuram a puncto ortus.

Pro explicatione huius quæstionis. Primo notandum venit, quod dupliciter possumus intelligere influentiā cœli in puncto natiuitatis semper durare. Primo inuariabiliter. et hoc non affirmamus, cum certum sit quod prospera, & aduersa in variis annorum temporibus accidant. Secundo fundamentaliter, & radicaliter, sic tamen vt illa influentia varia, & diuersa patiatur, & secum admittat, & hoc verum est. Volumus enim dicere quod nati sub Marte semper retinebunt de inclinatione ad arma, sub Ioue ad benignitatem, prudentiam, & religionem, & sic discurrendo, cum hoc tamen quod in diuersis annis multa, & varia transibunt, & sustinebunt.

Secundo ergo dicimus, quod sicut in quolibet anno consideratur vnus eius dominus, qui tamen in quatuor eius principalibus partibus varia inducet, & quod sicut plantæ a plantatione vim suam desumunt, cum hoc tamen. quod pro sua duratione, quandoque magis, & quandoque minus fructificabunt: ita etiam homines à puncto ortus sui inclinationem fortiorem, & initialem ad talem vitam recipiunt, sed cum magna rerum varietate & inconstantia.

Conclusio ergo est. Influentiæ cœli natales cum homine, ac cæteris rebus radicaliter semper durant. Probatur experientia in herbis, & plantis, quæ iuxta punctum plantationis fructificant magis, vel minus, & fiunt ad vnum magis aptæ, quam ad aliud, vnde plantæ fructiferæ vberiores sunt si plantentur Luna decrescente, & non fructiferæ, proceriores fiunt plantatæ Luna crescente. Item videmus quod nati, ab vtero portant quasdam infirmitates perpetuas, & quod ab ortu ad aliquod vnum inclinantur, & non ad aliud, quis ad arma, quis ad studia, quis ad Religionem, &c.

Ad primum negatur assumptum, nam duplex est influentia. Prima dicitur radicalis, quia est veluti radix, ad quam omnes sequentes comparantur, contrarie, vel amicabiliter, & ista consideratur, vt diximus, ex puncto natiuitatis. Secunda dicitur communis, & ista non tantum vrget, vt prima, sicut nec in planta, vel herba, tantum facit quotidiana influentia, quantum illa plantationis.

Ad secundum dicimus illa facere, quoniam significator, & dominus natiuitatis sortiuntur diuersas directiones, aspectus, &c. in diuersis annis nati.

Ad tertium dicimus, quod punctus conceptionis quidem magnus est, & pensandus, sed tamen generaliter inspicitur punctus natiuitatis, quia hic Includit illum conceptionis: nam ex tempore conceptionis deuenitur per determinata tempora ad punctum natiuitatis. Additur quod punctus ortus est validus, quia est punctus termini factionis rei ortæ, vnde tunc constituitur quasi in perfecto esse, & in suo statu, & dignitate, vnde notatur diligenter, non omittendo punctum conceptionis.

DVBIVM LX.

An cœlum possit aliquam substantiam producere.

Videtur quod non. Primo quod perfectiori denegatur, minus perfecto non conceditur. Sed substantiæ separatæ non producunt substantias, nulla enim talis appaiet ab eis producta. Ergo nec cœlum, quod est intelligentia minus perfectum.

Secundo. Agens & patiens, generans & genitum, debent esse simul, per Arist. 7. Phy. Sed cœlum multum distat ab inferioribus genitis. Ergo non potest ea generare.

Tertio, Quod aliud producit, debet continere productum, vel formaliter, vel saltem eminenter. Sed cœlum non continet inferiora formaliter, id est, substantialiter, vt patet, cum distinguatur a terrenis formaliter. Nec eminenter, cum non sit altius, inferiora enim, & superiora in corporeitate conueniunt. Ergo, &c.

Respondeo, quod cœlum dicatur producere substantiam aliquam inferiorem, bifariam intelligi potest. Primo, per se, & immediate, & hoc negatur: cum enim sit causa vniuersalis, vniuersaliter debet agere, & non esse appli-

applicatum ad hoc tantum producendum. Secundo per causas proprias & immediatas, concurrendo cum eis per suam virtutem alteratiuam, & motiuam inferiorum, agendo per qualitates actiuas, & eas mouendo, adiuuando, & diuersimode modificando; & sic dicimus cœlum mediante substantia particulari producere substantiam, vt cum homine hominem, cum Leone Leonem, & sic discurrendo.

Conclusio ergo est Cœlum, & astra agunt ad productionem substantiæ inferiorum. Probatur primo. Quod inferiori conceditur, superiori non denegatur. Sed elementis, & qualitatibus elementorum conceditur agere ad productionem substantiæ, quia per Aristot. substantia agit per potentiam, & qualitates alteratiuas, cuius finis est generatio, vt dicitur 5. Phys. & 8. Et elementa, cum suis qualitatibus sunt inferiora cœlo, vt patet. Ergo cœlum, & astra possunt agere ad productionem substantiæ.

Secundo. Quod ordinatur ad medium, ordinatur etiam ad finem. At cœlum ordinatur ad medium generationis, scilicet ad alterationem, cum per Aristot. 2. de generat. cœlum sit causa omnis alterationis. Ergo & generationis, quæ est finis alterationis.

Tertio. Patet in productis ex putri materia, quæ cum non habeant causam immediatam, ad cœli virtutem referuntur, agentem tamen medijs qualitatibus alteratiuis, &c.

Ad primum negatur minor, nam D. Thomas asserit genita ex putri esse genita à substantia viuente, mouente cœlum, & dicimus cœlos agere in virtute intelligentiæ mouentis. Secundo dicitur ad maiorem, quod magis perfectum, & minus perfectum bifariam considerari possunt. Primo, secundum suam naturam, & sic non est necessarium, quod magis perfectum habeat id omne, quod habet minus perfectum, nam ignis est homine minus perfectus, & tamen comburit, quod non facit homo, & bos est homine imperfectior, & tamen producit bouem, & non homo. Secundo, secundum eandem causalitatem dicendo, quod causa magis perfecta id omne potest efficere quod causa minus perfecta in eodem ordine, & sic hoc verum est, & concludit pro nobis.

Ad secundum dicendum venit ad maiorem, quod esse simul stat dupliciter. Primo, suppositaliter, ita vt inter agens & patiens non cadat medium suppositum, & hoc non est necessarium. Secundo virtute, ita vt virtus agentis attingat passum, & hoc est verum, & sic dicimus virtutem cœli attingere inferiorum productionem.

Ad tertium dicimus cœlum bifariam considerari posse. Primo, vt eius virtus causaliter est virtus agentis immediati, quia ab eo causatur, mouetur, & modificatur, & sic potest dici continere genita formaliter, sed causaliter, quomodo dicimus etiam solem esse calefactiuum, & exsiccatiuum formaliter, non inhærenter, sed causaliter. Secundo, vt secundum se in suo ordine consideratur, & sic dicitur continere inferiora eminenter. Hæc autem continentia duplex est. Prima diuersi ordinis, vt sunt creaturæ, & creator. Secunda eiusdem ordinis, sed cum altiori modo, & talis continentia eminens est in cœlo respectu inferiorum, quia altiori modo in eo continentur, id est, vt in altiori, & nobiliori, & vniuersaliori causa.

DVBIVM LXI.

An cœlum posit producere elementa, metalla, herbas & plantas.

Videtur quod non. Illa substantia quæ non producat aliam substantiam suæ speciei, videtur e[illegible] sterilis. At cœlum non producit aliud cœlum, nec astrum aliud astrum. Ergo nec elementa, nec metalla, &c. Maior probatur, quia [illegible] generatio [illegible] quam sui dissimilis. Minor est [illegible] peripatetico[illegible] dicentium cœlum, & astrum esse ingenerabilia, & sic incorruptibilia, & secundum totum, & secundum partes.

Ad hanc quæstionem Primo dico, quod cœlum generet elementa, potest duobus modis intelligi. Primo secundum totum, & sic dico, elementum secundum totum, nec generari, nec posse generari à cœlo, quia generatio vnius speciei ad primam causam pertinet. Secundo secundum partem, & sic dico, cœlum concurrere ad generationem & corruptionem plurium partium ignis, aeris, aquæ, & terræ. Nam videmus ignem gigni, non ab alio igne, cum sit separatus. Ergo à cœlo, vt sit in media aeris regione, quæ est frigidissima, & tamen ibi generantur virtute cœli fulgura, & speculum concauum, Soli oppositum, ignem concipit, & tela nigra post phialam aqua plenam polita obiecta, comburitur, alba non, & ex vitro, cristallo, & lapide percusso gignitur ignis, &c.

Secundo dico, quod cœlum, & astra generant metalla, non quo ad speciem, quia species metallorum & lapidum, & omnium rerum fuerunt ab initio mundi creatæ, sed quo ad indiuidua; vnde ibi non erant metalla, de nouo fiunt, & non lapides generantur, non solum pretiosi, vt in India, sed etiam communes, apud omnes partes mundi, concurrente terra, vt causa materiali, & cœlo, ac astris & causis formalibus. Quod Georgius Agricola deducit ex experientia: nam inquit quod fluuij procedentes ab oriente in occasum, & alluentes radices montium septentrionalium, si a meridie campestris relinquitur, ducunt maiorem quantitatem auri & argenti, quam illi fluuij qui currunt ab occidente in ortum, & radices montium septentrionalium lauant, habentes campestrem a meridie: & ratio est, quia fluuij procedentes ab ortu in occasum maiori Solis calore percutiuntur. Qua de causa dicit Cardanus gemmas orientales esse pulchriores, nobiliores, & perfectiores gemmis occidentalibus, & iudicari diuersæ speciei fere, in splendore & duritie, quia oriens calidior est, humidior, & pinguior quam sit occidens. In montibus autem potius generantur, quia montes ratione maioris duritiei diutius conseruant calorem cœlestem, & quia rarius illa terra commouetur, & a Deo magis disposita est ad producendum gemmas, aurum, argen-

argentum, ferrum, & alia metalla. Hinc deridenda erit opinio Cardani dicentis metallum viuere, & esse plantam sepultam, nascentem sub terra, quia supra terram non posset viuere, & quod ideo terra nostra communis metalla non producit, quia fratro, & pedibus occiditur. Hoc enim non solum est contra omnem veram philosophiam, verum etiam contra rationem, quia metalla generantur sine limi, & semine, & vnum metallum in venis transmutatur in aliud, & aurum, & argentum cum terra miscentur, vnde ab ea purgantur.

Tertio dico, quod cœlum, & astra producunt herbas, & plantas mediante calore, & humiditate. De herbis ergo, & plantis bifariam loqui possumus. Primo de genitis ex semine. Secundo de natis sine semine. Primo sensu dico cœlum, & astra non producere plantas & herbas, nisi vt sunt causæ vniuersales, & primæ in ordine corporalium, vnde melius dicuntur coadiuuare eorum generationem, secundum quod Astronomi dicunt, quod Luna existente in signis terreis plantæ, & herbæ plantatæ, & seminatæ firmiores, & longiores faciunt radices, in signis aereis longiores ducunt ramos. Et quod quædam plantæ tot annis producunt fructus, quot diebus Luna distat a sole die plantationis. Loquendo vero in secundo sensu dicimus generari a cœlo, & astris, quia & cœlum, & astra possunt generare etiam substantiam viuentem, & à fortiori angeli, vt patet de genitis ex putri. Et quando DD. dicunt nec angelos, nec dæmones, nec astra posse pro ducere substantiam, sed tantum applicare actiua passiuis per motum, dicendum est, quod hoc intelligitur de illis substantiis quæ habent causas determinatas, & perfectas, vt Homo, Bos, & similia. Quæ autem ex semine, & ex putri oriri possunt, possunt etiam astra, & angeli generare, cum a duplici causa esse possint, scilicet à semine, & cœlo, vel intelligentia mouente cœlum ad productionem viuentis iuxta ea quæ docet. S.D. p.p. q.70. art.3. & q.45. Imo est tanta virtus cœli in plantis quod possit facere eas de fructiferis infructuosas, sicut dicunt de palma Ianuæ translata, ibi nullum facit fructum, imo alii addunt quod quædam plantæ, & herbæ ad diuersas regiones translatæ mutant speciem, vt ex India translatæ ad Europam, quod tamen non approbo, quia mutatio substantialis ab intrinseco est, & a diuersa forma secundum speciem, vnde erit mutatio in accidentibus, & non in substantia. Ad ista autem cum nulla alia appareat causa, dicendum est astra operari, & agere.

Quarto dico, quod astra generant etiam quædam animalia, vt ea quæ nata sunt ex putri, de qua re vide quæ diximus in metaphysica, nam etiam ibi reperies, an aliquod casuale possit dari respectu cœli, & quomodo substantia non sit immediatum principium productiuum, sed per potentiam agat, & per medias qualitates.

Ad argumentum negatur assumptum, quia differentia est inter producere perfectius, vel æque perfectum, & producere minus perfectum, & dependens ab eo. Primum enim non datur, quando constat ex tota sua perfectione, & est perfectum in specie, vt sunt angeli, & astra. Secundum vero necessarium est ad conseruationem speciei, & ad manutenendum ordinem vniuersi, vt inferiora dependeant à superioribus.

DVBIVM LXII.

An omnes partes cœli influant in effectum.

Videtur quod non. Primo. Nam vel omnes partes cœli sunt similes, vel dissimiles. Si primum, vna sufficiet agere, sicut vnus homo sufficit alium generare. Si secundum, se impedient. Hoc non. Ergo omnes agunt.

Secundo. Quod de animalibus dicitur, de hominibus quo ad corpus non negatur, quia quo ad corpus vtriusq; est æqua conditio. At animalia ratione diuersarum partium subiciuntur diuersis signis, nam supra diximus Arietem præsidere capiti, &c. Ergo idem affirmandum erit de omni effectu, etiam de homine.

Tertio. Sphæræ superiores influunt in omnes partes inferiorum sphærarum. Ergo etiam in subiectis omnibus sphæris, quia non est maior ratio de illis quam de istis.

Respondetur, quod vel agimus de partibus influentibus principaliter, & directe, vel de agentibus quomodolibet. Si primum, dico solum stellas, & planetas agere. primo quia teste Aristot. astra agunt motu, & lumine, astra autem sunt quæ lucent, & ad motum ipsorum motus suorum orbium ordinatur. Secundo, quia probabile est, quod Deus eas fecerit singulares, & principales, non solum in lumine, verum etiam in efficientia, & causalitate. Si Secundum, probabiliter censeo, non solum cœlos per corpora lucida influere in inferiora, verum etiam per omnem aliam partem, etiam non lucentem. Moueor ad tenendam hanc opinionem, non solum propter rationes superius tactas, verum etiam quoniam totum corpus cœleste est virtute præditum, non est autem dicendum, quod illa virtus in cœlo sit otiosa, & ideo tenendum est, quod influat quo ad omnem partem in inferiora, quamuis ille influxus non possit obseruari, sicut obseruatur ille qui est partis lucentis in prospectu nostro positæ. Quoniam tamen argumenta petunt quasdam dilucidationes, ideo eis respondeo.

Ad primum dicendum, quod principales partes sunt dissimiles, nec tamen se impediunt, quia ordinantur ad diuersos influxus, vnde Aries agit circa caput, Taurus circa collum, & sic discurrendo, Saturnus ad frigiditatem, Mars ad caliditatem, &c. Secũdo dicitur, quod non est inconueniens, quod istæ partes dissimilares se oppugnent in mixto, sicut etiam faciunt qualitates elementorum, quare potentior influxus Iouis superabit minus validum influxum Martis, vel alterius planetæ in natiuitate debilis.

Ad secundum admittimus argumentum, cum hac tamen disparitate, quod influxus erit efficacior in animali, quam in homine, non quo ad causalitatem, quia cœlum vno modo secundum se agit, sed quo ad effectum, quia

in nomine potest ratione moderari, & voluntate impediri, quoad actiones liberas: non sic in animalibus, quæ sunt orbata intellectu, & voluntate.

Ad tertium, nihil dicimus, quia pro nobis concludit.

DVBIVM LXIII.

An astra influant in intellectum, & voluntatem hominis.

VIdetur quod sic. Primo, Omnis motus, & actio est a primo motu, vt dictum fuit supra. Sed intelligere & velle, sunt actiones & motus. Ergo subiiciuntur primo motui, qui est motus primi cœli.

Secundo Vel intellectus, & voluntas subiiciuntur cœlis, vel cœli his potentiis. Non secundum, quoniam cœli sunt superiores in ordine, superius autem agit in inferius, & non econtra. Ergo primum.

Tertio Dæmones sunt natura nostra voluntate superiores. At dæmones subiiciuntur cœlis, & virtutibus eorum in herbis impressis, & lapidibus, his enim fugantur, & quibusdam odoribus, vt sulphure, &c. Ergo.

Respondeo quod influxus cœli agere in intellectum nostrum, & voluntatem duplici intelligi potest. Primo quidem influendo. Secundo cogendo, & necessitando. In primo sensu non negamus cœlos agere in intellectum & voluntatem, quia, vt probatum, [illegible] omnes motus subiicit primo motui, & omnes [illegible] motorum. In secundo ergo stat nodus difficultatis [illegible] motorum [illegible] influxum & actionem, & quia natura [illegible] voluntatis est natura potentiarum liberarum, [illegible] dicimus quod actio cœli modificatur in causis liberis libere, ita vt liberum agere debeat, & sic etiam actio Dei necessaria in efficiendo, [illegible] libertatem, nec subtrahit contingentiam, quia in causis necessariis agit necessario, in contingentibus contingenter, & in liberis libere agendo cum istis ad modum [illegible].

Secundo igitur dicendum venit, quod duplex est actio. Prima dicitur recta, quia immediate, directe, & per se recipitur in subiecto. Secunda dicitur indirecta, & per aliud, quia actio non recipitur in subiecto, sed in alio mouente [illegible]. V g. quod cœlum agat in voluntatem duplici [illegible]: Primo per se eam mouendo. Secundo per aliud, id est agendo in sensus internos, & externos, & inclinando, & alterando corpus, ex qua alteratione, & motione voluntas inclinatur ad eligendum [illegible], vel non. Primo modo dicimus cœlum agere voluntatem, sed non faciendo aliud, nisi vt suo modo agat, scil. libere. Secundo vero modo considerando motionem voluntatis, asserimus cœlum non agere directe, & per se in voluntatem cogendo eam ad actionem, vt docuit D. Tho. p. p. q. 115. art. 5. In tertio contra gentes cap. 46. & 86. Inclinando vero vtique. Primo alterando humores, vnde excitata cholera, homo de facili in iniuriam præcipitat, mota melancholia decumbit, & cogitur. Secundo perturbando sanitatem, vel adæquationem humorum in homine, vnde æger plura faciet in ægritudine, quæ non faceret in sanitate, vnde Galenus dixit. Anima temperamentum corporis sequitur. Tertio corrumpendo, & alterando organa sensuum, ob quam causam quidam vsu rationis priuantur, vt amentes, furiosi, Lunatici, & similes, & his modis intelliguntur diuersa dicta D. T. Vt illud S. D. 3. contra Gentes cap. 86. in fine capitis ex D. Augustino, quod non solum cœlum agit in actiones corporum. Et illud D. Damascen. quod corpora cœlestia aliquo modo attingunt voluntatem. Et illud Ptolomæi in centiloquio, quod Mercurio existente in aliqua domo Saturni, natus erit ingeniosus. Et tot dicta, dicta, & dicenda, quod signa Zodiaci, & planetæ faciunt homines bene fortunatos, vel male, male morigeratos, vel optime, & similia, omnia enim ista intelliguntur indirecte, non vero directe.

Sic Tertio notandum venit, quod alia est ratio de intellectu, & alia de voluntate. Nam intellectus non dicitur liber formaliter, sed radicaliter, & ideo quo ad simplicem intellectionem v. g. potest determinari, & moueri a cœlo, Necesse est enim quod pro hoc statu intelligat per conuersionem ad phantasmata, & ideo præsentato ei phantasmate, necessario intelligit. Sed voluntas adhuc manet in flexus, & omnino libera ad prosequendum, vel fugiendum obiectum ab intellectu intellectum [illegible] sub ratione volis, vel nociui, prosequi [illegible] conuenientis, vel non, & ideo admodum [illegible] dicitur cœlum agere in voluntatem [illegible] secundum se considerata.

Quarto notandum tamen venit, Quod, quamuis dicamus cœlum indirecte operari in voluntatem, tamen ne error accidat, debemus mul[tos] terminos vitare. V g. cœlum cogit, inducit, trahit, & mouet, quia hi termini videntur duo importare, sc. actionem cœli, & effectum eius necessarium [illegible], & in qualitatem eius necessariam, quod falsum est, quia voluntate mouemur, aliter non essemus [illegible]. At quid de his terminis, cœlum & astra inclinant. Respondetur quod ly inclinant potest duo cadere potest Primo supradicto, quod eis subditur, vt sic sentius. Cœlum inclinat naturam ratione temperamenti corporis, & hoc verum est, nec vlla lege vetitum dicere, vnde Sixtus V. in Extrauag. sua Creator cœli & terræ non tollit Astrologiam quo ad medicinam, quæ respicit temperamentum corporis, quod inclinationes solitarias sequuntur, nisi obsistat ratio. Secundo supra voluntatem, in quam cœli non agunt, & sic nec est directum, cœli inclinant voluntatem, quia inclinant corpus, & non voluntatem, nisi inquantum animi mores sequuntur (libere tamen) temperamentum corporis, & in hoc sensu inhibuit Sixtus V. vt supra, dicere cœlos voluntatem inclinare.

Ad primum dictum est, quod primus motus est causa omnium aliorum motuum, sed iuxta naturam moti, vnde

concur-

concurrit cum agentibus liberis libere, cum contingentibus contingenter, & cum necessariis tantum necessario.

Ad secundum dicendum, quod in homine duo sunt; scil. corpus & anima, quo ad corpus homo subiicitur cœlo, quia omnia corpora subiiciuntur primo corpori, quod est cœleste, quo ad animam verò cœlum subiicitur homini, quia voluntas nostra soli Deo immediatè subiicitur, vnde cum separata fuerit a corpore, nisi obsit peccatum exaltabitur supra cœlos, quia cœlus excellit.

Ad tertium negatur quod Dæmones subiiciantur cœlis. Et ad motiuum, quod expellantur herbis, odoribus, alligentur in annulis &c. dicitur, quod hoc fingunt dæmones Primo, vt hominem a Deo auertant, & ad vana, & superstitiosa conuertant, vnde per Idola respondebant, & per pythonissas, vt inducerent homines ad eos adorandos in idolis, & responsis quasi diuinis. Secundo quia potest accidere, quod aliquæ herbæ, & aliqui lapides singulari Dei beneficio, & gratia, & ob aliquam benedictionem, contra dæmones præualeant, hoc dando Deus dæmonibus, vt in pœnam peccati ex singulari Dei dispositione, & imperio subiiciantur quibusdam infimis rebus, quibus natura præsunt, & naturali perfectione præcellunt, quare non sunt multæ herbæ, nec lapides, nec medicamenta spernenda in curatione dæmoniacorum, dum modo semper benedicantur, ad tollendum omne fedus implicitum cum dæmonibus. Tertio quia potuit interuenire aliquod pactum initum cum aliquo Dæmone superioris ordinis a malefico, quapropter cogantur a dæmone superiori cedere, curando parum de hoc, dummodo animas miserorum lucrentur. Vide multa alia quæ de hac materia diximus in superioribus.

DVBIVM LXIV.

An cœli, & astra agant in vires sensitiuas, & vegetantes.

Videtur quod non. Primo. Quod non verificatur in minori, nec verificatur in maiori, & perfectiori. Sed plantæ quid minus sunt potentiis sensitiuis, patet autem quod plantæ in quacunque cœli constellatione plantatæ, nisi magna siccitas obsit, vel magnum frigus) viuunt, & crescunt. Ergo signum est quod vegetabilia a cœlis non dependent, & a fortiori, nec sensibilia.

Secundo. Dato, quod plantæ, & omnia vegetabilia subdantur cœlis, non tamen per hoc conuincitur esse idem dicendum de potentiis sensitiuis, quiæ hæ participant de ratione, non vero vegetabilia.

Tertio Temperamentum potentiarum sensitiuarum desumitur a cibis. Ergo non a cœlis. Probatur antecedens per Galenum dicentem, quod si parentes volunt generare ingeniosos filios, & sensibus pollentes faciant in ciborum delectione, quæ ipse scribit in tribus libris de natura ciborum &c.

In contrarium pono duas conclusiones. Prima est. Cœli agunt in potentias vegetatiuas. Probatur primo. Vegetabilia maxima temperie indigent. At hæc vel erit ab elementis, vel a propria anima, vel a cœlis. Non ab elementis, quia ipsa sunt contraria, & pugnant secundum se adinuicem. Ergo ab anima, & cœlis, ab anima, extensa per virtutem extensam communicatam a cœlis vt supra.

Secundo probatur experientia. Nam, vt diximus, vegetabilia fortiores mittunt radices dum Luna est in signis terreis, & ramos altiores in signis aereis, & plantæ inferiæ Luna decrescente vberiores edunt fructus, & plantæ Luna crescente pulchriores in comis crescunt, & quæ lam vegetantia sub quadam cœli constellatione nascuntur, & sub alia nequaquam, & tot similia habentur.

Secunda conclusio est. Sensus cœlestibus influxibus subiiciuntur. Probatur primo. Sola potentia libera ex sua indifferentia, & libertate eximitur ab influxibus cœli secundum supradicta. Ergo non sensus, quæ sunt potentiæ naturales, & determinatæ.

Secundo probatur experientiis, videmus enim iuxta Lunæ crementum, vel decrementum phantasiam lunatici perturbari, potentiam visiuam aliquorum commoueri, auditiuam confirmari, canes in ortu caniculæ in rabiem de facili conuerti, & alia similia.

Ad primum, primo dicitur, quod aliud est agere de plantis quo ad ea quæ conueniunt illis ex natura suæ speciei, & aliud de eis quæ conueniunt illis ab extrinseco, s. conseruari in esse, fructibus abundare &c. Primum enim potest eis conuenire in quocunque loco, quia hoc sibi arrogant ex sua natura. Secundum autem habent à cœlis, vnde in contraria regione nec diu viuent, nec fructus in numero facient. Secundo dicitur quod potest talis esse regio in qua plantæ statim moriantur.

Ad secundum dicendum, quod sensus bifariam considerari possunt. Primo vt subduntur imperio voluntatis, & sic maior est in differentia in sensibus, quam in vegetatiuis, nam voluntas non potest impedire digestionem, vel augmentum plantarum, impedit vero ne oculus videat, faciendo vt palpebræ claudantur. Secundo vt secundum se considerantur, & sic tantum est determinata potentia sensitiua, quantum vegetatiua, quia præsente obiecto, & ipsa potentia non impedita, & debite approximata, producet suam operationem, visus visionem, auditus auditionem, &c. quantum nutritiua nutritionem, & augmentatiua augmentationem, & sic dicimus subdi cœlis.

Ad tertium dicendum quod vnus effectus potest habere plures causas diuersorum ordinum, totales, & partiales eiusdem ordinis, vnde quod natus sit ingeniosus, morigeratus &c. potest primo esse ab eius voluntate, quæ etiam contra naturalem inclinationem se applicet virtutibus, vnde legitur de Socrate, quod cum eius discipuli cuidam excellenti Physiognomo eius effigiem detulissent, vt de ea diiudicaret, & dicente ipso, illam esse imagine flagitiosissimi viri, irati discipuli Socratis recesserunt, & dictum præceptori suo retulerunt, quibus ille

dixit. Nolite discipuli irasci, bene enim Zopyrus ille Physiognomus de me dixit. Ego natura sum ad vitia inclinatus, sed arte, & imperio voluntatis hæc subiugaui.

Secundo oriri potest ex parentibus dupliciter. Primo ex eorum natura, vnde podagrosus facit podagrosum, iracundus iracundum. Secundo ex educatione, quia adolescens iuxta adolescentiam suam, i. educationem suam, cum senuerit non recedet ab ea, ex Sapiente. Tertio ex multis aliis oriri potest, sed in proposito dicam ex cibis, nam medici tradunt, quod cibi sumpti per dies octo ante generationem, faciunt secundum eorum naturam ad dispositionem nati, quia maior, vel minor bonitas ingenii dependet a maiori, vel minori dispositione organorum, dispositio organorum a temperie primarum qualitatum, temperies primario a semine, & secundario ab elementis. Seminis qualitas a cibis, quos sumit generans tempore generationis. Hinc Ioannes Huartes lib. 2. de examine ingeniorum tradit parentes, volentes generare filios bonæ memoriæ, debere per octo dies ante generationem comedere truttas, & murænas, seu Lampetras, & id genus piscium. Si bonæ imaginationis, columbos, allia, cepas, porros, rapas, acetum, vinum album, vel genera aromatum, sed dicit talem filium futurum Reipublicæ noxium, quia ex caloris abundantia, & firmitate imaginationis subtiles inuentiones inueniet, & inuentas exequetur. Si voluerint generare filium acuti ingenii comedent gallinarum pullos, capones, carnem vitulinam, Hispanicum Arietem. Si omnibus dotibus ornatum, sument lac caprarum melle mixtum, quia hic cibus omnium medicorum consensu est naturæ delicatioris, quocunque alio cibo. Et eodem modo ad faciendum filium boni ingenii, memoriæ, & imaginatiuæ, debet nutriri lacte caprino, melle mixto, vel butyro caprino cum melle, sic enim, vt refert Homerus, Græci filios suos nutriebant, & allusit Propheta dum dixit de Saluatore nostro. Butyrum, & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. Nam lac tribus elementis constat, terra, cui correspondet caseus, aqua, cui serum, & aere, cui butyrum, & addito melle, ignis additur, & fit magna temperies. Propter hanc eandem ciborum considerationē dixit Hippocrates lib. de fœtus formatione. & libro de aere, locis &c. quod filii bestiarum parentibus semper assimilantur, quam maxime, non sic nati hominum, quia beluæ iisdem semper nutriuntur cibis, homo vero nunc hoc, vel illo, quamuis etiam hoc proueniat secundum Arist. ex imaginatione vniformi beluarum, non sic hominum, nam quamuis per Hippocratem Scythæ sint eiusdem naturæ, & figuræ facialis, magis quam aliæ nationes, quia eodem vtuntur nutriendi modo, tamen in eis multæ etiam diuersitates cernuntur, quas ex imaginatione pullulare credendum est.

DVBIVM LXV

An influxus cœli possint à causa naturali impediri.

Videtur quod non. Nam hęc est differentia inter causam particularem, & vniuersalem, quod causa particularis potest impediri, vt quod Ariston non producat Platonem filium cum quinque digitis sed cum sex, non vero causa vniuersalis, vnde Aristot. dixit. 2. Phys. quod monstra quamuis sint fortuita in ordine ad causam proximam, & immediatam, non vero in ordine ad causam vniuersalem. At cœlum cum suo motu & lumine est causa vniuersalis omnis actionis & productionis, quia à primo motu est omnis motus. Ergo respectu cœli non potest dari aliquid à casu ex impedimento præstito cœlo.

Respondeo, quod de actione cœli bifariam loqui contingit. Primo de hac, vel illa actione, huius, vel illius astri, & sic non est inconueniens quod se impediant, & hoc multipliciter. Primo ex parte materiæ. v. g. dum Sol Aquarium ingreditur, facit pluuias: at si in aere non extarent vapores, quia magna præcessit siccitas, vel flauerunt venti aquilonares, qui sunt frigidi, & sicci, & nubes fugant, ex defectu materiæ non essent pluuiæ. Secundo ex parte concausæ, quia concausa concurrens obstat alteri concausæ, vt vetustas frumenti obstat, vt ex eo producatur frumentum, vnde ex eo fit ordeum.

Tertio ex parte concursus, quia est per accidens, vt q ædificium ruat, & occidat illum, qui casu prope ipsum fuit; nam in his casibus influxus influxum impedit, ratione diuersarum partium, diuersimode influentium. Secundo autem modo consideratur cœlum secundum se totum, & vt est causa generalis omnium motuum, & actionum inferiorum, & in hoc est difficultas quia quod sit siccitas, & humiditas, germinatio ordei ex frumento, concursus ruinæ domus, cum occisione hominis, quamuis hæc habeant diuersas causas partiales, tamen in ordine ad totum cœlum omnis eorum actio, & impedimentum sunt inuenta per se.

Secundo igitur considerandum venit, quod aliud est dicere, quod datur contingentia in rebus stante actione cœli necessaria, & aliud est dicere, quod respectu cœli detur contingentia. Nam primum est verum, quia actio cœli regularis, & necessaria modificatur in causa contingenti, & impedibili, ita vt faciat causam talem suo modo producere suum effectum. Secundum verum non est, quia sic est facere aliquid euenire sine actione cœli & sic est tollere primum motum non esse causam omnium motuum, & aliquid esse præter intentionem causæ vniuersalissimæ. Loquimur enim de cœlo coniuncto primo motori ipsum mouenti, quem secundum Philosophum dicimus esse Deum. Sicut ergo respectu Dei non concedimus, aliquid fortuito, & impedibiliter euenire, ita nec respectu cœli totius, vt intelligitur à Deo motum, vt causa vniuersalis omnium effectuum

Tertio

Tertio ergo dicere possumus, quod influxus cœli à causa naturali potest impediri. Primo loquendo de hoc, vel illo influxu, respectu huius, vel illius partis cœli, non vero respectu totius cœli. Secundo considerando cælum vt influit præcise in hac, vel in illa causa, non vero vt etiam mouet diuersas causas ad concurrendum ad vnum effectum, qui respectu illarum causarum sit per accidens, sed non respectu cæli mouentis ad hunc concursum, eo modo quo est per accidens, quod duo serui se inueniant in foro, non vero respectu domini eos mittentis, vt se in foro inueniant. Tertio, concedendo quod in secunda causa detur aliqua propria actio, & modificatiô, quæ proueniat ex parte subiecti recipientis tãtum, & non ex parte modificati, vel actionis cæli in secunda causa modificatæ. Sed huic non assentio, quia nô est secunda causa quæ actionem primæ modificet, sed prima causa, quæ se modificat in secunda, sicut non est calamus qui modificet actionem scriptoris formando grossas literas, sed est scriptor qui se modificat in tali calamo ab ipso electo, vt apto ad formandas grossas literas.

Ad argumentum ergo patet quid sit respondendum. Sed etiam possumus addere, quod aliud est loqui de cælo, & aliud de auctore naturæ. Nam auctor naturæ Deus, est causa generalissima omnis esse, & modi essendi, vnde posset etiam facere, quod homo generaret sibi dissimile in specie, v.g. Leonem, quia potest & in speciem, & in indiuidua. At cælum est quidem causa vniuersalis, sed tamen non potest in esse, quia non potest mutare species, nec producere nouum esse, sed tantum diuersificare modum essendi, faciendo de imperfecto perfectum, vel econtra, vnde dicimus absolute nihil respectu Dei posse esse contingens, respectu vero cæli hoc modo, scilic. respectu eorum ad quæ concurrit cælum vt prima causa.

DVBIVM LXVI.

An influxus astrorum sit aliqua qualitas actiua.

VIdetur quod non. Nam vel hæc qualitas erit prima, vel secunda. Non secunda, quia sequeretur primam ab alio causari, quam à cælo, quod nòn est verum, quia sic cælum non esset prima causa. Non prima, quia talis est elementaris, & expulsiua alterius qualitatis, nam siccitas humiditatem expellit, & caliditas humiditatem tollit. Idem autem non potest esse causa contrariorum, & consequenter cælum contrariarum qualitatum.

Pro explicatione huius quæstionis. Primo notandum est, quod, vt diximus supra, astra agunt maxime mediante lumine, & motu, lumen enim calorem producit, calor autem est fomentum vitæ, & initium productionis rerum, nam caliditas & humiditas sunt principia vitæ, siccitas vero & frigiditas, mortis & corruptionis. Lumen ergo calorem causat, & quanto maius est, maiorem calorem efficit, vnde Sol magis calefacit, quam aliud astrum, quia maiori lumine est præditus. Verum est tamen quod ex natura sua quædam astra maioris luminis non ita calefaciunt, vt aliqua minoris luminis, v. g. Venus, & Iuppiter, & Luna, cane maiori & minori, sed, vt diximus, hoc prouenit ex propria ratione causalitatis suæ, aliis vero non obstantibus, maius lumen maiorem facit calorem, & per radios directos, & per reflexos, & sic alterat inferiora, & ad alterationem sequitur generatio & corruptio, secundum quod ad ista ordinatur.

Secundo reduc ad memoriam id quod supra de luce diximus, scilicet esse qualitatem excellentem, quæ etsi non connumeretur inter primas formaliter, est tamen prima eminenter, quia potest etiam primas causare, vel directe, vel ex consequenti.

Ad argumentum ergo patet.

DVBIVM LXVII.

An cæli sint colorati.

VIdetur quod sic. Nam sensus non decipitur circa proprium obiectum. Sed visus percipit colores in cælo, nam Astronomi distinguunt planetas etiam per colores, & Luna quandoque pallescit, & aliquando rubescit. Ergo dicendum venit, quod cæli sint colorati.

Sed dicitur, quod cœlum non est vere coloratum, nec vere visibile, quia est coloratum. Nam subiectum luminis duplex est. Primum dicitur partiale, & a quo lumen est amouibile. & hoc est perspicuum, terminat enim perspicuum in actu, vt diximus. 3. de Anima. Secundum dicitur subiectum proprium, & à quo lumen non est amouibile, & hoc est cælum, & sunt astra, & ita, cum lumen sit visibile, cælum videtur.

Secundo notandum venit, quod vt animaduertit Cardinalis Contarenus lib. 5. de elem. & Scaliger exer. 66. in Card. distantia repræsentat visui multas partes, alias supra alias per longitudinem dispositas in linea visuali, vnde, sicut corpus opacum, seu condensatum breue, terminat visionem, ita etiam corpus rarum in longum tractum efficitur visibile, & sic quia totũ quod intercedit inter vltimum cælum, & visum nostrum est longissimo tractu fusum, speciem subit densitatis, & terminat visionem. Sic igitur totum hoc spatium perlucidum, quia fit quasi opacum, & lumine percussum, terminat visionem sub colore cærul[illegible]o, aut sapph[illegible]no, quia talem effectum facit rarum illuminatum, in longum deductum. Richardus tamen in 2. d. 14. circa 3 [illegible] fin. q.6. æstimat probabile, id quod videmus esse cælum cristallinum affectum luce propria, Solis, & aliorum astrorum, quia hoc cælum paulo densius est quam reliquæ partes non stellatæ orbium inferiorum, vn[illegible]e vi[illegible]m terminat. Vel possumus dicere, quod, [illegible] in cælo sint etiam partes non stellatæ, aliqua d[illegible] præd[illegible]æ, possunt per lucem obucere visui nostro quand[illegible] in co

loratam visionem, cum tamen vere cœlum non sit coloratum.

Tertio. Notandum venit, quod diuersitas cœlorum quæ apparet in planetis duplici causæ poterit adscribi. Primum est, natura planetæ, vel stellæ, videmus enim aliquas esse lucidas,& quasdam non, & quædam alijs lucidiores sunt. Quod prouenire putamus ex maiori minorive densitate,& perspicuitate lucentis. Quare Astronomi etiam ex colore deducunt aliquas stellas esse Saturninas,alias Martiales,Iouiales,&c. Quia accedunt ad causalitatem supradictorum. Secunda ratio erit distantia syderum: sed hoc non bene quadrat, quia Saturnus magis nobis propinquus est, & tamen minus lucet, quam multæ stellæ fixæ primæ magnitudinis.

Conclusio ergo est. Cœli secundum se non sunt colorati. Probatur. Color causatur ex mixtione qualitatum, prout ostensum est. 2. de Anima. At mixtio qualitatum in cœlo esse nequit. Ergo nec color. Omnes propositiones notæ.

Ad argumentum ergo dicimus. Primo ad maiorem, quod potentia non decipitur circa proprium obiectum, quando est debite approximatum, & potentia non sit impedita. Modo cœli multum distant,nec visus valet eos intueri,vt in se sunt. Secundo dicitur ad minorem, quod colores sunt in duplici differentia. Quidam enim sunt veri, alii apparentes. Hi autem colores conueniunt, & differunt. Conueniunt, quod veri, & ficti fundantur in vera entitate, quoniam res fictitio colore visa, est res realis secundum se, quo ad colorem vero dicta per analogiam proportionabilitatis metaphoricam, ad verum colorem. Secundo, quod vterque mouet visum,& eum terminat. Tertio,quod vterque est in aliquo corpore denso,& aliquo modo terminato,in quo visus figi potest. Differunt vero primo,quod veri colores sunt formaliter colores, ficti vero improprie. Secundo, quod veri semper manent,non sic ficti. Tertio,quod colores apparentes distinguuntur etiam inter se ex parte subiectorum. Nam vel sunt in corpore terminato,vel in interminato. Si primum, plures videntur colores, dum veri colores irradiantur a lumine, sic enim quæ eis opponuntur,variis coloribus variantur, & sic etiam accidit in corpore interminato,de qua re non est hic dicendum. In proposito ergo nostro diximus quomodo color planetarum varietur. Quod vero dicitur de pallore, & rubore Lunæ non est verum ex parte Lunæ, quod secundum se mutet colorem; sed ex parte medii, quoniam ex vaporum interpositione proficiscitur: quapropter dum circulum facit album,futuræ pluuiæ dat indicium, vt infra dicemus.

DVBIVM LXVIII.

An cœlum habeat aliqua communia accidentia cum sublunaribus.

VIdetur quod sic. Nam in cœlo sicut & in hoc mundo inferiori sunt densitas & raritas, quantitas & diaphaneitas. Et ex Ptolomæo Luna est frigida & humida, Sol siccus & calidus. Mercurius siccus cum aliqua humiditate. Venus calida & humida, Mars calidus & siccus. Iuppiter humidus & calidus. Et Saturnus siccus & frigidus.

Pro solutione huius quæstionis notandum venit, quod duplex fuit opinio de cœlo apud antiquos, & aliquos ex recentioribus. Nam quidam renuerunt materiam cœli,& inferiorum esse diuersæ rationis, vt late ostendi in 8. Metaphys. Alii vero sustinuerunt esse eiusdem rationis. Nam Heraclitus, & Pythagoras fecerunt cœlum igneæ naturæ,dicentes quod, cum ignis sursum tendat,cum summitatem vniuersi attigit, in gyrum se reducit, sicut facit flamma in summitate fornacis. Empedocles autem fuit in sententia cœlum esse solidum vt cristallum ex aere,& igni compactum,& non cadere quamuis sit graue, propterea quod rapidissime circumuoluitur. Thales vero & Anaximenes ipsum fecerunt terreum. At Plato ipsum docuit esse ex floribus constitum, vel, vt Proclus dicit, ex deliciis elementorum confectum, maxime, ex terra, vt tangatur, & ex igne, vt videatur, sicenim deducitur ex Alcinoo libr. de doctrina Plat. cap. 12. Sed secundum Taurum, Porphyrium, & Proclum, & Plotinum lib. de mundo eum constituit ex elementis. Imo D. Basilius hom. 2 Hexamer. D. Ambrosius homil. 2. Hexamer. cap. 3. Theodoretus quæst. 9 in Genesim, & D. Augustinus 2 de Genesi ad lit. cap. 3. cœlum ex igni confecerunt, quos tamen D. Bonauent. lib. 2. sentent. distinct. 14. interpretatur dicendo, vere cœlum esse quintam substantiam, distinctam ab elementari, sed secundum quandam similitudinem, & analogiam dici igneæ naturæ, quia maxime lucet. Loquendo ergo gratia opinionum supradictorum, qui fecerunt materiam cœli esse elementarem, non esset negandum cœlum habere aliqua communia accidentia cum inferioribus, cum habeat cum eis eandem materiam. At nos qui cum Arist. D. Thoma, ac aliis in Metaph. defensauimus materiam cœli non esse eiusdem rationis cum inferioribus: negamus quoque cōmunia esse aliqua accidentia, superioribus & inferioribus conuenientia.

Secundo igitur notandum venit, quod accidentia sunt in duplici differentia. Quædam enim dicuntur propria, quia pullulant, & emanant naturali concomitantia cum subiecto, suntque ab eo inseparabilia, vt est disciplinabilitas, & risibilitas in homine, & rugibilitas in Leone. Quædam vero dicuntur communia, quia non sibi vendicant proprium subiectum, nec ab eo sunt inseparabilia, vt color, caliditas, frigiditas, &c. De primis nulla est controuersia, quod cœli & inferiora habeant aliqua accidentia propria eis communia, nisi apud eos, qui faciunt cœlos animatos anima informante, & intellectiua immortali. Vnde dissidium remanet de secundis.

Tertio ergo dicendum venit, quod aliud est dicere, quod aliqua accidentia secundum eandem speciem conueniant superioribus & inferioribus, & aliud per eandem

rationem, & secundum eandem causalitatem. Primum enim est affirmare, quod idem accidens, eiusdem speciei, & non diuersæ, sit in vtroque & hoc non negamus: concedimus enim lucem, raritatem, & densum, & similia accidentia, secundum suam naturam specificam, &c, vt sunt eiusdem speciei, esse in superioribus & inferioribus. Secundum vero est dicere, pullulare & oriri ex eisdem principiis subiecti, & hoc non concedimus, cum teneamus materiam superiorum & inferiorum esse diuersi generis subalterni, iuxta dictum Arist. decimo diuin. Corruptibili, & incorruptibili nihil est commune. Recipere ergo possunt superiora, & inferiora eadem accidentia secundum speciem, sed hoc non nascitur ex principiis effectiuis intrinsecis, sed ex dispositione subiecti, in ordine ad extrinsecã causam effectiuam, intrinsecam materialem.

Conclusio igitur est. Cœlis & sublunaribus non est vna materia, neque eadem accidentia effectiue propria. Probatur primo. Accidentia propria sublunarium cum ipsis sublunaribus intereunt, cum sublunaria sint generabilia, & corruptibilia Sed accidentia pullulantia ex corporibus cœlestibus incorruptibilia sunt, sicut & corpora cœlestia. Ergo non possunt ea habere vt propria effectiue.

Ad argumentum ergo dicitur, quod raritas, & densitas cœlorum; & inferiorum, sint eiusdem speciei; ita & quantitas bifariam intelligi potest Primo ab intrinseco, & reciproce, & hoc negamus, quoniam habent diuersam materiam, & formam, & efficientiam Secundò ab extrinseco, quia scil. quod participatur & recipitur, non diuersificatur in receptis & sic hoc verum est de denso, & raro, & luce. de quantitate vero minime, quia est accidens proprium materiæ, vt materia talis est. Possumus tamen dicere, quod quantitas duobus modis inspici potest. Primo Physice, vt est, secundum suam naturam, & sic alia est quantitas cœli, & alia inferiorum, etiam secundum genus proximum, vt de materia diximus. Secundo Logice, vt scilicet dicit tantum dimensionem, & vt corpus cœleste & sublunare sibi arrogant trinam dimensionem, scilicet longitudinem, latitudinem, & profunditatem, vt sic, & ita vniuoce eis conuenit, Logice vt dixi, & physice analogia inæqualitatis. Ad illud quod dicitur de planetis, sæpe dictum est, illas qualitates non conuenire cœlis, formaliter, vel planetis, sed causaliter, vt explicatum fuit.

DVBIVM LXIX.

An lux primo die creata sit Sol.

OCcasione accidentis lucis, quod diximus superioribus & inferioribus conuenire, quæritur hic ex incidenti, an lux prima die creata, secundum quod habemus in 1. cap. Genesis, sit lux Solis. Videtur enim quod non. Nam D. Aug. censet illam esse naturam angelicam. Damascenus elementum ignis, Catharinus corpus Solare cum omni sua luce, quamuis Sol dicatur creatus quarta die quo ad productionem effectuum. Alii corpus quoddam nubilosum accensum eo modo, quo erat accensa nubes, quæ duxit Israelitas per desertum. Alii cœlum empyreum, & alii Solis substantiam, & lucem quodammodo informem, sine perfecta figura, pulchritudine, & luce. Ergo &c.

Respondetur tamen cum D. Dionysio, quod lux prima die creata fuit lux Solis: hæc enim bifariam considerari poterat. Primo vt erat veluti informis, & solum diem distinguere habebat à nocte, & sic primo die intelligitur facta. Secundo vt fuit in suo complemento & perfectione, & tria habuit Primum distinguere diem a nocte, quia ea existente super terram, dies erat, & ea abscedente, nox. Secundum facere dies solares, menses, & annos, inquantum Sol proprio motu rotatur ab occasu in ortum. Tertium est influere in inferiora, & concurrere per lucem, & motum ad omnium inferiorum generationem, & sic secundum ista tria dicitur Sol factus quarta die, cum tamen prima die fuerit creatus cum sua luce informi, id est, non reducta ad suam perfectionem quo ad omnia.

Si quis autem quærat in qua parte cœli fuerit Sol cum sua luce creatus. Respondetur quod in oriente. Primo, quia sic potuit facere diem dum motu raptus fuit motus ab oriente in occidentem spacio 12. horarum, & iterum ab occidente in Orientem subtus terram spacio aliarum 12. horarum, in quibus fuit nox. Secundo, quia in nobiliori parte cœli censetur creatus, talis est oriens, qui & dicitur dextera pars cœli. Nec obstat quod dicitur primo Genesis, Factum est vespere, & mane dies vnus, quibus verbis innuitur prius vespere præcessisse, & deinceps mane, & consequenter quod dies inceperit ab initio noctis, & sic necessario Sol fuerit creatus in occidente. Relicta enim responsione D. Augustini interpretantis hoc de cognitione angelorum vespertina, id est per proprias species rerum, & matutina, i. in verbo. Ad literam dico quod ly vespere non ponitur vt initium diei, sed vt terminus, vt sit sermo, Dies fuit terminatus in vespere, qui inceperat in mane, clarum est enim verbis Domini nostri, quod tunc dies dicitur, dum Sol est super terram, & non quando est sub terra.

Ad argumentum ergo dicitur, quod verba D. Augustini bifariam intelligi possunt. Primo literaliter quidem, sed cum spirituali etiam intelligentia, & sic possumus dicere, per diem intelligi creationem naturæ angelicæ, & per noctem creationem naturæ materialis & corporalis, tenendo quod secundum veritatem omnia simul sint creata, & quod distinctio tot dierum posita sit a Moyse, ad hoc vt facilior esset apud rudes homines.

Secundo literaliter simpliciter, & sic per diem non intelligimus naturam angelicam, sed Solem cum sua luce, facientem diem distinctum a nocte. Opinio vero Damasceni non subsistit, quia ignis in sua sphæra non lucet, vt illa lux faciebat, sic enim & modo luceret, quia nulla legitur facta immutatio lucis. Catharinus vero non auditur quo ad primum; s. quod Sol fuerit primo die creatus

creatus cum omni sua perfectione, quoniam sic non fuisset recensitus quarta die. Nec satisfaciunt alii per suam lucentem nubem, quia concedunt transitum accidentis de subiecto ad subiectum proprium, quod fieri nequit. Manet ergo opinio, quod prima die fuerit creatus Sol cum sua luce, sed informi, vt supra; quod etiam deducitur, quia primus dies dicitur Solis.

DVBIVM LXX.

An Saturnus planeta habeat singularem modum formandi corpus nati sub eo.

Videtur quod non. Nam filii assimilantur parentibus. At potest esse quod pater sit natus sub Ioue, & mater sub Venere. Ergo natus non assimilabitur Saturno, sed potius Ioui, & Veneri.

In contrarium sunt omnes Astronomi.

Pro intelligentia huius quæstionis & sequentium, notandum venit; quod Astronomi, & naturales duas causas intuentur ad pronunciandum de forma, & figura nati. Prima est naturalis, & immediata. Secunda est naturalis quidem, sed cœlestis, & prima. Ista autem desumitur à signo Zodiaci ascendente, & a stellis, & planetis dominantibus in natiuitate. Tradit ergo in proposito nostro de Saturno Ptolomæus, quod quando Saturnus in natiuitate est solus dispositor, facit hominem staturæ moderatæ, & pinguedinis mediocris, coloris mellis, capillorum nigrorum, in pectore spissorum, oculorum mediocrium. At secundum Iulium Maternum extenuat corpus, pallidum inducit colorem, & languidum, & secundum Messahala inter nigrum, & aureum. In motu corporis tardum, terram aspicientem, labra grossa habentem, & nasum simum, capillos vero nigros, & in pectore spissos. At Porta lib. 2. cœlestis Physionomiæ c. 2. ex colore stellæ Saturni deducit formam hominis Saturnini. Dicit enim stellam Saturni esse coloris obscuri, & plumbei, magnitudinis paruæ inter planetas, motus tardi, & sub firmamento est primus planeta, qui se moueat contra motum primi mobilis, mouendo se ab occasu in ortum. Hinc propter colorem fuscum, facit natum sub eo coloris fusci, & pallidi, habentem capillos nigros propter atram bilem, & ideo hi delectabuntur in colore nigro. Propter paruitatem suam facit natum sub ipso non proceræ staturæ, & oculorum paruorum. Propter tarditatem motus, talis erit tardi motus, tardi pulsus, & sudoris acidi. Exercebitur in reb. tardis, & grauibus, vt in ædificandis domibus, plantandis vineis, nemoribus, ducendis aquis, & bonificandis agris. Quare fugiet addiscere natare, saltare, currere, & multum loqui, paucorum enim erit verborum. Propter pugnantiam cum motu primi orbis erit rixosus, amator discordiarum, & rebellionum.

Causa autem proxima figuræ, & formæ hominis Saturnini desumitur ex temperamento corporis eius. Nam secundum Medicos, & præcipue Galenum, temperatura hominis Saturnini est melancholica, frigida, & sicca. Ex tali autem temperamento efficitur, quod sic temperatus est melancholicus, durus corpore, capillis rigidus, colore liuidus, superciliis coniunctis plenus, labiis grossus, & naso simus, dentibus inordinatus, & pectore amplus.

Ad argumentum ergo dicitur, quod filius assimilatur parentibus magis, & minus prout cum nato habent planetas eosdem, vel non, qua similitudo ab his est suo modo.

DVBIVM LXXI.

An Saturnus det singulares mores.

Videtur quod non. Nam vsus facit mores, vnde sapiens, Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Ergo mores non procedunt ab aliquo planeta, vel cœlo.

In contrarium sunt Astronomi & Medici.

Astrologi igitur, respicientes causas cœlestes, diuersa tradunt de Saturnino. Equidem Ptolomæus dicit, quod si Saturnus in natiuitate erit orientalis, facit natum frigidum & siccum, & addit Maternus, quod si dominus natiuitatis fuerit bene collocatus, cum augmento Lunæ crescentis, natus erit elati animi, boni consilii, prouide maturi, fidelis, magis diliget seipsum quam vxorem, vel filios, pauci cibi, & potus, laboriosus, cogitationibus plenus & anxius. Inter natos erit primus, vel si alius ante ipsum sit natus, separabitur a patre & matre. Stabilis erit in amando, & magis in odiendo. Opera illius, iuxta dictum Abdilæ, erunt laboriosa, & aquea, vnde laborabit in construendis ædificiis iuxta aquas, fabricandis piscinis, & pontibus. Iuxta Hali fortis in angulis, & dominus significatoris erit morigeratus, iudiciosus, ingeniosus, sui consiliarius in rebus propriis, & aliorum in alienis, diues, Regibus charus, thesaurorum dominus, modestus, non inuidus, cogitabundus, sed non mæstus, pauci risus, astutus, & homicida secretus.

Medici autem perscrutantes causam proximam, id est temperamentum corporis vt supra tradunt, quod cum Saturnini sint melancholici, frigidi, & sicci, hinc erunt cogitabundi, graues, pauci sermonis, timidi, quoniam socius melancholiæ est timor, secundum dictum Hippocratis. Et quoniam a sanguine melancholico nascuntur humores, & vapores ad cerebrum tendentes, & ibi spiritus vitales turbantes, ideo causabunt diuersas imaginationes, apprehensiones, studia, & phantasmata, omnia enim ista procedunt ab atra bili, & sanguine melancholico, quibus Saturnus præest. Hinc delectabuntur nigris vestibus, obscuritatibus, & locis subterraneis, fugientque læta, iucunda & lucentia: erunt tamen prudentes, & prouidi, quoniam ex melancholia oritur grauitas, consilium, & prudentia per Aristot. in problemat. Et quoniam a iucundis abstinent, prudentes censentur, & quia tardi sunt ad exequendum, optimi consilii dicuntur, Et ex eo quod frigidi sunt, & sicci, fiunt solitarii,

rerum

rerum Venerearum inimici, vxoris, & filiorum parum amici. Ob id autem quod sunt parci, & auari, euadent diuites, & opibus affluentes. Erunt laboriosi, quia delectabilia fugiunt, constantes, & firmi, quia sunt tardi corpore & animo, agricultura & ædificatiua delectabuntur, quoniam hæc [illegible] & labore.*

Ad argumentum ergo dicitur, quod duplex pro nunc est causa moru[m]. Prima ab intrinseco, scil. a temperamento corporis, & hanc diximus posse esse planetam. Secunda extrinseca, & accidentalis, & hic erit vsus, & habitus in bene operando, nam habitus [illegible] Primum est delectatio, quia habituati in aliquo, in eo delectantur. Secundum est facilitas, quia propter multiplicationem actuum, negotium factum est facile. Tertium est firmitas, quia fit quasi connaturalis, vnde merito illi qui volunt suos natos fore virtuosos, & bonis moribus præditos, debent eos ab incunabulis bene educare, quia mores quos biberint, illos connaturales sibi facient.

DVBIVM LXXII.

An Saturnus infortunatus infelices faciat.

Videtur quod non. Nam causa naturalis in hoc a libera distinguitur, quod libera diuersis modis operatur, naturalis vero semper eodem modo, vnde ignis semper calefacit, & aqua humectat. At Saturnus agit, vt causa naturalis. Ergo semper eadem faciet, & ad eadem operabitur.

In contrarium sunt Astronomi dupliciter loquentes de Saturno. Primo de eo bene in figura cœlesti collocato, vt si est orientalis, in propria domo, facie, terminis, exaltatione, vel in angulis cœli, & de eo sic considerato diximus supra. Secundo, vt est in figura deiectus, & male positus, & sic dicit Ptolomæus, quod Saturnus occidentalis facit hominem nigri coloris, macilentum, magnos oculos habentem, capillos planos, & [illegible], & paruæ staturæ. Addit Hali, si Saturnus erit male affectus, facit hominem distormem, & infirmum, curuum, & oculos magnos habentem, in vno quorum maculam tenebit, & vnus illorum altero grandior videbitur. Faciem in[illegible] causabit, & distortam, dentes inæquales, & pectus subtile. Nunquam ridebit, erit piger, tardus, & sordidus in vestibus. Addit Abdila, tales habebit capillos crispos, & multos, pectus angustum, & aspectum obscurum. Subdit Dorotheus, erit in corpore multum pilosus, & maxime in superciliis, quæ coniuncta tenebit. Subdit Leopoldus, erit multum frigidus, & siccus, & ideo odiosus.

Horum rationem desumunt Medici à positura eius. Nam Saturnus occidentalis magis est frigidus, & siccus quam orientalis, vt tradit Ptolomæus, & Alcabitius addit quod propter magnam adustionem phlegmatis, & humoris melancholici fit distemperatus. Ex his igitur, tanquam ex radicibus deducunt, quod natus sub Saturno [illegible] erit vilis, incognitus, inuidus, solitarius, suspicax, melancholicus, fracturis pedum subiectus, odore caprino plenus.* Tradit enim Galenus, seu Actius lib. de Dinamidiis, quod malus odor oritur ex multa frigiditate, vel caliditate. Ex quo pueri non male olent, quia calor ipsorum concoquit, & resoluit eorum sudorem. non sic in hominibus, quia in ipsis sunt quædam humiditates crudæ & indigestæ, faciles corruptionis, quæ dum in sudorem conuertuntur, malum emittunt odorem. Erit [illegible] infirmitatibus melancholicis, phlegmaticis, duris, ac simul vnitis, & fere incurabilibus, vt squammæ, epilepsiæ, lepræ, morphææ, cancro, scirro Hydropisi, paralysi, hæmorrhoidæ, dysenteriæ, dolori renum, & febri quartanæ.

Ad argumentum ergo dicitur, quod causa naturalis semper [illegible] operetur, stat dupliciter. Primo, dum est in eadem dispositione, & hoc verum est. Secundo in diuersa dispositione, & circumstantiis sibi necessariis ad agendum, & sic non semper eodem modo facit idem, sed prout conuenit dispositioni eius, &c. & sic accidit planetis.

DVBIVM LXXIII.

An Saturnus habeat aliqua propria.

Videtur quod non. Nam propria vni soli conueniunt. At effectus sublunarium dependent a cœlis & planetis, vt a causis vniuersalibus. Ergo necesse est eos ab omnibus prouenire, & non ab vno solo.

Respondetur quod Saturnus male affectus, & infortunatus, vt ex longa experientia compertum est. Primo has infirmitates tribuit, & hæ a Saturno prouenire solent. Prima est Phthisis. 2. Catharrus. 3. Paralysis. 4. Hydropisis. 5. Quartana. 6. Ethica. 7. Podagra. 8. Elephantiasis. 9. Morphæa. 10. Cancrus. 11. Diarrhæa. 12. Splenica passio, & alii morbi frigidi.

Quoad potentias, Saturno subiicitur, retentrix, & phlegmatificatiua.

Quo ad mutationes temporum. Saturnus iunctus cum Andromedæ vmbilico, erunt nubila, & interdum pluuiæ, & niues. Cum stellis ceti. Tempus turbidum. Cum Capricorni cornu. Frigus cum nubilis. Cum cane maiori. Venti, fulmina, & pluuiæ. Cum Arietis cauda. Aeris turbatio. Cum corona lactea. Turbines aer. Cum Delphino. Nubes. Cum Arcturo. Venti cum pluuiis. Cum Lyra. Nubila. Cum Præsepi, pruina, & quandoque venti. Cum Aquilis. Sæpe venti. Cum Medusæ capite. Frigus, & humor perseuerans. Cum Stellis Orionis [illegible], & tempestas, cum ventis. Cum pleiadibus Aura turbida, nubilosa, cum niue, & pluuia. Cum Piscium nexu. Nubila. Cum Spica. Repentina mutatio. Imbres, tonitrua, & [illegible]gura.

Dominatur materiæ nascendi primo mense, & o[illegible]uo, vnde in primo multum timeat, & in octauo [illegible]. Quo ad situm, & motum, Astronomi ponunt ipsum [illegible] planetam, firmamento immediatum, eiu[illegible] ex tribus partialibus orbibus [illegible] tantem, qu[illegible] sunt eccentrici, & concentrici sec[illegible]

M

eccentricus simpliciter. Ponunt hac nostra tempestate eius Apogeum, in Signo Sagittarii grad.29.min 43. Perigeum in signo Geminorum grad.29. m. 42. maximâ eius latitudinem Borealem gr 3. m 2. Australem gr. 3. m.5.

Quoad formam Galilæus de Galilæis tradit se anno 1610. beneficio perspicilli nuper inuenti obseruasse Saturnum non vnicam esse stellam, sed tres simul iunctas, formantes quandam figuram similem illi quæ ex tribus o resultat, ita tamen vt o in medio sit grandius sic o O o. Sed ab aliis hoc non est obseruatum, sed solum quod sit vna stella.

Cum planetis vero coniunctus ista operatur Saturnus cum Ioue in signis Igneis, vel in aliquo aspectu eius (magis tamen vel minus pro varietate & qualitate aspectuum) excitabit caliditatem & siccitatem. In signis humidis, continuas pluuias, & inundationes, intendit ventos, nubes, & vim noxiam. Cum Marte in signis igneis erit procellosus & grandinosus. In humidis nubilosus, ventosus, & omnium destructor. In Vere facit tonitrua, & tempestates, in Æstate tonitrua, & pluuias. In Autumno, tonitrua, & grandines, pluuias & turbidum aerem. In Hyeme frigoris remissionem causat. Cum Sole in igneis pluuias, grandines, & frigiditatem. In aquaticis Vere pluuias. Æstate grandines, & tonitrua. Autumno pluuiam, & frigus. Hyeme niues. Cum Venere Frigora, pluuias, imbres, & interdum grandines. Æstate subitas pluuias, & frigus. Hyeme, niues, vel pluuias. In siccis siccitatem, & in terreis frigiditatem acuit. Cum Mercurio in signis humidis facit tenebrosum aerem, in siccis, siccitatem. In Vere ventos, & pluuiam raram. In æstate ventos, & nubes, in hyeme, ventos & niues. Vix noxia fructuum maior est. Cum Luna, nebulas, frigiditatem, & aliquando pluuias in signis humidis, in aereis augmentum frigiditatis, Vere, turbidum, & humidum aerem. Æstate humidum. Autumno nubilosum Hyeme, niues, sæpe grandines, sæpe siccitates, in siccis temporibus pruinam.

Quo ad theoricam planetarum, orbes perfecti Saturni sunt tres, vt dixi, vnus eccentricus simpliciter, alii duo secundum quid. Epicyclus, seu paruus orbis imperfectus, vnus in crassitie eccentrici simpliciter immersus. Deferens Saturni quotidie mouetur sex tertiis, & duabus [illegible] 16. secundis 40. tertiis, & 48. quartis. [illegible] annis Ægyptiis triginta sex [illegible] annis. Eccentricus vero quotidie mouetur vno secundo, viginti & vno tertio, & [illegible] Annis singulis duodecim grad. duobus [illegible] in secundis, triginta tribus tertiis, [illegible] Perficit autem circulum 29. annis, diebus [illegible] Horis [illegible] Centrum deferentis Saturni a centro [illegible] distat partibus tribus, scrupulis 25. [illegible] Centrum æquantis partibus sex, scrupulis [illegible] Æquatio centri nulla est in Apogeo, vel perigeo, est vero 6. partium 31 scrupulorum, & 36. secundorum in punctis mediocris [illegible] Anomalia Saturni argumenti quotidie mouetur [illegible] scrupulis 57. Secundis 7. Tertiis 7. Quatuor 40. Singulis annis signis 11. partibus 17. primis scrupulis 32. secundis [illegible], tertiis septem. Perficitur anno vno, diebus 12. Horis 21. [illegible] Maxima argumenti æquatio in Saturno est, quando ab Apogeo epicycli distat vt signis tribus, partibus 6 [illegible] apogeum eccentrici partibus 5. min. 55 secundis 11. In perigeo eccentrici, quando ab eodem epicycli [illegible] distat signis tribus, partibus 7. est partium 6 [illegible] secundis 38. Semidiameter epicycli, partium sex, & semis, qualium Semidiameter eccentrici habet 60.

Ad argumentum respondetur, quod aliqua causa vniuersalis potest dici propria, dummodo ad vnam speciem vel genus se extendat, nam quædam sunt propria indiuiduis, vt principia indiuiduantia, quædam speciei, vt propriæ passiones manantes a natura speciei, & quædam etiam generi, vt eius rationes, prout ab aliis genere distinguitur. In proposito ergo influxus Saturni bifariam, considerari potest. Primo respectu huius, vel illius indiuidui, & sic non esset causæ vniuersalis. Secundo respectu omnium ipsum participantium, & sic dicitur causa vniuersalis. Nec per hoc excluduntur actiones & influxus aliorum cælorum & planetarum, sed quo ad sibi propria.

DVBIVM LXXIV.

An Iuppiter singularem figuram præstet.

Videtur quod non. Nam pictores Iouem formant sub forma Priami, & Caroli Magni, quorum forma [illegible] cta est digna imperio, & tamen multi Ioniales, & fortunati reperiuntur, parui, difformes, & defecti [illegible] Ergo vanum est dicere, quod Iuppiter det singularem formam, & figuram.

In contrarium stant Astronomi. Nam Hali, Maternus, Messahala, Leopoldus, & alii de Ioue dupliciter loquuntur. Primo de eo fortunato. Secundo de eo non bene collocato. Dicunt ergo quod quando Iuppiter [illegible] dominus dispositionis, & figuræ, efficit se [illegible] ciem [illegible] albam, & pulchri coloris, [illegible] aspectus, cum oculis nigris, magnis, [illegible] cura [illegible] pupilla, cum capillis mediocribus. Co[illegible] personæ erit albus, sed declinans ad [illegible] stionem habere magnanimam, & altam, [illegible] gros, magnos, cum parua pupilla, & aliquando [illegible] gratiosa, & repletum affectum, ac reuerentiam. Barbam rotundam, & aliquando crispam, [illegible] tas, & nares [illegible], capillos nec [illegible] raros multum. Staturam mediam, sed [illegible] sum stabilem, cum oculis ad terram. Dentes [illegible] maiores aliis, & aliquando diuersos. Delectatur [illegible] nato vestitu, sed moderato.

Loquendo vero de Ioue infelici & male dispositio. Dicit Ptolomæus, quod si Iuppiter facit occ[illegible] ciet homines albos, capillos habentes [illegible] staturâ, caluos, & [illegible] sentiunt alii Astrologi, addentes, quod nigri [illegible]

...ibus dentibus, & non erit magni capitis, narices ... curtas, nec filum nasi implentes.

Ad argumentum ergo dicitur, quod procedit de Ioue ... disposito, quo ad partes corporis. Vel melius dici... quod forma, & ...itas non ab vna tantum causa ...procedunt, sed a multis, & ideo omnes sunt in... & adiuuicem comparandæ, quia illa quæ præ... bit, effigiabit hominem more suo. Tertio dicitur ... Iuppiter fortunatus facit homines formosos, vt ...mus.

DVBIVM LXXV.

An præstet singulares morum inclinationes.

Idetur quod non. Nam Astronomi dicunt Iouem esse calidæ naturæ. At calidi sunt subdoli, & dece... Ergo Iuppiter non potest inclinare ad optimos ...s, vt tradunt Astronomi.

contra eum stat Ptolomæus cum tota classe Astro...orum, asserentium Iouem inclinare si fuerit Orien... & bene dispositus ad benignitatem, iustitiam, ho... Erit conciliator discordantium, præcipiet solum ...sta, vera, & conuenientia. Erit Doctor, vel tribu... capitaneus, lætus, ac iucundus.

...turales autem causam proximam rimantes di... quod cum Iuppiter dicatur calidus, & humidus ...rate, ex temperamento autem calidi, & humidi, ...um temperamentum nascitur, ita vt natus cum ...perie ad iustum, & æquum magnam habet pro...nem, & similiter ad honesta & conuenientia. Di... inclinare ad leges, quia secundum proprium tem...entum iudicat, ac in aliis idem desiderat, & ideo o... dissidia, fraudes, dolos, & oppressiones pauperum ...ret ac detestatur. Et propter leges quibus incum... Doctores, præfecti, iudices, & consiliarii veridici, & ...uadent. Et quoniam optimum temperamentum ...nturbat phantasmata, nec dissonantiam causat ...bus, ideo tales erunt optimi ingenii, iudicii & ... Sed quia hoc temperamentum declinat ad ae... & aer est calidus, & humidus, & alterabilis, hinc ...nt elati, magnanimi, magnarum rerum amatores, ...sq; & magis quam habeant opes. Sunt læti, hila...rosi, & imperiosi. Erunt fortunati, & fœlices in ...us fere suis actionibus, quia ad conuenientia, & ...prout iudicabunt ipsi, & alii) manum apponent, ...ide & amore aliorum, a quibus extollentur. Et ...nt calidi, & humidi, propterea erunt luxuriosi, ...nes luxuriæ est caliditas cum humiditate, ex quo ...amento Arietes maxime sunt lasciui. Bene co... , quoniam cum sint optimi temperamenti, id ...medunt, cito digerunt, & famescunt. Erunt fe...ecti, ob hanc causam, quod sanguinem purifica...ent, nam puritas sanguinis cor lætificat secun... ...ppocratem, & malus sanguis cor & animum ... prosternit. Erunt sani propter optimum tem...atum corporis, & bonam complexionem, quia ...on est nisi adæquatio humorum. Erunt patien...tes quia Sapientes, & diuites, quia laboriosi, & solertes, vt negotium ad rectum finem perducant. Diligunt vxores, & filios, quia sunt luxuriosi. De Ioue vero male disposito & infortunato sic dicunt, quod si Iuppiter fuerit occidentalis, & male dispositus inducet humiditatem superabundantem destruentem. Hinc ... erunt calui, quia luxuriosi, maculati in capite, & dentibus ob defectum caliditatis. Erunt timidi, molles, inconsiderati, & fœminis similes, quia eorum temperamentum est paruum, & ad humiditatem superfluam accedens, vt est temperies mulierum. Hinc sicut Iuppiter orientalis, & bene dispositus facit ex optimo temperamento natos sub eo religiosos, ... & beneficentes. Ita occidentalis, & male affectus facit natos sub eo irreligiosos, timidos, & malefacientes. Infirmitates autem, de quibus infra, a Ioue occidentali proficiscuntur, nam eo orientali, sunt paucæ ex dicendis.

Ita quo ad formam corporis dicunt naturales, quod cum Iouis stella sit nitida, fulgida, & gratiosa, & in lumine pura, ita facit hominem pulchrum, gratiosum, aspectu iucundum & amabilem, ac corpore bene dispositum & proportionatum. Et quoniam eius magnitudo est potius magna quam parua, ideo facit homines potius magnos quam paruos. Et quia post Saturnum est planeta tardi motus, hinc est quod etiam Iouiales incessu potius sunt tardi, quam celeres, patientes, ac tolerantes labores. Dicunt insuper quod habent oculos magnos ob magnam eorum caliditatem, albedinem perfusam rubore ob temperamentum caloris, cum humido, &c.

Ad argumentum dicitur, quod procedit de calidis sine temperie. Iuppiter autem est calidus temperate.

DVBIVM LXXVI.

An Iuppiter habeat aliqua propria.

Videtur quod non. Nam Poetæ dixerunt Iouem esse Deorum patrem. Ergo male post Saturnum collocatur, supra enim fuisset constituendus.

Pro explicatione multorum, quæ dicuntur de Ioue sciẽdum est generaliter, quod, vt diximus, Iuppiter dicitur fortuna maior, sicut Venus minor, vnde antiqui fœlicitatem insidentem circulo Iouis posuerunt, quoniam ponitur planeta beneuolus, calidus & humidus, masculinus, in suis qualitatibus temperatus, in colore argenteus, candidus, blandus, ac clarus. Tradunt temperare malitiam Saturni, cui proximus est, & immediate coniunctus: quapropter fingũt poetę, Iouem expulisse a parte regni sui, patrem suum Saturnum, quia, vt dicunt Martialis & Isidorus, sua benignitate reprimit malitiam Saturni, cum Saturnus sit siccus, & frigidus, & Iuppiter calidus & humidus. Coniunctus etiam bonis planetis adauget eorum vires, ac fœlicitates. Præstat sanguineæ cõplexioni. Sub eo continentur honores, diuitiæ, optima indumenta, & quando reperitur in Horoscopo denotat, reuerentiam, honestatem, fidem & disciplinam. Erit finis ad saluationem, confortat bonitatem, & solum n

duode-

duodecima domo repertus, tradunt tunc significare seruitutem, paupertatem, & tristitiam a parte quadrupedum, & mœrorem ex parte familiæ, & seruorem, ita dixerunt Ptolomæus & Mihael.

In singulari vero quo ad infirmitates ab eo prouenientes has dicunt esse. Angina, Pleuritides, Peripneumonia, Apoplexia sanguinea. Sanguinis ipsius. Cephalalgia. Cardiaca, & alii morbi, a flatibus, vel sanguine orti. Reddunt naturales causam dicendo, quod cum Iouiales sunt calidi, & humidi, ideo data in his interperie, sequentur infirmitates, ex humiditate, & caliditate intemperata prouenientes. Quare solent eas infirmitates facere, quas faciunt partes, qui sunt calidi & humidi. Et quoniam sanguis in Vere abundat & crescit, ideo in hac anni parte infirmantur, non sic in hyeme, æstate, & Autumno, vt dicit Galenus [illegible] Aphorismo. Et quia sanguis in iecore generatur, & ibi perficitur, hinc infirmitatibus vexantur, quæ ab ipso [illegible] procedunt, vel circa ipsum sunt. Et quia etiam pulmonem habent [illegible] [illegible], omni corporis [illegible], ideo mors illis [illegible], vel ob [illegible], vel ob vomitum [illegible] [illegible], vel [illegible] [illegible], quoniam sanguis [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dolori lateris, varollis, [illegible] Febribus, tertianæ, pestilentiæ, & continuæ, [illegible] alteratione in sanguine, in quantitate, vel qualitate, & [illegible].

Subduntur ei ex potentiis. Tactiua, Digestiua, Nutritiua, & concoctiua, [illegible].

Quo ad mutationem [illegible] dicunt Astronomi, quod quando [illegible] bon[illegible], est causa serenitatis, temperiei, & salubritatis aeris, [illegible] [illegible], (nam solus Iuppiter [illegible] [illegible] [illegible] dicitur pluuias [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], remissionis calor[illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] in hyeme, securitatis nauigationis, & [illegible] [illegible] [illegible] fluuentur a 14. anno ad [illegible] vel a 28 [illegible] vel 4[illegible] longen rationem dat spiritum, & [illegible] [illegible]. Cum quacunque stella tempus dulcius. Cum [illegible] [illegible] [illegible]. Cum Veneris serenitas. Cum [illegible] [illegible] [illegible] frigoris. Cum [illegible] [illegible] [illegible]. Cum Lunæ [illegible] bus mo[illegible] pluuiæ. Cum Regulo [illegible] Serenitas. Cum planetis vero sic [illegible] [illegible] [illegible] obseruatione Astronomorum. Cum Saturno, [illegible], [illegible] siccis signis [illegible] valde calidus, & [illegible], & in humidis [illegible] [illegible] [illegible], & inundationes. Ventus [illegible] [illegible] [illegible], nubes, & [illegible]. Cum Marte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], fulminibus, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. In humidis [illegible] & [illegible] [illegible], & calidis [illegible], & calidis [illegible]. Si Iuppiter [illegible] [illegible] augetur. Si Mars, crescentes siccitates, incendia, & [illegible] [illegible]. Cum Sole in signis aereis [illegible] aura serena, & aeris temperies, in humidis fœcundæ pluuiæ, in aquis [illegible] augmentum, in terreis serenitas diminutur. [illegible] [illegible] aer tranquillus, temperatus, [illegible], [illegible] [illegible] fructuum. Si tamen Venus prædo[illegible] [illegible] [illegible] pluuiæ. Si Iuppiter magis, serenitates, & venti. Cum Mercurio. Aspectus horum planetarum ventos mouet sine pluuia. [illegible] na Serenitas, & ventus propitius aduehitur.

Quo ad eius motum, & orbis compositionem tot [illegible] beas. Primum quod male dixerunt [illegible] [illegible] [illegible] Saturni [illegible] mouere per accidens orbes [illegible] seu superiorem [illegible] planetæ dico [illegible] [illegible] adhoc vt vnus orbis [illegible] [illegible] [illegible] conditiones. Prima est eccentricitas [illegible] [illegible] centrum commune, quia diuersitas centro[illegible] quo minus orbis eccentrici simpliciter [illegible] inferiorem eccentricum secundum quid [illegible] centricus simpliciter voluatur circa [illegible] non potest imprimere suum impulsum [illegible] locitate qua recipit, alioquin daretur [illegible] cunda est, vt cœlum communicans [illegible] prium sit [illegible], & cont[illegible] [illegible] cat, cum enim in orbis inferior sit [illegible] tit imprimere impetum [illegible] motus sit de numero eorum [illegible] & approximationem. Ipsæ [illegible] [illegible] fiunt planetis [illegible] habent centrum & [illegible] sunt [illegible]. Secundus est, [illegible] stat ex tribus [illegible] epicyclum vnum [illegible] Saturnus. [illegible] tur quotidie vno [illegible] [illegible]. Singulis annis 10 secundis 49 tertiis & 26. [illegible] [illegible] circulum secundum [illegible] [illegible] cent [illegible] quotidie mouetur [illegible] cundis. 5. tertiis 4. quartis. Singulis annis 10 [illegible] 19. scrupulis 3[illegible] cundis 17 tertiis. [illegible] anno 11. diebus 318. hora vna. Centrum [illegible] stat, vt supra, partibus duabus, minutis 45. Æquante partibus 5. & semis, qualium semidiameter eccentrici est 60. Prostaphæresis eccentrici, seu æquatio [illegible] apogeo, vel perigeo nulla. Quando [illegible] cycli absuerit ab [illegible] medio motu, [illegible] partibus tribus, vt [illegible] partium 5 scrupulorum secundorum 59. [illegible] tribus signis, partibus 5 & semis [illegible] scrupulis 59. secundorum. Anomaliæ [illegible] mouetur [illegible] 54 secundis 9. tertiis 4. [illegible] signis 10 partibus 29. min. 2 secundis 8. tertiis 4 [illegible] circulum anno [illegible] diebus 33 horis 2 [illegible] xima argumenti æquatio ad Apogeum eccentrici [illegible] neta stante ab Apogeo epicycli [illegible] signis tribus [illegible] [illegible] & semis. Est partium 11. 10. 30. [illegible] 9. [illegible] epicycli partium 11. & semis qualium [illegible] eccentrici, habet 6.

Ad argumentum dicitur quod Iuppiter ponitur [illegible] mus planetarum [illegible] quam [illegible] Saturnus [illegible] [illegible] nignitate, & fortuna.

DVBIVM LXXVII.

An Mars præstet singularem formam humanam

Videtur quod non. Nam Mars [illegible] [illegible]

a iræ, homicidii, & bell[illegible] Sed isti potius bestiis conueniunt quam homini. Ergo melius esset effor-[illegible]dus Mars sub specie Leonis, Vrsi, Lupi, &c. quam [illegible]ninis.

[illegible]espondent Astro[illegible], quod omnes planetæ sub [illegible] hominis, quamuis d[illegible] similiter effigiantur, quia [illegible]entiam, & intellectum c[illegible] omnibus attribuunt. Di-[illegible]rgo Ptolomæus, quod Mars Orientalis, & Dominus [illegible]et hominem album, & rubeum, bonæ quantitatis, & [illegible]crescentis carnis, oculorum variorum, capillorum [illegible]orum, & mediocrium. Sed Iulius Firmicus addit i-[illegible]m dare capillos rubeos, & oculos sanguineos. Et Hali [illegible]eos, faciem rotundam, & inhonestam, cum macula [illegible]ede dextero; & cum isto consentiunt Messahala & [illegible]otheus. Abdila tamen affirmauit Martialem habere [illegible]ut curuum & crass[illegible]m, colorem faciei rubeum, cum [illegible]ro mixtum, sicut est illorum qui multum ad Solem [illegible]bulant.

[illegible]Horum autem causam duplicem notauerunt natura-[illegible] Primam acceperunt a colore Stellæ Martis. Secun-[illegible]m à temperamento Martialis. Prima ergo causa est, [illegible]oniam stella Martis lucida est, rubea, ignita vt carbo [illegible]ens, & lucens, vnde dicta est pyrois, id est quasi flam-[illegible], annuens naturam igneam, & horribilem. Ex quo [illegible]eti dixerunt Martem minari bella, infelicitates, mor-[illegible]n violentam, infi[illegible]mitates ardentes. Hinc tradit Pto-[illegible]mæus hanc Stellam ardere, & desiccare, ignire, & in-[illegible]mare, qu[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nom nein [illegible]artialem rubeum f[illegible]te, & capillis, & c[illegible] oculis s[illegible]n-[illegible]neis. & quoniam stella non est admodum ma[illegible] [illegible]nec Martiales sunt multum magni, sed in m[illegible] [illegible]fa-[illegible]nt pillus [illegible], & [illegible] Prof[illegible] [illegible] [illegible]nsi-[illegible]ram temperam[illegible] [illegible] Martialis, quod est calid[illegible], & sic-[illegible]

Ex quo etiam [illegible] carnem c[illegible] [illegible] [illegible]e, fine [illegible]guedine, vocem [illegible], fortem, & r[illegible]sticam, venas [illegible]patentes, respirationem fortem. Cito [illegible]t, cito di-[illegible]runt, & labores [illegible] [illegible] [illegible] sunt effectus tem-[illegible]ra menti calidi, & sicci [illegible]

Ad [illegible] in ergo dicitur, q[illegible] od homo est paruus [illegible], [illegible] fere cum omnibus rebus habet aliquod [illegible]mmune [illegible] de potest esse terribilis vt Leo, crudelis vt [illegible]sus, vorax vt Lupus, rapiens vt harpyiæ, [illegible] vt [illegible]uo, carnalis vt Canis, & [illegible] & sic omnia vitia, & virtu-[illegible]s possunt homini adscribi.

DVBIVM LXXVIII.

An det inclinationes ad singulares mores.

Videtur quod non. Nam mores dicunt regulam virtu-[illegible]tis propriam. Sed Mars parum seruat regulam, sicut [illegible]ignis facit, & Martiales solent esse flagitiosissimi viri. [illegible]rgo non sunt ei attribuendi singulares mores.

In contrarium dicit Maternus Martem facere homi-[illegible] [illegible]guros, inuincibiles, immobiles, contentiosos, tar-[illegible]os [illegible]entos, audaces, periculosos, deceptibiles, conte-[illegible]ores, parum practicos, prima loca appetentes, parum vxorem, filios, & amicos diligentes, & aliorum bonorum concupiscitores, &c. Cum naturalibus ergo dicemus, quod cum Martiales sint subditi cholera, & sint calidi, & sicci, ideo ad iram sunt procliues, & velocis motus sicut est ignis. C[illegible] [illegible]obatur enim hoc ex dominio rubeæ choleræ, quæ sec[illegible]ndum naturales efficaciores vires habet in nato ab anno 14. v[illegible]que ad 25. in qua ætate solent homines esse mag[illegible]s cholerici, audaciores, & insolentiores: vnde Galenus, Plato & ali[illegible] t[illegible]adunt ex humoribus biliosis consurgere audaciam, furorem, & inconstantiam, quare Martiales sunt audaces, furiosi, & inconstantes, & secundum dictum H[illegible]ppocratis de anatomia viuorum, etiam ingeniosi, acuti, comestores, & luxuriosi. Et propter complexionem calidam multũ comedunt, & carnes non bene coctas, & eas digerunt, sine amore viuunt, q[illegible]oniam temperamentum amantium est calidum, & [illegible] mod[illegible]ratione. Sunt mobiles, quia veloces ad operandum, ideo non possunt stare in eodem loco. [illegible] & [illegible] de facili, & [illegible] causa [illegible]nera arripiunt sine necessitate, & conuenientibus, vnde eis o-[illegible]riuntur deinceps labores, afflictiones, & incommoda. Et quia sunt fortes, ideo etiam sunt superbi, imperiosi, temerarii, & audaces.

Ad argumentum dicitur, quod mores dupliciter sumi possunt. Primo communiter, & sic dicuntur de bonis, & malis vitibus, & actionibus, dantur enim boni, & mali mores. Secundo proprie, & sic dicuntur tantum de illis actionibus, & vitibus, qui a virtute regulantur, de quibus procedit [illegible]. Secundo dicitur, quod Mars bene [illegible], etsi facit hominem bellicosum, & sanguin[illegible]m, &c. tamen eum etiam facit iusti defensorem, &c. vnde non est sine rectis moribus, & virtute.

DVBIVM LXXIX.

An Mars habeat aliqua propria.

Videtur quod non. Nam propria inseparabilia dicuntur, ex Porphyrio cap. de proprio. Sed Mars dicitur Dux belli, cuius finis est pax. Ergo facit transitum de contrario in contrarium, & sic non est dicendum saltem, quod sit ei proprium mouere bella.

In contrarium sunt omnes gentes qui inter cætera multa, quæ Marti attribuunt, hoc vnum est præcipuum, quod dicatur Dux belli, & bellorum Deus, quia præest choleræ, & igni: ex quibus nascuntur audacia, animositas, & appet[illegible] [illegible]dictæ. Et nisi ex vicinitate quam habet c[illegible] & Venere temperaretur eius natura, maiora mala, & defidia [illegible]faceret. Dicamus ergo primo, quod secundum Ptolomæum, ex parte corporis disponit potius ad longitudinem, & gracilitatem quam breuitatem corporis, & pinguedinem: dico in iuuentute, quia in senectute ex calore consumente, & siccitate contrahente disponit ad curuitatem. Ex parte vero mentis disponit ad mobilitatem [illegible], ac leuitatem, ad iram, & animositatem, & ad alias cholericas passiones, vt diximus.

Disponit etiam ad ignea operationes, sicut ad ferrarios, & fornacarios, sicut Saturnus ad terrarum cultores, & gladium ponderum portitores, & Iuppiter ad artes leues, & eas sæculares reddat habiliores, vt sunt oratores, ... , campsores, argenti tractatores, & scriptores, secundum conditionem nati, & parentum, quæ semper inspicienda veniunt.

Secundo pro medicina dicimus cum Astronomis & Medicis, quod Mars dat has infirmitates. Erisipilam Hemicraneam, putredinem, Abortum. Venarum rupturam, & omnes morbos ex ruptura venæ genitos, & omnes infirmitates, & defectus qui ex calore, & sanguinis inflammatione procedunt, & cholera. Vt sunt secundum Hippocratem, & Galenum in Aphorismis, febres tertianæ, & ardentes, Erisipelæ, & ignea per corpus diffusa, & omnia alia mala quæ ex cholera ... , vel ... , nascuntur. Quare Martiales male affecti habent pulsum magnum, colorem vrinæ aureum, oculum ... , mordacem, sudorem acutum, ... , & ... . Somnia ignea de incendiis, homicidiis, ... , & ... per corpus, sustinent visiones horribiles, & ... . Ex potentiis attribuunt Marti auditum, ... , vasa fellis, nasum, collum & testes.

Tertio pro aeris mutationibus, & agricultura. Marte cum arcturo, venti validi, fulmina, & tonitrua. Cum Aquila Hyeme. Niues, & in Æstate pluuias perseuerans. Cum Saturno, in signis igneis procellosus, & grandinosus. In humidis, nubilosus ventosus, & omnium destructor, in Vere efficiet fulgura, & tempestates, in Æstate pluuias, vel tonitrua, in Autumno tonitrua, grandines, pluuias, & turbidum aerem. In Hyeme causat frigoris remissionem. Cum Ioue tonitrua, fulmina, & fulgura in humidis. in siccis caliditatem, & siccitatem. Cum Sole erit siccitas, & caliditas. Cum Venere aer suauis, & pluuiæ gratiosæ. Cum Mercurio venti, & turbines. Cum Luna variæ aeris mutationes. Tradunt etiam aliqui, quod quamuis Mars sit feruentissimæ naturæ, ... , intemperatæ, & calidæ, & maxime si sit Orientalis, augeat calorem, & si sit Occidentalis, siccitatem, tamen si illius status mutatur, vel in epicyclo, vel in eccentrico aliquando causat humiditatem, & si sit solus Dominus temporis producit immensum calorem, tempestates, grandines, fulgura, repentinam clausionem subuersionem, animalium mortem, fructuum destructionem, aeris inflammationem, & mortes repentinas hominis.

Pro motu laborauerunt multum Chepplerus, Tycho, & Maginus, sed tandem concluditur, quod epicyclus mouetur spatio 319 dierum hor. 22 min. 23. Eccentricus simul ... spatio vnius anni dierum 321.

Pro ... gratione, & constitutione eius dicimus quod Mars habet tres orbes completos. Epicyclum vnum. Deferens mouetur quotidie Tertiis 4 Quartis 43. singulis annis secundis 18. Tertiis 44 Quartis 7 Eccentricus mouetur quotidie scrupulis primis 12. secundis 26. Tertiis 26. Quartis 15 Singulis annis ... 6. ... 11. minut. 15 secundis 49. Tertiis 4 Quartis 3 ... circulum Anno vno, diebus 322. ... Centrum ... remis distat partibus 6 Æquantis partibus 12 ... Prosthaphæresis eccentrici, seu æquatio ... centri epicycli elongatur ab apogæo eccentrici ... signis 3. partibus 5. & semis & est partium 11. ... secundis 59. Anomalia argumenti quotidie ... primis ... pl. 27. secundis 41. Quartis 46. singulis annis ... partibus 18 min. 28. secundis 30. Quartis 4. ... annis duobus, diebus 49. horis 19. minut. 41 ... menti æquatio in apogæo eccentrici, ipso ... gæo epicycli signis 4. partibus 7. ... minus ... 6. min 54. secundis 18. In perigæo ... apogæo epicycli signis 4 partibus ... minut. 38 secundis 4. Semidiametri ... 9 & semis, & quasi ... semidiameter eccentrici ... .

Ad argumentum Primo dicitur ad ... quod habere aliqua propria stat dupliciter Primo ... porc. Secundo cum tali dispositione & ... , ... quotiescunque Luna cadit inter Solem, & ... strum ... plus Secundo modo ... planetas habere aliqua propria, vnde pro vno ... cum tali dispositione vnus inducet siccitatem, & ... cum ... dispositione humiditatem, sicut Luna ... eclipsi a ... Sole causat eclipsim Solis, & extra non, quare non ... mirum Martem disponere quandoque ad bellum, ... tiue, & negatiue ad pacem, non alterando, nec commouendo sanguinem, & bilem. Secundo dicitur ad minorem, quod dum dicimus finem belli esse pacem, possumus bifariam intelligi Primo finem intrinsecum, & ... intrinsecus belli est occidere, capere, & debellare hostes. Secundo finem extrinsecum, scilicet ad quem ordinatur bellum, & sic verum est esse pacem. Intendit enim ... ceps, qui bellum mouet vincere hostes, & eneruare ... nes eorum vires, vt his debellatis, & domatis, omnia ... ducat sub eius imperium, & nullus sit qui eius resistat voluntati.

DVBIVM LXXX.

An Sol det singularem figuram.

Videtur quod non. Nam Sol hallucinat visum. Ergo potius tollit formas & figuras, quam det, respectu nostri.

Ptolomæus, Hali, Leopoldus & Dorotheus ... sententia, Solem, & Lunam singularem fortiam ... dare, sed alios planetas quibus in figura natiuitatis ... gantur coadiuuare in præstanda magnitudine, & ... chritudine Maternus vero dicit, quod quando Sol ... coniunctus cũ domino natiuitatis, format homines ... pulentos, eum capillis aureis & lucentibus Addit M... ... la, si Sol orientalis fuerit, colorat hominẽ colore ... ... reum, & nigrum, quod ... ore mixtum, corpus ... clinabit potius ad paruitatem ... ad magnitudinem ... oculis ad colorem auri ... . facere homines bene in carne, pulchros, & ...

iquo rubore perfusæ, cum oculis quandoque maium barba plena, & pulchra. Et cum Sol in ascenerit, inducet signum in facie, & capillos citrini coeclinantis ad subalbedinem. Hali dicit. Sol facit ho coloris aurei, pinguem, album, cum capillis dif capite ... oculis ad extra aliqualiter ten... faciei rotundæ, & lucentes, aspectus pie vocis raucæ, magnitudinis mediocris, in incessu ositi.

rum rationem aliqui acceperunt ex figura solis. im citrini, & aurei coloris est, declinantis ad albe, & rubedinem aliquam, Diffundit radios cirrca aureos, & ita etiam efficit vt solares ad talem em accedant, & circumcirca aureos ac diffusos ca portent. Et quia est oculus maior orbis ideo dat s magnos, & gratiosos. Et quia eius corpus quasi ra tendit, ideo facit oculos ad extra tendentes. Et nec est tardus, nec velox in motu, hinc etiam solae sunt celeres, nec tardi in motu, sed moderati, & ositi. Priuatur lumine per eclipsim, & ita dat defen oculis, caecitatem, & tenebras. Non est erratik variabilis per stationem, & retrogradationem, & os facit stabiles, eadem semper tenentes, & tentienk in propria sententia defendenda pertinaces. Est didus, & luminosus, & ita facit suos splendidos, & osos. Sedet in medio planetarum, & ita facit solas dominantes. Naturales vero omnia supradicta mperamentum reducunt. Nam Ptolomæus diolem habere vim calefaciendi, & leuiter dissiccandi, co solares solent esse multum calidi, & inter sicci n, & humiditatem temperati, ex humiditate au & calidi ... pinguis, & corpulentus, car faciei, albæ, & mediocris ... æ staturæ, sed mediocris Ex caliditate autem, & sic e sunt capilli aurei, crispi, & longi, Ex caliditate, & humiditate vox efficitur potens, sed propter hu... atem aliquantulum rauca. Et quia caliditas ma... at motum velocem, & superflua tardum ideo tem ... vt est Solaris dabit motum temperatum, & ...

d argumentum dicitur, quod Sol dupliciter considepotest. Primo ... ex magna, & intensa eius visum adurnat. Secundo in rebus illuminatis, & s tribuit ... quia sine luce videri non pos- & ita causalis ... agere ad formandum sibi si... prout congruit naturæ in quam agit, & etiam tri... te, vt mediante suo lumine obscura videantur.

DVBIVM LXXXI.

An Sol faciat ad singulares mores.

Idetur quod non. N... ad omnia, non dicitur agere ... Sed Sol dicitur causa ge... ad ... actus morales, & actiones bonas, ... non debet coarctari ad agendum ad hos

In contrarium dicit Ptolomæus cum Materno quod quando Sol est coniunctus cum domino natiuitatis, facit homines fideles, plenos, sapientes, modestos, moderatos, humanos, ... honorantes, sed quadam animi elatione ... agricolæ, facit, quod propriis industriis, & ... compatent bona, efficaces, sensatos, in locis aquosis delectationem suam ponentes, in rebus honestis magnum studium collocantes, sed parum diligent vxorem, & natos. Significat etiam Reges, & Principes non iniquos, non difficiles, sed iustos, mansuetos, affabiles, tractabiles, & omni genere virtutum ornatos, sed mente elatos. Annuit grauitatem in sermone, maturitatem in consilio, seueritatem in iudicio recto, magnanimitatem in agendo, & condonando humilitatis, claritatem, apparatum regium, animi fortitudinem, & corporis, honestatem, magnificentiam, victoriam, reuerentiam apud alios, & maiestatem regalem. Donat regna, magistratus, honores, gratiam Principum, sed animum in superbiam eleuat, ac impatientiam in iniurias sufferendi, nec sunt multi cibi.

Rationem naturalem non relinquunt Medici, ac Physici dicentes Solem efficere Solares calidos, & siccos, sicut est ipse, complexio autem calida & humida, & calida & sicca facit homines superbos, ambitiosos, generosos, & splendidos. Et si sit complexio temperata temperat etiam mores, vnde eos reddit optimos, compositos, æquos, humanos, & superiores honorantes. Sed si siccitas præualet, inclinat ad pudicitiam, & consequenter subtrahit ab vxore, & ... dilectionem. Sed quoniam recti sunt, generosi, sapientes, & clari, ideo a principibus gratiam obtinent, & potestatem.

Ad argumentum dicitur, quod agere stat dupliciter. Primo aliqua tantum generali actione, & sic omnia astra agunt aliquo modo, & modo suo ad actiones inferiorum, quoniam mundus inferior a superiori dependet, vt causa secunda a prima vel simpliciter, vel in tali ordine. Secundo modo singulari, & efficaciori, & ita dicimus aliquos planetas ad aliqua singularia operari, & alios ad alia.

DVBIVM LXXXII.

An Mars & Sol infelices multa causent mala.

Videtur quod non. Nam tale vbicunque ponatur semper est tale, maxime si sit agens naturale, vt sunt stellæ. Ergo Mars, & Sol, & alii planetæ semper eadem causabunt.

In contrarium quoad formam martialis infelicis dicunt Ptolomæus, Leopoldus. Iulius Firmicus, Hali & alii, quod si Mars fuerit in genitura occidentalis dabit staturam corporis mediocrem, nasum totum rubeum, oculos sanguineos, & paruos, capillos raros, & ad albedinem declinantes, faciem rotundam, cum quibusdam maculis, in fronte percussioné, vel in facie vulnus, aures magnas,

magnas, digitos longos, caput magnum, & a parte anteriori eleuatum, aspectum acutum, dentes longos, passusque, & paucam carnem. Addit Messahala. Habebit nasum, & faciem etiam rubeam, & capillos, cum signo in pede sinistro. Et quædam grana minuta rubea in facie, cum paucis pilis in barba.

Reddunt rationem naturalem naturales dicentes, ista prouenire a complexione intemperata calida, & sicca.

Quo ad mores tradunt Astronomi, quod Martiales Martem infortunatum tenentes in sua genitura erunt sine verecundia, homicidia sectantes, alta voce loquentes, rixas suscitantes, Assasini, parentum osores, Deum inhonorantes, & homines, traditores, occisores, pugnatores, audaces, temerarii, timidis sæpe, difficiles ad fugiendum, perfidi, obscœni, incauti, mulierum oppressores, sine iudicio, & discretione. Significat etiam Principes, violentos, feros, inhumanos, homicidiarios, periuros, deceptores, fraudulentos, inconstantes, maledicos, vituperatores, diuinorum, & humanorum violatores, & sine omni verecundia promissorum retractatores, ingratos, & malos, quæ omnia mala tanquam a fonte deriuant a natura adusta, & sicca cum immoderata caliditate. Inclinantur ad chirurgiam, & vulnerum medicinam. Ad itinera in quibus sustinebunt aduersa, & labores, sed rapient, & miseros offendent. Delectantur in sanguine, in incendiis, in tonsurandis monetis, loquuntur minaciter, deambulant per ignem, & gladios, & euadunt flagitiosissimi viri. Currunt pericula ex ferro, vulnere, igne, & incendio, præcipitio ex alto, morte repentina, & violenta ruptura in extremis partibus corporis, phrenesi, ac malis corpus deuorantibus, quæ mala sunt effectus ardoris intemperati, & choleræ inordinatæ, citrinæ ex Galeno lib. de differentiis febrium, & de decretis Hippocratis, & de facultatibus naturalibus.

Quo ad formam vero solaris infelicis, id est nati sub sole male disposito, & collocato dicit Ptolomæus. Si Sol fuerit occidentalis dabit solari staturam plusquam mediocrem, capillos citrinos, & longos, & aliqualiter crispos. Frequentes infirmitates, pericula ignis, mortem in locis extraneis, violentam, & subitam, ægritudines carnem comedentes, quæ omnia procedunt, vt a fonte ex calido, & sicco intenso. Debilitat, & quandoque tollit virturem visiuam, linguam facit balbutientem, & barbam ustam.

Ad argumentum dicitur ad maiorem, quod tale bifariam considerari potest. Primo, cum omnibus suis necessariis, & sic semper facit tale. Secundo cum impedimentis, ac malis circumstantiis, & sic quoniam in illis se modificat, non semper vnum facit, sed plura, secundum naturam earum rerum in quibus se modificat.

DVBIVM LXXXIII.

An Sol habeat aliqua propria.

Videtur quod non. Nam Sol dicitur quasi solus luceus, vt exponit Isidorus. At hoc est falsum, quoniam omnes Stellæ lucent. Ergo in hoc saltem non est faciendus singularis.

Respondetur, quod Sol multa habet propria, & singularia. Vnde Sol secundum Ambrosium in Hexam. dicitur oculus mundi, iucunditas diei, pulchritudo cœli, mensura temporum, virtus, & vigor omnium nascentium, dominus planetarum, decor, & perfectio omnium stellarum. Et secundum Martialem, est fons [illegible] memoria rationis, principium lucis, Rex naturæ [illegible] Olympi, moderator firmamenti. Et secundum [illegible]nem, est numerus omnium animantium. Et de eo [illegible] cit D. Dionysius [illegible] diuinis nominibus cap. 5. [illegible] bilium essentias, & qualitates multas quidem, & [illegible] tas existentes, ipse Sol, vnus, [illegible], & vniformis, & illuminans lux renouat, nutrit, custodit, perficit, & [illegible], vnit, & refouet, [illegible] facit, auget, mutat, collocat, planetas renouat, & viuificat omnia. Secundum autem Astrologos est planeta fortunatus, nisi per coniunctionem fiat malus, masculinus, diurnus, calidus, & [illegible]cus. Est maior omnibus luminaribus quantitate, dignitate, claritate, & potestate.

Sol autem substantia est simplex, sed virtute multiplex. Primo enim illuminat omnia astra, & per ipsum lucent, ac fulgent, vt supra docuimus. Secundo habet virtutem renouatiuam, nam poros terræ apetit, virtutem latentem in radicibus ad actum perducit, terræ superficiem, herbis, frondibus, ac floribus tegit. Tertio habet virtutem nutritiuam, quia radius Solaris subintrans ad interiora radicum, & leniinum, suo calore humiditatem terræ dissoluit, & suaui attractiua, quod radici, & semini est simile de illa attrahit, & illud in nutrimentum terræ nascentium conuertit. Quarto habet virtutem conseruatiuam, nam nisi virtus Solis conciliaret contrarietatem elementorum se dissoluerent, & destruerent. Quinto habet virtutem perfectiuam, quia calor elementaris incipit agere in generatione corporum, & calor Solaris, tunc perducit totum ad debitum complementum, vt dicit Alexander. Sexto habet virtutem discretiuam, quia per lucem colores, species, & figuræ, quæ in tenebris sunt confusæ, agnoscuntur, & ab inuicem distinguuntur. Septimo habet virtutem vnitiuam dupliciter. Primo per se, quia vnit, conciliat, & concordat planetas in suis effectibus, & elementa in mixtis. Quare secundum Macrobium, & Martianum, Sol medius est inter planetas, quia ad melodiam cœlestem perficiendam hoc facit Sol in suo circulo, quod facit media chordula in Musico instrumento. Secundo per accidens, inquantum vnit homogenea, & dissoluit heterogenea secundum naturam eorum, in quæ agit. Octauo habet virtutem fœcundatiuam, quia Sol, & homo generant hominem, per Philosophum, & nihil fructificat, aut crescit, vbi Solis radius non attingit. Nono habet virtutem confortatiuam [illegible] cundum enim Solis ascensum supra nostrum Horizontem, virtutes animalium fortiores efficiuntur, & [illegible] ad medium cœli augmentantur, & in eius declinatione vsque ad Occasum propter eius elongationem co[illegible]

in [illegible]

s virtutibus debilitantur, & quasi in somnum teantur, vt patet in floribus, qui in ortu Solis apeur, & in occasu, vel marcescunt, vel clauduntur. no habet virtutem immutatiuam temporum, oriuam, & distinctiuam, quia facit quatuor partes pales anni, & currens per signa australia efficit reuiores, & noctes longiores. Econtra vero dum rit signa borealia. Et secundum diuersam dispoem, diuersam immutationem recipit, rubet enim ne, splendet, & feruet in meridie, & pallet in vespehoc est quod voluerunt poetæ annuere, dum dit, currum Solis vehi quatuor equis, nomen primi theus, id est rubeus in mane. Secundi Arytheus, id endidus in tertia, tertii Lampas, id est ardens in, quarti Philogeus, id est amans terram in occasu, it Beda. Vndecimo habet virtutem futurorum nciatiuam, vt infra. Duodecimo habet virtutem actiuam, sua enim irradiatione aerem subtilisat, gregat, vapores aerem inficientes consumit, dit, & fugat, fœnum exficcat, madefactar, &c. Terimo habet virtutem calefactiuam, & inflamma, ex motu, & repercussione radiorum. Quarto haber virtutem attractiuam, attrahit enim à & locis humidis fumos, & vapores, & eos in nundensat, & nunc in grandines, nunc in pluuias, e in niues conuertit, & multa alia similia tenet. oad infirmitates Solares, hæ sunt, Defluxio ocu, morbi calidi, & ficci, sed non a bile orti. Intemfrigida, & humida cordis, hepatis, ventriculi. Infirmitates calidas, & siccas, vt ex veneno calido, tionibus corporis, cum defectibus in oculis, in o viri, in sinistro mulieris, quæ oriuntur ex siccitaalidi tate complexionis Solaris.

o ad potentias in speciali subduntur ei Vitalis, autatiua, visiua, & appetitiua.

o ad mutationes temporum, Sole exoriente cum ro, venti, & tempestates. Cum Aquila, niues. Cum medæ vmbilico, tempus turbidum, & humidum. fellis, subita aeris perturbatio, imbres, tonitrua, ura. Cum Acanar, serenitas, & caloris tempeties; urigæ humero dextero, venti. Cum Capricorni, Nix, frigus, & nubes. Cum Capricorni dorso, is augmentum. Cum corona, nubila. Cum cane, serenitas, & calor. Cum corona matutina, ven renunciatio. Cum Herculis stellis, venti. Cum bus, nubila. Cum Hœdis, pluuiæ in Italia. Cum bus, pluuiæ, & venti. Cum Lyra frigus, & humor. Arietis cornu, vel cauda, turbatio aeris. Cum Del venti. Cum Lunaribus, maris, æstus. Cum Leobila. Cum capite Medusæ, nix. Cum Orione, venuonius. Cum Pleiadibus, venti, & pluuiæ. Cum, ventus aquilo. Cum succulis, pluuiæ Cum Syaris æstus. Cum trianguli stellis, ventis. Cum tauo, pluuiæ cum tonitruis, & fulguribus. Cum vintore, gelidus Aquilo. Cum Virgiliis, fauonius. ona Orionis, fauonius.

Sole vero Occidente cum occasu Arcturi tempestas. Cum occasu Aquilæ, ventus Africus. Cum occasu Acanar, aerea calidiras. Cum occasu Aurigæ humeri dextери, venti humidi. Cum occasu Canis, fauonius. Cum occasu caudæ Capricorni, humiditas. Cum occasu Hyadum, maris conuersio. Cum occasu cordis Leonis, imbres, tonitrua, & fulgura. Cum occasu Lyræ, id est Occidente cum occasu Lyræ sic enim semper etiam intelleximus supra) nubila, frigus, & pluuiæ. Cum occasu lucidæ coronæ, Auster.

Cum planetis vero sic se habet. Cum Saturno in igneis signis dat pluuias, grandines, & frigiditatem. In aquaticis, Vere pluuias, Æstate grandines, & tonitrua, Autumno pluuiam, & frigus, Hyeme niues. Cum Ioue, in aeris aura serena, & aeris tempeties, in humidis fœcundæ pluuiæ, in aqueis caloris augmentum, in terreis serenitas minuitur. Cum Marte in igneis magna caliditas, & siccitas, in aereis venti, & tempestates, in terreis siccitates. Cum Venere humectat in humidis, Vere, & Autumno pluit, Æstate fulgurat, Hyeme humectat. Cum Mercurio in aereis ventos humidos, in humidis pluuias, in igneis ventos calidos, corrumpentes & siccos. In Autumno grandinat, & flat ventos nubiferos, Hyeme, & Vere ningit, Æstate grandinat, & tonat. Cum Luna in humidis pluit, nubibus croceis cœlum tegit, pluuiæ guttas magnas demittit, in calidis, & siccis, serenitatem, semper aerem alterat, secundum qualitatem planetæ prædominantis.

Quo ad constitutionem, & motum sunt ei orbes integri quinque, quorum duo sunt eccentrici secundum quid supremus, & infimus, duo eccentrici simpliciter, inæqualis similiter latitudinis, vnus simpliciter eccentricus in medio positus, deferens corpus Solare. Mouentur duo extremi ab occasu in ortum super centrum axem, & polos eclipticæ, æqualiter sub ecliptica eadem quotidie. Tertiis 4. Quartis 12. Singulis annis Secundis 25. Tertiis 31 Quartis 12. Perfic. nt circulum annis Ægyptiis 50717. Orbes anomaliæ Apogæi super centrum commune illis, & paruo circello, a mundi centro remotum, partibus 2. scrupulis 13 quarum semidiameter eccentrici est 66. Mouentur æqualiter, ita vt maxima eccentricitas Solis, nunc fiat maxima, quando centrum eccentrici fuerit in apogæo circelli, nempe partium duarum, scrupulorum 30. secundorum 7. quarum &c. nunc minima, id est par. 55. prim. 53. sec. Ideo differentia maximæ, & minimæ eccentricitatis est partium 0, scrup. primorum 34. sec. 14. quarum partium semidiameter eccentrici habet 60. Eccentricus deferens corpus Solare, super centrum mobile ob motum deferentium apogæum mouetur æquabiliter quotidie, partium. 0. min. 59. sec. 9. Tertiorum 13, Quartorum 24. Singulis annis perficit circulum. Diebus 365. Horis 3. min. 56. sec. 25. In contrarias partes ipso renitente defertur ab orbibus animaliæ, ita vt quotidie videatur recere. min. 59. sec. 8 Tertia 7 Quarta 10 & singulis annis perficiat circulum, diebus 36 ... 6. ... riente

 fuc

fere horæ Puncta contractus in circello diuiso, in 360. partes, fit post signa tria, part. 7. in posteriori vero semicirculo post signa 8. partes 23. Æquatio centri eccentrici. Nulla est in Apogæo, vel perigæo parui circelli, maxima in linea puncto um con[illegible] actus, existente Apogæo orbium anomaliæ, nempe partium 2. minut. 23. secund. 36. Æquatio centri aufertur a medio Apogæo. Quando anomalia Apogæi fuerit in cauitate superioris orbis, seu semicirculi, nondum ad sex signa perducta. Æquatio adiungitur quando superauit sex signa. Motus Solis æqualis, & simplex in Zodiaco, & quotidie a prima stella Arietis, scrupul. primorum 59. secund. 8. tert. 11. quart. 22. Vnde perficit circulum diebus 367. horis 6. primis 9. secund 39. Motus compositus cum motu præcessionis æquinoctiorum. Est scrupulorum primorum 59. secund. 8. tertiorum 19. quartorum 37 vnde perficit circulum diebus 365. horis 5. primis 49. secund. 16. Æquatio maxima centri eccentrici quando Sol distat vtrinque a vero Apogæo sui eccentrici signis 3. partibus 2. & collocatur in Apogæo parui circelli. Est partium 2. minut. 23. secund. 24. Æquatio in Perigæo parui circelli, Sole recedente a vero Apogæo signis 3. part. 2. Est partium 11 min. 50. secund. 41. Annus sydereus est illud spatium temporis, quo Sol integro curriculo peracto, reuertitur ad candem stellam fixam, & diuiditur in æqualem, cui iuxta Copernicum est vltra Dies 36[illegible] scrup. prima diei 15. secunda 24. tertia 7. quarta 31. quæ simul faciunt horas 6 min. 9. secund. 30. pendetque a medio motu Solis. Et inæqualis. Qui pendet a motu vero, & apparenti, nunc longior, nunc breuior, vel ob irregularitatem motus Solis in eccentrico suo, vel ob mutationem Apogæi veri, vel per mutationem eccentricitatis. Annus tropicus, seu vertens, spatium temporis quo Sol ad eundem punctum, vel æquinoctii, vel solstitii reuertitur duplex est, Alius æqualis pendens a medio Solis motu composito, & fit spatio dierum 365. horarum 5. min. 49. secund. 16. Alius inæqualis, seu apparens a vero Solis motu semper minor anno sydereo propter motum octauæ sphæræ, & causas variantes annum sydereum, maxima quę illius magnitudo. Est dierum 365. horarum 5. min. 15. secund. 53. minima dierum 365. horarum [illegible] min. 42. secund. 38. iuxta anomaliæ æquinoctiorum complementum.

Ad Argumentum dicitur, quod Sol de suo lucet, aliæ stellæ illuminatæ a Sole, vt alibi dictum est.

D V B I V M LXXXIV.

An Venus det singularem formam.

VIdetur quod non. Nam Venus specie mulieris pingitur. Sed ipsa non solum præstat mulieribus, sed etiam viris. Ergo male ei attribuitur singularis forma, & particularis figura.

[illegible] contrarium sunt Ptolomæus, Hali, & Messahala, [illegible] autur. Venus Stella est benefica, salutifera, fauorabilis, & amica humanæ naturæ, in effectibus Ioui assimilatur, sed ipsum in danda pulchritudine vincit, quia dat pulchritudinem muliebrem. Si autem sit domina genituræ, facit corpus moderate longum, & album, & pinguemoderate, capillos spissos, & pulchros, oculos vagos, sed cum aliquo rubore, & splendore, & annuit oculis; eosque ad omnia paratos dirigit, diligit vestes cum auro, & argēto ornatas, ac colore purpureo tinctas. In motu non est multum velox, nec tarda.

Horum prima ratio est figura stellæ, quæ allectat, & delectat visum, sicut facit stella Iouis, & ideo dicitur amica naturæ humanæ, sicut est Iuppiter. Et quoniam rutilat, ac splendet gratioso quodam splendore, ideo date etiam dicitur formam muliebrem gratiosam, ac dilectam, solum quod Venereum tardum facit in motu, & mollem in actione. Propter eius splendorem inter rosarum colorem rutilātem dicitur dare colorem roseum, cum rubore in oculis rutilantibus, & splendentibus admodum stellæ Veneris in cœlo collocatæ.

Secundam rationem assignant naturales ex temperamento, dum dicunt temperamentum Venerei esse quale est Iouis, scilicet calidum, & humidum, solum quod venereum declinat magis ad humiditatem. Propter igitur caliditatem sanguis in eis abundat, ex quo genæ roseæ videntur, & oculi rubei, & quoniam sanguinei solent esse pingues carne, albi colore, cum rubeo mixto, visu floridi, & gratiosi, & læti, ideo tales etiam efficiuntur Venerei. Hinc in rubeis vestibus delectantur, quia sunt sanguinei, ex quo etiam sunt lasciui, maxime abundante humido. Propter humiditatem autem magnam mouent oculos, quia humidum facit motum facilem, vt patet in aqua fluente. Sed quoniam aliqualiter vincit calorem, ideo dat formam muliebrem cum supercilijs, ac labiis subtilibus, multam carnem in facie, pectus facit angustum, & crura grossa, prout tales sunt fœminæ.

Venus vero infelix, & male situata in figura cœlesti id facit, quo ad formam, & mores quod Iuppiter infelix.

Ad argumentum ergo patet, quod Venus ob duplicem causam formatur mulieris forma. Primo, quia ponitur fuisse mulier, & Secundo, quia etiam viris dat faciem quasi muliebrem.

D V B I V M LXXXV.

An disponat ad singulares mores.

VIdetur quod non. Nam qui assimilantur equis, & mulis non sunt prædití aliquibus rectis moribus. Sed venerei sunt tales, dicit enim de eis Psalm. Sicut equus, & mulus, in quibus non est intellectus, quia lumbi eorum repleti sunt illusione, i. e. concupiscentia, & luxuria. Ergo male possunt eis attribui singulares mores.

In contrarium docent Astronomi Venerem tales præstare mores, si fuerit significatrix separata spiritu na[illegible] tis, & bene collocata, disponet hominem, & fac[illegible]

nanfuetum,bonum,amatorem virtutis, & oforem um,fincerum,corde iucundum, & hilarem. Fugiet , amabit magifteria, & artes fubtiles, fugiet periu- mendacia, fe amabilem reddet, amicitiam folide bit, folum quod Zelotypia multum cruciabitur. it nitiditatem, pulchritudinem, mulieres intenfo e, & ab ipfis amabitur,fed propter zelum cum ipfis rixabitur. Delectabitur in fono, cantu,comœdiis, iculis,ac aliis repræfentationibus, floribus, ac aliis antibus. Student conferuationibus iuuentutis,ac ritudinis, multos habent natos,hi admodum funt & mifericordes. Procurabit focietates, & familia- um quibus libenter comedet, & bibet, fed fæpe de- ut,& experietur fe non tantum diligi,quantum di- , nec focios tantum fibi effe fideles, quantum ipfe . Verba habet mollia, & dulcia.ofcula amicabilia, um fibi attendit, & faciei in fingulari,& de facili in tum prorumpet.

tio naturalis horum redditur virtualiter à Galeno partium vbi dicit, quod ex fanguine eft fperma, & homines temperamenti calidi, & humidi funt lu- fi, feruidi, & apti ad prolem, ad fornicationes,ad- a, & ad omnes fpecies luxuriæ,ex quibus actibus in orum, vel aliorum coniunctorum damno exerci- afcuntur infidiæ, & homicidia, vnde non eft mi- i multi Venerei homines,& mulieres,ferro,& vene- cantur.

argumentum autem refpondetur, quod de Vene- fariam nos loqui contingit. Primo de irregulato, moderato, qui folum ftudet explere appetitum upifcentiæ,& exercere actus libidinis, & hi funt ve- quus, & malus in quibus non eft intellectus, Se- o de eo qui fe iudicio regit, & moderatur, & talis t effe multis bonis moribus præditus.

DVBIVM LXXXVI.

An Venus habeat multa propria.

ldetur quod non. Nam aftronomi tradunt Vene- tem effe calidam, & humidam. Sed hoc etiam con- lom. Ergo non habet hæc vt propria.

fpondetur quod Venus habet multa propria,& pri- omina quatuor. Nam Venus quadrupliciter nomi- poteft. Primo communi, & vulgari nomine, & fic ur Diana,quia eft nuncia diei,cum non multum di- Sole. Sed hoc ei femper non conuenit, quia non er præit folem, fed quandoq; poft ipfum occidit,& duobus aliis nominibus nuncupatur, Lucifer qui- quando oritur ante Solem, & poteft dici Diana, & rus, quando Sol iam occafum fecit, & ipfa poft n ad occidentem properat, fed per aliquod tempus terram apparet. Quarto dicitur Venus communi- pud Aftrologos, quafi fit venerei appetitus, & hu- s excitatiua,& nutritiua.

ecundo dicitur planeta beneuolus, fortuna minor, neus, nocturnus, in fuis qualitatibus fci. calore, & humiditate temperatus, colorem habet candentem, & refulgentem, & quafi electro fimilem. Fulget inter alios planetas gaudentius, vnde iubar dicitur, eo quod iubar radiofum lumen à fe emittit, propter quod & vmbram facit. Solum quando eft in eodem figno cum Sole non videtur. Dicit Macrobius quod quando Venus eft al- tior Mercurio,tunc tardius eo mouetur & econtra velo- cius, quando eft inferior. Ex parte corporis, dicunt Mifahel & Ptolomæus, difponit ad pulchritudinem, & ad voluptates, in tactu, olfactu, guftu, & cantu, vnde facit Cantores, muficorum amatores, fpecierum con- fectores, veftium muliebrium incifores. Subduntur ei lumbi, nates, carnes ventris, femen viri, & matrix mu- lieris.

Quo ad morbos, & medicinam dat infirmitates mu- liebrium, & omnes morbos,ab humiditate, & frigidita- te prouenientes, inficit genitalia, dat gonorrheam, re- num reftrictionem, veficæ, & ventris, & dolores in pu- dendis, quod forfitan prouenit, quia Venerei funt quafi vfque ad mortem luxuriofi; quapropter morbo gallico inficiuntur,& fic tormentis multis, ac cruciatibus fubii- ciuntur. Sæpe dat mortem gloriofam, fed & multoties quando eft male affecta,violentam, cum dedecore,& vi- tuperio,quia Venerei non funt vno homine, vel muliere contenti, vxore, vel marito, quapropter alios lædunt,& iniuriæ pœnas luunt.

Quo ad potentias,& vires animæ ei fubduntur,Attra- ctiua,& odoratiua.

Quo ad mutationes aeris, quando Venus fuerit o- rientalis, id eft, orietur cum Arcturo, erunt venti. Cum geminorum capite, venti. Cum Herculis ftellis, pluuiæ. Cum Orionis ftellis, venti, & nubes. Cum corona hu- mor. Cum cingulo Virginis imbres. Cum aurigæ afellis, Humiditas. Cum Saturno æftate pluuiæ fubitæ, vere pluuiæ,& frigus, hyeme niues, & pluuiæ. Cum Ioue aer ferenus, tranquillus, temperatus, & gratus, & fertilitas fructuum. Sed fi Venus dominaretur, effent pluuiæ, & fi Iuppiter, ferenitas,& venti. Cum Marte calor tempe- ratur in Æftate,& frigus in hyeme. Cum Sole, humectat in humidis, vere, & Autumno pluit, Æftate fulgurat, hyeme humectat. Cum Mercurio iuncta, imbres facit, in humidis nubes, & in horis, vel coniunctionis, vel op- pofitionis luminatium maximas pluuias. Cum Luna, leues,& tenues pluuiæ, & fubfrigidæ, & matis æftus ad- uehitur, vere tempus nubilofum redditur, & humidum, æftate fit caloris remiffio, Autumno nebulæ turbidæ, & hyeme niues.

Quo ad pofitionem,& motum dicimus cœlum Vene- ris habere orbes perfectos tres, & vnum paruum epicy- clum. Sunt ei eccentrici fecundum quid,inuariabiles, & immobiles, vnde etiam,cum perigæo non mutatur. Me- dius feu eccentricus fuper proprium centrum, & polos interdum accedentes, & interdum recedentes a po- lis Zodiaci, mouetur, & perficit circulum corpore fo- lari. Differentia æquationis centri ab æquatione folis. Diuerfa a tempore Ptolomæi,& eft eccentricus Veneris vna

vna pars sexagesima, cum quarta fere dimidii diametri eccentrici, æquantis vero duarum partium sexagesimarum semidiametri ipsius. Maxima centri æquatio quando centrum epicycli ab apogæo æquali motu distat vtrunq; signorum 3. & partis vnius, est partium 2. sec. 17. Semidiameter epicycli, est partium 43. min. 10. quarum semidiameter eccentrici est 60. Motus anomaliæ epicycli quotidie est, min. 36. sec. 59. text. 28. singulis annis, signorum 7. partium 15. minuti vnius, sec. 45. tertiorum 21. Perficitur spatio dierum 218. horarum 22. min. 15. Elongationes a medio loco Solis vespertinæ, quando Solem consequitur, partium 46. min. 51. sec. 29. centro epicycli in perigæo eccentrici existente, & distante ab apogæo sui epicycli vero signorum 4. par. 17. Matutinæ vero maximæ quando Solem præcedit, partium 48. sec. 38. centro epicycli distante ab Apogæo eccentrici in consequenti, signis 3. & partibus 25. Matutinæ, vel Vespertinæ centro epicycli in apogæo eccentrici existente, partium 45. minu. 10. sec. 1 . ad ambo puncta contingentiæ epicycli. Elongationes a vero Solis loco sunt diuersæ a præcedentibus, nam Matutinæ Sole per priorem semicirculum sui eccentrici discurrente in signis tribus 2. argumenti veri, sunt ad minimam eccentricitatem partium 49. min. 59. sec. 19. ad maximam partium 50. min. 32. sec. 2. espertinæ Solem posteriore semicirculo in signis 8. partium 28. argumenti veri, ad minimam eccentricitatem. Vespertinæ euagationes a vero solis loco maximæ sunt, quando Sol mediæ longitudinis punctum tenet, id est, signo 8 parte 28. argumenti veri. 1. vbi minimam Solis eccentricitatem partium 48. min. 42. sec 10. ad maximam partium 49. min. 14 secun 53. maximæ digressiones matutinæ, & vespertinæ a vero Solis loco ad apogæum eccentrici, ad minimam Solis eccentricitatem sui: partium 47. min. 1. ad maximam partium 47. min. 33 sec. 43. Maxima argumenti æquatio ad apogæum eccentrici, distante stella ab apogæo epicycli vtrinque signis 4. partibus 15. cum 22. fere partibus, est signi vnius, partium 15. min. 10. sec. 20. Ad perigæum eccentrici, distante stella ab apogæo epicycli signis 4. partibus 17. eadem prostaphæresis epicycli, est signi vnius, partium 16. min. 51. sec. 59.

DVBIVM LXXXVII.

An Venus de suo luceat.

Tandem dubia quædam sunt circa hunc planetam. Primum an de suo luceat, & quidam tenent quod sic. Primo quia in coniunctione cum Sole tamquam magna stella visa fuit. Secundo quia accedendo, & recedendo à Sole semper idem lumen, cum eadem figura tenet, nec diuersas figuras facit, sicut Luna, dum magis, vel minus à Sole recedit. Tertio quia tenet semper figuram circularem nobis obuersam sine cornibus, vnde videtur quod lumen non accipiat a Sole.

His tamen non obstantibus dicimus quidem Venerem de suo lucere, magis quam Lunam, sed tamen percipere lucem à Sole, sicut & omnes stellæ fixæ, & planetæ, vt tenuerunt ex antiquis Anaximander, Antiphon, & Cleomenes, & ex recentioribus S. D. 2. cœli, Albertus Magnus, & fere tota schola peripatetica. Ad obiecta ergo dicitur ad primum, negatur totum quod dicitur, quia lumine Solis obscuratur, & si videri possit, videbitur iuncta Soli, vt macula in Sole, vt refert Scaliger exercit. 72. in Cardanum de Mercurio Soli coniuncto. Ad secundum dicitur, quod Venus, & Mercurius qui sunt sub Sole numquam ita distant a Sole, vel ei opponuntur, quin omnino ab ipso irradientur, Vel dicendum, quod illa mutatio luminis adeo exigua est, vt a nobis notari non possit, maxime cum Venus ad Solem habeat proportionem centuplam, quia est centesima pars Solis, vnde si etiam eclipsaretur, eclipsis eius cum magna difficultate deprehendi posset. Luna autem minus de suo lucet, & est propinqua terræ, vnde eius eclipsis clarius cernitur, & per ista patet quid sit dicendum ad tertium.

DVBIVM LXXXVIII.

An Venus communicet lumen suum Lunæ, & Cometis.

Videtur quod sic. Nam superius illuminat omnia sibi inferiora. Venus est supra Lunam, & Cometas. Ergo hæc illuminare potest.

Quo ad Lunam dicimus quod aliud est quærere an possit lumine Veneris perfundi, & aliud an diuersæ figuræ quæ apparent in Luna dum a Sole recedit, causentur a lumine Veneris. Primum non iudicamus inconueniens. scil. quod superiores planetæ tangant inferiores suo lumine, vt argumentum probat, & ex eo quod virtus inferiorum modificat superiorum virtutes, quæ agunt lumine, & motu. Secundum autem censemus falsum, quia manifestum est mutationes figuræ Lunæ oriri, prout à Sole magis minusue accedit, & recedit.

Quo ad Cometas, Tycho to. 2. progymnasmatum ca. 7. videtur esse in sententia, quod cauda Cometæ à Venere illuminetur, quia eiusmodi illuminatio semper in plagam à Sole contrariam sparsa non potest esse a Sole, quia cauda non respicit præcise oppositum Solis, sed semper fere declinat, & curuatur in arcum. Sed nos dicimus illuminationem illam, seu lumen causari à sphæra ignis, cui propinquum est Cometa, vt suo loco dicemus.

Habeas etiam hic quod Venus numquam longius à Sole recedit, quam grad. 40. præit vero, & sequitur solum ob hoc quia mouetur in epicyclo, nisi enim in eo moueretur, nunc citius, & nunc tardius, esset fere semper in eadem distantia à Sole ob æqualitatem durationis motus vtriusq; eccentrici, sed quia epicyclus ipse motus nunc retardat motum eccentrici, quando. s. retrograde fertur, nunc adiuuat, quando progreditur, ideo stella Veneris in epicyclo circumducta nunc Solem in cursu ante vertit, & nunc quasi defatigata post Solem relinquitur.

DVBIVM

DVBIVM LXXXIX.

An Mercurius præstet singularem formam.

Idetur quod non. Nam si singulæ planetæ mutarent formas,& figuras,de facili sciri posset,qui nam ...t Saturnini,qui Iouiales,qui Martiales,&c. At hoc ...lsum, quia vnus in capillis erit Solaris, & in oculis ...ereus,in genibus Martialis, & in pectore Mercuria... ergo incertum est omne hoc quod dicitur de figuris, ...rmis causatis in hominibus genitis sub singulari pla...

...tamen stant in contrarium Astrologi, Ptolomæus, ...i, Maternus, Firmicus, Messahala &c.ex quibus Mer...us,id est, natus sub Mercurio fœlici, orientali, bene ...ocato, domino geniture, & bene inspecto ab aliis ...etis,describitur talis formæ, & figuræ. Mercurialis ...color erit veluti color mellis, participantis de ni..., & citrino,cum oculis coloratis, quasi sint oculi ca... Color enim stellæ Mercurii mutabilis est, secun...r quod cum diuersis planetis coniungitur, vnde quâ...ue videtur esse coloris mellis, quandoque viridis, ...c nigri coloris,&c.Forma,& statura eius non est ad...dum magna, quia stella Mercurii parua est, & ideo ...m oculi Mercurialis sunt potius parui,quam magni, ...itus pendentes. Nasum habet paruum, labia subtilia, ...tes minutos, vocem subtilem, frontem angustam, & ...mbra minuta. Sed quoniam est planeta lumine viua...imus, ideo etiam natus sub eo erit viuacissimi intelle...s, & linguæ, sed in motu moderatus.

...Naturales dicunt Mercurialem esse frigidum, & sic...n, quare ex frigiditate corpus est macrum, & macilen...n, & propter abundantem siccitatem excauat oculos, ...abia subtilia efficit, & vocem subtilem tribuit, cum ...lis citrinis, quasi caput, quia mixti sunt cholera, & ...itate. Sed ego censeo, Mercurium esse inspiciendum ...enitura cum quo coniungatur, vel faciat aspectum, ...a mutabilis est naturæ, & induit qualitates eorum ...netarum cum quibus copulatur, vnde cum bonis est ...nus, & cum malis malus, gaudet autem maxime cum ...ere, vnde antiqui finxerunt ipsum cum ea fuisse for...catum.

...Si vero Mercurius fuerit occidentalis, & male collo...us, dicit Ptolomæus, & cum eo alii consentiunt, quod ...us sub eo erit coloris citrini declinantis ad nigrum, ...cilentus, oculos cauos habens, vocem subtilem, sine ...nis. Facit hominem fraudulentum, loquacem, va...m, tentantem aliis probare quod ipse non credit, ama...em suæ voluntatis, mutabilem, stultum, leuem. Si ...mmunicabit cum Saturno studebit arti vanæ, vt Al...miæ, declinabit à communi sententia, & noua struet, ...ulas finget, & narrabit. Hi chimeras semper nouas ...mant, futurorum prædictionem se callere dicunt, ...s diligunt concubinas quam vxorem, & turpibus in...dunt. Dicit vlterius Maternus, quod si feriatur a mala constellatione maleficarum stellarum, dat multos defectus in humoribus, & si Luna fuerit male collocata efficiet Lunaticos, & morbo caduco laborantes, qui moriuntur, vel ex aquis, vel ex humoribus dominantibus, patientur morbos contagiosos, vt lepram, & similes. Tradunt aliqui Mercurium participantem cum Pleiadibus, & Hyadibus, aut cum Orionis stellis, (quæ sunt malleficæ) efficere natos pallidos facie, & citrinos, macros, horribiles, qui delectantur rebus turbidis, & terris, in Necromanticis, Alchimicis, chimericis, & sermonibus dæmoniorum, & horribilium. Ista autem pro causa naturali habent, quod temperamentum horum est ex bili citrina, cum nigra melancholia, quæ ad peius semper trahunt, vnde sicut illi, qui claris, & serenis humoribus gaudent, vt ex bili candida, & sanguine euadunt ingeniosi, diuinarum, & humanarum rerum scrutatores, modesti, æqui, & pii. Ita qui bili aurea, & citrina mixta cum nigra melancholica abundant, ad omne facinus parati inueniuntur. Hi sudorem insipidum, vrinam pallidam, & terream faciunt.

Ad argumentum dicitur, quod forma nati dupliciter considerari potest. Primo, quo ad principalia. Secundo, quo ad omnia. Ita plane dominus natiuitatis bifariam inspici potest. Primo, quando est solus dominus. Secundo, quando admittit secum alias stellas, & planetas. Dico igitur, quod si vnus tantum planeta esset dominus natiuitatis, cum eoque nullus alius participaret, natus sub eo fere in omnibus reciperet eius formam, sed quoniam cum eo concurrit signum ascendens alius stellæ, & planetæ, ideo quo ad omnia non sibi assimilat natum, sed quo ad multa in quibus alios vincit, & secum trahit, vnde non vnam tantum causam debent Astronomi respicere, sed omnes, & eas comparare ad inuicem, & discernere in quo, vel quibus vna alteri præualeat, & sic iudicare.

DVBIVM XC.

An Mercurius det singulares mores.

Videtur quod non. Nam fingunt Poetæ Mercurium cum Venere concubuisse, & consequenter deberet disponere ad adulteria, fornicationes, & luxuriam, & tamen ista ei non attribuuntur, sed scientiæ, & studia. Ergo vana sunt quæ de Mercurio dicuntur quo ad mores.

In contrarium sic de eo loquitur Hali. Mercurius seorsum significator spiritus, solusque & bene collocatus, nascentem facit intellectu acutum, memoria fœlicem, & omnium actorum, & agendorum memorem, lucri, & mercaturæ amatorem diligentem, acutum, docilem, & dominabilem, scientiarum maxime vniuersalium inuestigatorem, ac dominum. Addit Maternus, si erit dominus geniture, reddit homines sensatos, ingeniosos, studiosos, & omnium artium secretorum inuestigatores, modestos, ac patientes laborum. Non sunt multi cibi,

nec potius, literis vacant, facundiæ studènt, & ideo Ambassadores fiunt, & oratores, & magistri literarum, omnia sua negotia bene tractantes, multa bona mobilia, & stabilia acquirentes, familiam propriam bene gubernantes, omnem actum malum luxuriæ mulierum fugientes, sibi attendentes, omnes strepitus & rumores abhorrentes, & omnem religionem amplexantes. Significat amicos fideles, diuinatores, sortilegos, augures, interpretes, oratores, literarum magistros. Labores in omni arte, occultorum inuentiones, & secretorum penetrationes, dulcem sermonem, iudicium sanum, delicias, consolationes, ambitiones, lucra, & tributa quæsita potius titulo honoris, quam lucri. Simulatas conciliationes, affectum dubium, & ancipitem, vilem animi compassionem, cantum non suauem, manum diligentem in omni arte, & acutam nouorum inuentionem.

Horum rationem speculantur naturales, & dicunt Mercurium tria posse habere, a quibus supradicta proficiscuntur. Primum est, quod Orientalis sit calidus, & Galenus tradit calidos esse cholericos, & siccos, cholerici autem per eundem Galenum sunt acuti, placidi, nisi irritentur, & perspicaces, & idem in libro Anatomiæ ait, a cholera proficisci inconstantiam, subtilitatem, audaciam, mentis eleuationem, memoriam, & respondendo velocitatem. Hinc Mercuriales dicuntur acuti, iudiciosi, scientiarum inuestigatores, & domini. Secundum est, quod illa cholera, humor est acutus, & ideo facit eos sollicitos, maxime in colligendis diuitiis. Tertium est, quod est siccus, & hinc est, quod mulieribus Veneris non sunt amatores, sed viriles, & parum de vxore, & filiis curant, sed in luctis auidi, periculorum contemptores, & laborum patientes comparent.

Ad argumentum dicitur, quod Mercurius dupliciter considerari potest.

Primo, secundum se tantum, & sic fugit luxuriam.

Secundo cum planeta calido, & humido, vt cum Venere, vel Ioue, & sic agit ad libidinem. Sed fabula habet fundamentum in hoc, quod Mercurius est planeta mixtus, nunc diurnus, nunc nocturnus, pro natura planetarum cum quibus iungitur, & hinc dixerunt coiuisse cum Venere, quoniam ex planetis, supra est ei immediata.

DVBIVM XCI.

An Mercurius teneat aliqua propria.

Videtur quod non. Nam vt diximus, Mercurius est planeta mixtus, varius, & versatilis, quandoque bonus, & quandoque malus. Ergo non habet aliqua propria, nam ista sunt sempiterna, & inuariabilia.

Respondetur tamen, Mercurium habere multa propria [illegible] dictus est a Poetis Deus eloquentiæ, & [illegible] iuxta dictum Luci[illegible] loqui [illegible] Quantum Domi[illegible] Dicitur [illegible] mercato[illegible], [illegible], & habilitat ad scientiam, & vsum calculi, & computationis, quæ mercatoribus valde necessaria sunt. Isidorus vocat eum Deum palæstræ, eo quia cum Sole luctatur, quasi volens eum superare, semper enim iuxta Solem graditur, non discedens ab eo vltra 30 gradus, & ideo raro videtur, quia fere semper sub radiis Solis occultatur, & hinc propter calorem Solis fuscus depingitur, & propter suam celeritatem cursor Deorum in fabulis nuncupatur, quia nunc ante, nunc post Solem graditur. Quando Solem præuenit radiis solaribus stare videtur, & dicitur stationarius, quando autem sequitur, videtur retrogradus, vt dicit Macrobius. Secundum Ptolemæum sub eo sunt Gemini, Virgo, sed in Virgine regnare dicitur.

Quo ad morbos, & horum medicinam dicitur dare has insanitates, Phrenesim, Maniam, Melancholiam, Epilepsiam, tussim, & abundantiam sputi. Mercuriales, dicit Maternus, patiuntur animi infirmitates, parui pendentes magna, & multum existimantes parua, sustinent horribiles, & terribiles cogitationes, animi inquietudines, & molestias.

Quo ad potentias ac animæ vires dantur Mercurio, Locutiua, imaginatiua, Cogitatiua, & memoria.

Quo ad mutationes temporum, Mercurio cum Aquila, humiditas niuosa, pluuiæ cum ventis. Cum cauda Capricorni. Venti frigidi, niues, & imbres. Cum Leonis cauda, transitus repentinus. Cum Leonis dorso, ventosa humiditas. Cum Lyra. Subita perturbatio, & imber. Cum Regulo, venti cum frigore. Cum crure Aquarii, venti, cum nebulis. Cum lucida Hydræ, venti, & frigus. Cum spica Virginis, venti, cum pluuiis. Cum Orionis stellis, venti cum tonitruis. Cum præsepi, venti cum tempestate. Cum trianguli stellis, venti, & nubes. Cum cane maiore, venti cum imbribus, & sic cum aliis pro earum natura.

Quo ad planetas. Mercurius cum Saturno, in humidis signis facit tenebrosum aerem, in siccis siccitatem, ventos, Vere, pluuiam, Æstate ventos, & nubes, & ita in Autumno, in Hyeme ventos, & niues. Cum Ioue fere in omni aspectu mouet ventos sine pluuia. Cum Marte siccitatem inducit. Cum Sole in signis aqueis, imbres, tonitrua, fulgura, & grandines nociuæ, in igneis siccitas, & æstus, in aereis tenebrositas, & morbi plurimi, præcipue in Hyeme. Cum Venere in coniunctione imbres facit, in humidis nubes, & in horis coniunctionis, vel oppositionis [illegible] marium maxima[illegible] pluuias. Cum Luna pro qualitate signorum multæ conti[illegible]unt variationes, in humidis, humiditatis, in aereis ventorum, in igneis, siccitatis, in terreis frigiditatis, & ventorum persæpe cum mollibus pluuiis.

Item alii dicunt, quod Mercurius dum iungitur planetis aliis si est Occidentalis, pluuias magnas excitat, si Orientalis, ventos immoderatos, tonitrua, fulgura, inflammationes, & fructuum car[illegible]ones, si occultus & combustus sub radiis Solis, maximam [illegible] siccitatem. Si dominus fuerit anni, vel [illegible] summam instabilitatem in generatione creditur dare, &c.

Quo

...io ad constitutionem, & motum dicimus. Mercurii perfecti sunt quinque, duo deferentes Apogæu æ... tis supremus. 5. & infimus, duo deferentes Apogæum ...trici, sed eccentrepicycli, & vnus medius deferens ... epicyclum. Paruus orbis est vnus in medio eccen... Deferentes Apogæum æquantis, super mundi cen... æquabiliter, & regulariter, in cōsequentia super axe, ...lis ecclipticæ planis singulorum æque ab inuicem ...tibus mouentur, ita vt quotidie traducant absides ...ntis nouem tertiis, & 31. quartis. Singulis annis sec. ...rtiis 50. quartis 38. Perficitur circulus annis Ægy... 22700. Æquator habet centrum distans a mundi ...o, partibus tribus. Deferentes absidis eccentrici, ...biliter super centro circelli extra mundi centrum ...pti in antecedentia mouentur eo modo, quo in So... ...iles orbes motu annuo. Centrum parui circelli di... ...centro mundi, partibus sex. A centro æquantis, ...bus tribus qualium semidiametri æquantis habet ...Maxima eccentricitas contingit quando centrum ...ale eccentrici erit in Apogæo circelli, distans a cen... ...mundi partibus 9. Minima, quando in Perigæo di... partibus tribus, seu in centro æquantis. Vnde diffe... ...a maxime, & minimæ eccentricitatis est partium 6. ...um semidiametri deferentis æquantis habet 60. Or... ...edius mouetur secundum ordinem signorum quo... , scrupulis primis 59. sec. 8. tertiis 1. quartis 52. Et ...citur motus, spatio dierum 265. horarum 6. min. 33. ... Centrum epicycli in Apogæo æquantis, & defe... ...s, quando centrum, mobile deferentis est in Apo... circelli, maxime distat a mundi centro 1. partibus 69. ...n centrum, quando centrum deferentis est in occi... ...ali puncto parui circelli, distat partibus 55. scrupu... ... cum simile qualia semidiametri duorum eccen... ...tum habent 60. Idem centrum existente centro ...uli deferentis in Perigæo circelli, distat partibus 57. ...n centrum posito centro mobili in puncto orientali, ... partibus 55. minutis 32. & semis. Maxima centri ...atio dum distat vtrinque ab Apogæo signis tribus ...ibus 5. & semis, est partium trium. secundorum 328. ...yclus quotidie mouetur part. 3. min. 6. sec. 24. tertiis ...erficit connectionem, diebus 1... horis 21. min. 5. ...tinæ euagationes a medio loco vespertinæ, in Apo... distantibus vtrinque signis 4. & totidem inter se, ...t in puncto contactus epicycli orientali, signis tri... , partibus 24. & sunt partium 21. min. 8. sec. 14. Ma... ...æ a medio loco Solis sunt partium 26. m. 34. sec. 56. ...ndo centrum epicycli reperitur in altero puncto ...tae circuli, ab Apogæo in præcedentia recedente. ...urinæ vero in puncto contactus occidentali, quan... centrum epicycli est in minima distantia a recta, sunt ...ium 26. min. 34. sec. 56. In signis vero 8. post Apo... ...m, seu in altera accessione ad mundi centrum, par... ...21. min. 8. sec. 14. In Apogæo æquantis, partium ...min. ... sec. 6. Matutinæ euagationes a vero Solis ..., in media longitudine eccentrici, signis tribus, par... ...2. Anomaliæ Solis annuæ centro epicycli, in puncto contactu dextero, in signis 4. ab Apogæo æquantis, in minima Solis eccentricitate sunt partium 28. min. 25. sec. 37. In maxima vero partium 28. min. 58. sec. 20. Existente vero centro epicycli in signis 8 post Apogæum in eodem puncto contactus. In minima eccentricitate Solis sunt partium 22. min. ... sec. 55 In maxima partium 23. min. 31. sec. 38. Vespertinæ Sole existente in puncto mediæ longitudinis, seu in signis 8. part. 28. argumenti veri iu sinistro contingentiæ epicycli, puncto, & signis 4. anomaliæ eccentrici, sunt in minima eccentricitate partium 28. min. 25. sec. 37. In maxima part. 28. min. 58. sec. 20 In Apogæo vero æquantis, & in puncto contactus epicycli, in minima Solis eccentricitate pat. 20. sec. 53. min. 47. In maxima partium 21. min. 26. sec. 30. Maxima argumenti æquatio in Apogæo eccentrici stella in epicyclo tenente signa 3. partes 19. argumenti veri, est partium 19. min. 3. sec. 6. In puncto vero proximi accessus ad terram, stella ab Apogæo epicycli recedente signis 3. & part 24. est part. 23. min. 51. sec. 35. In Perigæo eccentrici recedente Mercurio ab Apogæo vere signis 3. & part. 23. est partium 23. min. 14. sec. 17.

Ad argumentum dicitur, quod habere aliqua propria stat dupliciter. Primo regulariter, & semper. Secundo in ordine ad causas, vel dispositiones suas. Primo modo non dicimus Mercurium habere propria, sed secundo modo, quia cum bonis semper est bonus, & cum malis malus, &c.

DVBIVM XCII.

Vtrum Luna det singularem formam.

Videtur quod non. Nam quod attribuitur Soli, non est attribuendum Lunæ, cum multum differant. Sed Soli attribuitur à philosophis quod generet hominem, dicitur enim 2. Phy Sol, & homo generat hominem. Ergo non debet attribui Lunæ.

Ptolomæus, Maternus, & Leopoldus Lunæ nullam singularem formam concedunt, sed tantum aliis stare in auxilium. Attamen Messahala, Abdila, Hali, & alii multi Astronomi hanc ei attribuunt efformationem. Dicunt enim, nati sub Luna bene collocata, & natiuitatis dominium habente, erunt grandæui corpore, bene tamen proportionati in membris, & pinguedine, multum comedent, & parum bibent, colore erunt albi, & rosei, cum quibusdam tamen maculis in facie, & quibusdam defectibus in oculis, adeo vt vno oculo priuentur, vel in eo maculam, vel defectum patiantur, vel inæqualitatem, adeo vt vnus oculus sit alio altior.

Aliqui cogitauerunt se horum posse reddere rationem ex corpore Lunari. Nam Luna nobis magna videtur, globum habet perfectum, & rotundum, & ita Lunarem facit magnum, sed proportionatum, & perfectum. Secundo est albæ faciei, cum quodam pallore, & maculis, & ita

& ita Lunaris solet esse albus, cum quodam pallore, & maculis in facie, & corpore, quod vt plurimum magis appatet in muliere. Tertio est motu velocissima, sed mutat faciem qualibet hebdomada nunc lumen augendo, nunc lumen subtrahendo, & ita facit Lunarem instabilem, peregrinantem, & magna itinera libenter suscipientem. Ex eius albedine deducitur, quod sit humida, & ex nigredine mixta, quod sit frigida, & talis temperamenti est Lunaris, scilicet frigidus, & humidus. Sæpe eclipsatur, & defectus sustinet, & ita Lunaris patitur in oculis, quia vel non videt, vel non bene videt, vel caliginose, & inordinate respicit, quod solet etiam esse effectus omnium stellarum nebulosarum, vt sunt Aselli, pleiades, & similes. Rationem tamen intimiorem tetigerunt naturales, temperamentum meticutes, & ex eo supradicta deducentes. Natura enim Lunaris humida est, frigida, & phlegmatica. Ptolomæus tamen, Attesius, & Arcosilus sunt in sententia, quod Luna à coitu Solis vsque ad primum quadrantem est humida. In secundo quadrante est calida, scilicet vsque ad oppositionem Solis. In tertio est sicca, & in quarto frigida, tamen generaliter Astronomi eam fecerunt humidam, & frigidam, Temperamentum autem humidum, & frigidum facit homines magnos, crassos, carnosos, & rotundos. Quoniam hoc habet humiditas, scilicet deducere humida ad rotunditatem. Ex frigiditate pili deficiunt, & albus color succrescit, si frigiditas prævalet, albedo ad liuidum declinat, & homines ad coitum inhabiles reddit. pauci cibi, & difficilis digestionis. Qui autem cerebro sunt frigidi deficiunt in oculis, quia ex humido nascuntur, & humido mixto cum calore conseruantur, cæcitatem enim ex resolutione quorundam musculorum omni tradidit Galenus in lib. de causis syntom. Viti autem solent pati defectum in dextero oculo, & mulieres in sinistro, quia homo calidior est muliere, & dextera sinistra parte, quare si deficiat vigor in homine inficit dexterum oculum, & si in muliere sinistrum.

Ad argumentum ergo dicitur, quod concurrere ad generationem, vel alterationem inferiorum stat dupliciter. Primo principaliter, & maxime, & sic concurrit Sol, qui dicitur pater vitæ, & fons luminis, quo lumine agunt superiora in inferiora. Secundo concomitanter, & concausaliter, & sic omnes cœli, stellæ, & planetæ magis, minusve concurrunt, & inter hos Luna, quæ est planeta terræ propinquior, Arist. locutus est in primo sensu.

DVBIVM XCIII.

An Luna disponat ad singulares mores.

Videtur quod non. Nam sapiens loquendo de stulto, & fatuo, eum Lunæ comparat, & ait. Stultus vt Luna mutatur. Sapiens stabit vt Sol. Fatuus, & stultus sine moribus est. Ergo & Lunaris.

In contrarium dicit Hali. Lunaris est complexionis humidæ. Talis est dispositiua ad bonos mores, & ad quietem. Ergo Lunaris erit bene morigeratus, & quietus. Quia tamen, vt diximus supra ex Galeno, temperiem variat, ideo nec mirum est, si Lunaris mutetur. Vnde Maternus dicit, Lunaris erit leuis negotiator, multa tentans, & pauca resoluens, aquarum & negotiorum ex aqua amator, vagus, quietus & stationis impatiens, in iuuentute religiosus, sed deinceps mutabilis, modo locuples, & modo pauper. Viuet extra patriam, & si Luna fuerit bene collocata, consequetur opes, & honores, seruabit leges & diliget artes, res magnas inuestigabit, negotia principum tractabit, legatione fungetur, & circa negotia aquatica, & terræ culturam plurimum insudabit. Parum bibet, & multum comedet, vxorem, ac filios diliget, & honestatem seruabit.

Supradicta autem tanquam à proxima causa nascuntur ex temperamento humido, & frigido. Nam frigidi parum ad coitum sunt apti, & ad Religionem dediti, quare poetæ Dianam, id est Lunam finxerunt virginem, quia parum inclinat, & disponit ad coitum, & connubia. Dixerunt viis dominari, quia Lunares itinerales sunt, & peregrini, & ambassadores. Faciunt eam ferarum persecutricem, quia venatores de difficili stant immoti. Galenus etiam tradit proprium phlegmatis esse disponere homines ad castitatem, & pudicitiam, & taciturnitatem. Et quia phlegmatici sunt frigidi, cibos appetunt, & quia sunt humidi, superfluum potum fugiunt. Et quia frigidi, & humidi sunt mulieris complexionis, ideo solent esse timidi, & debiles, vt sunt mulieres, mutabiles, & instabiles. Ab humiditate ortum ducunt silentium, & morum probitas, & quia timidi sunt, ideo nulli nocere tentant. Induunt albas vestes, & morantur libenter in locis humidis, quia simile diligit suum simile, & ex hoc porci prompti sunt ad alba, quia phlegma abundant, & ita cholericis placent vestes aurei coloris, qua in eis abundat cholera citrina, & ceruis, ac tauris grata sunt rubea, quia sanguine multo scatent, & melancholici delectantur in nigris, propter nigrum humorem, & melancholiam eis dominantem.

Ad argumentum ergo dicitur, quod aliud est significare, & disponere ad mutabilitatem, & aliud ad fatuitatem, & morum prauitatem. Primum concedimus Lunæ, & hic defectus quidem est, sed non peruersio morum. Secundum autem est quod negamus.

DVBIVM XCIV.

An Luna teneat multa propria.

Videtur quod non. Nam varietas nominum, varietatem proprietatum ostendit, quia nomina imponimus rebus secundum eorum proprietates. Sed Luna multis nominibus nominatur, scilicet Diana, Proserpina, Luna &c. Ergo est signum quod eadem non retinet propria.

Respondetur quod Luna multa habet propria, & singularia adnotatione digna. Respectu ergo nostri dicitur lumi-

...minatet minus, & Luna est quasi luminum vua, quia ...t Solem in hoc inferiori hemisphærio, dum est ple... magis fulget & irradiat. Dicitur autem secundum ...brosium in Hexam. decor noctis, mater roris, humo... ministra, domina trix maris, temporum mensura, æ... lattix Solis, mutatrix aeris, Lumen quidem a se non ...ens, sed illud à Sole acquirens.

Dicamus ergo Primo quod singulari quodam modo ...men mutuat a Sole, nam semper media eius pars illu...natur, computando partem versus Solem, cum ea qua ...am respicit, quamuis in nouilunio per totum versus ...em sit illustrata, & in plenilunio tota versus terram. ...cebit ergo, quod sit sui luminis mutatiua.

Secundo quod sit triplicis status ostensiua. nam dum ...no a Sole recedit, apparet corniculata ad modum ar..., cornibus versis versus ortum, & dum post plenilu...m accedit ad Solem recipit eandē corniculationem, ...cornibus versis semper ad occasum. Apparet vacua in ...e auersa à Sole, & in parte ad Solem conuersa plena.

Tertio est omnium humorum augmentatiua, quare ...t Marcianus quod eius defectui omnia compatiun... & eius detrimentum, inferiorum est detrimentum, ...dum crescit, per occulta naturæ spiramina ingredi... & fluxus humorum augmentantur, in eius vero de...cento, in ossibus medullæ, cerebella in capitibus, & ...mores in corporibus diminuuntur, sicut eius incre...to multiplicantur.

Quarto est aquarum maris attractiua, quia sicut Ma...s trahit ferrum post se, sic Luna mouet, & trahit post ...ceanum. vnde ea oriente intumescit mare, & crescit ...arte orientali, & decrescit in parte occidentali, & e...tra, quando est in occasu, crescit mare ex parte occi...is, & decrescit ex parte orientis, & secundum quod ...a plus vel minus proficit in lumine, sic plus vel mi...n suo fluxu se extendit, vel retrahit mare. Oceanus ...m in incremento Lunæ seruat hunc modum, Nam ...o die quo Luna crescere incipit, abundat in summo, ...cundo die minuitur, & descendit vsq; ad septimum ..., deinde crescit semper per septem dies, ita vt in 14. ...rit Oceanus in summo, vnde in plenilunio, & noui...o mare est plenissimum.

Quinto est roris in aere generatiua, nam suam humi...tem in aere imprimit, & eius superficiem insensibili...mmutat, in eius superficie rorem gignit, & quanto ...a est serenior in æstate, quo tempore aer magis cale... tanto abundantius rorem super gramina spargit.

Sexto inter planetas breuissimo tempore est sui cur...ompletiua cum spatio 28. dierum totum Zodiacum ...urrat.

Septimo per eclipsim est sui luminis priuationem pas... Sed de hac re infra.

Octauo est mutationis temporum significatiua, vt ...s infra dicemus; Pro nunc sufficiat dicere cum Be...uo. Si Luna in principio rubeat vt aurum, ventos o...dit. Si in summo eius corniculo quibusdam maculis ...sescit, pluuiosum mensis exordium portendit. Si vero nigrescit in medio, plenilunium serenum portendit. Cum vero in nocturna nauigatione scintillat ad remos in breui tempestas futura erit.

Nono est terræ fœcunditatis subministratiua, vnde à gentibus dicta est Proserpina, ex eo quod seminum est fœcunditatiua, & hoc maxime per rorem. Dicitur enim Diana, i.e. syluarum, & nemorum Dea, quia feris de nocte pascua quærentibus, in nemoribus, & in syluis luminis beneficium administrat.

Decimo secundum Abulensem, est aeris mundificatiua, suo enim motu continuo aerem rarefacit, & subtilisat, vnde si non esset motus sphæræ Lunæ, aeris ex nocturna vaporum exhalatione grossities inficeret, & corruptionem non modicam generaret.

Vndecimo supra corpus humanum omnium Astrologorum consensu est maxime potestatiua. Nam vt dicit Ptolomæus lib. de indiciis astrorum. Sub Luna continetur ægritudo, amissio, timor, & damnum, vnde circa mutationem humani corporis virtus Lunaris potissime operatur, quod accidit propter motus sui velocitatem, & propter ipsius ad nos vicinitatem, & propter occultam sui naturaliter potestatem, vnde de morborum mutatione Medicus perfecte non discernit, qui lunares effectus in corporibus non cognouit, quia vt dicit Hippoc. in principio prognosticans ait: Luna est quoddam cœleste sydus, in quo oportet Medicum prouidere, cuius prouidentia est mirabilis, & stupenda. Et Galenus in commento de diebus criticis dicit. Rem certam quæ non fallit, attendat Medicus quam docuerunt Astrologi Ægyptiorum, quia per coniunctionem corporis lunaris cum stellis fortunatis, fiunt ægritudines terminantes in bonum, cum contrariis vero contrariæ, scil. ad malum, & ideo cautus, & perfectus Medicus secundum doctrinam Hippocratis debet aspicere primam Lunam, & quando est plena luminis, quia tunc crescunt humores in hominibus, & medullæ, & fit nutrimentum in mari, & in omnibus rebus mundanis. Quando ergo infirmus in lectum cadit, est valde necessarium videre an Luna tunc exeat de coniunctione, tunc enim crescit infirmitas, quousq; veniat in oppositionis gradum, sc. ad plenilunium, & tunc si fuerit cum malo planeta, aut in malo signo, & aspexerit domum Martis nati infirmi, vel saltem Scorpionem, tunc de morte timēdum est. Si vero fuerit bono planeta, & in bona domo, seu signo, & aspexerit dominum domus vitæ, scil Martem, qui est domus Arietis, siue primi signi, tunc de vita sperandum est, & sic de aliis videndum est, & legi potest in lib. Hippoc. quem dicitur composuisse de iudicio infirmitatis secundum Lunam.

Quo ad infirmitates. A Luna sunt paralysis, tortura, membrorum commotio, & reliqui morbi à neruorum obstrictione, frigiditate & humiditate. Iulius vero Firmicus tradit solere Lunam maculare corpus variis signis, & ipsum lepra inficere, & variis plagis cruentare, eneruare viribus, & oculos hebetare, & male disponere, Epilepsia ferit lunatem, & faciei in ordinatione quādam, vires suas ostendit in paralysi, maxime in lingua, labiis, oculis,

culis,& membrorum distorsionibus. Galenus autem de locis affectis. Oribasius in 8. & Paulus Ægineta in 3. docent initium paralysis in lingua, oculis,ac alius membris causari a phlegmate frigido implente principales ventriculos cerebri. Et Galen. de causis Synt. dicit paralysim linguę originem ducere a frigiditate,& humoribus crassis,ac tardis. Et ita distorsio mandibulæ, & ab hac prouenit apoplexia,& totius corporis paralysis Et lib. de oculis, asserit paralysim oculorum trahere suum principium ab humorib. frigidissimis, ad neruos currentibus. quæ omnia diximus pro causa cœlesti habere Lunam.

Luna autem existente in trino aspectu Iouis, bona est sanguinis vacuatio. Cum Marte in trino, mediocris phlebotomia. In trino Solis. Optima sectio venæ. Veneris, Sanguis congrue trahitur. Mercurii. Non nocet sanguinis emissio. In trino Iouis in Cancro. Prodest bilis euacuatio, phlegmatis, & melancholiæ eductio cum electuario. Martis in Scorpione. Expulsio pituitæ cum potione. Solis in Scorpione. Pituitæ eductio cum potione. Veneris in Scorpione. Bilis euacuatio cum potione. Iouis trino in Scorpione. Melancholiæ purgatio cum potione. Martis in Piscibus. Pituitæ,expulsio cum pillulis. Solis in Piscibus. Pituitæ purgatio cum pillulis. Veneris in Piscibus. Bilis euacuatio cum pillulis. In trino Iouis in Piscibus. Melancholiæ purgatio cum pillulis. Martis in Cancro Pituitæ purgatio cum electuario. Solis in Cancro. Phlegmatis expulsio cum electuario. Veneris in Cancro. Bilis expulsio cum electuario. Luna in coniunctione Solis. Sanguinis emissio,ante,vel post tres dies pessima. Saturni. Mala est sanguinis eductio ante,& post vnum diem. Martis. Ne venam seces, spatio vnius diei,ante & post. Veneris. Abstineas à sanguinis missione vno die ab vtraque parte. Mercurii. Non licet venam aperire,ante,& post diem non lapsum. Capitis,& caudæ Draconis. Nefas est venam ante, vel post diem aperire. Luna vero in coniunctione Iouis, Optima tunc est venæ sectio. Veneris,fortunatæ,non combustæ. Licet sanguinem trahere.

Luna in quadrato Saturni. Sanguinem diei interuallo ab vtraque parte ne trahas. Iouis, sine periculo vena aperitur Veneris. Congrue sanguis elicitur Martis. Periculum est sanguinem mittere. Solis. Sanguinis vacuatio spatio dimidii diei, ante, & post nocet.

Luna in oppositione Saturni Sanguinem diei interuallo ab vtraque parte ne trahas. Martis. Noxia Sanguinis emissio integro die ab vtraque parte. Solis. Die,ante, & post nefas est venam aperire. Iouis. Optima sanguinis vacuatio. Veneris. Vtile est venam aperire.

Luna in sextili supradictorum. Dic vt in aspectu trino.

Luna in prima quadratura. Licet iuuenibus venam secare. In oppositione. Ætate florentibus. Post oppositionem vsque ad secundum quartum. Senibus. A secunda quadratura ad coniunctionem, etiam decrepitis, sed in parua quantitate.

Luna in Ariete,& Sagittario Pituitosis. In prima medietate Aquarii, & Libræ. Melancholicis, at non in tibiis,si in Aquario, vel natibus, si in Libra. In Cancro vel piscibus. Biliosis, at non in pulmonum vena si in Cancro,vel pedum in Piscibus. In Leone, Scorpione,& Geminis,& vltima medietate Libræ,Nullis,quia Leo est nimis calidus. Gemini præsunt brachiis, vbi est venæ sectio. Scorpio, & vltima pars Libræ, sunt via combusta. Luna in triplicitate terræ. Tantum in principio cuiusvis morbi antiqui.

In Ariete, Leone & Sagittario, prosunt balnea dissoluentia,quia sunt signa calida,& sicca. In Geminis,& Libra. Prosunt balnea humectantia,quia sunt signa aerea. In Cancro, Scorpione & Piscibus. Prosunt balnea refrigerantia, & humectantia, nec non dissoluentia Luna in Aquario. Officiunt balnea,cum sit domus Saturni, sed prosunt cum cucurbitulis. In Geminis. Nocent balnea cum cucurbitulis in brachiis,humeris, vel manibus.

Luna in coniunctione, quadraro, & oppositione Saturni, vel Martis. Nocent balnea. Cum planetis combustis, & domino octauæ domus. Vitentur balnea. In quadrato, vel oppositione Iouis, vel Veneris trino, sextili,vel coniunctione Solis, Balnea sunt optima. In quadrato, coniunctione, vel oppositione Martis, & Saturni. Noxiæ cucurbitulæ,Ariete,& Sagittario. Bonæ cucurbitulæ pituitosis, excepto capite in Ariete, & coxis in Sagittario. Cancro, Scorpione, & Sagittario. Biliosis, modo non tangantur,Pedes,In Piscibus. Pectus,in Cancro. Femora in Scorpione. In Aquario Luna existente, & Libra. Melancholicis, modo in Aquario tybiæ, in Libra,nates relinquantur. In ruminantibus,vt Ariete, Tauro, & Capricorno, Vtilis est prouocatio vomitus, sternutamentum, & gargarismata. Scorpione,& Libra. Ænemma initiandum.

Luna existente in signo cui subest membrum Topica remedia illi applicentur,at ignis & ferrum absint. Ipsa aucta lumine, aut crescente, Remedia carnem generantia adhibeantur. Diminuta lumine,& numero. Carnem minuentia.

Luna cum Mercurio,& Ioue. Febris ephemera, & diaria plurium dierum, seu smocus non putrida, quæ spiritibus, non curentur, quia his subiiciuntur Cum Saturno, Marte, & Venere. Smocus, siue continens putrida non curetur,quia ab his regitur. Cum Marte, Venere, & Saturno, tertiana quæ bili flaua,continua, quotidiana, quæ pituita,quartana contiuua, quæ melancholia,quia illis subduntur Cum Marte,& Venere. Tertiana exquisita quæ flaua bili pura, & spuria, quæ flaua bili pituitæ mixta gignitur,quia ab his reguntur CumVenere. Quotidiana intermittens, quæ pituita dulci, & epiata, quæ pituita vitrea generatur, quia ab illa gubernantur.

Luna cum Saturno. Quartana intermittens quæ fit melancholia, quia illius imperio subest. Cum Mercurio purgationes vaporum, & spirituum ne fiant, quia illis Mercurius dominatur. Luna cum Ioue. Ne [illegible] purgetur,quia ab illo regitur. Cum Marte. Ne [illegible] quia ab illo gubernatur.

Luna crescens, cum Marte quadrato. Oculi non

tentur, quia ob caliditatem illis est noxius. Cum prima hora Martis. Oculorum cura non incipiatur. In Ariete, vel alio signo mobili. Ignis vel ferrum oculo apponatur.

Quoad vices animæ: Lunæ subduntur. Seminificatiua. Gustatiua. Manducatiua; & ciborum concoctiua.

Quoad mutationes aeris. Luna cum Saturno facit. Nebulas, frigiditatem, & aliquando pluuias in humidis, in aereis augmentum frigiditatis, vere turbidum, & humidum aerem. Æstate humidum. Autumno nebulosum, Hyeme, niues, sæpe grandines, sæpe siccitates, in siccis temporibus pruinam. Cum Ioue erit serenitas, & ventus propitius. Cum Marte. In humidis pluit, in igneis exsiccat, rubefacit cœlum, & interdum pluuias secum ducit in aereis calefacit, coruscat, & fulgurat, & Æstate idem ornat. Cum Sole, In humidis pluit, nubibus croceis cœlum tegit, pluuiæ guttas magnas demittit, in calidis, & siccis serenitatem. Semper aerem alterat pro qualitate planetæ prædominantis. Cum Venere. Leues, & tenues pluuiæ frigidæ. Vere quidem tempus nubilosum redditur, & humidum Æstate fit caloris remissio. Autumno nebulæ turbidæ, hyeme niues. Cum Mercurio pro qualitate signorum multæ contingunt variationes in humidis, humiditatis, in aereis, ventorum, in igneis siccitatis, in terreis frigiditatis ventorum, etiam persæpe cum mollibus pluuiis.

TABVLA EFFECTVVM LVNÆ pro Agricultura.

Luna existente plena.

Bonum est plantare vites, illas purgare, vineas suffodere. Triticum non seminare, capitis dolorem medicari, capillos scindere, fabas serere, sanguinem trahere.

Luna noua.

Bonum est arbores ad materiam sternere, ipsa sub terra existente, & maxime tempore brumali, à quarta illius vsq; ad vigesimam, ipsa supra terram existente, & beneficis coniuncta, arbores plantare, grana seminare, & sanguinem iuuenibus elicere.

Luna quadrata, & crescente.

Bonum est oues tondere, arbores ex quibus ædificia debent exscindere, campos pro colligenda magna copia fœni stercorare, lendes [illegible], si semen, & terra sit arida, venam viris ad 16. ætatis annum aperire.

Luna quadrata decrescente.

Bonum est arbores inserere, campos pro colligendis [illegible]rioribus seminibus stercorare, si humida [illegible] fit se[illegible], & terra seminare, sanguinem senium trahere.

Luna [illegible]

Bonum est Luna existente in libra hortos colere, con[illegible], & arbusta. In Aquario idem. Cum Saturno in Tauro, Virgine, Capricorno, serere, plantare, & suffodere vi[illegible]s. Cum Saturno in domo bona, plantare arbores. In [illegible] Aquario, vel Leone cum Venere [illegible] Cum [illegible]urno [illegible], [illegible], & significato, qualicunq, arbores transplantare, Luna orientali à Sole arbores, quas citò crescere volumus, subradiis Solis semina diminuuntur, aspecta in Ariete a planeta de signo aqueo, ramificatur semen.

Luna sub terra stante.

Bonum est abstinere à grauis serendis, colligendis, aut reponendis, arbores scindere pro ædificando, eruere, vel obruere allium, vel vlpinum, frumenta, & alia grana colligere.

Luna supra terram.

Bonum est, syluas ad ignis materiam, ac Lucos, & quæcunq; celeriter crescere cupimus, scindere.

Habet autem Luna quod fere cum omnibus stellis inclinat ad humiditatem, & frigiditarem.

Quo ad motum, & constitutionem, vide tabulam Copernicam, & theoricam planetarum apud Astrologos, nam quoniam multa ac varia ad hoc propositum dicuntur, quæ non est meum examinare, ideo ad illos te remitto, & in his adhuc magistrum cupio.

DVBIVM XCV.

An Saturnus cum aliis planetis coniunctus diuersa faciat.

Videtur quod non. Nam virtus fortior debiliorem vincit, & tollit. Ergo si virtus Saturni fuerit fortis, omnes alias virtutes eneruabit.

In contrarium dicunt Messahala, Maternus, Hali, & alii in substantia infrascripta. Saturnus cum Ioue .i. si sint domini in natiuitate nati, reddunt hominem albæ faciei, capillorum castanei coloris, oculorum nigrorum, mediocris quantitatis, capitis calui, & quorundam dentium nigrorum. Sed si ambo essent occidentales, color erit mellis, in incessu oculos ad terram inclinatos tenebit, & cum vno pede alterum percutiet, supercilia coniuncta seruabit, & pellem siccam ostendet.

Ratio naturalis est, quia temperamentum mixtum ex humido & frigido, inducit colorem album in facie, & castanearum in capillis. Et quoniam frigiditas Saturni potest temperare caliditatem Iouis, si hoc temperamentum sit moderatum, dat vitam longam, vultum venerabilem, & maiestate ornatum, disponit ad iustitiam, clementiam, ac magnanimitatem, ac personam sic in omnibus cohonestat, vt eam omnibus reddat amabilem, ac reuerentia dignam.

Saturnus vero cum Marte participante de dominio geniture, faciet natum coloris subnigri cum quodam rubeo, non bene erectum, grossum, cum maculis sæpe in facie, cum capillis raris. Hali vero dicit. Si Saturnus fuerit cum Marte sociatus, & ambo fuerint potentes, reddent hominem audacem, impium, litigiosum, subdolum, magnis periculis se obiicientem, sine discretione, & recto iudicio, inimicitiarum conseruatorem, se extollentem supra magnos viros, omnium infamiarum contemptorem. Diligit labores aliorum, vincere omnes, nulli obedire. Contra potentes se obiicit, omnia velociter peragit, & vt plurimum prospere. Sed si hi

fuerint deiecti, vel Saturnus fuerit, cum aliis planetis in mala positione, inclinabit natum ad furta, assassinia, amicorum,& inimicorum deceptiones, faciet infidelem, homicidam, rixosum, necromanticum, omni libidini studentem,& in summa malum hominem.

Ratio naturalis, & immediata esse potest, quia caliditas,& siccitas Martis, paucos pilos tribuunt, & intensa caliditas faciei maculas. A caliditate sunt inclinationes ad iram, audaciam, imperium, superbiam, ex quibus multa mala antedicta proficiscuntur.

Si vero Saturnus sit cum Sole, quoniam frigiditas Saturni temperat caliditatem Solis, & eius siccitas ex calido, mitigat siccitatem ex frigido, ideo natus sub hac coniunctione, & dominio, non erit multum pinguis, nec magnus, sed medio modo se tenens, cum tamen statura eius potius trahat ad magnitudinem, quam ad paruitatem. Et quia frigiditas, & siccitas faciunt ad medietatem oculorum, caliditas, & siccitas ad magnos, ideo harum qualitatum mixtio faciet ad aliquam magnitudinem oculorum. Et sicut frigiditas, & siccitas deformem figuram dabunt, ita caliditas cum aliqua siccitate præstabit pulcherrimam figuram in statura,& pinguedinem in facie. Ita frigiditas, & siccitas pilos dant nigros, caliditas,& siccitas flauos, ergo horum mixtio dabit pilos de vtroq; colore participantes, qui est color dictus castanaceus, seu mellis. Facies frigidi, & sicci solet esse coloris mellis, ad nigredinem declinantis. Calidi, & sicci, cum aliqua participatione humidi alba. Ergo ex participatione horum resultabit color clarus mellis. Mores autem sunt excellentes in frigido, & humido, in humido, & calido temperate si sint a melancholia, vel sanguine, vt in saturninis solaribus, & ideo tales erunt potius staturæ magni, quam parui, coloris mellis clari, pinguedinis conuenientis,& morum nobilium. Saturno existente cum Venere color nati erit mellatus, vel oliuaster, spectabilis tamen, capilli castanacei, facies rotunda, mandibulæ mediocres, oculi pulchri, & laudati, & nigredo pupillæ superabit albedinem. Dicit vlterius Maternus, quod cum Venus sit fortuna minor, adeo facit homines, claros, nobiles,& felices,& si Saturnus bonam configurationem cum Venere teneat, & ambo in genitura sint potentes, facient sic natum scrutatorem legum, æmulatorem iusti, & æqui, sollicitum ad procurandum rerum diuinarum honorem, mansuetum, verecundum, & modestum, & suæ voluntatis dominum, sed in Zelo mulierum ab ipso dilectarum excedet. At si in malo statu essent, disponent ad perfidiam, & pertinaciam, fornicatorem, & incestuosum, solitarium, rerum optimarum persecutorem, Zizaniarum seminatorem, secretorum non ad se attinentium perscrutatorem, bonorum contemptorem,& omnium legum vituperatorem faciet.

Causa naturalis horum assignari potest, quia Venus, i. e. caliditas, & humiditas iunctæ siccitati & frigiditati Saturni formam, & mores antedictos dare solent. A frigiditate est color mellis, a caliditate & humiditate albus rosatus subobscurus, & ex temperie horum est color oliuaster pulcher, & gratiosus. Oculi qualitatis calidæ, & humidæ, sunt nigri, vel declinantes, ad nigredinem, & laudati ab omnibus, & c. Cum autem Venus malignitatem Saturni mitiget, si est fortis, præstat moribus, si debilis, & deiecta cedit.

Cum autem Saturnus fuerit cum Mercurio. i. qualitas sicca,& frigida Saturni, cum qualitate calida,& sicca Mercurii seu facta fuerit mixtio melancholiæ Saturni cum cholera Mercurii, resultabit quædam tertia figura ex supradictis composita. Et quia, vt diximus, siccitas, & frigiditas mellis colorem faciunt, vel nigrum,& Mercurius pallidum, ideo ex his coalescens erit fere niger. Vterque scil. Saturnus, & Mercurius faciunt corpus carnosum potius, quam extenuatum, & mixti, reddent corpus conuenienter in carne, & statura. Mercurius facit faciem longam, nasum longum, & digitos manuum longos, at Saturnus cum sua frigiditate, & siccitate partem huius magnitudinis demit. Et quia humor cholericus, & melancholicus sunt pessimi, ideo disponunt ad malos mores, ad maleficia, sortilegia, incantationes, & inimicitias cum parentibus.

Si sit cum Luna. i. siccitas, & frigiditas, cum humiditate Lunæ, faciet faciem non bene albam, sed pallidam, sed si fortes sint, & potentes in natiuitate, temperamentum quoque forte faciet, & consequenter etiam corpus, & mores. At si temperamentum non sit bonum, corpus erit etiam male affectum, deformitate, ignorantia, seruilitate, ignauia, podagra, oculorum infirmitate, & morbo caduco.

Ad argumentum autem dicitur, quod virtus fortis tollat minus fortem stat dupliciter. Primo totaliter, & hoc est falsum, si ad temperamentum debeat venire cum minus forti, vt sit in actionibus, & influxibus planetarum, cum sint vniuersales. Secundo fortitudine,& potentia efficaciori,& hoc concedimus, sed non vrget contra nos.

DVBIVM XCVI.

An Iuppiter cum aliis planetis quadam singularia operetur.

Videtur quod non. Nam Iuppiter semper dicitur fortuna maior. Ergo non potest vmquam a sua natura deficere, & diuersa habere, nunc prospera, & nunc aduersa, secundum quod diuersis adiungitur, vel eis configuratur.

In contrarium dicit Hali, quod qui habuerit Iouem cum Marte, vel in bono eius aspectu, &c natus sub h... fœlici eorum statu audacem faciet, magnis periculis se ac litibus se exponentem, sapientem, prudentem in suis actionibus, nulli se humiliantem, & semper ad victoriam aspirantem, ad honores,& gradus, astutum, bellicosum, rerum nouarum inuentorem, veracem, magnanimum, & iracundum. At si essent deiecti, infelices, & humiliati, disponent natum ad alios superandum, ac opprimendum, numquam parcentem, iniurie...ndum, infidelem, secretorum reuelatorem, furem, inobedientem, ...

modo defendentem, ingratum, accusatorem, superbum, vanum, iactatorem, & in omni opere suo instabilem, ac mutabilem, blasphemum, hypocritam, simulatorem, leuem, & vituperatorem constituent.

Causa naturalis erit temperamentum purum, & inordinatam caliditatis, & humiditatis Iouis cum caliditate, & siccitate Martis. Fit ergo compositio sanguinis, cum flaua bili, & ex hoc facies efficitur alba, cum rubore quodam cholerico. Sanguis, id est, Iuppiter facit oculos magnos, & cholera Martialis grossos, & sic oculi istius erunt maiores, quam si Iuppiter solus esset dispositor natiuitatis.

Si Iuppiter fuerit cum Sole, cum Iuppiter sit calidus, & humidus, & Sol calidus, & siccus, natus cum horum temperamento colore erit albus, cum quadam rubedine, & flauitate pulcherrime effigiante, statura erit potius magnus, quam paruus, & forma spectabilis. Oculis erit flauis, quoniam cholera oculos flauos facit, & sanguis rubeos, & mixtio cholerae, & sanguinis, flauos, cum quadam rubedine. Caliditas, & siccitas capillos incrispant, siccitas, & humiditas deplanant, & mixtio harum qualitatum causabit capillos cum quadam planitie, & crispitudine, & talis erit forma Iouialis & solaris. Mores vero eius erunt praestantes, & fortunati, quia vterque seorsum, & simul disponit ad optimos mores, & foelicitatem.

Iuppiter cum Venere foelicem natum faciunt, quoniam vterque fortunae est, & temperate calidus, & humidus, vnde forma talis erit spectabilis, & amabilis. Oculi eius nigri, & magni, sed non difformes, nec incongrui, sed admirabiles & conspicui. Erit caluus, & luxuriosus, quia a Venere ista sunt, simul cum pulchritudine, & moderatione staturae, cum capillis speciosis, facie rotunda, & mandibulis non multum magnis, praestabit moribus, quia eius temperamentum optimum erit.

Ioue cum Mercurio stante, cum Iuppiter sit calidus, & humidus, & Mercurius calidus, & siccus, cum hoc tamen quod multum participet de natura eius planetae cui adiungitur, dicendum est, quod cum Mercurio erit beneficus, & bonus, & dabit aliqua Mercurialia. A Mercurio est frons alta, a Ioue pulchra. Ergo participabit de eleuatione, & pulchritudine frontis. A Mercurio est nasus longus, facies longa, & digiti manus longi, & corpus delicatum, a Ioue gratia, & pulchritudo. Ergo participans de vtroque habebit faciem medietate prolongam, sic nasum, digitos manuum, & corpus in medietate delicatum. Mercurius disponit ad paruitatem, & cauitatem oculorum ad colorem oculorum caprarum, vel flauum, Iuppiter ad eorum pulchritudinem facit Ideo de his participans non habebit oculos nec in totum flauos, nec nigros, sed participantes de vtrisque Iuppiter facit ad staturam iustam, & proportionatam, Mercurius ad paruitatem staturae, & suauitatem. Ergo ex horum mixtione erit corpus moderatum. Et ita dic de alijs partibus corporis, & moribus, nam secundum philosophum medium participat de extremis.

Vltima mixtio, & participatio est Iouis cum Luna, quae hoc operatur: Luna enim, & Mercurius disponunt ad colorem album, sed Luna, cum quodam pallore, & Mercurius cum quadam varietate, & ideo color Iouialis Lunaris erit albus, cum quadam rubedine permixta, potius apparente quam vera. Statura erit mediocris, quia vterque eam talem dat, patietur tamen aliquam humiditatem in oculis, vel ruborem, propter Lunae proprietatem, sed non grandem, propter Iouis benignitatem. Erit iustus, verecundus, & bonus propter Iouem, eritque aquaticis rebus deditus propter Lunam.

Ad argumentum dicitur, quod Iuppiter sit fortuna maior bifariam potest intelligi. Primo secundum se, & hoc est verum. Secundo respectu circumstantiarum, & sic potest deuci, & infortunari, vel ex coniunctione malefici planetae, vel ex malo situ, &c. sed cum hoc tamen semper exercebit aliquas vires suae benignitatis.

DVBIVM XCVII.

An Mars singularia operetur cum alijs planetis.

Videtur quod non. Nam faciens ad destructionem omnium, non agit ad aliquid illorum proprium. Sed Mars dicitur planeta maleficus, & bellorum, & ruinatum auctor Ergo non producet aliquid aliorum planetarum, iunctis cum eis.

In contrarium sunt antedicta, & vlterius dicunt Astronomi, quod si Mars cum Sole erit, & cum eo de dominio nati participabit, dabit colorem non proprie rubeum, sed vt rubeum, & caluitium, capillos coelestis coloris, id est, ad aliquam huius coloris similitudinem, staturam gratiosam, & oculos non bene nigros, sed potius grossos, quam paruos. At si fuerit a Sole combustus, denotat ab isto fore incendia, ruinas, & strages publicas, & si Mars fuerit in occasu, minatur mortem violentam. Ratio horum est, quia Mars calidus, & siccus est intemperate, Sol vero temperate, id est non excedenter, & color Solis est aureus, & Martis rubeus, hinc color Martialis & Solaris nec proprie erit rubeus, nec flauus, sed medius inter hos colores. Mars dat capillos rubeos, & Sol aureos, participans ergo de vtroque eos habebit medii coloris, qui videtur declinare ad colorem coelestem. Mars raros dat capillos barbae, Sol spissos: ergo de his participans eos habebit, nec raros, nec spissos. Et si Mars facit corpus moderatae carnositatis, & Sol aliqualiter pingue, sed paruae staturae, pulchrae tamen, participatio horum erit corporis aliqualiter pinguis, & iustae, & pulchrae staturae. Vterque est naturae calidae, calor autem in publicum producit occulta, & ita Martialis Solaris publica habebit officia, honores, & dignitates.

Mars cum Venere, id est, caliditas, & humiditas cum caliditate, & siccitate, causabit optimum temperamentum, quia excessiua caliditas Martis, temperabitur a moderata caliditate Veneris. & maxima siccitas Martis

moderabitur a suaui humiditate Veneris. Mars ergo cum det colorem faciei rubeum, staturam corporis competentem, & pinguem potius quam extenuatam, capillos capitis spissos, faciem rotundam, mandibulas medio cres, aspectum terribilem, Venus vero tribuat colorem declinantem ad quandam gratiosam nigredinem, mixtam quadam claritate, & albedine, staturam corporis longam, & pulchram, capillos spissos, & cum quadam gratia in se conuersos, faciem rotundam, sed speciosam, oculos (gazolos) vt dicitur, lucentes, & in amorem rapientes, corporis pinguedinem, & vultum iocundum. Ergo ex horum temperamento consurget color faciei rubeus, mixtus quadam albedine non clara, sed accedente ad colorem nigrum clarum, statura corporis æqua, & proportionata, capilli multi, crispi & pulchri, facies rotunda, gratiosa, & non ampla, oculi lucentes, & cum albedine quadam nigrescentes, corpus cum quadam pinguedine consistens, & aspectus lætus, & festiuus. Et quoniam sola Venus Martis furorem temperat, ideo istorum mixtio opportuna erit ad alliciendos optimos mores, & temperandam iram.

Marte existente cum Mercurio, id est caliditas, & siccitas vehemens, cum Mercurio, id est cum caliditate, & siccitate remissa, resultabit tale temperamentum, quale est illud, quod de vtroque potest participare. Cum ergo Mars tribuat corpus satis carnosum, & Mercurius mediocris staturæ, & delicatum, consequenter corpus Martialis carnosum, Mercurialis erit moderatum, & delicatum, color eius erit rubeus, quia Mercurius dat colorem flauum, & Mars rubeum, color autem flauus in rubeo continetur, Barba erit rara, & parua, quoniam vterque ad hoc operatur, labia erunt subtilia, quia ad ista vterque conuenientem actionem habet.

Mars cũ Luna, id est caliditas, & siccitas cum frigiditate, & humiditate Martialis Lunaris erit albus ex Luna, cum rubedine quadam propter Martem. Habebit oculos potius magnos, quam paruos, & potius albos, quam nigros, quia Mars facit oculos magnos, & Luna non nigros. Portabit supercilia cum gratia pulchra, & eleuata, propterea quod Mars ea deformia non tribuit, & Luna pulchra ea reddit. Facies rotunda erit, quia ad eius rotunditatem, & Mars & Luna disponunt. Statura erit competens, quoniam ab vtroque stat proportio, & conuenientia staturæ.

Ad argumentum dicitur, quod faciens ad malum potest facere ad peius, si ei noua malitia maligni planetæ addatur, & potest facere ad minus malum, si eius malitia minuatur, & ad bonum, si ad bonum temperamentum traducatur, vt explicatum fuit in singulari de Marte superius.

DVBIVM XCVIII.

An Sol cum aliis planetis singularia operetur.

Videtur quod non. Nam quicquid in inferioribus reperitur, in superiori adunatur, vt tradunt Philosophi. At Sol suo lumine omnes planetas excedit. Ergo omnem eorum virtutem, & actionem continebit, & non cum illis declinabit, & accedet.

In contrarium sunt Astrologi dicentes. Si Sol participauerit cum Venere, faciet hominem mediocris staturæ, & pulchræ, coloris albi rosati, clari, & spectabilis, multorum capillorum, a parte ante caluitium patientem, sed non grande, faciei rotundæ, & iubilantis, oculorum pulchrorum, mandibularum non magnarum, & tantæ carnis, quod poterit inter pingues connumerari.

Si participabit cum Mercurio, Solaris Mercurialis habebit colorem mellis, & illius planetæ, qui illum respexerit, vel cum eo iunctus fuerit. Barbam habebit pulchram, sed non multam, nec spissam, oculos potius grossos, sed vagos. Et si communicabit cum Mercurio in bono statu, & fortitudine, inclinabit natum ad iustitiam, & æquitatem, sed si sit sauciatus à radio inimico in malo statu, & deiectione, erit peruicax, obstinatus, & proprii capitis, & cum magna difficultate reducetur ad bene operandum. (Si Hali credendum est.)

Si participabit cum Luna, species Solaris Lunaris erit spectabilis, alba, ex parte clara, & ex parte rubedini admixta, oculi erunt pulchri, supercilia iocunda, facies rotunda, statura mediocris, & nasus æqualis.

Ratio naturalis supradictorum petenda venit ex temperamento, calido & humido Veneris, cum calido, & sicco Solis, & sic de cæteris planetis, cognita enim natura temperamenti, de facili diuinare possumus de statura, forma, ac inclinationibus nati, & mixti ex tali temperamento.

Ad argumentum ergo dicitur, quod superius bifariam considerari potest.

Primo, vt est superius, & inferiorum perfectiones in se colligit per altiorem rationem, nam quicquid perfectionis est in inferioribus, reperitur in superiori, non quolibet, sed suo, sed nobiliori modo, & secundum altiorem rationem, & sic necesse est quod omnis actio causata a planetis, & elementis mediante Luce participata a Sole, sit in Sole, non formaliter, vt est in hoc vel illo planeta, stella, vel elemento, sed causaliter & eminenter, prout est causa altior hoc & illo.

Secundo potest considerari, vt modificatur in inferioribus, & omnibus illud participantibus, & sic induit modum illorum participantium, & cum ipsis agit secundum illorum modum. Vnde etiam dicimus actionem Dei modificari in secundis causis, secundum naturam illarum, adeo vt in causis necessariis, necessario operetur, in liberis, libere, & in contingentibus, contingenter, & sic dicitur Sol agere secundum quod communicat cum aliis planetis.

DVBIVM XCIX.

An Venus cum aliis singularia tribuat.

Videtur quod non. Nam Poetæ dixerunt Venerem adulterium cum Marte fecisse, anno enim, quod [illegible]

cum Marte gaudet, & singularia operatur. Ergo non cum aliis planetis.

In contrarium stant Astronomi dicentes, quid si Venus participabit de dominio male cum Mercurio, Venereus Mercurialis tenebit faciem longam, nasum longum, & subtilem, frontem eleuatam, oculos pulchros, sed non in totum nigros, digitos, longos, staturam, speciosam, & multam, mediocrem tamen, barbam spectabilem, non multum spissam.

Secundum Hali, si Venus, & Mercurius fuerint in bono & felici statu, natus sic sub eis, amabit leges, amicos, bonos mores, scientias, pulchra, & speciosa, musicam, poeticam, subtilitates omnes artium, vestigia bonorum, zelabit suam legem, ac totis viribus ampliabit; ac defensabit, noua adinueniet & excogitabit, suas actiones ad formam actionum magnorum virorum comparare contendet, polite, & eleganter loquetur, prudenter discurret, & a multis laudabitur.

Si vero essent in infelici statu, erit subdolus, ac varius vnum habens in ore, aliud in corde, vni vnum dicens, & alteri aliud, nulli fidens, profunda cogitans, inconstans in omnibus, & cum omnibus amicus, & inimicus, à multis nominatus, multa negotia amplectens, & pauca perficiens.

Si Venus cum Luna participabit orientali respectu Solis, & bene disposita, annuit hominem pulcherrimi coloris in quo albedo præualebit rubedini, supercilia gratiosa, & beneuola, oculos nigros, faciem rotundam, & gratiosam, staturam conuenienter proportionatam. Rationem autem inuenies temperamentum intuendo.

Ad argumentum dicitur, quod aliud est affirmare. Venerem cum Marte maxime consentire, nullumque esse planetam magis Martem mitigantem quam Venus, & aliud quod nullo modo cum aliis participet, vel aliquod singulare operetur. Primum concedimus, & fuit a Philosophis, & Poetis concessum, at secundum non fuit negatum, & a nobis supra fuit explicatum.

DVBIVM C.

An Luna aliqua singularia cum aliis habeat.

Videtur quod non. Nam Luna sicut & alia astra agunt per lucem, Sed Luna quandoque est priuata luce. Ergo tunc nihil operabitur.

In contrarium dicunt Astronomi, si Mercurius participabit cum Luna, & fuerit bene dispositus, reddet natum coloris albi mixti cum colore rubeo, habens pulchra supercilia, oculos pro mediet. te nigros, faciem rotundam, conuenientem staturam, & spectabilem, & si coniungatur cum Luna in finibus suæ latitudinis, dispo[illegible] natum ad multas artes, sed cum inconstantia magna in omnibus. Si erit [illegible] aliquo nodorum, acuet spiritus, eos subtiles reddet, & ingeniosum constituet, & si Luna felix fuerit, nominatum, & famosum inter gentes ipsum reddet. Sed si fuerit deiecta, natus erit vilis, ignorus, tardus, piget, & negligens in suis negotiis.

Ad argumentum dicitur, quod Luna numquam luce priuatur ex vtraque parte, quia dum ab vna parte lucet, ab alia luce priuatur, & hinc est, quod semper producit effectus suos, sed potentius dum est versus nos, toto lumine perfusa, quam luce priuata.

DVBIVM CI.

Vtrum planetæ per signa Zodiaci diuersa operentur.

Videtur quod non. Nam influxus regularis multam diuersitatem pati non potest. Influxus cœlorum, & planetarum sunt regulares, nam quanto res altius tendunt, tanto magis ad vniformitatem accedunt. Ergo non habebunt tantas diuersitates, quantas dicunt Astronomi illos habere per diuersa signa Zodiaci.

In contrarium dicunt Astrologi. Sol in prima facie Arietis existens, reddit homines rubeos, cum naso simo, ventre paruo, & angusto, macilentos, & signatos in pede sinistro, vel cubitu. Habebit amicos multos, malum odientes, & bonum prosequentes. In secunda facie facit eos nigros, sed gratiosos, ciuiles, iracundos, suspicaces, scientes, sed quandoque decipientes, vndique ab inimicis obsessos, eos occidere cupientes, sed temperamentum eorum erit bonum, & sanum. In tertia facie reddit homines multum rubeos, cum flauo colore tamen in aliquibus partibus, solitarios, insidias, & fraudes semper meditantes.

In Tauro generaliter inclinat ad dominandum, occidendum, vincendum, & thesauros acquirendum, propter Venerem cuius est domus. In singulari in prima facie facit natum vanum, quandoque cum magnis labiis, oculis, & sæpe in ceruice signatum; sed deliciantem, & gaudentem. In secunda & prima etiam lasciuum, libidinosum, vagabundum, & mutabilem. In tertia (ob Saturnum cui adscribitur hæc facies) complexione frigidum, doloribus aurium, ventris, & cruciū subiectum.

In Geminis vniuersaliter reddit animum debilem, erit paucarum virium, proprii capitis, & talia faciens, quæ illum vilem, & sordidum ostendunt. In prima tamen facie erit staturæ moderatæ, pulchri corporis, omnium partium proportionem habentis, in capite, vel genibus signatus, mansuetus, & laboriosus, a mulieribus deformarus, & sterilis effectus. In secunda facie erit minoris staturæ, maior in nigredine, in cubitu, & genitalibus signatus, & vbi in aliis defecerit, in eloquentia abundabit. In tertia deficiet bonitas nati, & cessabit debita membrorum proportio, erit insensatus, & fabularum disseminator.

Sed in Cancro generaliter, disponit natum ad se delectandum in fabulis, iocis, ludis ridiculis, deceptionibus, versibus currentibus, & ludentibus, In prima facie eum corpore proportionatum facit angustum superciliis,

& pilis.

& pilis, ingeniosum, in dextero brachio, & cruribus signatum. In secunda multi coloris, in capillis rubeum, paruum, imberbem, in oculis signatum. In tertia pinguem, simum, in superciliis multum pilosum, & in facie quasi tumidum.

In Leone generaliter inclinat ad arma, ad bella, ad triumphos, ac victorias. In prima facie facit corpus gratiosum, mixtum colore albo, & rubeo, erectum, fidelem, amicum, & veracem, à multis cognitum, & à principibus ob eius egregias virtutes amatum. Habebit oculos varios, & pedes morbidos, maxime in senectute. In secunda pectore, genitalibus, & voce amplum, sapientem, & honorabilem. In tertia paruum, colore roseum, cum albo, mulierum amatorem, ac concubitorem, multis infirmitatibus subditum.

In Virgine vniuersaliter iuxta dicta Hali reddet natum tacitum, rerum leuium, & auium amatorem, cupidum cibi, & potus, & dormitionis in locis odoriferis, & vitiosum. In prima facie secundum alios facit natum corpore longum, statura proportionatum, facie pulchrum, coma crispum, voce sonorum, in multis artibus doctum, sed in generandis filiis infortunatum. In secunda facie, gratiosum, oculis paruum, naso pulchrum, doctum, bonum, integrum, & laudis cupidum. In tertia simplicem, docilem, sensatum, & prudentem.

In Libra secundum Hali generaliter disponit ad melancholiam, ad oppressionem suiipsius, & suorum ab exteris, Iuxta dicta aliorum in prima facie facit natura faciε formosum, simplicem, laboriosum, & modestum, & patietur vulnus in capite. In secunda facie, facie pulchrum, sed quandoque oculis Lippum, quia in oculis habebit defectum. In tertia honorabilem, obseruandum, pulchrum, sed auertat, ne veneno interimatur, sit vir, vel mulier.

In Scorpione, dicit Hali, generaliter disponet natum ad superbiam, sed erit magnæ pulchritudinis, & perfectionis in corpore, limpidus, pretiosis vestitus, in incessu compositus, & in magno pretio, & timore habitus. Alii dicunt in prima facie facit hominem difformem, in capite, aut humeris, aut in sinistro pede, vel brachio signatum, pectore amplum, dicitorem acutum, sobrium tamen, & dilectum. In secunda facie capite magnum, loquacem, in spatulis, vel genibus signatum. In tertia statura paruum, oculis mobilem, meretricibus, ac cibis deditum.

In Sagittario, dicit Hali, Sol in omnibus partibus Sagittarii est Rex potens, mala faciens, homines sine iure expolians, prouinciarum, & vrbium depopulator, & destructor. Alii dicunt, in prima facie facit natura statura procerum, curiæ principum deditum, & bonarum artium studiosum. In secunda, aspectu non contemnendum, pulchrum, flauum, in pectore signatum. In tertia, longum, pulchrum, corpore longum, & grossum in pectore, & pede signatum.

In Capricorno, dicit Hali, Sol, in omnibus eius partibus est rex magnæ famæ, magni nominis, bonus, persecutor malorum, amator bonorum, defensor pauperum, & oppressorum. Alii dicunt physionomiam nati Sole existente in Capricorno fore talem. Capite paruus, oculis diffusis, loquela moderatus, leuis, placidus, suspectus, vilium personarum socius, laboriosus, multis litibus vexatus, puellarum, pauperum amator quibus aliqua infirmitate sauciabitur, & in nauigationibus versus Orientem fortunatus. Alii dicunt quod in prima facie facit natum album in pectore, & tenerum, natura contentem, aliqualiter in facie nigrum, & signatum, leuiter in cubitu, vel pectore. In secunda facie pulchrum, in brachio sinistro signatum, & si de nocte erit natus, erit malitiosus, ingenio acutus, & naso longus. In tertia corpore erit gratiosus, facie citrinus, signatus in brachio, vel genu, iracundus, amabilis, & mulierum amator.

In Aquario, dicit Hali, Sol est rex minimæ famæ, & nominis, paucos habens seruos, plus se existimans, quam valeat, sua peragens, super suos potens, & durus. Alii, in prima facie Aquarii facit hominem pulchrum facie, in pectore signatum, & in sinistro pede, benignum, affabilem, cum omnibus tractabilem. In Secunda aliqualiter longum, facie rubeum, in tergo, vel cubitu signatum, variis tribulationibus subiectum. In Tertia statura breuem, facie rosatum, sub cubitu signatum, mulierum amatorem. Sed in vltimo gradu Aquarii natus erit in omnibus suis partibus, & actionibus ingratus.

In Piscibus in omnibus partibus disponit ad risum, solatia, ludos, pigritiam, quietem, propriam inclinationem, vnionem cum omnibus rebus, quæ illi videntur malæ, ad vitia, & scelera. In prima facie facit natum corpore mollem, pectore album, barba conuenientem, voce clarum, oculis grandem, carnosum, & honestum. In Secunda statura paruum, æqualem, barba nigrum, aliqualiter pilosum, agilem, & leuem. In Tertia in omnibus membris gratiosum, & placidum, voce raucum.

De Luna per signa Zodiaci.

Luna existente in omni parte Arietis tradit Hali, dicitur, Rex grandis, claræ famæ, magnæ potentiæ, pulcher, corpore perfectus, aspectu compositus, & in reuerentia habitus, multos honores, & dignitates acquirens.

In omnibus partibus Tauri facit natum bene compositum, in negotiis suis fælicem, ab hominibus amatum, diligentem gaudia, & quietem. Erit secundum Maternum gratiosus, boni aspectus, & bonorum morum, cum modestia negotia sua tractabit, quietam vitam ducet, & bonæ complexionis apparebit, à populis quoque diligetur.

In omnibus partibus Geminorum reddet natum membris debilem, fortuna pauperem, & mendicum, & male se habebit in vestitu, in negotiis, & temperamento corporis. Maternus quoque addit, hos mali aspectus futuros, in corpore defectuosos, pauperes, miseros, infoelices, imperitos, inscios, in tractandis negotiis imprudentes, ex quibus actionibus nascentur dedecora, & mala, in honore, rebus, ac vita. Moribus erunt rustici, villani, sordidi, abiecti,

abiecti, in vestitu, cibo, & omni alia eorum actione deiecti, cum tamen multi possint pollere inter tot mala, ingenio, & arte.

In omnibus partibus Cancri Rex magnus, alti gradus, ampli regni, dominus præcepti, & inhibitionis, boni aspectus, honestus, pulcher, proceræ staturæ. Maternus quoque dicit, Habentes Lunam in Cancro habebunt aspectum pulchrum, faciem gratiosam, corpus longum, erunt amabiles, & in reuerentia habiti, potentes, diuites, & dignitatibus ampli.

In Leone dicitur etiam Rex nobilis, & coronatus, sed à populis eiectus, & sine obedientia repertus.

In Virgine disponit natum ad melancholiam ad multas cogitationes, & anxietates. Reddit eum vilem in vestitu, & loquela, acutum tamen, sed ob multas contrarietates, vilibus versibus, vestibus, & cantu cogetur panem sibi acquirere.

In Capricorno dicitur Rex altus, nobilis, magnæ laudis, & nominis, pulcher, limpidus, clarus in vestibus, & bonæ staturæ.

In piscibus disponit natum ad vilitatem, & seruitutem, ad ludos, ad venationes, ad socordiam, & negligentiam suarum rerum.

De Saturno per signa Zodiaci.

Saturnus, iuxta dicta Hali, in prima facie Tauri repertus reddit natum effœminatum, libenter cum pueris, ac mulieribus conuersantem. In aliis duabus faciebus dicitur Rex senex, membris debilis, corpore mancus, lassus, subdolus in verbis, sed contra seipsum.

In Cancro facit natum multum vultu deformem, omnes qui illum viderint, vel audierint de illo mirabuntur, & si eum eo fuerit Luna, aut eum forti aspectu aspexerit, cruciabitur multis tribulationibus, ac fastidiis, ex nigro fele procedentibus. Desperabunt in infirmitate, & de difficili ab ea liberabuntur. Erunt tamen animo simplices, misericordes, & miseriarum aliorum sublevatores.

Saturnus in Scorpione reddit natum multum difformem, causam multorum malorum, rixarum, color eius erit rubeus, sed obscurus, pellis faciei erit sicca, & in toto corpore habebit faciem rugosam, capillos nigros, & leues, & erit pessimorum morum.

In toto Sagittario est magnus, lassus, incompositus, cum spina curua, aut aperta, miser, & pauper.

De Ioue per signa Zodiaci.

Iuppiter in secunda facie Tauri est cæcus, in membris debilis, collo angustus, pauper, & vilis, cum spina curua. In prima facie Aquarii facit natum venatorem, limpidum, clarum, pulchris vestibus vestientem, in honorem, & timorem habitum. Erit gulosus, ebriosus, & sine cura rerum suarum, totus luxui, & quieti deditus, & ita disponit etiam in tertia facie.

De Marte per signa Zodiaci.

Tradit Hali, quod Mars in tertia facie Tauri mirabiliter reddit hominem deformem, & vultu abominabilem, amatorem ludorum, gaudiorum, vitiorum, & cantionum, deuoratorem, temerarium, & obtestatin multis tribulatum.

In tertia facie Geminorum est vilis, pauper, defectuosus, pauperibus secutens, & debilibus pectoribus eleemosynam & dum Saturnus per loca genitur æ transierit, fiet ita defectuosus, & miser, vt vix possit sibi acquirere necessaria.

In secunda facie Cancri est vultu inhonestus, & mirabilis figuræ, omnibus in derisum. Subdit Maternus, quædam inclinatio erit ad exonerandum bombardas, balistas, & arcos, & ad nutriendum equos pro bello, erunt milites, & sæpe aliis incutient timorem.

In secunda facie Leonis mœstus apparet, anxius, ac doloribus plenus, propriis manibus caput suum percutit, & propriam barbam sibi euellit. Maternus vero dicit. Omnes qui Martem in Leone habuerint, erunt fortes, audaces, faciei mœsti, manu ad iaciendum prompti ad percutiendum, propter multos parati, cogitabundi, & in cogitatione manus ad barbam tenentes.

In prima facie Virginis est vultu deformis & mœstus, iram diu nutriens. In secunda & tertia facie est cæcus, debilis in membris, vilis & imprudens in negotiis. Maternus dicit, erunt deformes, multum iracundi, quoniam diu conseruabunt in corde, tentabunt multa quæ ab aliis superari non potuerunt. Sed dum Saturnus ad secundum trigonum genituræ peruenerit, periculum erit ne cæci fiant, aut in aliquo membro debilitentur, erunt obscuri, & pauperes, adeo vt sibi necessaria acquirere non valeant.

In prima, & secunda facie Libræ exonerat balistas, arma tenet, honestus est, in bona opinione hominum reperitur, & multi eum timent. In tertia facie delectatur in ludis, cantionibus, gaudiis, commessationibus, & quiete, Erit boni aspectus, pulchræ formæ, deditus delitiis, & iaculationibus. Et cum Saturnus peruenerit ad secundum trigonum genituræ, tunc morabuntur, in conuiuiis ludictis, & charis societatibus, ludent, & cantabunt, & quietam vitam traducent.

In tertia facie Sagittarii est veluti fœmina in ornatu, vestitu, locutione, & pigritia, effœminatus, & irrisor. Et cum Saturnus transierit primum trigonum genituræ, erit audax, fortis magnanimus, & in magnis negotiis occupatus, qui incutiet sui amorem, & timorem in alios, ob magnitudinem rerum a se gestarum.

De Venere per signa Zodiaci.

Dicit Hali, Venus in omnibus partibus Arietis defectus patitur, & est plena melancholia, doloribus, & est anxia, & paupertima, grauata multis cogitationibus, & onerihus.

In Gemini dat faciem pulchram, & delectantem Erit omnibus gratus ac omnibus beneficus, cum magno ardore pietatis, præcipue erga afflictos, & pauperes. Sapiens erit, astutus, ingeniosus, ac facundus.

In omnibus partibus Leonis defectiua est [illegible] tima, afflicta, & multis malis grauata, ac [illegible] pressa, & onerata.

Ita in omnibus partibus Virginis plena est doloribus, anxia, melancholica, in membris debilis, & socia pauperum, & debilium.

In omnibus partibus Capricorni ludos amat, vinum, & ebrietatem sectatur, in cantu, & sono, rebus pulchris, ac societatibus delectatur, honestatem amplexatur, & pulchram formam, ac staturam tribuit.

De Mercurio per signa Zodiaci.

Mercurius, secundum Hali, & Maternum, in omnibus partibus Scorpionis pulcher est, formatus, bene equitat, multum timetur, & in pulchris vestibus delectatur, erit morigeratus, honestus, & liberalis.

In omnibus partibus Piscis pulcher est, sagax, intelligens, honestus, honoratus, & fortis, corpore perfectus, & omnibus suis membris aptus, vestes pulchras diligit, & ornatas, facundiam, doctrinam, eruditionem prosequitur, ob quas à multis honorabitur, ac diligetur.

In Capricorno pauper est, diminutus, infirmus, membris debilis, ac multis laboribus pressus. Erit ignobilis, pauper, omnibus facultatibus spoliatus, infirmus, continue tribulatus laboribus, ac impedimentis vitæ.

Circa supradicta autem primo nota, ista Astrologos deprehendisse ex longa experientia, & iuxta eorum dicta hic apposita, paruum tamen fundamentum in his faciens.

Secundo igitur intimius speculabis positionem supradictorum in domibus propriis, terminis, faciebus, & angulis cœli, quia ista supradictis existimo præualere.

Ad argumentum autem dicitur, vt etiam supra terigimus, quod influxus cœli sit regularis, & vniformis bifariam intelligi potest. Primo quoad productionem diuersorum, & sic dicimus non producere vnum tantum, sed plura, quia virtus quanto est superior, tanto ad plura, & diuersa se extendit. Secundo, quo ad modum producendi diuersa, & sic dicimus semper eadem producere, datis, & non mutatis circumstantiis, quæ semper inspiciendæ veniunt.

Postquam actum est de astris, ac eorum virtutibus vt ab ipsis exeunt, & in inferioribus recipiuntur, modo quædam quasi corollaria, & effectualia dubia addemus, proponemus, & diluluemus, vt perfectior existat hæc nostra doctrina de vniuerso cœlesti.

DVBIVM CII.

An natura Astri sit alia à natura sui cœli.

Videtur quod non. Primo pars densa, & rara eiusdem naturæ nec differunt specie. Sicut quælibet pars ignis est ignis, & quælibet pars aquæ aqua est, etsi possint aliquibus accidentariis differentiis differre. Sed stella non est nisi pars densa eiusdem sui cœli rari. Ergo dicendum est, quod non differat specie ab eo. Maior est nota. Minor est Aristot 2 cœli.

[illegible] Cuilibet corpori ab alio specie distincto [illegible] n [illegible] Arist. 1 cœli tex. 8 Sed astrum, seu stella non habet alium motum proprium à motu sui orbis Ergo ab eo non differt specie.

Tertio, si specie distinguerentur, esset, quia haberent diuersos effectus At hoc non obstat, quia etiam in animali vno secundum speciem, cerebrum, cor, manus, &c. habent diuersos effectus. Ergo, &c.

Circa hanc difficultatem duas opiniones inuenio. Prima affirmat orbem, & suam stellam esse eiusdem speciei. Sic enim docent Auerroes 2. cœli text. 79. Albertus Magnus tract. 3. cap. 4. 2. cœli. Richardus 2. d. 14. art. 3. q. 6. Iandunus q. 8. Niphus 2. cœli, text. 41. Achillinus lib. 1 de orbib. & alii quidam. Secunda sententia negat stellas fixas, & firmamentum, & consequenter quamlibet stellam, & suum orbem esse eiusdem speciei. Sic docuit. S. D. 2. cœli lect. 10. Soncinas 12. Metaph. quæst. 10. & alii Thomist.

Omittam quæ prisci dixerunt, & vera non sunt, vt quod sydera sint terrea, & puniecea, vt dixit Diogenes, vel sint annexa cristallo si sint fixa secundum Empedoclem, & si errantia soluta, vel sint quasi carbones igniti, efformari è nubibus ignitis, vt dixit Xenophanes, vel saxum ignitum, vt dixerunt Anaxagoras, & Democritus, & similia, quæ in scholis non sunt recepta. Tenentes ergo materiam orbis cœlestis, & syderei esse diuersæ speciei, immo, & generis subalterni à materia inferiorum, adhuc specificam distinctionem damus inter orbem, & suam stellam, sicut inter annulum aureum, & lapidem pretiosum in ea insertum.

Considerandum est ergo secundo, quod diuersitas proprietatum ostendit etiam diuersitatem naturarum, quia propria fluunt ab essentia vt eius passiones propriæ, & singulares, non enim risibilitas, & disciplinabilitas possunt alteri quam homini conuenire, quia sunt passiones solum fluentes à natura rationali. Si igitur consideremus proprietates stellarum, & orbium, inueniemus eas esse diuersas, & differentes. Nam orbi conuenit ex intrinseco moueri, stellæ nequaquam: quare natura in orbe est principium motus, & in stella fixionis, & quietis. Secundo orbis sua natura rarus est, & ex sui conditione non sibi vendicat recipere, & reflectere lumen, stella vero vtrique, & non ab extrinseco tantum, vt conuenit cuilibet illuminato, sed ab intrinseco, vt competit lucenti sua natura susceptibili lucis. Tertio differunt in figura, quia etsi ambo sint figuræ rotundæ, & circularis, stella tamen non est in totum rotunda, sed cum partibus acutis ad centrum stellæ terminantibus. Quarto influxus sunt a stella, non vero ab orbe, nisi cum ordine ad stellam, vel secundum aliam rationem, quare dicendum venit, quod orbis, & stella non solum accidentariis differentiis differant, sed etiam essentialibus, & sic specie distinguantur. Nec hoc incongruum censeri potest, quia multiplicatio secundum speciem perfectionem arguit, & non imperfectionem annuit, nam quanto entia sunt perfectiora, tanto magis secundum speciem multiplicantur, vt docet. S D. p. p. quæst. 50. artic 3. & ibi pro[illegible] tur.

Ad primum ergo dicendum, quod rarum, & denſum eſt duplex. Primum eiuſdem ſpeciei, vt pars aquæ denſa, & rara. Secundum dicitur diuerſarum ſpecierum, vt v. g. fumus, & carbo. Prima non differunt ſpecie, ſecunda vtique, & ad ſimilitudinem horum ſe habent ſtella, & orbis, nam orbis conſtat ex tota ſua perfectione, adeo vt non poſſit multiplicari in eadem ſpecie orbis, & ſtella conſtat ex tota ſua perfectione, ita vt non ſit in potentia, ſecundum totum, nec ſecundum partem ad formam ſui orbis, vel ad aliam ſtellam in eodem orbe.

Ad ſecundum dicendum quod maior intelligitur de corporibus quibus conuenit moueri per ſe, modo ſtellis fixis non conuenit moueri, ſed figi in firmamento, & ſtellis planetarum in ſuis orbibus, & ad motum ſuorum orbium moueri.

Ad tertium dicendum, quod partes eiuſdem totius ſunt in duplici differentia. Quædam enim vna, eademq; forma informantur, & ſolum in officiis eiuſdem totius diſtinguuntur, vt cor, cerebrum, & c. in animali. Quædam vero diuerſis formis in eſſe conſtituuntur, & perficiuntur, quia habent diuerſas operationes, non ſolum numero, ſed & ſpecie diſtinctas, vt cœlum, & altrum, & iſta neceſſe eſt ſpecie diſtingui.

DVBIVM CIII.

An planetæ quibuſdam rebus dominentur.

Videtur quod non. Nam virtus ſuperioris planetæ recipitur in inferioribus ſucceſſiue, & ordinate. Ergo neceſſe eſt, quod ad omne id, quod inferiores planetæ cauſant, concurrant etiam ſuperiores, & ſic non habebunt aliqua propria ſibi efficere.

In contrarium ſtat ſententia Aſtronomorum, qui ſic dicunt, planetas infraſcriptis dominari.

In metallis. Aurum Soli dant, argentum Lunæ, Æs, Ioui, Ferrum, & chalibs Marti, plumbum Saturno, Stannum Veneri, Cuprum Mercurio.

In lapidibus pretioſis. Carbunculus, & Adamas, Soli, Sapphirus, & Smaragdus, granatus, & Corneolus, Ioui. Onix, Iaſpis, Topazius, & Heliotropius, Saturno. Lunaris, Ceriolus, & Corallus, & Calcedonius Lunæ. Turqueſtus, Margarita, Berillus, Veneri, Magnes, Garatronius, Hyacinthus, & Ametiſthus Marti. Achates, & Cryſolitus Mercurio Pracius, Ballacius, & alii eiuſdem generis, ad illum planetam reducuntur, cui conueniunt lapides eiuſdem, vt Pracius ad Iouem, propter affinitatem cum Smaragdo. Ballacius ad Solem, propter ſimilitudinem cum carbunculo.

In arboribus dicimus, quod Laurus, & Cinnamomum ſubiiciuntur Soli. Myrtus, vitis, & olea, Veneri. Laurus, cupreſſus, Surba, Meſpila, Saturno. Citrus, & alia id generis, ficus, & ſimilia Ioui. Quercus, Iuniperus, & piper Marti: Poma, Ceraſa, & Prunæ Lunæ. Mala punica, & vna criſpa Mercurio.

In granis, Lupinus, & vtraq; ſolaris Soli. Lentiſcus, & Caltha Saturno. Toxica, & Colucta Lunæ. Ioui fæniculus, & Aniſon.

In herbis, & floribus, ſubduntur Mercurio, Amaracum, Roſa, Ozinius, Violæ, & Vaccinia Marti, Ruta, & Abſyntium.

In animalibus. Lunæ, Oues, Cancri, Teſtudines, & Ranæ, Saturno, Salmandræ, Remoræ, torpedines, cochleæ, & Aſini. Soli. Homo, Leo, Aquila, & Delphinus. Veneri, Cuniculi, Cerui, Damæ, & columbæ. Ioui. Elephanti, equi, & ſues, Marti, Tauri, canes, Tygres, & pantheræ. Mercurio, Simiæ, & Feles.

In coloribus, color niger ſubditur Mercurio, Rubeus Ioui. Flameus, & Croceus, Marti. Splendidus, Lucidus, & purus Soli. Viridis, & Cæruleus Venerei, Ferrugineus, & Cinereus, Mercurio. Candidus Lunæ.

Ex elementis. Ignis, & aer, cum animalibus ibi exiſtentibus ſubiicitur Soli. Aqua, & terra cum ſuis animalibus Lunæ. Ideo Talpæ, & Vermes Soli expoſiti moriuntur, & Belluæ, terram, & aquam intrantes, expirant.

Ad Argumentum autem dicitur, quod virtus ſuperioris in inferioribus recipiatur, dupliciter poteſt intelligi. Primo ita vt ſuam vim amittat, & hoc negamus, modificat enim, & mouet inferiores cauſas ad producendos ſuos effectus. Secundo, vt virtutem ſuam conſeruet, & ſecundas cauſas ad coagendum ſecum aſſumat, & hoc verum eſt, & intentum.

DVBIVM CIV.

An planetæ ſint fortiores in agendo ſtellis fixis.

Videtur quod non. Nam prognoſticum de ſumendum eſt præcipue à præcipua, & efficaciori virtute. Sed ab aſcendente ſigno Zodiaci, quod eſt conſtitutum ſtellis fixis deſumitur præcipuum prognoſticum, vnde figura conſtituitur ex duodecim ſignis Zodiaci, & in eis ſolum conſiderantur planetæ. Ergo ſtellæ fixæ in agendo erunt potentiores.

Reſpondetur quod influxus ſyderum bifariam conſiderari poteſt. Primo quo ad diuturnitatem, & firmitatem, & ſic. Primo penſatur à ſtellis fixis, quoniam ex fixione, & immobilitate agunt fere ſemper eodem modo, & eodem influxu, vnde quæ ab ipſis procedunt, ſiue bona, ſiue mala, cum maiori difficultate vitantur, fixius enim agunt, & mouent. Secundo quo ad variabilitatem, & intenſionem & mutationem, & ſic primo pendet à planetis. Primo quia immediate agunt, & conſequenter alterant, vnde ſunt tot alterationes à Luna, quia eſt terræ maxime propinqua. Secundo, quia cum eorum motus ſit velocior, & actiuus, neceſſe eſt, vt maiorem continuo cauſet & variationem. Tertio, quia auctor naturæ eis ſingularem orbem dedit, ad multiplicandos varios effectus in inferioribus, ex quo ſol tantas varietates facit, & ita alii planetæ ſuo modo, quamuis tam dilucide non cognoſcantur.

Ad argumentum ergo dicitur, quod de vita nati duo conſiderare poſſumus. Primum eſt tota vita, & ſic à ſignis, & ſtellis in eis collocatis deſumitur. Secundum eſt ſingularitas effectuum, quia in vno anno, menſe, die,

vel hora hoc faciet, vel ei hoc, vel illud accidet, & istud desumitur à planetis, prout discurrunt sub signo Zodiaci, & in suis aspectibus, terminis, faciebus, &c. reperiuntur.

DVBIVM CV.

An Luna post Solem sit cæteris potentior.

Videtur quod non. Nam quicquid potest virtus inferior, multo fortius potest superior. Ergo cum Luna sit planet[illegible] infimus, Saturnus vero, Iuppiter, Mars, Venus, & Mercurius superiores, id poterunt, & fortius, quod Luna.

Respondetur, quod planetę inter se bifariam considerari possunt. Primo quo ad virtutem agentem, apparenter, & varie, & [illegible] dicimus Solem, & Lunam maxime operari in inferiora, vnde a Sole est varietas diei, & noctis, [illegible] Æsta[illegible], Autumni, & Hyemis, Lux, calor, & mille [illegible] actiones inferiorum, & a Luna sunt menses, pluuiæ, rores, maris fluxus, & refluxus, & multa alia in superioribus explicata. Pensandum est enim quod maior, & intensior influxus rerum inferiorum alteratiuus pendet à Sole, & Luna, [illegible] has causas. Prima, quia superiora a[illegible] inferiora motu, & lumine, Sol autem citius mouetur Marte, Ioue, & Saturno, simul cum Venere, & Mercurio per annum, Luna vero velocissimo cursu signa Zodiaci percurrit, & ideo magis alterant, & varia bilius ea velocitate motus. E[illegible] a ex luce, quia Sol omnibus [illegible] lucem tribuit, & clarius inferiora perlustrat, & ita L[illegible], & propterea luce maiorem causant alterationem. [illegible] causa est, quia Sol, & Luna nullam patiuntur retrogradationem, vel [illegible], & ideo cum continuo sub signis Z[illegible] currant, cum in tatione tot aspectuum, & [illegible] terminorum, faciem, ortu, & occasu, [illegible] multiplicem causare mutabilitatem. Te[illegible] est [illegible] Solis, & Lunæ, nam Sol positus est [illegible] planetarum, tamquam eorum Rex, & Princeps, [illegible] oculus m[illegible], centrum [illegible] illarum [illegible] gubernator omnium. Luna etiam sola ob m[illegible] lumen, velocitatem, & propinquitatem ad [illegible] maxi[illegible] [illegible] corporibus [illegible], & concuatos [illegible] & [illegible] modificatos [illegible] Secundo possunt planetæ considerari quo ad [illegible] & efficaciam [illegible], maxime occulto [illegible] [illegible] quod qu[illegible] planetæ sint superi[illegible] [illegible] [illegible] lutiones [illegible] & [illegible] omnis [illegible] reuolutionibus [illegible] alius [illegible] radicus [illegible] [illegible] mutationes [illegible] [illegible] [illegible] maximum fortunium, & Saturnus maximum infortunium.

Ad argumentum autem [illegible] glossando maiorem, quod quicquid potest virtus inferior, potest & superior, sed nobiliori modo, modo [illegible] superiores possunt causare, quod inferiores, sed excellentius, id est, firmius & fortius, non cum tanta variabilitate, & mutatione. Secundo dicitur, quod maior val[illegible] quando ad eosdem effectus concurrunt simul, & vna virtus inferior, & superior, nam intellectus, qui est virtus superior sensibus, non videt, tangit &c. sicut faciunt sensus externi, quia in hoc non subordinantur, modo potest esse, quod planeta inferior haberet quosdam effectus sibi proprios producere, ad quos superiores, non debent [illegible] concurrere, & si hoc non sustineam, qu[illegible] virtutes [illegible] subordinatæ, modificatæ tamen, vt diximus supra.

DVBIVM CVI.

An Sol comburat alios planetas, signa, & domos.

Videtur quod non. Nam tunc fortius signa influunt, quando cum Sole morantur, vt Leo tunc magis ignit, & calefacit terram, quando Sol est in ipso, est enim signum igneum, & [illegible] cum alia virtute, efficacius operatur, vnde duo [illegible] facient, quam vnus solus. Ac [illegible] nil [illegible] dicitur, nisi esse sub radiis Solis, [illegible] Sol, & [illegible] impediri a potenti sua virtute [illegible] Mars sub [illegible] Sol impeditur a sua maiori efficacia. Ergo dicendum venit, quod male ponatur ista combustio, quasi impedimentum influxus combusti.

Respondetur, quod Sol dicatur comburere alios planetas, signa, & domos, dupliciter potest intelligi. Primo proprie, quasi ista incendat, & consumet, sicut facit combustio ligni, lignum combustibile.

Secundo similitudinarie, ita, vt id faciat Sol cum his quæ sub radiis eius directis, vel fere directis reperiuntur, quod facit ignis combustibili applicatus, & sic intelligitur. Similitudo autem in [illegible] Primo, quod sicut virtus debilior opprimitur a potentiori, ita directas influxus, per lumen [illegible], vel eneruatur, per [illegible] Solis [illegible] enim planetæ [illegible] combu[illegible] [illegible] Soli, vel ab eo [illegible] multum [illegible], V. g. [illegible] 30 gradus quamuis d[illegible] antur magis, & [illegible] comburi, prout magis, vel minus Soli appropinquant. Secundo, quia sicut duo lumina [illegible] hoc habent, qu[illegible] minus [illegible], & eius actiui [illegible], ita [illegible], & alios planeta, [illegible] Sol [illegible], & [illegible] lucis [illegible] quod [illegible] tollitur, & o[illegible] [illegible], & consequenter eius virtu[illegible] [illegible] planetam producat [illegible], sed [illegible] causet in suo genere influxus multum diminutos, & imperfectiones, quare planetæ comb[illegible] patiuntur multos defectus, nec ad totum faciunt, quod facere [illegible] boni, & si mali [illegible] & caliditas Martis augetur ex iuncta caliditate, & [illegible] Sol-

lis,

lis, & siccitas Saturni ex siccitate Solis acerescit, & eius frigiditas parum minuitur, quia non est frigiditas cum humiditate, quę possit calefieri, sed est frigiditas arida, quæ fit aridior luce Solis.

Ad argumentum dicitur, quod aliud est loqui de planetis, & aliud de signis, & ex consequenti de domibus quas signa Zodiaci constituunt, nam planetæ non multum distant à Sole, & ideo ab eo possunt ex propinquitate comburi, signa autem Zodiaci multum distant, vnde id facit Sol in cœlo, quod cor in homine, nam cor proximas partes nimis calefacit, & incendit, longinquas vero modificat, & attemperat, & temperate calefacit vt cerebrum. Ita Sol planetas, sibi proximiores comburit, signa vero Zodiaci magis longinqua moderate attemperat, & calefacit, secundum eorum tamen naturam & aspectum, vnde in Leone ad&rit, quia in eo maximam habet dignitatem, & quia in eo sunt stellæ fixæ Martiales, & calefactiuæ, & quia iam terram ex directa percussione facta dum erat in Cancro, eam sua frigiditate, & humiditate priuauit. Argumentum ergo non est ad propositum, quia procedit de signis, & nos loquimur de planetis tantum.

DVBIVM CVII.

An planetæ sint fortiores in ingressu dignitatum, & fixæ stellæ in angulis.

Videtur quod non. Nam quanto Rex magis figit pedem in regno, tanto fortior fit. Sed planetę sunt velut Reges in ingressu suarum dignitatum. Ergo fortiores sunt in medio, quam in initio.

Respondetur, quod de maiori fortitudine planetarum [illegible] loqui possumus.

Primo in commouendo, & alterando.

Secundo in intendendo & augendo suam potentiam, virtutem. Si primo modo loquamur, dicimus planetas fortiores esse dum suas dignitates, domos, & exaltationes ingrediuntur, nam etiam in ingressu Regis, maior lætitia, commotio populi, maior munerum copia, & maior amoris [illegible] ostentatio, & [illegible] dum planetæ ingrediuntur suas domos, exaltationes, puncta Cardinalia, & aspectus fœlices, tanquam Rex coronatur, & sic magis in [illegible] in natiuitate, in plantatione arborum, in ædificatione vrbium, &c. exercet potiores vires, vnde [illegible] p. æt. [illegible] totam mutationem pro illa [illegible] & [illegible] Solis in primo puncto Arietis [illegible] [illegible] totius anni: [illegible] [illegible] elementa commouere, [illegible] & [illegible] communicare, sanguinem perturbare, herbas gignere, & cæteras similes [illegible] nes causare.

[illegible] autem disputatio sit de intensione, & perfectione [illegible] affirmamus planetas suas vires augere, secundum quod progrediuntur magis ad medium suarum domorum, dignitatum, &c.

Primo, quia tunc magis obtinent similitudinem cum partibus cœli, quam in ingressu, vbi fit transitus a dissimili ad simile.

Secundo, quia non fit transitus de extremo ad extremum nisi per medium, dum autem res est in medio, est in maiori sua perfectione, nam à medio recedendo, accedit ad naturam extremorum. Hinc est, quod Sol, & Luna calorem augent, & mutata ad perfectionem deducunt magis in Solstitio, vel plenilunio, quam in æquinoctiali, vel nouilunio. Loquendo vero de stellis fixis dicunt Ptolomæus, Albumazar, & alii Astronomi, quod in angulis repertæ tunc fortiores sunt, nam tunc per rectum feriunt, & influunt, rotumque in quod influunt circundant, vt facit ignis per partes viciniores combustibile.

Ad argumentum autem patet, quod procedit quo ad commotionem, cum nos loquamur quo ad intensionē.

DVBIVM CVIII.

An Sol possit à Luna eclipsari totus.

Videtur quod non. Nam Luna est minor Sole, quam maxime. At tegens aliud totum debet ei esse æquale. Ergo Luna non poterit totum Solem eclipsare, id est, obtenebrare.

Circa hanc difficultatem primo notandum venit, quod eclipsis non est defectus luminis Solis, quasi Sol in eclipsi, secundum se priuetur lumine, nam lux est connaturalis Soli, & ab eo minime separari potest. Dicitur ergo defectus Solis non ex parte Solis, sed ex parte nostr, quia Luna se interponit inter Solem, & visum nostrum, cum autem corpus Lunæ sit densum, & opacum, potest impedire lucem Solis ne ad nos transeat, vnde in eclipsi Solis sicut corpus Lunæ versus nos est lumine priuatum, ita versus Solem est totum lumine illustratum, sicut videtur in plenilunio a nobis.

Secundo, notandum est, quod ad eclipsim Solis tot requiruntur.

Primum, quod fiat in plenilunio: nam cum eclipsis Solis sit interpositio Lunæ inter Solem, & visum nostrum, non poterit Luna eclipsare Solem, nisi dum ei coniungitur, quod solum fit in nouilunio.

Nec obstat, quod in passione Domini acciderit eclipsis Solis, cum tamen tunc Luna esset plena, nam 14. die Lunæ mensis Martii, Pascha Domini celebrabatur, & in ea solemnitas erat altissimi, & die ante Sabbatum crucifixus est Iesus, Luna existente tota irrorata a Sole, nam hoc miraculose, & non ordinario motu Lunæ accidit [illegible] e Dionysius Areopagita tunc exclamauit. Aut Deus [illegible] patitur, aut mundi machina dissoluetur, quare [illegible] Athenis ædificari altare Deo ignoto, quod Paulus [illegible], ex eo nactus est occasionem prædicandi fidem Domini nostri Iesu Christi.

Secundum necessarium est, quod tunc Luna sit in eodem signo Zodiaci cum Sole, & in eodem gradu, secundum eandem longitudinē, & latitudinem, vel cum parua distantia, adeo vt linea egrediens a nostro oculo, & per

centrum Lunæ transiens pertingat præcisè ad centrum Solis, vel corpus Solis, secundum quod eclipsis fit maior, vel minor: Hoc autem accidit dum coniunguntur in capite, vel cauda draconis, quæ sunt sub ecliptica, sub quibus Sol progreditur, & hinc est, quod non in omni plenilunio fit eclipsis Solis, quia Luna Soli copulatur extra eclipticam, extra caput, & caudam draconis, & a latere procedendo. Ad eclipsim ergo Solis opus erit vt vnus sit in capite, alius in cauda draconis.

Ad argumentum autem respondendo dico, posse Lunam totum Solem obscurare, quàuis sit eo minor, quod factum esse narrat Plutarchus, Martianus, Capella, Herodotus, Thucydides, & Liuius apud Cheplerum in sua Optica Astronomica. Nec obstat, quod Luna sit minor Sole, dummodo ipsa diametraliter opponatur nostro visui, eo modo quo parua manus oculo obiecta, magnum parietem totaliter occultare potest, Luna enim multum prope terram existit. Circumcirca comparebit tamen radius, coronæ similis, quia lux Solis, & eius radii exeunt, & feriunt. Poterit ergo Luna totum Solem eclipsare si ex directo tota opponatur Soli, adeo vt ex directo mediet inter Solem, & visum nostrum, & eclipsabit partem Solis tantum, si à latere ipsum contingat ex directo.

DVBIVM CIX.

An Luna possit eclipsari.

Videtur quod non. Nam eclipsis est obscuratio corporis lucidi, facta medio corpore Opaco, vt dum Luna interponitur inter Solem, & visum nostrum. Sed inter Lunam, & visum nostrum non cadit corpus Opacum, nos enim sumus super terram, & ideo inter nos, & Lunam non cadunt nisi corpora diaphana, sc. aer, aqua, & ignis. Ergo Luna non potest pati eclipsim.

In contrarium est experientia, vidimus enim sæpe Lunam eclipsatam.

Dicendum est ergo, quod sicut eclipsis Solis, est interpositio Lunæ inter Solem, & oculum nostrum, ita eclipsis Lunæ est interpositio terræ inter Solem, & Lunam, existente in capite, vel cauda draconis, tunc enim solum patitur eclipsim, vnde si accidat, quod in plenilunio Luna opponatur Soli existens in capite vel cauda Draconis, quia tunc ingreditur vmbram terræ, & ideo eclipsatur, & ita in omni plenilunio non patitur eclipsim, quia in omni plenilunio non ingreditur caput, vel caudam draconis, si enim accideret plenilunium existente Luna in capite, vel cauda draconis, fieret eclipsis Lunæ.

Notandum est ergo, quod dum dicimus eclipsim Lunæ esse interpositionem terræ inter Solem, & Lunam, per terram non intelligimus elementum terræ, quoniam Luna est supra terram, sed per terram capimus vmbram terræ. Cum enim Sol sit multo maior quam terra necesse est plus medietate terræ illuminari à Sole, & propterea vmbram terræ esse similem cono, seu turbini, cuius vertex à superficie eclipticæ nunquam recedit eo quod neque centrum Solis ab eadem deflectat, & semper est Soli oppositus, cum terra sit in centro eclipticæ nempe totius mundi.

Hinc est, quod cum plenilunium fiat, dum Sol, & Luna reperiuntur in gradibus oppositis per diametrum, Luna vero non sit sub ecliptica, nisi quando fuerit, vel in capite, vel in cauda draconis, merito dicimus, quod tunc fiet eclipsis, dum Luna fuerit in ecliptica Soli opposita, existens in capite, vel in cauda draconis, tunc enim ingreditur vmbram terræ, & à Sole non illuminatur: ab eo enim lumen recipit. Potest autem tota tunc deobscurari, & secundum partem. Tota obscurabitur, & in omni terra, si præcisè reperiatur in capite, vel cauda draconis, quia tunc necesse est eam totam in vmbram terræ mergi. Secundum partem, si prope caput, vel caudam draconis accedet, tanto magis denigrabitur, & si non accedat intra aliquos terminos, deliquium non patietur. Dicunt tamen aliqui etiam vmbram aeris causare eclipsim, cum quia Luna etiam deficit, vtroque luminari supra Horizontem existenti, quando terra non potest vmbrã facere, & quia in principio eclipsis adhuc Luna existente in radiis Solis per aerem transmissis, tunc non versatur in vmbra terræ, & tamen tunc eclipsatur, & quia aer radiis Solis priuatus fit aliquo modo opacus, & consequenter ad faciendam vmbram aptus.

Ad argumentum ergo patet, quod vmbra terræ est illa quæ cadit, sed & terra potest cadere, si Sol, & Luna opponantur diametraliter, adeo vt linea deducta à Sole sub terra existente ad Lunam supra terram morantem, transiret per centrum terræ, vel partem terræ, secundum quod eclipsis esset maior, vel minor.

DVBIVM CX.

An eclipses Solis, & Lunæ habeant effectus.

Videtur quod non. Nam magis occultantur Sol, & Luna in nocte, quam in eclipsi. At in nocte non tot causant effectus magnos, & mirabiles, sicut dicunt facere eclipsim Astronomi. Ergo eclipses non habent tot effectus.

In contrarium sunt Astrologi, affirmantes eclipses solis, & Lunæ mirabiles parere effectus, vt infra.

Eclipses ergo Solis primo multum refrigerant, & ideo non debent esse generales orbi.

Secundo. Cum multiplicantur eclipses magnæ, vt factum fuit ab anno 1539. ad annum 1545 necessario succedit sterilitas sequentibus annis, quia nimis refrigeratur terra, & exsiccatur.

Tertio. Si cum hoc imbres copiosi, aut inundationes successerint, quæ aucto frigore persæpe euenire solent, tunc fames dura succedit, vt testatur Cardanus 7. Aphorismorum aphorismo 51.52.53.

Quarto. Eclipsis tres habet virtutes, scilicet, Potentem ratione

ratione coniunctionis luminarium, si est eclipsis Solis; vel oppositionis, si est Lunæ 2. Generalem, quoniam lente infrigidat, & ideo in multos dies intenditur. 3. Propriam, quæ habetur a loci dominatione, Idem Cardanus aphoris. 59.

Quinto. Dominus eclipsis, in eclipsi magnam habet potentiam, & ideo illius natura attendenda erit, vt tradit Ptolomæus cap. 7. lib. 2. quadripartiti, textu 31.

Sexto. Stellæ fixæ locum eclipsis comitantes, & illius tempore vel orientes, vel medium cœlum tenentes, plurimum valent, quam ob causam summopere considerandæ sunt.

Octauo. Si Saturnus fuerit dominus eclipsis, causat corruptionem à Frigore, morbos longos efficit, tabes, consummationes ortas ex catharris, fluxus, & febres quartanas adducit, exitia, pauores, animalium penuriam, brutorum morbos, frigus horrendum, glaciem, nebulam, densas nubes, tenebras copiosas, niues, naufragia, mortem piscium, fluuiorum inundationes, aquarum deprauationes, fructuum raritatem, erucas, locustas, & id genus alia, excitabit, & causabit.

Nono. Si vero Mars fuerit dominus eclipsis, faciet morbos biliosos, sanguinis eruptiones, infirmitates acutas, febres tertianas, ventos calidos pestiferos, rabificos, fulmina, turbines, siccitatem, maris æstum, frugum sterilitatem, & conflagrationes.

Decimo. Venus fœcunditatem, humiditatem, ventos temperatos, tempestiuas pluuias, aquarum vtiles exundationes, & animantium copiam:

Vndecimo. Mercurius morbos siccos, febres quotidianas, phthises, tusses, anhelationes, ventos validos, inordinatos, & instabiles, tonitrua ignita, & fulmina, animalium, seu plantarum interitum, si tamen occidentalis, lumina minuit.

Duodecimo. Imagines stellarum, & signa Zodiaci pro diuersis qualitatibus quibus oriuntur tempore eclipsis fluunt.

Tertiodecimo. Domini eclipsium pro varietate domorum in quibus vel fiunt eclipses, vel ipsi residenr, variantur.

Quartodecimo. Color luminarium tempore eclipsis lividus, & niger Saturninos effectus portendit, Candidus Iouiales. Rutilans Martiales. Flauus Venereos. [illegible]rius Mercuriales. Per tota luminarium corpora diffusi, ad plures prouincias sese extendentes. Ita Ptolomæus [illegible].9. lib. 2. Quadripartiti.

Quintodecimo. Crinitæ stellæ tempore eclipsium de natura Martis, & Mercurii, ad bella, & æstus prouocant.

Sextodecimo. Eclipsis Solis, aut Lunæ in florentem [illegible]orem incidens, eo anno sterilem reddit. Card. a[illegible]r. 110.

Decimoseptimo. Eclipsis Solis in florentem messem [inci]dens sterilitatem afferr. Idem aph. 16. 2. aph.

Decimooctauo. Solent eclipses pluuias adducere, ma[xime] si adiuuenrur à Saturno, & Venere; siccitatem vero, [Io]ue, & Marte.

Decimonono. Eclipses in terreis signis exsiccant, & sterilitatem afferunt. In aqueis humectant, & pestes cum sterilitatibus causant. In aereis ventos, & seditiones cum pestilentia. In igneis incendia, & æstus.

Vigesimo. Hæc omnia his præcipue accidunt regionibus, quæ vel sunt sub signo ecliptico, vel eidem quouis modo conciliantur. Ita Ptolomæus cap 5. lib. 2. Quadripartiti, & illis hominibus, quorum loca præcipua natiuitatum, cum eisdem signis conueniunt.

Vigesimoprimo. Quot horæ æquinoctialis elabuntur tempore eclipsium, tot annos in Solari deliquio, & menses in Lunari duraturos effectus Astronomi pronũciant. Cardanus 7. aphor. aph. 75.

Vigesimosecundo. Eclipsis incidens in orientalem finitorem, significat effectum futurum, quatuor proximis mensibus futuris, quo ad exordium, at quo ad perfectionem vehementiores futuros in primo mense durationis totius.

Vigesimotertio. Si in medio cœli fiet, vehementia effectuum in medio trienre totius durationis erit.

Vigesimoquarto. Si in occidentali cardine, in vltimo trienre, & eodem modo, si dominus eclipsis, in eisdem locis. Ita Cardanus 7. aph. 76.

Vigesimoquinto. Scias generaliter eclipses Lunæ per se semper exsiccare, & parum refrigerare.

Ad argumentum autem respondemus, quod duplex est occultatio luminarium. Prima est per se, quia secundum se se occultant, & abscondunt sub terra, & hæc non facit ad effectus aliquos extraordinarios, sed ad eosdem tantum ad quos a Deo auctore naturæ fuerunt ordinati: nisi enim nox diei succederet, calor, & æstus cuncta consummarent, & nisi dies post noctem veniret, omnia frigescerent. Secunda dicitur per aliud, id est impedimentum extraordinarium, vt per interpositionem Lunæ in eclipsi Solis, vel vmbræ terræ in eclipsi Lunæ, & ista quoniam extraordinaria est facit ad effectus extraordinarios ante dictos.

DVBIVM CXI.

An Sol faciat dies æquales, & inæquales.

Videtur quod non. Nam dominus noster de die loquens dixit. Nonne 12. sunt horæ diei. Ergo omnis dies debet habere horas duodecim.

Pro notitia inæqualitatis dierum, & noctium considerandum est primo, quod de die bifariam loqui possumus. Primo vt est reuolutio Solis ab vno puncto ad idem punctum, vel ad parum distans, & sic dicimus hanc reuolutionem Solis duo habere. Primum, quod sic dicitur facere diem naturalem, 1.24. horarum, quia solum in spatio 24. horarum ad idem punctum à quo recessit, ad illud die expleto redit. Secundum est, quod talis dies constituitur ex tempore quo Sol est super terra, quod communiter dicitur dies: & ex tempore quo Sol est sub terra, quod dicitur nox. Secundo de die loqui possumus communiter, vt distinguitur contra noctem, adeo vt dies tantum

tantum dicatur illud tempus in quo lucet Sol super terra, & nox tempus illud in quo Sol est sub terra nostra, & hic vocatur dies artificialis. Differentia est autem inter diem naturalem, & artificialem, quod dies naturalis est semper 24. horarum, artificialis vero quandoque multarum horarum, quandoque paucarum, secundum quod dicemus. Nam quando arcus supra Horizontem existentes sunt æquales arcubus sub Horizonte, dies sunt æquales noctibus. at quando arcus supra Horizontem stantes maiores existunt, vel minores, dies artificiales sunt maiores, vel minores noctibus.

Secundo ergo considerandum venit, quod Sol duplicem motum habet. Primus est, ab vno solstitio ad aliud, vt à primo puncto Cancri, ad primum punctum Capricorni, quod dicitur descensus Solis: nam dum ingreditur primum punctum Cancri, & procedit ad primum punctum Capricorni, semper descendit a suo auge, id est a sua altitudine, & econtra dum ingreditur primum punctum Capricorni, & procedit ad primum Cancri semper ascendit ad nos, continue faciendo maiores parallelos, & ideo hic dicitur ascensus Solis, & ita in ascensu & descensu semper describit 182. parallelos, & semis fere, 182. cum semis ascendendo, & totidem descendendo. Secundus motus consideratur dum percurrit ab vno æquinoctio ad aliud, id est, de Ariete ad Libram, vel econtra, & sic dum currit ab Ariete ad Libram facit 187. parallelos, id est 187. dies, vt patet computando à die 21. Martii in quo Sol ingreditur primum punctum Arietis, & procedit ad 24. Septembris, in quo die intrat primum punctum Libræ. At percurrens a primo puncto Libræ ad primum Arietis facit solum parallelos 178. tot enim solum dies intercedunt a 24. Septembris ad 21. Martii. Ratio autem huius diuersitatis est, quia Sol existens in ascensu, qui vsque ad primum gradum Cancri est, dicitur esse in semicirculo Boreali, quo magis accedit ad primum gradum Cancri, magis accedit ad augem sui eccentrici, qui est punctus longissime distans a terris, quo vero fit propinquior primo gradui Capricorni, tanto magis fit propinquior etiam opposito augis eccentrici, id est ad punctum, quod est proximius terræ. Cum igitur Sol maiorem circulum faciat dum est in auge, quam in opposito augis, ideo etiam causabit longiores dies. Tertio ergo quasi corollaria quædam deducemus ex supradictis. De habitantibus sub æquinoctiali.

Primo ergo dico, quod habitantes sub æquinoctiali multa habent. Primum est, quod semper ipsis dies sunt æquales noctibus, i. habent semper diem 12. horarum, & totidem noctem, sicut nos habemus tempore nostrorum æquinoctiorum, i. dum Sol intrat primum gradum Arietis, & dum ingreditur primum gradum Libræ, quia cœlo tunc recte ascendit, & quasi diuidit cœlum in duas partes æquales, ideo facit dies æquales noctibus.

Secundum est, quod hi habent duo solstitia alta, & duo bassa. nam dum Sol est in Ariete incipit illos aliquo modo ascendere, id est, tantum, quod est vera ascensio, & si non talis, quæ occultet Solē cum aliqua inæqualitate diei, cum semper habeant dies æquales. Primò ergo ascendit in primo puncto Arietis vsque ad primum gradum Cancri versus Arcticum polum, deinde in primo puncto Cancri incipit descendere vsque ad primum gradum Libræ, & tunc incipit de nouo ascendere versus Antarcticum polum vsque ad primum gradum Capricorni, & in eo incipit primo descendere versus Arietem, adeo vt Aries Cancer, Libra, & Capricornus inseruiant ipsis pro quatuor solstitiis, duo facientia ascensum, & duo descensum.

Tertium est, quod consequenter habe[illegible]unt duas Æ[illegible]ates, duos Hyemes, duo Vera, & duos Au[illegible]nos. Siquidem dū Sol erit in primo gradu Arietis, & inci[illegible]n-dere, sicut facit apud nos, causabit Æstatem [illegible] tunc apud nos est Æstas, cum Sol est in maiori altitudine non quacunque, sed directe feriente caput nostrum, quæ altitudo dicitur Zenith. Cum igitur hi sub æquinocti[illegible]li sint, dum Sol erit in duobus æquinoctiis, scil. Ariete, & Libra, erit in maiori directa altitudine ad caput ipsorum, & consequenter nostrum Ver, & Autumnus erunt eis duæ Æstates. Duo Hyemes autem erunt in Cancro, & Capricorno, quia Hyems causatur ex maiori distantia a Zenith, & tunc magis distabit, quia a primo gradu Cancri incipit accedere ad primum Libræ, & a primo Capricorni ad primum Arietis. Duo vera vero, & duo Autumni erunt in mensibus intermediis, quia non proceditur de extremo ad extremum nisi per medium. Sed hoc videtur obstare, quod dum Sol ab Ariete procedit ad Cancrum, semper ascendit, & eleuatur versus Arcticum, & itidem ascendit a Libra ad Capricornum: quanto autem magis Sol eleuatur, tanto magis causat calorem: & sic in Cancro, & Capricorno illis non faciet hyemes, sed Æstates. Dicitur enim, quod causa caloris est accessus ad Zenith habitantium, id est ad talem situm quod feriat ex maiori altitudine, & directione existentes sub eo. Hoc autem accidit existentibus sub æquinoctiali in signo Arietis, & Libræ, vnde & si ascendat tunc Sol i. in Ariete ad nos, tamen recedit, & elongatur ab eorum Zenith, & ita in Libra accedendo, magis ac magis successiue, modo ad Arcticum, modo ad Antarcticum, & ideo cum erit in maiori elongatione ab eorum Zenith causabit Hyemes, & cum fiat ipsis bis in anno, duos Hyemes habebunt æquales, &c.

Quartum est, quod quinque genera vmbrarum habent. Prima est occidentalis, & hæc fit dum Sol est in æquinoctiali. Nam sciendum venit, quod omne corpus opacum, id est, non luminosum semper [illegible]t vmbram ad partem córpori luminoso oppos[illegible] igitur mane Sol oriatur in æquinoctiali, mittet vmbram ad occidentem quæ orienti opponitur, & hæc est prima vmbra. Secunda est orientalis, quæ fit dum Sol est in occidente, opposito orienti. Tertia est perpendicularis, & directa, dum Sol per directum ferit caput stant[illegible]a, id est, dum est in medio cœli. Quarta [illegible] versus Austrum dum Sol in signis Borealibus [illegible] Borea, & Auster, i. polus arcticus, & antarcticus oppo-nunt[illegible]

nantur. Quinta erit versus Boream, dum Sol erit in signis australibus ratione qua supra.

Notandum est autem, quod oriens, & occidens bifariam sumitur. Primo respectu habitantium, & sic ille dicitur oriens, in quo eis Sol nascitur, & occidens vbi eis occidit generaliter. Secundo respectu Horizontis in quo eis surgit Sol, & cadit cum æquinoctiali, id est, quando in æquinoctiali reperitur, & hic dicitur verus oriens, & occidens quem nauigantes inspiciunt, & de quo Astronomi proprium nomen formant.

Quintum est, quod hi semper vident vtrunque polum, & omnes stellas orientes, & occidentes, quoniam Horizon istorum rectus est, & recte transit per polos mundi.

Ad argumentum ergo dicitur, quod dies bifariam sumitur. Primo, vt est medietas diei naturalis, qui est 24. horarum, & sic dicitur habere 12. horas, sicut & nox 12. Secundo, vt mensuratur luce Solis, & ita non semper habet 12. horas. Primo modo locutus est Dominus. Vel dicendum, quod loquebatur de die æquinoctiali, tunc enim 12. sunt horæ diei, & lucis Solis. & 12. noctis, & tenebrarum.

Esset hic disputandum an sub æquinoctiali sit habitatio, sed hanc difficultatem, cum de elemento terræ agemus, discutiemus, & resoluemus.

DVBIVM CXII.

An qui Zenith habent inter æquinoctialem, & tropicum Cancri, & Capricorni, habeant inæqualitatem dierum.

Videtur quod non. Nam motus regularis, tantum est in ascensu, quantum in descensu. At hoc falsum est, nam Sol ascendendo ad Cancrum, de die in diem plus temporis consumit, quam descendendo ad Libram, quæ est signum Arieti ex diametro oppositum. Equidem die 21. Martii incipit a primo puncto Arietis ascendere vsque ad 24. diem Iunii, in quo ingrediendo Cancrum incipit descendere vsque ad 24. Septembris, quo die Libram ingreditur. Patet ergo quod fere per tres dies tardius ascendit quam descendat, & ita ab Ariete ad Libram currendo consumit fere 187. dies, & a Libra redeundo ad Arietem solum 178. & tamen gradus correspondent gradibus sibi oppositis.

Pro enucleatione, & declaratione supradicti argumenti aduertendum venit, quod habitantes inter æquinoctialem, & tropicum Cancri, omnia infrascripta tenent. Primum est, quod hi solum bis in anno æquinoctium habent, id est, dum Sol intrat primum gradum Arietis, & dum ingreditur primum punctum Libræ: de cætero semper tenent dies, & noctes inæquales, magis & minus, secundum quod Sol surgit ad Cancrum, & ab eo descendit ad Libram, & deinde ad Capricornum, quanto enim magis Sol eleuatur super nostrum Horizontem, tanto longiorem, & altiorem circulum facit, & consequenter diuturniorem diem, & quo magis descendit, dies abbreuiat, & noctes elongat.

Secundum est, quod quatuor Solstitia habent, duo ima, dum Sol ab eorum Zenith, quantum potest, declinat, dum ad vnum modo, modo ad alium polum accedit, quod fit, dum est in initio Cancri, & Capricorni: cum enim stent inter æquinoctialem, & tropicum Cancri, necesse est vt dum Solem tenent in Cancro, quod declinauerit, quantum potuit versus Arcticum polum, & dum eum vident in Capricorno, pariter comprehendant ipsum accessisse, quantum valuit ad antarcticum. Duo vero Solstitia alta habebunt, dum Sol supra eorum Zenith, se extollendo quantum potest, transit supra eorum capita, vna vice transeundo ad Cancrum, & altera ad Capricornum, nam transitus ad imum non fit nisi per medium.

Tertium est, quod & ipsi pariter duas obtinebunt Æstates, & duos Hyemes, duo Vera, & duos Autumnos. Nam cum Sol bis transeat supra eorum capita, dum fuerit in maiori sua altitudine directa, faciet Æstatem, & duas, quia bis hunc motum Solis sentiunt. Duæ Hyemes erunt, dum fuerit in maiori sua depressione, scilicet dum fuerit in Cancro & Capricorno, & duo Vera, & duo Autumni, dum ab his decesserit. Sed quoniam dum est in Capricorno magis declinat ab eorum Zenith, quam dum fuerit in Cancro, quia habitant inter æquinoctialem, & Cancrum, ideo durior erit Hyems, & longior, dum Sol fuerit in Capricorno, quam in Cancro, & ita dico de illo Autumno, & Vere, quæ fiunt prope Capricornum.

Quartum est, quod in vna Hyeme habent noctes breuiores, quam in alia, & dies longiores, quam in alia, secundum quod Sol magis ab eis declinat, vel minus: quia enim magis ab eis recedit in Capricorno, quam in Cancro, ideo in hoc signo existens longiores noctes ducet, & breuiores dies, & econtra in Cancro.

Quintum est, quod quinque vmbras habent, vt supra, excepto hoc, quod vmbram perpendicularem non habent in æquinoctiis, quia non sunt directe sub æquinoctiis, sed eam tenent in aliis punctis.

Sextum est, quod polum antarcticum non vident, nec stellas prope eum existentes orientes, & occidentes, quia sub eis non sunt, vnde eis absconduntur. Econuerso vero semper intuentur polum arcticum, cum suis stellis, orientibus, & occidentibus, quia polus, & hæ stellæ supra eos eleuantur. Has easdem proprietates tenent, qui inter æquinoctialem, & tropicum Capricorni morantur, sed econtrario.

Ad argumentum dicendum, quod motus Solis sit regalis in ascensu, & descensu, bifariam intelligi potest. Primo, quo ad parallelos, adeo vt quot in ascensu conficit, tot etiam in descensu constituat, & hoc negamus, & bene argumentum negationem probat. Secundo in suo numero ordinario, & sic dicitur regularis, quia non in vno anno tantum, sed in omni tot facit perpetuo, & regulariter, & hoc est quod intelligimus.

DVBIVM CXIII.

An existentes sub tropico Cancri, vel Capricorni videant inæqualitates dierum, &c.

Videtur quod non. Nam quod affirmatur de dissimili vno, de alio non affirmatur, quia dissimilia non conueniunt. Sed de existentibus inter æquinoctialem, & tropicum Cancri dicimus eos habere dies & noctes inæquales. Ergo existentes sub tropico Cancri, vel sub tropico Capricorni hanc inæqualitatem nõ videbunt. Probatur, quia varias habẽt habitationes, & diuersa Zenith.

Resolutio huius dubii facilis est notatis proprietatibus istorum, quarum prima est, quod in æquinoctiis dies vident noctibus æquales, in aliis vero temporibus nequaquam, quoptet maiorem accessionem, & recessionem Solis ad eorum Zenith.

Secunda est, quod duo solstitia habent, primum altum, dum Sol est in Cancro, & aliud infimum, dum est in Capricorno. Primum transit per eorum Zenith, secundum per oppositum eorum Zenith.

Tertia est, quod vnum Ver, vnam Æstatem, vnum Autumnum, & vnam Hyemem sustinent, quoniam Sol in his quatuor anni quartis in qualibet earum tria signa percurrit, & tres menses colligit: quare Ver incipit eis a primo gradu Arietis, & durat per totum Arietem, Taurum, & Gemini. Deinde in primo gradu Cancri incipit eorum Æstas, & eis durat per totum Cancrum, Leonem, & Virginem. Deinceps a primo gradu Libræ incipit eorum Autumnus, & durat per totam Libram, Scorpionem, & Sagittarium. Et postea initium eorum Hyemis est in primo gradu Capricorni, & currit per totum Capricornum, Aquarium, & Pisces.

Hinc sequitur quarta proprietas, scil. habere quinque vmbras, i. e. orientalem in sero, occidentalem in mane, perpendicularem, & sub pedibus, vno solo die, quando scil. Sol est in eorum Zenith, quod erit in primo gradu Cancri, omni vero alio tempore anni Sol in meridie mittit vmbras Septentrionem versus, quia nunquam transit eorum Zenith, sed cum peruenit ad primum gradum Cancri, descendit ad Austrum, & sic ex opposito mittit vmbras versus Septentrionem. Vmbram antemaustralem facit, dum est in signis borealibus, tam in mane, quam in sero, sed in meridie nunquam australem, quia, vt diximus, nunquam Sol declinat ad polum arcticum, vltra primum gradum Cancri. Septentrionalem mittit, dum in signis australibus inuenitur.

Quinta proprietas est, quod stellæ, quæ sunt in circulo arctico, nunquam his occidunt, & quæ in antarctico, nunquam eis apparent, vt supra.

Ad argumentum dicitur, quod dissimilia sunt in duplici differentia. Nam quædam dicuntur dissimilia simpliciter, & quo ad omnia, & ista in nullo conueniunt. Alia dicuntur dissimilia secundum quid, id est, quoad aliqua similia, quia habent aliqua communia in quibus conueniunt, & ista in communibus communicant, & in dissimilibus discrepant, & talia sunt quæ diximus, id est, habitantes inter æquinoctialem, & Cancrum, vel Capricornum, vel sub Cancro, vel Capricorno.

DVBIVM CXIV.

An habitantes inter cancrum, & arcticum habeant quædam singularia.

Videtur quod non. Nam inter contigua non potest esse multa dissimilitudo. Sed habitantes inter arcticum, & tropicum Cancri, sunt contigui habitantibus sub tropico Cancri, nam vbi hi desinunt, alii incipiunt. Ergo inter hos non potest esse multa differentia, vel dissimilitudo.

Respondetur tamen, quod habitantes inter Cancrum, & arcticum, vt sumus nos, habemus multa communia, & multa singularia. Primum est, quod dum Sol est in æquinoctiis, id est, in primo gradu Arietis, & Libræ, habemus dies æquales noctibus, in aliis vero temporibus nequaquam magis & minus, prout accidit eis quibus ascendit Sol in sphæra obliqua, vt supra.

Secundum est, quod duo Solstitia habent vt supra dicti, sed in his habent diuturniores maximos dies, vel minimos, & ita noctes, quam supradicti, quoniam semper eis crescunt maximi dies, vel noctes proportionaliter: nam quanto magis Sol accedit ad polum, dies crescunt, & quanto ab eo magis recedit, noctes augentur.

Tertium est, quod Sol nunquam per eorum Zenith transit, quoniam nunquam extra tropicos progreditur, inter quos Zodiacus stat, nos autem inter tropicum Cancri, & polum moramur.

Quartum est, quod in meridie semper mittunt vmbram ad Septentrionem, sed in æquinoctiis in mane eam tenent occidentalem, & in sero orientalem. Dum Sol est in signis borealibus vmbræ sunt australes, & dum est in australibus, boreales, seu septentrionales, quia, vt diximus, vmbra semper currit ad partem oppositam corpori luminoso.

Quintum, semper vident polum arcticum, cum stellis quæ circa ipsum sunt, antarcticum cum suis stellis nunquam.

Ad argumentum dicitur, quod inter contigua non est dissimilitudo, aliqualis tamen, & sic euenit inter stantes sub tropico Cancri, vel Capricorni, & morantes inter tropicum Cancri, & arcticum, vel inter tropicum Capricorni, & inter antarcticum, eadem enim est proportio ex opposito.

DVBIVM CXV.

An sub Arctico detur habitatio.

Videtur quod non. Nam sub arctico, propter distantiam Solis, niues, & glacies sunt perpetuæ, adeo vt quæ descenderunt non possint liquescere, & de nouo aduenien-

...venientes magis eas indurent, vnde deducendum venit, quod omnia sint niue, glacie, & frigore plena. Ergo non erit locus hominum habitationi idoneus.

Respondetur breuiter, quod de polo arctico bifariam loqui contingit. Primo, præcise, & sic præcise sub polo arctico, non videtur possibilis habitatio, propter ea quæ adducta sunt in argumento. Secundo prope ipsum, & sic possibilis videtur habitatio, vt multæ nauigationes ostenderunt. Hi autem primo habent æquinoctialem pro Horizonte perpetuo, & quia æquinoctialis diuidit zodiacum in duas partes æquales, relinquendo sex signa versus arcticum scil. Arietem, Taurum, Gemini, Cancrum, Leonem, & Virginem, & sex versus antarcticum. scil. Libram, Scorpium, Sagittarium, Capricornum, Aquarium, & Pisces. Itaque cum istis æqu. noctialis & Horizon vnum sint, & respectu æquinoctialis sex signa semper sint supra terram, & sex sub terra, ideo dum Sol erit in istis sex signis, perpetuum vnum diem eis causabit, qui erit sex mensium scil. a primo gradu Arietis, vsque ad primum Libræ, quod erit a die 21. Martii vsque ad 24. Septembris, & ita patientur vnam perpetuam noctem in sex mensibus, dum Sol steterit in signis australibus, & ideo habebunt annum vnius diei, & vnius noctis. Secundo numquam in videbunt noctem multum obscuram, propterea quod æquinoctialis est eorum Horizon, Sol autem non potest magis elongari ab æquinoctiali, id est, dum fuerit in Cancro, vel Capricorno quam per 24. gradus, & ita Sol non descendet vltra 24. gradus ab æquinoctiali, id est, in primo gradu Capricorni, nec eleuabitur eis vltra 24. gradus, id est, dum fuerit in primo gradu Cancri. Tertio numquam videbunt ortum, vel occasum stellarum, quæ sunt ab æquinoctiali ad arcticum, quia videbunt eas continuo circumuolui, & ita numquam videbunt ortum, vel occasum stellarum quæ sunt ab æquinoctiali ad antarcticum, quorum illa pars perpetuo eos latet.

Ad argumentum patet per supradicta.

DVBIVM CXVI.

An ortus signorum, & stellarum possit quibusdam regulis regulari.

Videtur quod non. Nam regula debet esse certa, proportionata, & inuariabilis, indiuisibilisque, quia regula est mensura, & mensura tales adipiscitur conditiones, iuxta Arist. 10. diuinorum. Sed regulæ ortuum, & occasuum signorum, & stellarum non sunt certæ, quia de rebus superioribus solum habemus cognitionem topicam, & probabilem, secundum illud Arist. de animalibus. Iucundissimum est aliquid scire de superioribus, etiamsi to[pi]ce, quam certa scientia aliquid scire de inferioribus. Neq; sunt no[bis], & nostris moribus proportionatæ, cum nostri [m]o[res] sint varii, & nost a cognitio consurgat ex variabil[it]ate effectuum, & motuum rerum inferiorum, ad scien[ti]os mo[tus] cœl[or]um. Neque sunt indiuisibiles, cum Astronomi dent multos ortus, & occasus astrorum scil. Cosmicum, Achronycum, & Heliacum, rectum, & obliquum. Ergo no[n] dantur de supradictis certæ regulæ.

Ad maiorem enucleationem supradictorum, & dicendorum, latius nobis, sed summa[tim] percurrend[a] [su]nt quæ faciunt ad motum, ortum, & occasum signorum, & stellarum. Diximus igitur supra ortum, & occasum astrorum duplicem esse scil. Astrologicum, & Poeticum. Poeticum triplicem esse, Cosmicum id est, cum Sole Oriente, & Occidente, Achronycum, id est, post occasum Solis, id est, dum Sol occidit surgere supra H[o]rizontem dicitur ortus Achronicus, & occasus post occ[asum] Solis occidere, id est, in principio noctis: nam impropriè omnis stella per totam noctem occidens dicitur occidere Achronice. Heliacum, id est, intrare sub radiis Solis, & ab ipsis offuscari hic dicitur occasus Heliacus, & ortus dum se liberat à radiis Solis, & incipit nobis apparere.

Astrologicus autem ortus, & occasus astrorum nihil aliud est, quam ascensus alicuius partis æquinoctialis cum aliquo signo, vel descensus cum aliqua parte æquinoctialis. Differunt ergo Poeta & Astrologus in considerando ortu, & occasu signorum, stellarum, aut partis eclipticæ, quod Poeta intuetur qualitatem temporis ortus, & occasus scil. an fiat in Vere, Æstate, Autumno, aut Hyeme, in tali mense, die, vel hora, in mane, vel sero, die vel nocte: Astrologi vero contemplantur quantitatem temporis eiusdem ortus, vel occasus, id est, quanto tempore astrum super Horizontem ascendat, aut descendat, quare non diuidunt ortum, & occasum in Cosmicum, Achronycum, & Heliacum, proprium, & improprium, diurnum, & nocturnum, matutinum, & vespertinum, vt faciunt Poetæ, sed eum diuidunt in rectum, seu tardum ortum, vel occasum, & obliquum, id est, velocem, & hoc in recta, vel obliqua sphæra.

Sciendum est ergo secundo, quod motus æquinoctialis differt a motu Zodiaci, quod motus eius tam in sphæra recta, quam obliqua semper est vniformis, & regularis, adeo vt semper qualibet hora quindecim eius gradus ascendant super Horizontem, & 15. descendant ex 360. eius gradibus quibus constat, adeo vt in spatio 24. horarum totus ascenderit per 12. horas, & per alias 12. descenderit, seruata proportione. Ratio est, quia mouetur super proprios polos motu primi mobilis, qui completur spatio 24. horarum, motus vero Zodiaci tam in sphæra recta, quam in obliqua non est vniformis, & regularis secundum omnes suas partes, quoniam aliquæ eius partes velocius ascendunt super Horizontem, & aliquæ tardius, & ita accidit in descensu: nam zodiacus super polis mundi mouetur, à quibus non æqualiter distat, & ideo facit cum quolibet Horizonte angulos vel magis obliquos, & consequenter causat quod partes signorum ascendentes tardius ascendant, vel minus obliquos, faciendo quod citius ascendant, sicut patet in sphæra materiali, & ex hac obliquitate maiori, vel minori dies euadunt longiores, quia dum Sol est in signis tardius ascendentib. facit diem longiorem, quam dum

 est in

est in illis qui citius ascendunt, clarum est enim quod qualibet die sex signa ascendunt, & sex descendunt, zodiacus autem & ipse diuiditur sicut & æquinoctialis in 360. gradus. Necesse erit ergo quod aliquod signum zodiaci ascendat, vel descendat cum 30. gradibus æquinoctialis, vel plus, vel minus, aliter motus zodiaci, & æquinoctialis essent vniformes, quod falsum est. Itaque illa pars æquinoctialis, quæ cum signo, stella, vel aliqua parte eclipticæ ascendit, dicitur ortus astrorum, & illa pars æquinoctialis, quæ descendit cum signo, vel stella, &c. occidente, dicitur eorum occasus.

Sed Tertio sciendum venit, quod de ortu, & occasu signorum bifariam loqui contingit. Primo de eorum ortu, & occasu recto, & obliquo in sphæra recta. Secundo de eisdem in sphæra obliqua. Si primo modo loquamur, duo notanda sunt. Primum, quod æquinoctialis & zodiacus in quatuor quartas diuiduntur scil. in duo æquinoctia, Ariete, & Libra, & in duo solstitia scili. Cancro, & Capricorno, quibus quatuor quartis zodiaci, quatuor quartæ æquinoctialis correspondent, quia sunt quartæ duorum magnorum circulorum sibi correspondentes, & ideo cum hæ quartæ zodiaci, & æquinocti his cum Horizonte coniungantur, necesse erit, quod dum vna quarta zodiaci ascendit, ascendat quoque quarta æquinoctialis sibi conterminalis, & dum occidit, occidat quoque pars quarta æquinoctialis sibi correspondens.

Secundum est, quod aliud est loqui de ortu, & occasu præciso quartæ zodiaci, cum quarta æquinoctialis, & aliud est loqui de partibus harum quartarum, verbi gratia, quod gradus vnus zodiaci semper correspondeat vni gradui æquinoctialis, adeo vt simul semper ascendant gradus, & gradus zodiaci, cum gradibus, & gradibus æquinoctialis. Secundum non dicimus, quia v. g. accipiendo primam quartam zodiaci, quæ est a primo gradu inclusiue Arietis, vsque ad primum gradum exclusiue Cancri, inueniemus, quod semper maior pars zodiaci huius quartæ orta erit, vel occiderit, & non tot gradus vel pars æquinoctialis, & econuerso incipiendo ab ortu, & occasu secundæ quartæ zodiaci, scil. a primo gradu Cancri inclusiue, vsque ad primum Libræ exclusiue reperiemus, quod maior pars æquinoctialis orta erit, vel sub occasu, quam pars zodiaci nam non vniformiter, & eodem modo oriuntur, & occidunt, & ideo inter eas est ista disparitas. nam Aries, Virgo, Libra, & Pisces surgunt, & cadunt oblique, & ideo velocius: econtra Gemini, Cancer, Sagittarius, & Capricornus recte ascendunt, & descendunt, & consequenter tardius. Alia vero quatuor signa scil. Taurus, Leo, Scorpio, & Aquarius, oriuntur & occidunt secundum medietatem vniuscuiusque eorum proximam æquinoctiali oblique, & secundum aliam medietatem proximam solstitiis recte. Primum ergo asserimus. s. quod sumendo initium, & finem in ascensum, & descensum terminatiue, æqualiter ascendunt. i in eodem tempore incipiunt ascendere, & in eodem tempore descendunt id est, terminant suum descensum, adeo vt simul terminent suum descensum, sicut simul inceperunt ascensum.

Si vero loquamur de ortu, & occasu signorum, recto, & obliquo, in sphæra obliqua tres regulæ assumendæ sunt. Prima est quod duæ medietates zodiaci ab æquinoctiis incipientes, in quocunque Horizonte simul oriuntur, & occiduut, cum medietate æquinoctialis sibi conterminantis, quoniam æquinoctialis se intersecat cum ecliptica in punctis æquinoctiorum in duas partes æquales, vnde necessarium est finem, & principium supradictarum medietatum simul, & in in eodem tempore quemcunque Horizontem tangant, tam in ortu, quam in occasu. At omnis alia zodiaci pars, & medietas, a quocunque vbi incipiat, dummodo non incipiat ab æquinoctiis, in sphæra obliqua, non ascendit, nec descendit æqualiter cum æquinoctiali, sed cum aliqua medietate zodiaci, surget, vel cadet plus quam medietas æquinoctialis, & cum aliqua minus, quia Horizon obliquus non se intersecar, vnquam in angulis rectis cum æquinoctiali, sicut faciebat in sphæra recta, sed se intersecant in angulis obliquis, vt ad longum ostendunt Astronomi, & videtur in sphæra.

Secunda regula vera in sphæra obliqua, & recta est, quod dum oritur vnum signum, occidit signum aliud ei ex diametro oppositum, adeo vt dum primus gradus Leonis surgit, cadat tunc primus gradus Aquarii, quod est signum ei oppositum, & dum vltimus gradus Leonis occidit, necesse est vltimum gradum Aquarii oriri, quia Horizon, & Zodiacus se intersecant in duas partes æquales, cum sint maximi circuli sphæræ, & ita semper medietas Zodiaci erit supra Horizontem, & medietas sub ipso, id est, sub terra. Sciendum est tamen, quod hic loquimur de duobus signis sibi oppositis, & quo ad totum, & quo ad gradus, quod dum vnum horum oritur, aliud sibi oppositum occidit, non autem volumus affirmare, quod eo modo, quo vnum signum surgit, eo etiam modo cadat, quoniam signum quod recte surgit, & consequenter tardius in sphæra obliqua, oblique occidit, quia ortus cuiuslibet signi est æqualis occasui signi sibi oppositi, vnde si ortus eiusdem signi esset æqualis occasui eiusdem signi, signa opposita, aquales ortus haberent quod pugnat contra inæqualitatem dierum, & eorum dispositionem in Zodiaco, qui obliquus est, & sex signa eleuat versus arcticum, & sex versus antarcticum.

Tertia regula in sphæra obliqua vera, est, quod illa signa zodiaci, quæ æqualiter a duobus æquinoctiorum punctis distant, æqualiter oriuntur, & occidunt, quia æqualiter declinant ab æquinoctiali, & ex consequenti tenent æqualem situm, & similem respectu Horizontis obliqui.

Quarta est, quod comparando ortum, & occasum, qui fiunt in omni sphæra obliqua ortui signorum, & occasui omni, qui fiunt in sphæra recta, respectu eorundem quod omnes arcus ab Ariete incipientes, & vsque ad finem Virginis tendentes in sphæra obliqua citius oriuntur, &

tur, & minores arcus conficiunt, quam in sphæra recta. Econtrario vero signa quæ sunt à Libra, vsque ad fines Piscium inclusiue, maiores arcus conficiunt in sphæra obliqua, quam in recta, vt patet in sphæra: & his præcipuis regulis sceptus Astronomus de facili deducere poterit æqualitatem, & inæqualitatem dierum, & noctium, habita ratione ad diuersos Horizontes sub sphæra recta, & obliqua.

Ad argumentum, pro quanto tangit incertitudinem superiorum, dicimus, quod corpora superiora bifariam considerari possunt. Primo physice, id est, quo ad eorum naturam, virtutem, & influxum in singulari, & particulari, & sic solum probabilem cognitionem de eis habemus. Quamuis enim Astrologia secundum se sit scientia, tamen imperfecte à nobis participatur. Secundo Mathematice, quo ad motum, situm, & dispositionem in vniuerso, & sic sunt notissima, quia habent motum regularem, & dispositionem inuariabilem, & sic de his modo diximus.

Ad id, quod impugnat de varietate motuum, dicimus, quod duplex est causa.

Prima dicitur immediata, & particularis, & hæc est immediata, vniuoca, vna, & determinata, suo effectui similis in eadem specie, vnde sic Leo solum Leonem generat, & homo hominem.

Secunda dicitur vniuersalis, & æquiuoca, seu analoga, & ista potest esse causa multorum effectuum, & diuersorum, & tales causæ sunt corpora cœlestia, vnde sunt causæ multorum effectuum, & motuum, immo omnium.

Ad id quod obiiciebatur contra indiuisibilitatem motuum cœli dicendum, quod vnus est motus regularissimus, & maxime vniformis, qui est motus primi mobilis, regula, & mensura omnium aliorum motuum, & hic dicitur vnus, & indiuisibilis simpliciter. Alii vero motus regulari sunt, & vniformes in suo genere, quia quamuis sint multi numero respectu multorum mobilium, id est, orbium, tamen vniformitate sunt simplices, quia semper seruant eandem mensuram motus.

DVBIVM CXVII.

An inæqualitas dierum & noctium dicatur ciuilis.

Videtur quod non. Nam ciuile est quoddam moribus præditum. At inæqualitas dierum, & noctium quædam naturalis est, causata ex motu Solis. Ergo non dicitur ciuilis. Maior patet, quia ciuile venit a ciue, ciuitate, quæ habent respectum ad mores, & vniones hominum.

Quamuis hoc dubium de nomine solum videatur litigare, tamen potiora petit. Altius ergo. Primo exordiendum est, & recolendum, quod duplicem diximus esse diem. Primum diximus naturalem, causatum a motu æquinoctialis, nam tempus quo semel totus æquinoctialis reuoluitur motu primi mobilis circa terram, cum tanta parte æquinoctialis, quanta correspondet arcui Zodiaci, quem Sol interim motu proprio, contra primum mobile perambulat, quod dicitur esse minut. 59. & quasi sec. 8. dicitur dies naturalis, & ex his constituitur annus, id est ex 365 diebus hor. 5. min. 55. sec. 26. tert. 10. & quart. 56. & hic dies constituitur ex die artificiali, id est, dicente Solem super terram, & ex nocte in qua Sol est sub terra. Secundus dies dicitur artificialis, qui nil aliud est nisi tempus, per quod Sol est super terram, & dicitur artificialis, quia diuersus est in diuersis partibus terræ habitabilis: habitatio enim est quoddam artificiale ab arte procedens, & voluntatem hominum sequens. Sic etiam duplex hora reperitur. Prima nuncupatur æquinoctialis, quæ est 24. pars diei naturalis, constituta ex ascensione 15. graduum eiusdem æquinoctialis supra terram, omnis enim ascensio 15. graduum æquinoctialis, horam æquinoctialem constituit. Vere tamen esset addendum aliquid 15. illis gradibus propter motum, quo Sol primo mobili nititur, id est min. 59. sec. 8. sed quoniam id parui momenti est, ideo omittitur. Secunda hora dicitur temporalis, quæ & dicitur naturalis, inæqualis & planetaria: & est 12. pars diei artificialis, & noctis similiter. Hæ a. communiter apud nos sic fiunt, diei à Solis ortu initium sumunt (quamuis vulgus ab aurora incipiat sumere horas diei, & a tenebris, post Solis occasum ab aliquo paruo tempore noctis horas computare incipiat,) vere tamen principium diei est ab ortu Solis, & noctis ab occasu. Hæ autem dicuntur horæ inæquales non secundum se, eum quælibet hora mensuretur ascensione 15. graduum æquinoctialis, sed in ordine ad horas præcedentis diei, quia Sol semper suo motu, diem vel elongat ascendendo ad Cancrum, vel abbreuiat descendendo ad Capricornum, exceptis duobus diebus æquinoctiorum Arietis, & Libræ, in quibus horas æquales constituit. Secundum autem has horas inæquales Prisci desumpserunt dominium planetarum, prout supra diximus, & ideo etiam planetarias nuncupauerunt.

Hora autem in 60. minuta diuiditur, adeo vt 60. minuta faciant vnam horam, & minutum distinguitur in 60. secunda, & 60. secunda, in 60. tertia, & sic in infinitum.

Si autem cupis dignoscere horas æquales, etiam tempore noctis, & videre qualibet hora signum ascendens &c. habeas Astrolabium, & vtere breuibus regulis D. Frãcisci de Ledoso Aluernensi.

Ad argumentum dicitur, quod forsitan aliqui vocauerunt diem ciuilem, diem naturalem, quia est vniformis, & regularis, non sic dies artificialis: ciuitates autem regulis quibusdam voluntariis quidem, sed inuariabilibus regulari debent. Vel quia Prisci numerabant diem per 24. horas, & non per tot horas diei, vel noctis, sicut nos facimus. Secundo dicitur, quod aliqui dixerunt diem ciuilem dicendum esse artificialem.

***

DVBIVM CXVIII.

An dentur dies critici, & hi ab omnibus planetis fiant.

Videtur quod non. Nam humor vitiosus numquam potest esse bonus, & si sit in corpore infirmo motus, & ex motu causet infirmitatem, si infirmus est infirmus, humor malus semper erit in motu. Ergo non dantur dies critici, id est, mutationis infirmitatis, & hoc ex motu Lunæ, & planetarum, sed omnes infirmitates, & earum mutationes aptius reducentur ad concitatos humores in corpore infirmo.

In contrarium, est Galenus 2. Aphorismorum com.13. & lib. ... com.3. & libr.3. prognosticorum com.1 & lib.3. de decretoriis diebus, & Hippocrates, qui propterea dicit non esse fidendum Medico Astronomiæ ignaro, quia poterit dare pharmacum ob ignorantiam dierum criticorum tempore inconueniente, & eo mortem accelerare.

Pro explicatione huius difficultatis primo sciendum est, quod Crisis idem est quod notabilis mutatio in morbo, vel ad salutem, vel ad mortem, & ideo dies critici illi sunt, in quibus fit magna morbi mutatio, vel in bonum, vel in malum, scilic. vel ad prognosticandam sanitatem, vel ad annunciandam mortem.

Secundo notandum, quod Crisis multipliciter diuiditur. Primo enim diuiditur in perfectam, & imperfectam. Perfecta est notabilis mutatio morbi, quæ si fit in bonum, dicitur laudabilis, si in malum illaudabilis. Imperfecta est leuis alteratio morbi, quæ & ipsa potest esse laudabilis si in bonum, & illaudabilis, si in malum.

Secundo diuiditur etiam multis aliis modis. Nam alia dicitur crisis salua, quia fit sine accidentibus malis, & plurimum alterantibus. Alia dicitur dubia, quia comungitur cum malis accidentibus, & ponit periculum in morbo. Alia dicitur iudicata quando die quarta signa coctionis apparent. Alia dicitur non iudicata, quando dies septima sine iudicio est.

Dies ergo infirmitatis in tres classes diuiduntur. Nam quidam dicuntur critici, quidam iudicatiui, & quidam intercidentes, id est, positi inter iudicatiuos, qui ferunt de infirmitate iudicium, & criticos, qui, vt diximus, notabilem mutationem morbi dicunt. Dies critici communiter dicuntur 4.7.11.14.21.27. vel 28. infirmitatis. Non critici 6.8.10.12.16.19.22.25. infirmitatis.

Sed tertio notandum est, duas oriri difficultates.

Prima, a quo sit desumenda præcipua crisis, iudicium &c. an a Luna, vel ab aliis planetis.

Secunda est, à quo die incipiendum sit iudicium de infirmitate.

Et quidem ad primam difficultatem dicitur, quod ab omnibus planetis vere esset desumendum iudicium, quia ex eorum directionibus, aspectibus, reuolutionibus, & posituris causantur infirmitates; vnde aliæ sunt a Saturno, aliæ a Marte & c. vt supra suo loco diximus. Attamen quia hoc difficile foret, si singulorum infirmorum considerandæ essent natiuitates, directiones, &c. ideo Lunam in his diebus constituendis præcipue contemplamur.

Primo, quia experientia nos docuit ipsam maxime operari in infirmo, & maxime infirmitatem alterare.

Secundo, quia cum sit planeta terræ propinquior, sicut in aere, & mixtis magnas mutationes causat in suis quartis, ita dicimus idem operari in corpore humano, quod mixtum est ex elementis.

Tertio, quia cum sit domina humiditatis, & humoris mobilis, qui de facili ab ea alteratur, pronunciamus propterea ab ea prouenire maxime alterationem dierum in infirmitate. Iudicium tamen aliorum planetarum non est spernendum, quia vere ab illis possunt causari infirmitates, & vere causantur, vnde perfectus Medicus deberet esse Astrologus, & considerare vniuscuiusque infirmi ortum. Sed quia (vt dixi) hoc esset nimis arduum, & difficile, ideo saltem inspiciet ista.

Primum locus Lunæ in primo die infirmitatis, quia ab eo debet sumere initium computationis dierum infirmitatis, ab eo die desumendo quartas Lunæ, ita vt primus dies sit veluti nouilunium. Secunda pars dies 7. plenilunium dies 14. & dies 21. vltima quarta.

Secundo loco considerabit etiam aspectum Lunæ ad Solē, eo die quo cœpit infirmitas, quia si in malo aspectu fuerit, augebitur infirmitas, & magnum periculum faciet, præcipue si etiam cum maleficis planetis male se habuerit, & eo magis, si cum domino infirmitatis.

Tertio obseruabit mutationes infirmitatis in diebus criticis, quia ex his diiudicabit.

Ad secundam difficultatem dicimus, quod qualibet forma in subiecto introducenda habet duos status.

Primus est dispositionum ad ipsam, quia forma, extensa, & diuisibilis, vt est infirmitas, non introducitur in materia nisi prius disposita magis, & minus successiue.

Secundus est introductionis formæ, verbi gratia febris, qui fit in instanti. Quousque igitur febris abfuerit non erit dies infirmitatis, sed præparationum ad eam, & ideo dies a quo desumendum est principium infirmitatis, & incipiendum computare, erit dies primus veræ & realis febris, qui dicitur dies decubitus, & non dies indispositionum, & præparationum.

Obseruabunt ergo Medici primo loco gradum Lunæ, in primo die infirmitatis.

Secundo formabunt aliquem circulum repræsentantem perfectam circulationem Lunæ, & reuolutionem ad eundem gradum quem Luna possidebat tempore infirmitatis.

Tertio diuidet circulum primo loco in quatuor partes, vt in illis consideret, & figat quatuor aspectus Lunæ, in primo coniunctionem, in secundo primum quadratum, in tertio oppositionem, & in quarto secundum quadratum.

Quarto singulas supradictas quartas diuidet in duas par-

partes, & in his partibus ponet quatuor dies iudicii, sicut sunt quatuor puncti diuisionum.

Quinto vnamquamque portionem circuli, seu octauam in duas alias diuidet, vt in octo punctis significentur dies intersidentes. His factis ponenda est Luna in primo gradu principii infirmitatis, & sic ducenda per omnia puncta significata. Itaque primus dies erit initium infirmitatis, post gradum principii infirmitatis erit primus intersidens. In secundo primus indicatiuus. In tertio secundus intersidens. In quarto prima crisis. In quinto tertius intersidens. In sexto secundus iudicatiuus. In septimo quartus intersidens. In octauo secunda crisis. In nono quintus intersidens. In decimo tertius iudicatiuus. In vndecimo sextus intersidens. In duodecimo tertia crisis. In tertiodecimo septimus intersidens. In quartodecimo quartus iudicatiuus. In quintodecimo octauus intersidens. In sextodecimo quarta crisis. Et sic dicas de Sole, ac aliis planetis, quando ab eis desumentur crises.

Ad argumentum dicimus Fracastorium irrisisse omnes supradictos dies ratione tacta in argumento, quia sc. malitiosus humor ille est, qui inclusus in corpore, & vetus, per tres dies, & septem mouetur, & sic causat illas alterationes. Sed iste considerauit solum causam proximam, & non respexit primam in corporibus alterantibus, quæ sunt corpora cœlestia, vt supra diximus: omnis enim motus inferiorum a motu superiorum est, sic exigente, & postulante vnione, & connexione corporum cœlestium, & inferiorum subordinate. Dicimus etiam ad argumentum, quod humor ille vitiosus, quousque durat, corpus aggrauat, & inficit, sed non eodem modo, & eadem ratione, sed magis, & minus, secundum diuersitatem aspectuum, &c. vt explicatum est.

DVBIVM CXIX.

An dentur anni climacterici, &c.

Videtur quod non. Nam quantitas non est actiua, sic enim distinguitur a qualitate quæ actiua est. Sed annus non est nisi numerus dierum, & mensium, numerus autem est quantitas discreta. Ergo non habet aliquid operari, & agere, & sic non dabitur distinctio inter diem, & diem, mensem, & mensem, annum, & annum.

In contrarium est communis consensus Astrologorum, dicentium dari annos climactericos, seu decretorios, in quibus habita ratione reuolutionum, progressionum, & directionum domorum, cœlestium, nec non alfridiariarum magnum imminere vitæ periculum, climacterium enim dicitur lex quædam moriendi.

Desumuntur ergo Astronomi annos climactericos. Primo a progressione cuspidum primæ & decimæ domus in infirmitate, nam quando incidunt in quadrato, vel oppositione ad radios Horoscopi, aut medii cœli sunt infœlices. Vt quartus annus, & septimus infœlix. Secundo anni incidentes in domos felices, fiunt infelices, vt in sextam domum, quæ est domus infirmitatum, in duodecimam, quæ est domus inimicorum, carcerum, & animalium, vt est annus 18. 27. 36. 45. 54. 63. 72. 81.

Tertio anni in quibus Horoscopus, seu gradus ascendens profectione sua peruenit ad sextam, sunt periculosi, vt 18 42. & 54.

Quarto quando cuspis medii cœli ad sextam accedit, vt in anno 9. 45. & 81. natus subiicietur infortuniis, vel infirmitatibus.

Quinto quando gradus Horoscopi progreditur ad 12. domum, vt in anno 36. 72. & 84. tunc periculum est de carcere, vel priuatione libertatis, vel persecutione à viris potentibus, vel graui malo ex parte animalium.

Sexto, quando medium cœli deuenit ad 12. domum, vt in anno 27. & 63. timendum est de deiectione a dignitate, & honore.

Septimo, quando Horoscopus octauam domum intrat, quæ dicitur domus mortis, timendum est de morte.

Octauo ex Censorino dist. 14. de die natali, omnis annus septimus dicitur infortunatus, & mutabilis, vt sunt 7. 14. 21. 28. 35. 42. 49. 56. 63. 70. 77. &c. & ratio est, quia annus septimus datur planetæ malefico, & inæqualitatem facit, & importat. Cardanus autem genitura 34. & 39. tradit, quorum sint septennia dicendo, quod primum est Lunæ, secundum Mercurii, tertium Veneris, quartum Solis, quintum Martis, sextum Iouis, septimum Saturni, octauum iterum Lunæ, & sic iterum vt supra procedendo.

In primo septennio pensatur ambulatio, & locutio, in secundo capacitas rationis, in tertio, flos pulchritudinis, potentia amoris, & gaudium, in quarto robur, & honor, in quinto labor, & audacia, in sexto consilium, sapientia, & rerum cura, in septimo auaritia, & nimius timor, & in octauo plures infirmitates artheticæ.

Alfridiariam filiorum assignant a 28. anno vsque ad 42. quia Mars, & Iuppiter illis dominantur, diuitiarum a 35. vsque ad 49 sub Ioue & Saturno. Voluptatis a 14. vsque ad 21. sub Venere. Ingenii a 7. vsque ad 14 & a 21. vsque ad 28. sub Mercurio & Sole. Honoris à 21. vsque ad 28. sub Sole. Laborum à 21. vsque ad 35. sub Sole & Marte. Consilii, & astutiæ a 22. ad 49. sub Saturno. Alias alfridiarias post annum 49. asserunt esse plenas nimio timore, vel nimia audacia. Vt autem omnium alfridiariarum, sed omnium annorum cuiuscunque facillima habeatur cognitio, ponetur in fine horum tabula, notando quod in prima linea ponuntur planetæ, qui dicuntur principales alfridiariæ, & in duabus lineis lateralibus erunt conparticipes in singulis annis septennii, cum hoc tamen, vt linea dextera nocturnis natiuitatibus, & sinistra diurnis inseruiat. in mediis vero lineis. sunt anni vitæ, a primo vsque ad 84. Tabula ista erit in fine dubii.

Nono. Annus 49. qui constat ex septenario in se ducto, & 63. qui resultat ex septenario in nouenarium, & vigesimus primus, qui ex ternario in septenarium deducitur, omnium sunt periculosissimi.

Deci-

Decimo. Quando malefici planetæ sunt in octaua domo, tunc infrascripti anni erunt natolethales, annus 8. 20.32. 44. 56.68. & 80. quia in illorum aliquo Horoscopus semper octauam ingreditur.

Vndecimo. Hi anni solent mutationem vitæ afferre, quia horoscopus ad septimam domum sibi oppositam transit. Hi anni sunt. 7. 19. 31. 43. 55. 67. & 79.

Duodecimo. Periculo vacant anni climacterici, si infortunium in illos incidens, amicitiam habet cum Sole, Luna, vel cum ascendente.

TABVLA ALFRIDIARIARVM VT SVPRA.

		Luna.	Merc.	Ven.	Sol	Mars	Iup.	Sat.	☾	☿	♀	☉	♂	♃	Iuppit.
Sol	☉	1	8	15	22	29	36	43	50	57	64	71	78	☾	Luna.
Ven.	♀	2	9	16	23	30	37	44	51	58	65	72	79	☿	Merc.
Merc.	☿	3	10	17	24	31	38	45	52	59	66	73	80	♀	Ven.
Lun.	☾	4	11	18	25	32	39	46	53	60	67	74	81	☉	Sol.
Saturn.	♄	5	12	19	26	33	40	47	54	61	68	75	82	♂	Mars.
Iuppit.	♃	6	13	20	27	34	41	48	55	62	69	76	83	♃	Iuppit.
Mars	♂	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	77	84	♄	Satur.

Ad argumentum dicitur, quod numerus dierum, mensium, & annorum, vt supra, non est numerus numerans, qui dicitur formalis numerus nullam dicens actiuitatem, sed est numerus planetarum, seu numerus numeratus corporum cœlestium influentium tali die, mense, & anno, vnde dicuntur dies actiui.

DVBIVM CXX.

An duplex sit annus, Solaris, & Lunaris.

Videtur quod non. Nam Annus non est nisi mensura quædam certa, qua mensuratur motus Solis, a primo puncto Arietis, ad idem primum punctum Arietis. Sed talem motum non conficit Luna eisdem diebus, quo Sol. Ergo vnus solus annus est assignandus, scilicet Solaris, & alius relinquendus, scil. Lunaris.

Quoniam multa de anno diximus supra, ideo pauca de eo hic dicemus. Primo ergo obseruo, quod de anno dupliciter loqui contingit. Primo communiter. Secundo proprie. Si primo modo de eo loquamur multipliciter sumitur. Primo pro reuolutione stellarum fixarum ad idem punctum in quo fuerunt creatæ, quod secundum Aristot. lib. de proprietatibus elementorum fiet spatio 36. millium annorum, & secundum Platonem curriculo 15. millium, vt tradit Macrobius in lib. Ciceronis, & hic annus dicitur mundanus, seu magnus. Secundo capitur pro reuolutione planetarum ad idem punctum, suo proprio motu expleto, quam reuolutionem dicimus annum planetarium, quia est planetarum: & sic annus Saturni est 30. annorum, Iouis 12. Martis duorum, Solis Veneris, & Mercurii 365. dierum, circumcirca, vt supra notatum fuit. Lunæ vero est 27. dierum, & hor. 8. circumcirca. Tertio accipitur pro anno legali, qui secundum Hebræos a Lunæ cursu desumitur, qui propterea dicitur legalis, quia lex vetus festa sua præcipiebat ad cursum Lunæ, vt dicit Beda, & habetur Exod. 12. dum dicitur. Mensis iste erit vobis principium mensium anni, & post 14. diem Lunæ Martii Pascha Domini celebratur iuxta illud. Quarta decima die Pascha Domini est, & in 15. solennitatem celebrabitis altissimo Domino. Quarto sumitur pro anno qui dicitur emergens, quia propter notabilem aliquem casum annum à tempore quo ille casus incepit, vel actio, computationem dierum, & mensium desumimus: & ita Græci à prima Olympiade annos enumerabant, & nos à natiuitate Christi, vnde sæpe contingit, quod medium anni legalis, est principium emergentis, & econuerso, & per hoc conciliantur multa dicta scripturæ. Secundo modo principaliter sumitur annus proprie, & sic solum verificatur de circulatione Solis, quæ facit annum Solarem, & Lunæ, quæ constituit annum Lunarem, & de his solum modo loquemur.

Secundo ergo notandum venit, quod annus dicitur ab an, quod est circum, quia quasi circulus in se redit, & renouatur. Quare apud Ægyptios ante literas inuentas per pictum draconem, caudam suam incidentem, & in se reuertentem significabatur, & hinc est, quod Isidorus dixit annum esse reuolutionem Solis, & anfractum, quia peractis 365. diebus, cum sex horis fere, redit ad locum suum primum à quo discessit. Hic annus habet quatuor tempora, seu quartas, scil. Ver, Æstatem, Autumnum, & Hyemem, quæ duobus solstitiis, & æquinoctiis fiunt, nam æquinoctium primum est mense Martio, dum Sol ingreditur primum gradum Arietis. Secundum mense Septembri, dum intrat primum gradum Libræ. Primum Solstitium, quod dicitur æstiuale, quia facit Æstatem, est in primo

imo gradu Cancri, & fit mense Iunio. Secundum d dicitur Hyemale, quia facit Hyemem, est in primo u Capricorni, & fit mense Decembri. Iuxta ista quapræcipua anni tempora ad implorandam diuinam ratem, & clementiam, vt nos ab omni malo custo, in his quatuor præcipuis anni temporibus. S. R. E. icit quatuor ieiunia triduana. Primum pro Vere fit rima hebdomada Quadragesimæ. Secundum pro ate in septimana Pentecostes, id est post festum eius. ium pro Autumno post Crucis festum, i. e. sequentimana. Et quartum pro Hyeme, hebdomada iuaante natiuitatem Domini. Duplex autem est an- Solaris. Primus dicitur regularis, & hic est 365. die-. Secundus dicitur bisextilis, & hic est 366. dierum, in omni quarto anno. Ratio autem est, vt suo loco mus, quia quilibet annus est 365. dierum, & hor. sex autem quatuor, id est in quarto anno faciunt as 24. & 24. horæ vnum diem naturalem, & hinc est d mense Februario omni quatro anno damus vnum n vltra consuetum, & sicut solet esse 28. dierum, cum mus 29.

Tertio notandum est circa annum Lunarem, quod continet 12. Lunationes, quæ fiunt in 354. diebus, n sexies 30. & totidem 29. dies tantam summam perunt. Sed notandum venit, aliud esse loqui de circulane Lunæ ab vno puncto ad idem punctum. V.g. à pri- gradu Arietis, ad eundem primum gradum Arietis o Zodiaco peragrato, & aliud est loqui de nouilunio, , de die quo iterum Soli coniungitur. Si primo modo quamur, dicimus Lunam 27. diebus cum sex horis sendum quosdam totum percurrere cœlum, & ad idem nctum redire. Si vero secundo modo, affirmamus Lnm consummare duos dies cum sex horis antequam lē inueniat, quia Sol ab eo tempore, quo eam in præsdenti mense coniunctam habuit, tantum suo proprio otu iter fecit, quantum potest Luna per duos dies, & ras sex iter facere. Quia tamen Lunationes istæ 12. ex . tantum diebus constant, quia nunquam attingit 30. es antequam de nouo Solem inueniat, ideo annus Soris excedit annum Lnnarem 11. diebus, & hic 11. numes, est numerus Epactæ, nam Epacta nihil aliud est, nisi umerus dierum quibus annus Solaris communis dies 365. excedit annum Lunarem, qui est dierum 354. ita Epacta primi anni sit vndecim. Et ista Epacta inueniur semper dies Lunæ. Nam scita Epacta anni, cui semper ldetur in alio anno 11. & si contingeret habere 19. in seuenti anno addentur 12. vt cum peruentum fuerit ad o. numerum, incipiatur numerus Epactæ in 11. numero cut primo. Si autem non deuenerit numerus ad 30. præse, sed excesserit, tollatur numerus excedens demendo o. & ita ille erit numerus Epactæ illo anno.

Scito igitur numero Epactæ, ei addatur numerus dieum mensis, & his, numerus calendarum, i. e. mensium, ncipiendo a Martio, & sic habebitur dies Lunæ. V. g. olo scite quotnam dies Lunæ habeamus hodie, quæ est ies 29. Martii 1618. Primo ergo quæro locum, & numerum Epactæ anni præteriti, qui fuit 23. hoc igitur anno incipiendo a Martio debeo addere 23. numerum 11. & ita totus numerus erit 34. tunc ab hoc numero demo 30 quoniam non excedit 30. tunc habeo quatuor Epactæ. Ergo hoc die 29. mensis Martii anni 1618. habeo 4. Epactæ. Huic numero addo dies 29. mensis, & ex his resultat numerus 33. Huic addo numerum Calendarum mensium, id est vnum, quoniam suppono annum secundum Astronomos incipere à Martio, & sic ex omnibus supradictis resultat numerus 34. id est 4. Epactæ 29. mensis & 1. Calendarum: ab hoc numero autem deducendum semper venit 30. & sic concludo Lunam habere dies 4.

Ex eodem met motu Lunæ habetur ciclus decemnouennalis sic dictus, quia est reuolutio numeri 19. ab vno, vsque ad 19. qua reuolutione completa, iterum ad vnitatem, i. e. ad vnum reditur. Vt v. g. hoc anno 1618. aureus numerus, qui idem est, quod cyclus decennouennalis est 4. igitur sequenti anno erit, 5. & sic quolibet anno addetur vnum, vsque ad 19. ad quem numerum cum fuerit peruentum, redibimus iterum ad 1. & sic iterum successiue vsque ad 19.

Annus autem Indictionis, non significat nisi reuolutionem 15. annorum ad 1. & ab vno vsque ad 15. & cum ad 15. peruentum fuerit, redeundum erit ad 1.

Ita annus Lunaris, qui quandoque dicitur embolismalis, & embolismus, non est nisi excrementum anni Solaris ad Lunarem, vnde ille annus dicitur embolismalis in quo quo cadit, & recolligitur vna Lunatio 30. dierum recollecta ex illis 11. diebus in quibus superat annus Solaris annum Lunarem, & ideo tertius annus est embolismalis, quia in illo recolligitur lunatio 30. dierum, tribus diebus insuper remanentibus, quia ter 11. sunt 33. remanentibus tamen aliis tribus diebus. Propterea annus 8. erit etiam embolismalis additis illis sex diebus ad alios 22. dies qui ex supercrescentia 7. & 8. anni recolliguntur. Sed ad hoc vt Lunatio 8. anni quæ est embolismalis sit 30. dierum, oportet mutuare duos dies ex embolismali subsequenti, & ita erit procedendum vsque ad 19. annum, quando circulus embolismalis adimpletur continens annos 12. communes, & septem embolismales. Embolismales enim sunt, 3. 6. 8. 11. 14. 17. & 19.

Ad argumentum patet, quod procedit de anno Solari tantum, nos autem vlterius etiam damus annum Lunarem, qui fuit apud multas gentes in vsu, & ideo non contemnendus.

DVBIVM CXXI.

An quatuor præcipua tempora anni dentur.

Videtur quod non. Nam solemus dicere, quod Ver est temperatum, nec frigidum, nec calidum, & ita Autumnus; Æstas vero calida, & sicca, & Hyems frigidus, & humidus. At hoc falsum esse cernitur, quia fere totus mensis Iunii, saltem vsque ad 22. diem est Veris, & tamen

men magis tunc feruet Sol quam in principio mensis Septembris, quod est Æstatis, & magis frigent omnia in initio Decembris, quod dicitur Autumni, quam in initio Martii, quod est Hyemis. Immo quando nos habemus Hyemem antipodes nostri habent Æstatem, &c. Ergo male possumus hæc quatuor præcipua anni tempora designare.

Respondetur tamen vere, & realiter nos cernere, & experiri ista quatuor præcipua tempora anni.

Prima igitur quarta anni dicitur Veris, quæ secundum Astrologos est principium anni, & causatur dum Sol primum punctum Arietis ingreditur, & per rectam lineam versus Septentrionem ascendit. Hæc quarta anni tam diu durat, quam diu Sol permeat per Arietem, Taurum, & Gemini vsque ad initium Cancri, quod est à die Martii 21. vsque ad 22. Iunii circumcirca.

Ver autem multa habet. Primum, quod est temperatum, nec multum calidum, nec frigidum, vnde est tempus sanissimum, minime mortiferum, nec infirmatiuum. Nam, vt tradit Galenus, natura his duabus qualitatibus delectatur, scil. caliditate, & humiditate temperate. Nam caliditas est causa effectiua nutrimenti, & augmenti, humiditas verò est causa materialis eorundem, & ideo in Vere maxime generatur sanguis, qui magis est necessarius nutrimento corporis.

Secundum est, quod secundum temperiem suam, & conditionem multum operatur ad ægritudinem, vel sanitatem. Nam in Aphoris. dicitur. Quod si Hyems fuit sicca, & borealis, & Ver fuerit pluuiosum, in Æstate erũt febres acutæ, & dyssenteriæ, maxime in humidis natura. Etenim cum in hyeme humores sicci per frigiditatem retineantur, acuuntur, & per nimiam Veris humiditatem distemperantur, & sic multæ superfluitates generantur, quæ tandem per calorem resoluuntur. Quod si calor in Æstate non sit potens eas consummare, putrefacit, & sic febres acutas generat, & multas alias passiones inducit. Si vero Hyems fuerit calida, & humida, & Ver extiterit frigidum, & siccum, necesse erit homines in Æstate ægrotare, & mulieres parituras leui de causa abortire, [illegible]ationem reddit Galenus dicendo, ꝙ quando corpora prægnantium in hyeme sunt calida, & humida, sunt etiam, ex [illegible] sequenti, tenera, & rara. vnde frigiditas aeris vernalis subito penetrantis ad interiora fœtum lædit, cum per frigiditatem, & siccitatem, mortificetur fœtus, quo[illegible] hæ sunt qualitates mortificatiuæ. Fœtus autem aggrauat, cum est mortificatus, & sic retinacula abrumpit, & tunc mulier necessario abortit.

Tertium est, quod Ver terram diu per Vernum clausam aperit, radices, & herbas in terra mortificatas pro[illegible]t, ac d[illegible]it, & floribus, & herbis terram renouat, A[illegible] ad [illegible]um & amorem inducit, & sollicitat, & mito [illegible]m terræ superficiem induit, & venustat, tunc [illegible] terra ridet, syluæ frondent, prata florent, cœlum [illegible]er, mare quiescit, volucres nidificant, & vocife[illegible]nt, & omnia, quæ in hyeme videbantur mortua, & [illegible]a, vernali tempore, i.e. veris renouantur.

Quartum est, quod vires viuentibus accrescit, & auget, vnde Ver dicitur à virore, vel vigore, tunc enim arbores, & herbæ virescere incipiunt, & frondere, & animalia calefieri, & ad coitum magis excitari.

Quintum est, quod tempus Veris, est tempus agriculturæ, & laboris, lætitiæ, & amoris, quare secundum Marcianum seu Macrobium, serenitas, & amœnitas aeris vernalis, dicitur risus Iouis, & Veneris. Habet solum nocumenti, & perniciei in aquis, quæ tunc temporis minus sanæ sunt ad bibendum, quia a vaporibus tunc resolutis ingrossantur, & a ranis, aliisque vermibus tunc temporis semen proiicientibus inficiuntur, & ideo si necesse fuerit eas bibere, consulit Constantinus, vt primo decoquantur, & sic per ebullitionem, subtilisentur, & purificentur.

Sextum est, quod possumus dicere ipsum tres menses comprehendere, & quamuis non comprehendat totum Martium, sicut nec totum Iunium, vt dictum est supra; quia tamen media participant de extremis, ideo libentes ei dabimus Martium, Aprilem, & Maium saltem in hac descriptione. Martius ergo sit primus mensis, qui sic dicitur, vel vt aliqui tradunt, a Marte, cum sit tempus, quo solent Principes ad bella procedere, vel a marte Romanorum auctore, vel a mare, cum tunc animantia ad marem, & coitum, soleant procedere. Ab Hebræis autem dicitur mensis Nisan, & habet 31. dies, & in 21. die tenet æqualitatem dierum cum noctibus. Hoc mense terræ pori aperiuntur, & humores incipiunt ascendere in herbis, arboribus, ac animalibus, vnde Martius depingitur tanquam vinitor, vel hortulanus, quia tunc est tempus amputandi superflua a vitibus, ac aliis arboribus. Tempus autem in mense Martio, est valde mutabile, & instabile, & ideo facillime tunc corpora animantium alterantur. Reddit aquas non multum sanas ad bibendum cum tunc seminibus Piscium, Ranarũ, & Vermium inficiantur, præcipue dum Sol mediũ signi Piscιũ peragrat.

Secundus mensis est Aprilis, sic dictus quasi aperilis, quia omnia tunc aperiuntur, & tunc germina, flores, & folia, de terra & arboribus egrediuntur, vnde depingitur, vt gestans flores, quia tunc terra decoratur foliis arborum, ac floribus. Vel dicitur quasi Aphrilis à semine, quia tunc apertis poris terræ sunt apta seminationi, ac agriculturæ. Ab Hebræis dicitur Var, & habet 30. dies. Circa finem dies habet horas 14. nox 10. circiter.

Tertius mensis dicitur Madius seu Maius à Maia Matre Mercurii, vel, secundum alios, à maioribus natu, qui in Republica sunt maiores, vel, secundum alios, a madefactione pluuiarum, quia tunc temporis oriuntur Pleiades, & Hyades, & aliæ stellæ pluuiales, quarum virtute pluuiæ mittuntur, & rores ad seminum iactorum madefactionem, & irrigationem elabuntur. Tunc enim maxime aues vociferant, & gaudent, prata rident, & florent, syluæ virent, & omnia fere animantia, ad gaudium & amorem excitantur, & propter aeris temperiem & temporis iucunditatem in hominibus lætitiæ gemi[illegible]ant[illegible]s, vnde depingitur iuuenis, & equitans, & volucr[illegible]per

m[illegible]um

ium gestans. Apud Hebræos dicitur Siban, habet 30. dies 15. horas & noctem 9. circiter.

De Æstate.

ecunda quarta anni dicitur æstas, quæ est calida, & a, quia Sol tunc terram validis radiis percutit & adu- Incipit autem Æstas a primo gradu Cancri, & pro- it ad primum vsque gradum Libræ, quod fit spatio m mensium, percurrendo totum Cancrum, Leonem, irginem. Habet autem Æstas multa.

rimum est, quod sua natura est calida, & sicca, & leræ generatiua, quia fortissimam imprimit in iufe- a irradiationem, & transit per canem maiorem, & iorem, ac alias stellas Martiales, quæ calorem cau- : vnde Sol superflua illa consumit, quæ Hyems ge- auit, dies longiores efficit, flores, & fructus ad matu- tem perducit, quia vi caliditatis suæ intensæ, humo- in fructibus tunc digerit, & digestos eis incorporat, coniungit, quod vero superfluum est desiccat peni , & consumit. Apes mellificantes suis floribus tefi- , & satiat, nocturnis temporibus rorem generat, & barum superficiem, ne diurno æstu arescaut, rigat & nectat.

Secundum est, quod si Æstas suam temperiem exerit, irmitates calidas, & siccas, generare, & inducere con- uit. Item calore suo humidas partes consumendo truit, & siccitate sua partes terrestres comprimit, & niungit, & sic terram aperit, ac scindit. Consumptis im partibus aqueis, quæ fuerant causa coadunatio- partium, & constrictionis, necesse est vt pars a parte uidatur, & sic scissura in partibus terreis efficiatur, & opterea etiam terram rimosam, & cauernosam red- t. Item loca paludosa aquositatem consumendo de- eat, exasperat, & indurat, & porosas partes anima- m caloris sui subtilitate subintrat, & humorem sub- taneum dissoluendo sudorem prouocat, & sic quod superfluum destruit, & annihilat. Per pororum et- n apertionem fit spirituum exhalatio, & substantia- humiditatis euaporatio, & ideo vires debilitat, & eruat. Ex caliditate, & siccitate choleram excitat, & flammat, & ideo febrilem calorem generat, & aug- entat.

Tertium est, quod tempore æstiuo aues canoræ maxi- e vociferant, & modulantur, & volucres Syluestres ad llificandum maxime animantur. Cœlum maxime to- it, & tempestates, vt suo loco dicemus, inducit.

Primum mensem Æstatis (quamuis maior pars sit eris) dicemus esse Iunium. Hic autem mensis, ait Isi- orus, dictus est Iunius, a iuuentute Romana, quia po- ulus Romanus in centurias iuniorum, & seniorum fuit uisus. Ab Hebræis autem dicitur Tamuz, & in hoc en[illegible] tenens longissimum diem, qui est, dum Sol in- [illegible]tur Cancrum, & constituit Solstitium æstiuale, [illegible] autem calore Solis humorem in radicibus desic- [illegible] omnia ad maturitatem tendunt, & ideo depingi- ur secans fœna, quia fœna in pratis tunc [illegible] nt matura.

Secundus mensis dicitur Iulius, à Iulio Cæsare sic di- ctus, quia in illo mense est natus, vel, vt alii dicunt, quia hoc mense ad imperium fuit sublimatus. Hebræi illum dicunt Ab. Est mensis feruentissimus, quia hoc mense Sol Leonem propriam domum intrat, & inter canes procedit, quare tunc augetur calor, & in caliditate fit ex- cessus, & hinc omnes etiam calidæ passiones intendun- tur, & tempus multum medicinæ disconueniens reddi- tur. Ex nimio calore, ad interiora radicitus subintrante segetes maturescunt, vnde Iulius depingitur cum falce segetem resecante, quia hoc est tempus congruum mes- sioni.

Tertius mensis dicitur Augustus, ab Augusto Cæsare nuncupatus, qui apud Hebræos dici ur Elul. In hoc mense fruges in horrea recolliguntur, & ideo depingitur cum flagello triturante, terram à frugibus denudat, & exspoliat. Nam in hoc mense Sol Virginem intrat. Sicut autem Virgo est sterilis & infœcunda, sic terra eo tem- pore fit quasi sterilis, & suis fructibus orbata.

De Autumno.

Autumnus ab augendo est dictus, quia eo tempore potissimum fruges, vina, & fructus in horreis, & cellis vinariis abundant, & augentur. Est enim hoc tempus thesaurus colligens omnes fructus, in aliis temporibus seminatos, vnde Isidorus dicit, quod nutrici Iunonis comparatur ratione fertilitatis. Homines enim sollici- tos, & negotiosos circa fructuum collectionem reddit, agros a frugibus, & arbores à fructibus orbatas reddit, sua siccitate, & frigiditate frondes, & folia mortificat, & deiicit, terram sterilem efficit, & vim germinatiuam am- putat, & præscindit.

Primo ergo habet, quod est sua natura frigidus, & sic- cus, & est veri contrarius, & ideo est humoris melan- cholici, frigidi, & sicci generatiuus, & multarum infir- mitatum, & pessimarum causatiuus, vnde Hippocrates in Aphorism. dixit. In Autumno acutæ accidunt infirmi- tates, & mortiferæ. Et Galenus eo loci. Autumnus pesti- lentior est cæteris temporibus, & in multis illaudabilis. Primo propter mutabilitatem temporis, nunc .n. est ca- lor, nunc frigus. Secundo, quia cum sic post Æstatem in- uenit multos humores incensos ex calore præcedente, quos repercutit frigus Autumnale ad interiora, & non permittit eos exire, qui tandem putrefiunt, & inducunt pessimas passiones, vt quartanas, & febres vix curabiles, & hoc, quia Autumnus frigidus est, & siceus, & inordi- natus. Hinc etiam hoc tempore fiunt corpora debilio- ra, propter nimiam siccitatem à qua consumitur sub- stantialis humiditas, & propter inæqualitatem aeris, po- ri nunc subito aperiuntur, nunc subito clauduntur, vnde fit calidarum fumositatum retentio, quas cum virtus non potest expellere, multitudine, & acumine materiæ, passiones mortiferæ subsequuntur.

Secundo Phthisicis Autumnus solet multum esse no- cinus, quia sua frigiditate, & siccitate pulmonem desic- cat, & rumpit ad modum pampini, & ideo phthisicos val- de lædit, ita & morbo gallico (vt dicitur) laborantes, quia virtus deficit, & virtus male succrescit.

Tertio damus ei pro nunc tres menses Septembrem, Octobrem, & Nouembrem. September sic dicitur, quia est septimus mensis a Martio, seu dicamus ab imbre temporaneo, quia in mense Martio solent imbres inundare, & ab Hebræis dicitur Tisri. In hoc mense est secundum æquinoctium, quod dicitur Hyemale, seu Autumnale, sicut primum dictum est Vernale, id est, Veris, & fit dum Sol intrat primum gradum Libræ. Est finis Æstatis, & principium Autumni, in quo est vindemia, & ideo depingitur tamquam vindemiator, racemos colligens in corballo. Est mensis mutabilis, & instabilis, cuius calor in principio est intensus, sed in fine remittitur, & tepescit, sapiens frigiditatem autumnalem. Fuit semper in magna veneratione apud Hebræos. Nam Hebræi primo solennizauerunt diem sabbathi, qui est septimus hebdomadæ, quoniam eo die requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat Gen. 1. adeo vt die Sabbathi nullum opus seruile erat licitum, nec dominis, nec seruis, nec iumentis, nec peregrinis. Nec in domibus Hebræorum die septimo ignis accendebatur, & cibus necessarius pro die Sabbathi die ad ipsum præcedenti præparabatur. Cultioribus tamen indumentis populus in sabbatis ornabatur, Lautioribus cibis, & epulis communiter vtebatur. Templum orationis gratia plusquam in aliis diebus frequentabatur, altaria maioribus sacrifiiciis, & pinguioribus oblationibus semper cumulabantur. Lex a sacerdotibus in synagogis hoc die exponebatur, cantus cum psalmodia solennius agebatur, omnis discursus, & euagatio populo prohibebatur, & iter sabbathi tantum mille passuum permittebatur. Armis, nisi pro defensione legis inhibebatur, & violator eius omnino interfici iubebatur.

Secundo Hebræi in septimo mense festum Scenopegiæ celebrabant, & erat festiuitas tabernaculorum, & celebrabatur in memoriam expeditionis quando recedentes de Ægypto, in tabernaculis morabantur, vt tradit Isidorus. Scenopegia enim Græce, Latine dicitur, quod tabernaculum. Hæc igitur solennitas in Septembri semper celebrabatur, quia collectis frugibus, de omnibus decimas domino obtulerunt, ac lætitiæ, & gaudio tunc specialiter vacauerunt, frondibus, & ramis, domos suas ornauerunt, fructus arboris pulcherrimæ, id est, poma cedri in manibus portauerunt. Nota etiam, quod decimo die triplex festum celebrabant; scil. expiationis, quia decimo die vt dixi mense Septembris Summus Pontifex intrabat cum sanguine vitulæ rufæ, & expiabat sancta sanctorum, & ideo dicebatur dies expiationis. Secundo dicebatur dies afflictionis, quia eodem die populus ieiunabat pro reatu vituli, quem adorauerunt in deserto. Tertius vocabatur dies propitiationis, quia tali die dominum audierunt sibi fuisse placatum super transgressione vituli idololatriæ in deserto.

Erat etiam apud Hebræos septimus annus celebris, de quo multa legi possunt in sacris literis.

Secundus mensis Autumni dicitur October, quasi sit octauus mensis ab imbre. Ab Hebræis dicitur Marchaman, est mensis naturaliter siccus, & frigidus, vnde terram desiccat, & eam ad susceptionem seminum disponit, & habilitat, vnde tunc temporis semina hyemalis glebæ commendantur, & ideo depingitur in similitudinem hominis seminantis, solum cauendum est, quod in initio solet esse calidus, & in fine frigidus, quare tamquam Scorpius in fine graui frigore pungit, & ferit.

Tertius mensis nominatur Nouember, quasi sit ab imbre nonus, ab Hebræis dicitur Casleu, sua frigiditate ad interiora penetrat, & grauiter corpora lædit, sua siccitate, & frigiditate arborum folia constringit, desiccat, & deiicit, poros in animalibus claudit, & recollectis humoribus intrinsecus eos congelat, coagulat, & comprimit Et ideo tunc temporis animalia, & maxime Porci multum impinguantur, propter quod depingitur quasi rusticus, quercus percutiens, & glandibus porcos suos reficiens.

De Hyeme.

Hyems ab eundo dicitur, quia tempore hyemali Sol, solet ire, & volui breuiori circulo, quam in æstiuali, vnde dies breuiores efficit, & noctes longiores ducit, vt dicat Isidorus.

Primo ergo hyems est frigida, & humida, phlegmatis nutritiua, & si est aspera, homines desides & pigros ad operandum reddit, quia nerui frigiditate constringuntur, contrahuntur quodammodo, & coarctantur, & ita membra ad operandum non ita de facili laxantur. Item ex frigore pori clauduntur, & reuocato calore naturali ad interiora virtutes animales confortantur, propter quod appetitus excitatur, & plura cibaria quam in aliis temporibus requiruntur. Vnde Hippocrat. in aphorismis dixit, quod Hyeme ventres sunt natura calidiores & somni longissimi, calor enim, cum tunc sit multus, multo indiget nutrimento.

Secundo si Hyems suas qualitates excedat, varias passiones in corporibus generat, multi enim humores, ex his passionibus, in concauitatibus corporis aggregantur, qui non inuenientes viam euaporationis calefiunt, & computrescunt, ex quo variæ infirmitates necessario procreantur.

Tertio est quidem humida, & frigida, & ideo quia est humida, niues & aquarum inundationes tunc multiplicantur, & viæ, & semitæ, lubricæ, & lutosæ efficiuntur. Quia tamen est magis frigida quam humida, ideo fit magis aeris, & aquæ constrictio, & congelatio, & sic omnia beneficio caloris nascentia, & viuentia, rigore frigoris mortificantur, & præter ita Æstatis omnia vilificantur. Pori terræ constringuntur, & ob hoc corporum vmbræ prolongantur, & corpora infrigidantur. Partes tamen calidæ interius fugientes dominantem frigiditatem inaggerant, & ideo aquæ puteales, fontanæ, & loca subterranea magis quam in Æstate calida sentiuntur, quia fugiens sibi contrariam aeris frigiditatem, interiora petit, & in venis puteorum, fontium, & concauitatibus locorum per antiperistasim se includit,

deo propter talem caloris præſentiam aquæ in fonte, in puteo non gelantur

Quarto Hyem[illegible] da[illegible] imus tres menſes.

Primus dicitur December, id eſt ab imbre Martii deci-
ɪs, ab Hebræis dicitur Tebeth. Eſt menſis ſolſtitialis, oniam in ipſo Sol ingreditur Cancrum, eſt finis Au-
mni, & principium Hyemis, & ſolet eſſe pluuioſus, vel ɪuioſus. In hoc menſe propter aſperitatem frigoris, al-
a, & animalia domeſtica ſunt pauci motus, & multæ ɪetis, & ideo multum impinguantur vnde tunc tem-
ris mactantur, & propter hoc depingitur tamquam ɪnifex, qui cum ſecuri percutit, & mactat Porcum ɪm.

Secundus dicitur Ianuarius, dictus à Iano, qui apud ɛbræos (ſecundum multos) eſt Noe. Nam vt dicit D. ɪg. gentiles credentes Ianum fuiſſe quendam Ducem ɪpotentem, & magnum, & in magno pretio haben-
ɪn, vnde etiam ei duas facies figurabant, vnam ante, & ɪam poſt ſe, quia apud eos fuit finis anni præteriti, & ɪtium futuri. Vel dicitur Ianuarius, quaſi limes, & ianua ɪui anni, vnde Ian[illegible] cui dicatus dicitur, pingitur bi-
ɪns, demonſtrando exitum vnius anni, & introitum al-
ɪius. Depingitur comedens, & de ſcypho bibens, quia ɪimalia tunc abundantiorem cibi copiam exigunt, & ɪquirunt, quoniam propter ſubintrationem caloris ad ɪteriora, maxime appetitus viget. Ab Hebræis dicitur ɪchebat.

Tertius eſt Februarius à Februo, ſeu Plutone dictus, ɪi ab antiquis hic menſis eſt conſecratus. Ianuarium e-
ɪm [illegible] & Februarium inferio ribus, anti-
ɪuus error gentil[illegible] co[illegible] ſecrauit. Eſt menſis multum ɪuuioſus, & aquo[illegible], quia Sol aſcendendo multos va-
ores eleuat, & in aquam reſoluit. Depingitur vt ſenex ɪgnem ſtaus, & pedes calefaciens, quia ſæpe frigora ɪnc temporis vrgent, & venti. Si eſt biſſextilis, habet ɪes 29. ſi non ſolum 28.

Ad argumentum dicitur, quod quando ſermo eſt de ɪ[illegible]uat[illegible], latitud[illegible]nem, & extrema habente, dum de ea eſt ɪrmo, ſit ſecundum ſe, & non ſecundum ſua extrema, ɪæ participant de his quibus coniunguntur, ſecundum ɪuod eis coniunguntur. Quia ergo 20. & amplius dies ɪnii appropinquant Æſtati magis, quam 20. dies Se-
ɪtemb. qui [illegible] ſint Æſtatis, ſunt tamen eius, [illegible] iam decli-
ɪauit, & extenuata eſt, ideo magis feruet Sol in principio ɪnii, quam Septembris, &c. & ita applica ad alia.

DVBIVM CXXII.

An ſint à Medicis obſeruandi aliqui gradus ſigno-rum, & aſpectus planetarum.

Videtur quod non. Nã ſi hoc eſſet, ſequeretur, quod in repentinis malis nullum pręſtandum eſſet reme-
ɪum, dato quod Luna, Sol, vel alius planeta eſſet in ali-
ɪuo gradu de dicendis, vel aſpectu. Hoc autem non eſſet ɪiſi exponere infirmum manifeſtæ morti. Ergo Medici ɪon debent infra dicenda obſeruare.

Præterea. Quæ vt famoſiora poſuimus ſupra obſer-
uanda, vt dies criticos &c. & tempora anni, adhuc Aſtro-
nomi plura alia obſeruarunt pro Medicis.

Primo ergo obſeruarunt quoſdam gradus ſignorum Zodiaci malos, ſed diuerſimode, vnde etiam variis no-
minibus nominauerunt. Quoſdam enim dixerunt pu-
teales, & hos dixerunt mortales, ſi horâ infirmitatis Lu-
na, & etiamſi alius planeta in eis reperiatur, vel Domi-
nus aſcendentis, magis tamen Luna. Alios dixerunt te-
nebroſos, & hos affirmauerunt periculoſos. Alios va-
cuos, & hos dubios. Et alios lucidos, & hos laudabiles, & bonos. Hi autem gradus deſignantur in infraſcriptis fi-
guris.

GRADVS PVTEALES.

Arietis	6.	11.	16.	23.	29.	
Tauri	5.	12.		24.	25.	
Gemini	2.	12.	17.	26.	30.	
Cancri	12.	19.	23.	26.	30.	
Leonis	6.	13.	15.	22.	23.	28.
Virginis	8.	13.	16.	21.	25	
Libræ	1.	7.	20.	30.		
Scorpionis	9.	10.	22.	23.	27.	
Sagittarii	6.	12.	15.	24.	27.	30.
Capricorni	2.	7.	17.	22.	24.	29.
Aquarii	11	12.	17.	22.	24.	29.
Piſcium	5.	9.	24.	27.	28.	

GRADVS TENEBROSI.

Arietis	3.	8.	16.			
Tauri	1.	2.	30			
Gemini	3.	5.	7	27		
Cancri	2.	14.				
Leonis	10.					
Virginis	3.	5.	30.			
Libræ	3.	5.	10.	21.		
Scorpionis			3.	30.		
Sagittarii			3.	12.		
Capricorni			1.	7.	22.	
Aquarii			6.	13.		
Piſcium			3.	7.	15.	30.

GRADVS VACVI.

Aretis	1.	4.	24.	30.
Tauri	5.	12.	20	
Gemini	3.	4.	16.	30.
Cancri	2.	4.	18.	30.
Leonis	5.	25.		
Virginis	2.	5.	10.	27.
Libræ	9.	30.		
Scorpionis	5.	7.	14.	28
Sagittarii	11.	23.		
Capricorni	9.	25.		
Aquarii	4.	25.		
Piscium	3.	25.		

GRADVS LVCIDI.

Arietis	7.	5.	9.	20.	29.	
Tauri	3.	4.	7	8.	15.	28.
Gemini	4.	6.	8.	12.		
Cancri	8.	13.	28.			
Leonis	3.	30.				
Virginis	4	6.	8.	16.		
Libræ	4.	6.	8.	t.	8.	27.
Scorpionis	4.	6.	8	20.		
Sagittarii	7.	9.	19.	29.		
Capricorni	3.	4.	5.	10.	19.	30.
Aquarii	5.	8.	9.	21.	30.	
Piscium	2.	4.	6.	12.	22.	

Secundo obseruant annos climactericos seu periodicos, de quibus dictum est supra. Inter hos autem quidam dant maximos, & minimos, & principales. Maximi sunt anni multiplicati in omni septennio, adeo vt 7. per nouem numeretur, vnde 9 septies fit numerus 63. & ideo 63 dicitur annus climactericus maximus. Et ita multiplicatio numeri septenarii per 12. nam 7. duodecies sunt 84 Ideo secundum Astronomos anni 63. & 84. sunt anni climacterici maximi, & periculosissimi, colligentes semper secundum medietatem anni præcedentis, & sequentis. Minimi sunt qui multiplicantur per 7. sed in numero pari tantum, vt 14. 28. 42. &c. Principales, sunt qui multiplicantur per 7. per numeros cossicos vt 21. 35. 49. &c. Rationem in horum supra assignauimus dominio planetarum.

Tertio tradunt, & bene, quod Medici in considerandis diebus criticis, non inspiciant diem infirmitatis, vt dicitur supra digitos, sed in ephemeridibus diligenter intueantur horam, & diem, & tunc in ephemeridibus notent gradum Lunæ quem tenet, & ab eo gradu computent dies & aspectus, scientes, quod aspectus coniunctionis est in eodem gradu, sextilis in distantia graduum 60. quadratus grad. 90. opposito grad. 180. qui aspectus non semper contingunt eodem die, quia Luna in vno die naturali 24. horarum, quandoque currit gradu 12 quandoque 13. & aliquando 14. 15. & 16. vnde ex hoc oritur multa alteratio dierum.

Quarto censent inspiciendum etiam esse locum Solis hora decubitus, & Lunæ, in domibus cœli, quia si Sol tunc appropinquet ad occasum, malum indicium est, se virtutem infirmi esse debilem, & a luminari maiori sub terra deferri. Inspiciendum quoque est, an Luna sit afflicta, oppressa, aut a maleficis circumdata, aut inimico aspectu affecta, an sit in augmento, vel diminutione luminis, an velox, vel tarda, si à maleficis decedat, vel ad eos accedat, ad vnũ, vel plures, nam ex his bona, & mala indicia desumuntur, & prognostica deducuntur. Non erit prætereundum intueri, an in diebus criticis aliquid patiatur, vel in ordine ad totum cœlum, vel ad positionem cœli hora infirmitatis.

Quinto, vt supra diximus habenda esset natiuitas infirmi, cum suis directionibus, & reuolutionibus, ac mundi accidentibus, vt sic possimus notare eclipses, magnas coniunctiones, & similia.

Sexto obseruant pro scissione venæ, & deductione sanguinis, ac præstandis medicinis multa, quæ etiam vt plurimũ supra sparsim sunt adducta. Vt primo quoddum Luna est in signis ruminantibus, scilicet Ariete, Tauro, & Capricorno, seu cum aliquo planeta retrogrado iuncta, non est bonum sumere medicinam laxatiuam, quia vt dicit Hermes vomitum prouocabit, & reuocationem.

Secundo, quod nec debent dare medicinas dum Luna est in malo aspectu cum Saturno, & Marte, quia Saturnus, vt frigidus, eam tenet & restringit, & Mars sua nimia caliditate eam ratefacit, & relaxat, & quandoque cum eo sanguinem emungit.

Tertio secundum Ptolomæum cent. 19. non est dandum pharmacum laxatiuũ dum Luna est cum Ioue, quia ipse sua benignitate, id est, caliditate, & humiditate impediat

pedit confortando naturam, ne superflua, & nociua emittat.

Quarto, nec si dominus ascendentis hora sumptionis medicinæ, cum alio planeta in medio cœli sit collocatus, quia vt tradit idem Ptol. 21. cent. infirmus nauseam patietur, & medicinam euomet.

Quinto in dandis medicinis inspiciendus est finis, sc. ad quem finem detur, scilicet ad quam virtutem corroborandam, vel subleuandam, quia oportebit tempus aptum expectare in quo opportunius, ac efficacius operari possit, quod fiet quando Luna erit cum planeta illi parti subleuandæ iuncta, vel in illo signo, vel in felici aspectu, quæ ad hoc vt sciantur infrascriptam tabulam appono ex Ptolomæo.

Sol gubernat Vim vitalem in corde, & Attractiuam.
Iuppiter——Vim vitalem vegetabilem, & augmentabilem,& naturalem,in hepate,& digestiuam.
Saturnus——Vim receptiuam,& retentiuam.
Mars——Vim irascibilem.
Venus——Vim generatiuam,concupiscipilem, & appetitiuam.
Mercurius Vim Imaginatiuam, phantasiam,& cogitatiuam.

Dum ergo Luna debet corroborare vnam ex his virtutibus, necesse erit vt sit cum in vno horum planetarum, vel in fœlici eius aspectu. V. g. dum debet corroborare virtutem generatiuam, sit cum Venere, attractiuam, cum Sole, sed in signo naturæ Solaris, scil. in signo calido, & sicco, vt sunt Aries, & Sagittarius, non Leo, quia feruet, ideo pono etiam hic signa.

Sagittarius,& Capricornus præsidens Attractiuæ.
Gemini,& Libra regunt,Vim digestiuam.
Taurus,& Virgo—— Vim retentiuam.
Cancer,Scorpius,& Pisces.Vim expulsiuam.

Hali autem supra dictum 56. Ptolomæi generaliter tradit, quod dum Luna crescit bonum est vti extrahentibus ab intrinseco, ad externa, quia natura tunc humores rapit,& trahit ad externa. Dum autem decrescit, sc. à 14. vsque ad nouum coitum cum Sole, optimum erit vti internis medicinis, quia tunc natura trahit, & deducit humores ad interiora.

Septimo etiam obseruant ad educendum sanguinem. Primo cum Auicenna, quod in eo deducendo quatuor sunt inspicienda. Primum est ætas, quia nec pueris, nec senibus tollitur. Secundum consuetudo, quia non assuetis difficilius vena scinditur, assuetis vero facilius, quia natura solet sæpe sic se exonerare. Tertium est virtus, quia a corpore robusto tollitur, non a nimis debilitato. Quartum est tempus in quo quarto insudant singulariter Astronomi.

Ideo Secundo dico cum Hippocrate, quod in extremo calido, vel frigido, nec ante nec post à quibusdam diebus canicularibus debet homo purgari, vel phlebotomiæ subiici, & hoc intellige nisi magna necessitas vrgeat.

Tertio ergo dicunt pro phlegmaticis bonum esse deducere sanguinem quando Luna est in Ariete,& Sagittario. Pro melancholicis,dum est in Libra,& Aquario. Et pro cholericis,in Cancro,Scorpione,& Piscibus. In Gemini dum reperitur, omnino à scissione venæ est abstinendum. In signis terreis,vt in Tauro,Virgine,& Capricorno parum proficiet.

Quarto dicunt quod nullo modo ab illo membro sanguis deduceretur, in quo tempore deductionis sanguinis Luna reperitur. Vt nullo modo à capite, dum est in Ariete, A collo, in Tauro, A brachiis, in Gemini. A pectore in Cancro, A terminantibus particulariter cum corde, dum erit in Leone. Ab intestinis, in Virgine. A virilibus, in Libra. A renibus, in Scorpione. A coxis, in Sagittarius. A genibus, in Capricorno A sinchis, in Aquario. A pedibus, in Piscibus, quia supradicta signa enumeratis partibus dominantur.

Quinto dicunt, quod in his aspectibus vena non est scindenda.

In coniunctione Solis, nec per tres dies ante, nec per tres post.

Nec Saturni per vnum diem ante, & per vnum post,& ita cum Marte iuncta. Nec si sit cum Mercurio combusto, vel Venere combusta, id est si fuerint prope Solem, per quinque gradus.

In oppositione Solis per vnum diem ante,& per vnum post. Ita in oppositione Saturni, & Martis.

In aspectu quadrato cum Sole, Saturno, & Marte, per 12. horas ante,& per 12. post.

Omnes alii aspectus iudicantur boni, id est aspectus sextilis, trigonus, coniunctionalis,& oppositus, sed cum aliis planetis a supradictis.

In primo Lunę quadrante bonum est scindere venam, vel alio modo educere sanguinem à sanguineis. In secundo a cholericis. In tertio à phlegmaticis. In quarto à melancholicis.

Octauo etiam obseruarunt, (sicut & supra diximus) coniunctiones planetarum, quas tres esse dixerunt. Primas dixerunt diarias, id est, quasi dierum, quoniam quolibet mense, in aliquo dierum mensis contingit Lunam cum aliquo planetarum coniungi,& quolibet anno cum Sole, ac Venere,& Mercurio,& hæ coniunctiones mutationem in aere, vel corpore humano,& vniuerso causant, cito transeuntem, quia breues sunt. Secundas appellant medias seu annuas, quas duo superiores planetæ faciunt, scil. Saturnus,& Iuppiter: quod solet accidere omni 20. anno, & tunc malo afficitur illud signum, in quo fiunt per totum illud tempus. Tertias vocant centenas,& maximas, quæ fiunt in primo gradu Arietis omni 800. vel 1000. anno inter Saturnum,& Martem, quæ coniunctiones maximę dicuntur, quoniam important mutationem imperiorum, statuum,& morum,& fere omnium rerum, quare dicuntur etiam anni periodici Imperiorum, vt antiqui obseruarunt.

Verum est tamen, quod anni periodici dominiorum, & Imperiorum, vt deduxit Iunctinus ex Platone, est omnis annus 5[illegible]o. illius Imperii, vel dominii, adducens pro ratio-

ratione, quod cum natura sit finita, & terminata, & harmoniæ similis, necesse est, quod, sicut omnis harmonia simplex est quintana, quia supra eam non est aliqua consonantia, nam octaua est vnisona, & sexta tertiæ est similis, & tertia, & quarta concluditur in quinta, ita opus est, quod harmonia dominiorũ, & Imperiorum omni quinto centenario terminetur. Et sicut vna cantilena terminata, alia incipitur, ita vno dominio completo, aliud exordium sumit. Secundam causam multi attribuunt motui stellarum fixarum, quoniam omni tanto tempore mutando situm, mutant aspectum. Tertiam alii desumunt ab experientia omnium rerum magistra, quoniam omni 500. anno mutationes magnæ acciderunt, vel circa annum 500. hunc enim numerum non in indiuisibili, sed circumcirca inspicimus.

Incipientes ergo ab imperio Hebræorum, quod Dei voluntate est institutum, propagatum, & defensatum, videmus hunc numerum Deum non exclusisse, sed tanquam secundam causam assumpsisse, vel propter aliam nos latentem causam. Nam à libertate quam consecutus est populus Hebræus a seruitute Ægypti, vsque ad ædificationem templi, transierunt anni 480. Templum perdurauit annis 422. quando fuit destructum à Nabuchodonosore. Deinde fuit reædificatum, & ab eius reædificatione vsque ad natiuitatem Christi transierunt anni 516. Regnum Hebræorum à Saule vsque ad vltimum Ezech. perdurauit annis 505. A diluuio ad circumcisionem, transierunt anni 391. A peregrinatione Abrahami vsque ad egressum de Ægypto anni 430. A liberatione seruitutis Ægypti vsque ad Christum anni 536. secundum aliquos. Quam computationem nõ approbo, quoniam à Saule vsque ad vltimum Ezech. dixerunt transiisse annos 505. & tamen constat per 40. annos stetisse in deserto, & sub iudicibus in terra promissionis multos annos perdurasse, vnde miror, quod in fõribus deliquerint.

Monarchia Assyriorum à Nino vsque ad Sardanapalum durauit secundum aliquos annis 1200. & secundum alios 1300.

Monarchiæ Persarum à Cyro capta Babylonia, annis 208.

Monarchia Græcorũ ab Alexandro Magno, annis 283.

Assyrii dominati sunt Persis annis 520.

Atheniensium dominium a Cecrope vsq; ad Codrum 190. Et tot annis durauit regnum Spartanorum.

Ab excidio Troiæ vsque ad Romulum transierunt anni 450. Et tot annis fere in Alba regnauerunt successores Æneæ.

Respublica Romana ab expulsione Regum vsque ad Augustum annis 500.

Monarchia Imperatorum annis 5[illegible].

Constantinus Magnus post 489. annos dimisit Romanum Imperium, & illud in antiquum Bizantium ab eius nomine dictum Constantinopolim transtulit.

A Carolo Magno vsque ad hunc annum 1618. durat imperium nostrum annis 715. Et electio Imperatoris apud Germanos, eis concessa a Gregorio V. anno 996. durat vsque modo apud eos annis 622.

Tradunt etiam annum 700. & 800. periodicum esse.

A Mahometi lege vsque ad hunc annum sunt anni 10[illegible].

Ab imperio Turcarum anni 871. Nam anno à natiuitate Christi 747. Persiam obtinuerunt, & sui imperii fundamenta iecerunt.

Obseruant etiam horas planetarias dantes primam horam diei planetæ cuius est dies, quidam incipiendo ab ortu Solis, & quidam semper a 12. hora, de qua re supra diximus.

Ad argumentum dicitur, quod remedia in infirmitatibus, etiam repentinis, non negliguntur. Primo, quia ignoramus an causa sit tantæ efficaciæ, quod possit irremediabiliter occidere, nam causæ superiores in secundis modificantur, & diuersa est dispositio secundarum causarum. Secundo, quia potest esse, quod dum vna causa minatur, alia suffragetur, habita consideratione ad statum causarum cœlestium in puncto infirmitatis, & in puncto natiuitatis, ad quod multum mentem dirigimus. Tertio, quia quando omnia pugnarent contra infirmum, & omnia ei obessent, nec tum negligenda esset cura infirmi, quia Deus vult vt secundas causas inspiciamus semper, vt eius potentiæ instrumenta, & eas assumamus, vt diuinæ eius bonitatis riuulos, & quando omnia essent desperata, forent aliquales consolationes infirmi, & domesticorum eius, vnde vsque ad vltimum suspirium est visitandus infirmus, & aliquali medicamento subleuandus, vel corpore, vel spe.

De magnitudine autem cœlorum, & distantia dicemus, cum de magnitudine terræ disputabimus, quoniam vnum infert aliud.

F I N I S.